

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar

återstår bara sömn och ändlöst mörker ...

Roman

av

Ulla Josephson

Ulla Josephson:

*... när en gång vår korta ljusglimt slocknar
återstår bara sömn och ändlöst mörker ...*

(NNRH Fiction, vol. 1)

Copenhagen: NNRH, 2016

www.nnrh.dk/NNRH-fiction/UJ

ISBN 978-87-988829-3-0

© 2016 by Ulla Josephson

All rights reserved

Layout by Pernille Harsting

Published by

NNRH/Pernille Harsting

www.nnrh.dk/NNRH-fiction

nnrh@nnrh.dk

Omslagsbild:

Porträtt av konstnärinnan Gabriella Asklund Sohlberg målat av akademikamraten Ragnhild Nordensten 1909 (privat ägo).

Romanens titel och dikten s. 296-297 är citerade efter Catullus: *Dikter om kärlek och hat* (Stockholm: Bonnier Pocket, 2009) med tillstånd av översättarna Tore Janson och Gunnar Harding.

Bilderna s. 422 och s. 535 är reproducerade med tillstånd av Fanny Petersen (fannypetersen.wordpress.com).

Innehåll

Del 1		s. 1
	Kapitel 1	s. 2
	Kapitel 2	s. 62
	Kapitel 3	s. 81
	Kapitel 4	s. 109
	Kapitel 5	s. 121
	Kapitel 6	s. 149
Del 2		s. 169
	Kapitel 7	s. 170
	Kapitel 8	s. 221
	Kapitel 9	s. 264
	Kapitel 10	s. 280
	Kapitel 11	s. 299
	Kapitel 12	s. 318
	Kapitel 13	s. 339
	Kapitel 14	s. 360
	Kapitel 15	s. 375
	Kapitel 16	s. 431
	Kapitel 17	s. 474
	Kapitel 18	s. 509
	Kapitel 19	s. 520
	Kapitel 20	s. 540
	Kapitel 21	s. 558
Tack		s. 567
Presentation av författaren		Baksidan

Del 1

Gabriella Asklund Sohlberg, akvarell 1922
(privat ägo)

Kapitel 1

Felix frieri kom som en överraskning. Julia hade alltid betraktat honom som en av sina bästa vänner, aldrig mer än så. De hade träffats i Uppsala 1912 då hon var tjugotvå år – alltså för drygt sju år sedan nu – och de hade haft roligt tillsammans i den krets av studenter som träffades nästan varje dag. Men hon kunde inte minnas att hon haft några varma känslor för honom – förutom för den underhållande och rätt bisarra person han var. Just hans påhitt roade henne. Han kunde komma och knacka på vilken tid på dygnet som helst när hon var inneboende hos sin faster i Uppsala för att han hittat på något nytt upptåg. Det tyckte hon om. Han kom ibland ensam eller i sällskap med Sten och Ejnar som också ingick i deras kotteri. Men hur hon än bemödade sig kunde hon inte komma på någonting som skulle antytt mer än vänskapliga känslor vare sig från sin egen eller från Felix sida.

Vänta få se nu... Visst hade hon skrivit dagbok ganska flitigt under Uppsalatiden. Den kanske hon skulle ta fram och läsa och se ifall den gav någon klarhet.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Julia letade i lådorna i skrivbordet som stod snett framför fönstret i hennes flickrum i den stora våningen på Grevgatan där hon bott i hela sitt snart tjugonioåriga liv tillsammans med pappa kaptenen och mamma Lotten. Hon hittade den längst in i den mellersta lådan under blanka vykort och gamla brevpapper. Hon satte sig ned och började läsa.

Länge undrade jag hvad jag väl skulle nedskrifva i denna fina bok och många år har den legat oskrifven, men när jag nu, efter ett och ett halft års vistelse i Upsala tänker tillbaka på alla glada upptåg och fester, märker jag att något lämpligare kunde jag knappast skrifva om, än om min vistelse där och om lifvet i ungdomens stad 1912 och våren 1913. Det kan kanske bli roligt att läsa någon gång i framtiden.

För att riktigt börja från början så får jag väl lof att berätta orsaken hvarför jag öfver huvud taget alls kom till Upsala. Jo, jag gick på Konstakademien fjärde året hösten 1912, men blef för hvarje dag som gick alltmer trakasserad för måleriets skull af min far, som så småningom kommit därbän att han inte talde att jag sysslade med målning. Detta hade blifvit en fix idé hos honom, och dagligen fick jag höra hur okvinnligt, orätt

*och allt möjligt det var att gå på Akademien och måla.
Slutligen uthärdade jag ej längre jag blef hypernervös och fann
att någon ändring måste det bli hvilken som helst. Efter ett
tvärt afslag på en utlandsresa tog jag till det enda, som jag med
säkerhet visste skulle ta: att få genomgå en hushållsskola.
Mycket riktigt det tog genast, oaktadt jag begärde att få fara
till Upsala och gå i Fackskolan där.*

Hon avbröt sin läsning och såg ut på den trista gården med sina tomma fönster och piskbalkonger. En liten bit av den grå himlen syntes ovanför taken till grannhusen. Hon var fortfarande livegen, ekonomiskt beroende av pappa kaptenen och offer för hans behov av en sällskapsdam. Förutom vistelsen i Uppsala hade hennes strängt inrutade liv avbrutits endast av året i Rom. Då hon kommit hem igen därifrån så fortsatte livet i samma gamla tröstlösa lunk.

Redan då hon var liten flicka hade pappa tränat henne i ridning, fäktning och tennis – sporter som de tillsammans praktiserade dagligen. Efter frukost, tidigt varje morgon, i ur och skur hade de gjort en ridtur runt Djurgården. Klockan nio satt guvernanten och väntade på

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

henne i biblioteket. Resten av förmiddagen fram till lunch klockan halv ett hade ägnats åt studier. Undervisningen fortsatte sedan efter klockan ett och avslutades prick klockan halv tre varefter te med scones och marmelad serverades i salongen. Julia ackompanjerade fortfarande sin far på piano då han spelade violoncell. Hon spelade schack och biljard med honom och hon läste högt för honom. Det fanns knappast någon egen tid för henne, och inte ens nu då hon sedan många år var myndig fick hon gå ut ensam. Om ingen annan i familjen hade tid att göra henne sällskap, och det hade de sällan, åtföljdes hon av någon jungfru.

Julia växte upp tillsammans med sin far, kaptenen vid Fortifikation John Eklund, och hans hustru Lotten, de båda betydligt äldre halvsystrarna Sophie och Agathe och ett antal jungfrur och kokerskor. Hon var lång och smal. Hon hade ett vackert leende och ett smittande skratt. Hennes långa ben och ståtliga hållning gav henne en viss elegans. Håret var långt, askblont och efter konfirmationen uppsatt i en tung knut i nacken. Julia ansåg att hon saknade skönhet, och skönhet var viktig för henne. Hon ville

ständigt omge sig med sådant som var vackert – vackra ting, vackra människor. Men själv, menade hon, hade hon stor näsa, små grisögon och var alldeles för lång. Hon var svankryggig, hade breda höfter och små bröst. Hon tröstade sig med att sådana kroppar hade Botticellis kvinnofigurer och det var ju inte fy skam. Sin hållning hade hon sin pappa kaptenen att tacka för. Han hade tidigt tvingat henne att gå med ett kvastskäft fasthållet under skulderbladen. Hon fick ibland gå omkring med en eller ett par böcker på huvudet också.

Julia hade en godmodig läggning. Hennes kringskurna värld i våningen på Grevgatan, hennes brist på erfarenhet och variation i umgänget bidrog till hennes troskyldiga och lite godtrogna framtoning. Även om hon ganska tidigt förstod att hon inte utövade någon större attraktion på män var hon inte särskilt ledsen för det. Det låg inte för henne att beklaga sig eller fördjupa sig i några problem. Delvis berodde detta kanske på att hon ständigt blev påmind om att måsta behärska sina känslor. Men hon hade också en pragmatisk inställning till livet. En av hennes otaliga mostrar hade vid något tillfälle låtit undslippa sig att varje kvinna som vill bli gift bör bete sig som om hon bar

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

på en hemlighet. Det förstod Julia inte alls. Förställning och intriger ingick inte i hennes världsbild.

Vid tolv års ålder hade Julia fått en Lidnersk knäpp: en vacker dag springer någon färdighet fram ur intet hos en ung person. Något knäpper till i huvudet på ett smärtsamt, snabbt övergående sätt. I Julias fall visade sig denna knäpp i en blyertsteckning av Madame Potocka, en hovdam hos Marie Antoinette. Därefter drömde hon om att bli konstnär, helst porträttmålare. Sedan tecknade hon så mycket hon kunde på de få lediga stunder hon hade från studier och som kaptenens sällskapsdam. Mest blev det att hon ritade av ansikten och figurer som hon sett i tidningar och böcker. Hon aktade sig noga att visa sin pappa vad hon höll på med.

Julia ansågs färdigutbildad vid arton års ålder. Guvernanten gick samtidigt i pension och de skildes åt utan åthävor. Då försökte Julia övertala pappa att få söka in till Konstakademin.

- Pappa, det är något jag vill tala med pappa om.

- Hmmm, ja, vad kan det vara?

Kaptenen satt vid fönstret i sin favoritfåtölj och läste Svenska Dagbladet. Han ville inte bli avbruten.

- Jo, jag vet att pappa inte är så förtjust i idén, men jag skulle så rysligt gärna vilja börja en utbildning på Konstakademien...

Kaptenen såg hastigt upp, vek ihop tidningen och smällde hårt med den mot det lilla runda bordet bredvid sig. Där hade han sitt glasögonfodral, ett glas vatten och *Gargantua*, den bok Julia varje eftermiddag läste högt ur för honom. Han var nära att välta vattenglasets.

- Jag har aldrig hört på maken! Skulle Julia beblanda sig med målarkluddar och annat löst folk. Över min döda kropp. Och så talar vi inte mer om den saken!

Kaptenen tog upp tidningen igen för att fortsätta läsa. Men Julia avbröt honom:

- Pappa! Pappa! Lyssna till mig, då. Pappa kan inte stänga in mig för evigt och pappa kan inte för alltid kräva att jag ska vara pappas sällskapsdam. Det får räcka nu! Vi får försöka komma till någon kompromiss.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Kaptenen drog tidningen åt sidan och kikade på sin dotter. Sen la han ner tidningen, vek ihop den igen och la den ordentligt bredvid sig på bordet.

- Behöver jag påminna Julia om att det är jag som bestämmer i det här huset? Allt blir som jag vill. Och nu vill jag att Julia ska lägga ifrån sig dessa befängda konstnärsdrömmar och istället se till att lära sig sådant som hör ett hushåll till. Ja, så att hon blir förberedd för ett kommande familjeliv. Även om man själv inte kommer att utföra några praktiska hushållsuppgifter måste man känna till dem för att kunna ge tjänstefolket instruktioner om vilka uppgifter som tillkommer dem och hur de ska utföras. Elementära kunskaper om mat och matlagning tillhör också nödvändigheten för en ung flicka att bekanta sig med.

- Om jag lovar pappa att förr eller senare gå en sådan där hushållsskola – kan jag inte i alla fall bara få gå något år på Konstakademin. Så får vi se hur det går.

Nu ville kaptenen verkligen läsa sin tidning. Han var trött på att hålla på att dividera med sin dotter om ett projekt som ändå var dömt att misslyckas. Nu ville han vara ifred.

- Idag talar vi inte mer om den saken. Det här är något som jag måste dryfta med Julias mamma. Men Julia ska noga komma ihåg vad jag anser om lämpligheten för unga kvinnor att ge sig på konstnärlig verksamhet. Den liknar i mycket sådan verksamhet som fallna kvinnor ägnat sig åt. Man säljer sig i någon mening. Tycker inte Julia det själv?

Vad kaptenen inte uttryckte eftersom han inte ville ha något bråk just då var hans förakt för konstnärer i allmänhet och kvinnliga i synnerhet. Dessa kvinnliga konstnärer var politiskt förvirrade och hade, menade han, en absurd tro på att kunna bli jämställda med mannen. Kaptenen ville minst av allt få någon suffragett i familjen med allt vad det kunde föra med sig. Kvinnlig rösträtt? *Bah* ...! Fast det såg inte bättre ut än att den skulle träda i kraft alldeles för snart.

Kapten Eklunds far hade varit tobaksfabrikör i Linköping. Han var en man med god smak som levde ett liv fyllt med bekvämligheter och utsökt konst. Han hade även en passion för tobak. Hans far, Jon Eklund, hade grundat

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

företaget och på sin storhetstid vid sekelskiftet gav företaget hela nittiosex personer arbete. I slutet av artonhundratalet hade fabriken varit stadens största fabrik och störst i Skandinavien på tuggtobak. Då fabriken efter många år sattes i konkurs hade fabrikören på något oförklarligt sätt lyckats rädda en inte föraktlig summa pengar, investerade i solida företag, som efter hans död fördelades mellan kaptenen, hans syster Elin och hans bror Alf, som också han var kapten, sjökapten. Det gick sannerligen ingen nöd på syskonen. De båda kaptenerna flyttade till Stockholm i vuxen ålder. Elin gifte sig rikt och flyttade utblottad till Uppsala efter det att mannen övergett henne. I hemstaden efterlämnades en magnifik familjegrav som med tiden kom att bli ett kulturminnesmärke och en centralt belägen, minst lika magnifik villa med tinnar och torn och för den tiden avancerad teknisk utrustning. Också villan kom att bli ett kulturminnesmärke i staden.

Medan sjökaptenen hade bildat familj var kapten Eklund länge ogift och han var något av ett Stockholmsoriginal. Alla kände igen honom när han var ute och promenerade, inte minst för hans klädsel: vit linnekostym och halmhatt på sommarhalvåret, vargpäls och

krimmermössa på vinterhalvåret. Alltid med promenadkäppen av spanskrör. Han hade sin bostad i den våning på Grevgatan där Julia med tiden föddes och växte upp. Kapten Eklund utövade inte sitt yrke särskilt länge; han hade råd att leva som en *gentilhomme*. Han hade en hushållerska och några jungfrur som såg till det timliga. Hans dagar var strängt inrutade. Man kunde sätta klockan efter hans aktiviteter, bland andra då han lämnade porten på Grevgatan för morgonpromenaderna på Djurgården.

På en supé hos goda vänner fick han Charlotte, kallad Lotten, som bordsdam. Hon var vid tiden för deras möte änka med två små flickor och kom från ett stort slott i Halland. Hon tillhörde den svenska adeln och var den enda bland de elva systrarna – de hade ingen bror – som gift sig utanför sitt stånd. Några år före Lottens möte med kaptenen hade hennes man som var läkare dött av likförgiftning, en inte ovanlig åkomma bland läkare på artonhundratalet. Semmelweiss upptäckt av bakteriernas betydelse inom den medicinska vetenskapen hade då ännu inte spritts till de medicinska etablissemangen.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Kaptenen intogs av Lottens ädla, för att inte säga högdragna, hållning och hennes belevade sätt. Att hon tillhörde adeln var på intet sätt någon nackdel. Han började fundera på om det inte vore bra och bekvämt om han gifte sig nu sent omsider och i Lotten hade han enligt sin mening funnit en fullgod kandidat till hustruämbetet.

Lotten, å sin sida, behövde en man som kunde försörja henne och befria henne från hennes änkestånd, som uppfattades som lite farligt i umgängeskretsen. Året efter moderns död i barnsäng efter sin elfte dotter gifte hennes far om sig och fick, så fort det i anständighetens namn passade sig, en son. Eftersom slottet var ett fideikommiss skulle den ekonomiska situationen för de elva systrarna ha kunnat bli prekär. Men alla Lottens tio systrar gifte sig med förhållandevis välsituerade adelsmän. Systrarna fick stå kvar i adelskalendern medan Lotten fick nöja sig med att bli degraderad till släktkalendern. Efter mannens död och innan hon träffade kaptenen levde Lotten under ytterst knappa förhållanden.

Lotten kände inte någon dragning till kaptenen, men då han friade till henne accepterade hon att gifta sig med

honom. Inom sig tänkte hon att nöden inte hade någon lag. Äktenskapet skulle innebära försörjning för hennes och hennes döttrars del och hon slapp känna att alla hade sina ögon på hennes göranden och låtanden som förhållandevis ung änka, hon var trettiosex år. De gifte sig kort tid efter det de lärt känna varandra och året därpå välsignades äktenskapet av en liten dotter, Julia.

Nu måste hon igen försöka finna om hon skrivit något i sin dagbok från 1912-13, från Uppsalatiden, som kunde ge någon klarhet i de bakomliggande orsakerna till Felix oväntade manöver med sitt frieri.

Hm ... Jo, här hittade hon en passus där Felix var inblandad:

... när jag var ute med Ejnar och Felix och hade fått en galen häst, som jag ej var van vid. Vi skulle rida ut en härlig marsdag (obs! mars, min olycksmånad!) ... Redan vid galoppen öfver Polacksbacken gick det med så'n fart att jag höll på att trilla af, men lyckades på något underbart sätt krafla mig tillrätta midt under galoppen och midt framför de

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

nya infanterikasernerna. Se'n gick det bra genom skogen och upp på åkern ofvanför ån. Men så just som vi hade vänt och Felix red i täten vek han plötsligt af en stig neråt ån, hvilket vi ropade att han skulle låta bli. Detta hade till följd att han i sista stund kastade om Aina som då råkade slå i ett träd och blef alldeles vild. Detta smittade visst de andra, ty min häst dunkade iväg hemåt i en obygglig fart. Jag minns så väl hur jag försökte såga honom i mun utan resultat, hur jag tänkte för mig den långa vägen till sta'n äfven Polacksbacken och genom Geijersholm och sen genom hela sta'n i vildt sken. Jag såg efter om det inte fanns något att styra honom rätt på. Jo, visst, hospitalsplanket, men jag orkade tydligen ej efter de tre föregående dagarnas oafbrutna festande på Uttersberg. Alltså beslöt jag mig för att förrän Imperator vähviligt slängde mig i ett träd eller en sten, skulle jag så nätt hala mig af där det såg någorlunda mjukt ut. Jag befriade min ena fot från stigbygeln och halade mig nu hängande på vänster sida. Som jag skulle slunga mig af på en smutsigt mjuk plätt, kommer Felix häst alldeles inpå mig – han försökte få sin häst framför min för att på så sätt få den att stanna – och jag hängde där mellan två vilda hästar. Jag hann blott skrika åt Felix att jag ämnade kasta mig af, såg honom kasta sin häst rätt in i skogen, och så

satte jag mig med väldig fart på bakdelen och visste så ingenting af förrän efter en stund då Ejnar vettskrämd kom rusande och fick syn på mig och jag med något egendomlig röst förklarade att "jag ha-a-de slagit mej i hufvud, men dede va inte farligt". Se'n minns jag återigen ingenting på en stund tills jag en sekund märkte mig gå på en gång med ett hus framför mig samt en människa, som presenterade sig "Morsing" och jag sa "Eklund" och tänkte i mitt stilla sinne att inte presenterar man sig väl för sanslösa människor! Se'n vet jag återigen ingenting förrän jag vaknade af att jag låg på en soffa och fäktade med armar och ben. En sjuksköterska satt bredvid och Morsing, hvilken befanns vara underläkaren, sa åt mig att jag skulle hålla mig stilla och höll t.o.m. i mig. Det ville jag inte ty då skulle jag svimma påstod jag. Det fick jag gärna göra, sa han, men hur det var, så brydde jag mig ej om det. Så började de fråga mig hvilken dag det var och allt möjligt annat och jag hade totalt tappat minnet, så att jag kom ej ihåg något, och kunde omöjligt minnas tillbaka att jag varit i stallet och hur jag kommer upp på en häst. Slutligen frågade de hvad min hund hette – och det kom jag ihåg – lilla Miss X, som satt bredvid soffan och tittade på sin 'matte' och

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

*undrade hvad som i allsin dar kommit åt henne! Sen kryade
jag dock snart på mig ...*

Nej, detta gav inte någon klarhet. Det var bara ett exempel på de äventyr några unga studenter kastade sig in i utan att tänka på konsekvenserna. Helt avskalat de känslor Julia var på jakt efter, men som hon började bli ganska säker på att hon inte skulle finna. Hon började tröttna på att leta efter uppgifter om Felix i dagboken.

Snart var det dags att ta ut Miss X på en promenad.

- Mamma och pappa! Nu går jag ut med Miss X någon timme. Är det i sin ordning?

Julia kunde genom dörren till vardagsrummet se hur kaptenen satt och läste Nya Dagligt Allehanda som alldeles nyss kommit i brevlådan och hur mamma Lotten i *petit points* broderade något som skulle bli klädsel till en stolsits. Broderiet var nästan färdigt.

Julia fick ett knappt hörbart lite motvilligt mummel till svar från kaptenen. Hon satte på sig ytterkläderna och gick i rask takt Strandvägen fram mot Djurgården. Snart blev den långa kappan blöt och slafsade kring Julias vrister,

men det hörde till vanligheterna och det fick man stå ut med om man ville få lite frisk luft. Promenaden blev kort, och då hon kommit hem försökte hon hitta något mer om Felix i dagboken. Hon fann detta:

*... Felix var lång och gämlig, enda barnet till en fattig
finländsk adelsman, samt hade oändligt svårt att välja
lefnadsbana. Han pröfvade på alla fakulteterna, men läste
lika med noll ...*

Julia såg Felix framför sig, hur han såg ut då han var ung. Hon funderade på vem han var. Han hade ett i Julias tycke mongoliskt utseende, något i stil med hur hon tänkte sig Attila eller Djingis Khan. Han hade ett fyrkantigt ansikte med snedställda, smala, intensiva mörka ögon och höga kindknotor, hans näsa var kort och rak, hans överläpp lång över den tunna och tillknäppta munnen. Hans hår var mörkt, blankt och bakåtkammat tätt intill huvudet. På fotografier såg han sträng och allvarlig ut, något som inte motsvarades av den natur han visade under Uppsalatiden. Där var han en glad gamäng, alltid begiven på nya äventyr och ständigt pank. Julia hade aldrig kommit på tanken att försöka komma bakom hans glättiga och bekymmerslösa

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

yta. Men så var ju alla vännerna i kotteriet. Inte minst hon själv. Det gällde att alltid visa en glättig yta. Ju mer man skrattade och skämtade desto bättre. I föräldrahemmet hade hon lärt sig att hålla känslorna under kontroll, framförallt fick hon inte visa något utåt – inte ens hemma. Ordet ”behärskning” var talrikt förekommande liksom ”échaufferad”, och det fick man inte vara. Jungfrurna var de enda som vid enstaka tillfällen fick ta del av Julias inre tanke- och känslvärld. Om sexualitet talades inte alls men Lotten hade ändå tafatt informerat Julia om menstruationen och dess praktiska detaljer.

I sin dagbok skrev Julia inte ett ord om stora händelser som Titanics undergång, den nästan totala solförmörkelsen eller Strindbergs död och begravning. Hon skrev inte ens om Olympiaden i Stockholm, trots att hon var sportig och idrottsintresserad. Ingenting som hände i hennes inre kom heller till uttryck. Någon gång skrev hon att en bal kunde ha varit tråkig, oftast var allt mycket roligt eller ”flugigt”.

Dagboken fortsatte:

... Felix var väldigt road af både ridning och cirkus. I början redo vi ibland tillsammans i ridbuset, men så småningom vid våra täta cirkusbesök bekantade Felix sig med bl a en skolryttare, mr Cook vid cirkus, och fick löfte att ta lektioner af honom om förmiddagarna. Ibland voro vi där och sågo på och det var verkligen tragikomiskt att se de stackars människorna öfva sig i sina konster, somliga trasiga och smutsiga och andra underbart illa klädda i det genomkalla cirkustältet. Hönsen sprang omkring på åskådarplatserna och aporna rasslade med sina kedjor. En jonglör höll på med att få en kula att lägga sig på näsan och därifrån på tån, en dam, som talade en blandning af alla språk sprang rundt och rundt med en häst i lina och så till sist red då vår Felix där en timme under det att mr Cook svor och undervisade på blandad tysk-engelska och en donna underhöll oss på något liknande språk. När Felix tagit lektioner där i en månad blef det bestämdt att han skulle rida upp en kväll inför publiken. Vi hade naturligtvis stora debatter hos faster för och emot det, men en dag lästes på Politiska Knuten och på Skolgatan m fl ställen: "Student – skolryttare" och med fetstil. "En ung student som i en månad åtnjutit undervisning af den världsberömde mr Cook kommer i afton" etc etc.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

På förmiddagen den stora dagen var Felix ganska nervös, generalrepeterade och provade sin storm och frack. Vi gingo dit i tid för att få bra plats midt för ingången, hela matlaget, äfven Fränkler. Felix nummer var midt i och vi sågo honom skymta i sin frack bakom draperiet under de första numren, då tältet alltmer fylldes och slutligen var alldeles fullt.

Nu kom hans nummer! Vi voro gräsligt nervösa. Åtminstone de af oss som sympatiserade med honom. Där kommer han inridande, blek – han har bestämdt pudrat sig och förstärkt ögonbrynen! – tar af sig batten och hälsar – alldeles vådligt trefligt förresten. En applådsalfva bryter lös men tystnar när han börjar rida. Vi följa med spänning hvarje rörelse.

Ryttaren sitter som gjuten vid hästen och ser prydlig ut i sin höga hatt, frack, sina hvita handskar och långa åtsittande byxor. Det enda man kunde ha att anmärka vore att han hade litet för lång öfverkropp, men det kan han ju inte hjälpa.

Seså, nu är det öfver, applåderna smattra och vi klappa frenetiskt. Felix kommer in och bockar sig och två stora buketter öfverräckas till honom – det är från cirkuspersonalen och från direktören. Vi hade ju också tänkt att ge blommor men ej vågat! På hemvägen voro vi följda af en skara som

pekade på Felix, där han gick hela Vaksalagatan fram med sina blommor i famnen: "Se där är han som red upp på Cirkus!" ...

För en utomstående var svårt att tänka sig att Felix skulle få en utbildning till officer i S:t Petersburg och att hans mor hade hållit honom i ett järnhårt grepp där hemma i Helsingfors. Enbart studier i Uppsala hade förmått henne att släppa taget under terminerna.

Julia slog igen dagboken med en smäll. Nej, nu orkade hon inte leta efter bevis på att Felix överhuvudtaget hade haft några särskilda känslor för henne under Uppsalatiden. Nu fick hon skjuta upp dagboksprojektet för en tid ... eller kanske sluta hoppas att den skulle ge något väsentlig överhuvudtaget.

Julia började istället tänka på sitt liv. Vad hade hon uppnått nu då hon snart skulle fylla trettio, en tidpunkt då hon uppfattade att livet och dess möjligheter var slut. Hon hade i alla fall fått sin vilja fram när det gällde studier på Konstakademin ...

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Mycken övertalning från Lottens sida och ett halvkvävt hot från Julia att om hon inte fick sin vilja fram så skulle hon inte lika villigt ställa upp som sällskapsdam i fortsättningen hade resulterat i att kaptenen till slut gett med sig. Julia hade fått börja sina studier på Konstakademien höstterminen 1909 då hon var nitton år. Hon följdes varje dag till Fredsgatan och hem igen av jungfru och hund.

Nu i efterhand kunde hon konstatera att de drygt tre åren på Konstakademien hade varit en besvikelse. De hade dock lämnat en god bieffekt: hon kunde om somrarna fortfarande besöka slott och gårdar i södra Sverige för att måla barnporträtt. Med den ganska blygsamma ersättning hon fick kunde hon då bekosta de utlandsresor hon företog åtminstone en gång om året. Om de adliga släktingarna gav henne uppdraget för att de tyckte synd om Lottens – i deras vokabulär – bastard, det var osäkert.

Ståndsmedvetenheten var stor och respekten för utbölingar, det vill säga ofrälse, var ringa. Föraktet tog sig subtila uttryck, men Julia var inte dummare än att hon förstod dem. Ibland var det tydligt: det hade hänt att hon inte fick sitta med vid matbordet utan inta sina måltider

tillsammans med tjänstefolket i köket. Och hon skämdes – inte bara å egna vägnar, men också Lottens. Julias ståndsmedvetenhet grundades i unga år och hon förstod att det bästa hon kunde göra för att rätta till missförhållandet var att själv gifta sig med en adlig man. Hon hade faktiskt suttit på glasberget ända tills Felix friat till henne. Kanske fanns här en lösning på problemet.

Vad gällde Konstakademin hade hon börjat sina studier med stor entusiasm: äntligen fick hon ägna sig åt något hon kände sig hängiven, äntligen skulle hon få komma utanför hemmets kvävande atmosfär med alla krav som ständigt ställdes på henne. Hon hade varit övertygad om att hennes talang skulle vara tillräckligt stor för att kunna framkalla underverk. Vilken sorts underverk var hon inte helt på det klara med.

På Konstakademin hade hon träffat personer som uppvisade helt andra karaktärer än den konventionella, slätstrukna och förutsägbara i hennes egen borgerliga krets. Det gjorde att hon kände sig osäker – både på sin egen konstnärliga begåvning och i umgänget med kamrater och lärare.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Ta till exempel – bland kamraterna – Harriet Löwenhielm. Av henne kunde man vänta sig vad som helst. Harriet hade blivit ombedd att sluta på Akademien, hon blev helt enkelt relegerad. De i sina egna ögon framsynta lärarna ansåg att hon var alltför svårhanterlig och annorlunda. Hon kunde bland annat demonstrativt vända ryggen mot modellen som skulle avbildas. Det passade inte lärarna. De ansåg att hon var påfallande nonchalant och inte tog sina studier på allvar. Hon gjorde precis vad som föll henne in och det fick man inte ens i dessa förment bohemiska kretsar. Man satte sig inte upp mot överheten, särskilt inte den manliga, som på alla sätt visade sitt förakt för kvinnliga elever. I kurskatalogen var de kvinnliga eleverna listade för sig och självklart stod listan med manliga elever före den kvinnliga. Harriet Löwenhielm lämnade Konstakademien med en andlig knyck på nacken. Julia kunde inte annat än beundra Harriet, denna mångsidigt begåvade, starka, egensinniga person som inte skydde något, inte ens konventioner – eller kanske allra minst dem.

Nils Dardel hade också ett speciellt sätt, såg allvarsam ut, gick för sig själv och mumlade. Och när man vid

sällsynta tillfällen hörde honom tala så stammade han något alldeles förfärligt. Han var finlemmad och aristokratiskt vacker, dekadent. Han gjorde bisarra vackra tavlor, mest akvareller. Trots att Julia hälsade på honom då de möttes i något sammanhang så tycktes hon bara vara luft för honom.

Bland lärarna fanns också mycket originella personer, till exempel Julle, som var professor i anatomi. Han var läkare, men ansåg själv att han var alltför inkännande i människors lidanden för att kunna praktisera sitt yrke. Ett målande bevis på hans attityd var titeln på hans avhandling på Karolinska Institutet. Det sägs att den hette 'Kärlekens utvecklingshistoria', men titeln var en parafras av något han verkligen skrev, nämligen *Bidrag till käkledens utvecklingshistoria* (1901). Julle betraktade det som en skandal att det inte fanns några lik på Konstakademin som han kunde utföra sina anatomidemonstrationer på. En fresk över en dörr i den östra flygeln på Akademien visar en anatomilektion med Julle. Inför en liten krets av elever pekar han på likets bröstorg. En kvinnlig elev, som står lite utanför de andra och vid likets fotände, lutar sig fram och granskar fascinerad likets manliga attribut. Det var

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

högst olämpligt att kvinnliga elever skulle kunna syna och avbilda män, i all synnerhet nakna sådana. Efter protester från eleverna någon gång på 1910-talet blev man tvungen att ha nakna män som modeller.

Många av de kvinnliga eleverna fann ganska snart varandra och bildade ett feministiskt kotteri. En del av dem, som själva tillhörde borgerligheten, var djupt engagerade i förhållandena hos människor i nöd. Bland dessa fanns Elsa Brändström, som var uppvuxen i S:t Petersburg, men utbildad till lärarinna i Linköping och Stockholm. Hon skulle under första världskriget komma att verka som snabbt utbildad till krigssyster och blev kallad 'Sibiriens ängel'. Hennes väninna Elsa Björkman, som senare verkade som författare, journalist och grafiker, gjorde sig känd för sina insatser för Rädda Barnen efter det första och andra världskriget.

Även om Julia inte känt sig välkommen i denna socialt medvetna krets påverkades hon av deras idéer, helt andra än dem hon lärt sig hemma. Hon såg kvinnorna som humanitära och konstnärliga förebilder. I jämställdhetsfrågor kände hon att hon inte räckte till och att

hon hade alltför lite att komma med. Hon var – om man så vill – förstörd redan från början då hon inte kunde komma ur föreställningen att kvinnan skulle vara tjänlig mannen.

Hon trodde inte att någon tyckte illa om henne, men uppfattade att hon var för vardaglig och ointressant för att passa in bland sina färgstarka och progressiva kurskamrater. Även om Julia var en stark och ganska framsynt person kunde hon först mycket sent i livet och då hon fått ett eget revir hävda sin rätt till erkännande som självständig kvinna.

Hon avbröt sina studier på Konstakademien efter tre års studier. Utan att egentligen vara medveten om det sökte hon sig med tiden till något annat än konsten som kunde ge mening i hennes liv.

Familjen Eklund hade en kokerska och ett par jungfrur. Då de hade gäster vidtalades en liten mänska att hjälpa till i köket och att servera. Eftersom alla i familjen var vänliga och respektfulla mot dem och uppmärksammade dem till jul och bemärkelsedagar stannade de länge hos familjen. Julia hade förstått att endast *nouveaux riches* behandlade sitt tjänstefolk illa med konsekvens att de fick sämre tjänster

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

och stor omsättning bland underställda. I kaptenens hushåll hade tre systrar från Sollefteå – Göta, Svea och Vendela – avlöst varandra som jungfrur. Just nu var Vendela hos dem. Göta blev gift med en trädgårdsmästare och bodde i Spånga, Svea var gift med en låssmed med egen verksamhet och de bodde på Sigtunagatan i Vasastan.

Trött på sitt monotona liv hade Julia en dag frågat kaptenen om hon kunde få följa med Vendela då hon på sin lediga eftermiddag skulle besöka sin syster Svea. Kaptenen gav motvilligt sin tillåtelse.

Vasastan var som en helt annan värld. Husen och gatorna såg lite påvrare ut, folk likaså. Det luktade på ett annat sätt, som i trappuppgången på Sigtunagatan. Kålsoppa? Men hos Svea och hennes man var det fint och hemtrevligt och luktade friskt och gott – Julia trivdes där. Svea hade varit som hennes andra mamma. Det fanns en stor värme dem emellan. Julia följde med Svea ut till köket då hon skulle koka kaffe och såg genom köksfönstret en liten flicka i ett fönster på andra sidan gården. Flickan lutade huvudet i händerna. Hon var mager, illa klädd, grå

och smutsig. Hon såg lessen ut. Julia frågade Svea om hon kände flickan.

- Nej, inte direkt. Hon sitter alltid i fönstret och väntar på sin mamma, som arbetar från tidiga morgonen till sena kvällen. Hon får inte gå ut, för hennes mamma är rädd att hon ska försvinna.

- Men så hemskt. Kommer hon aldrig ut?

Julia tyckte inte att hon själv borde ha något att klaga över även om hon i någon mening kände sig instängd. Hur är det möjligt, tänkte hon, att flickan sitter där i fönstret hela dagarna och längtar efter sin mamma. Och inte kommer ut alls. Julia kände det som om en dolk hade stuckits in i hennes hjärta och vridits om i ett kvarts varv.

Svea hade pyntat kaffebrickan med en liten duk med broderade rosor och liljor under vita tunna kaffekoppar. Det doftade ljuvligt av kanelbullar och pepparkakshjärtan. Hon stod just i begrepp att ta in brickan i vardagsrummet medan hon sa:

- Jag har gått över någon gång och ringt på, för jag tänkte att jag kanske skulle kunna gå med henne till

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Vasaparken så hon fick leka med de andra barnen. Men hon öppnar inte.

Julia följde efter Svea in i vardagsrummet och de slog sig ned i den mjuka soffan.

- Hennes mamma har väl sagt till henne att hon inte får öppna, förstås.

- Ja, så är det nog. Jag har också försökt tala med mamman, men hon säger bara att om Fattigvården får reda på sakernas tillstånd så kanske hon inte får behålla sin flicka.

- Så hemskt. Så hemskt att vara fattig.

För Julia kom det som en chock. Visserligen hade hon sett barn som inte hade det lika bra som hon, men de fanns ändå på landet på de stora gårdarna och slotten. Då hade hon aldrig tänkt på att det skulle vara särskilt synd om dem. De såg friska och glada ut och var alltid ute och lekte eller hjälpte till med olika saker.

Helst av allt hade Julia velat ingripa omedelbart och handfast i den lilla flickans liv. Kanske kunde hon göra ett

eget försök att tala med mamman. Någon social instans? Men vilken? Hon kanske skulle kunna bryta sin motvilja mot moster Agathes man Alfred, han som var så engagerad i sociala frågor. Han kanske visste någon råd. Visst satt han också i en styrelse som hade med fattigvården att göra?

Så erinrade hon sig vad någon berättat för henne om vad en ung, nyutexaminerad sjuksköterska råkat ut för. Sjuksköterskan – Maria - hade direkt efter examen blivit anställd på Kronprinsessan Lovisas Barnsjukhus. Där hade hon särskilt fäst sig vid en elvaårig föräldralös flicka med en ganska sällsynt form av barnreumatism. Flickan – Lily-Anna, kallad Lilian - hade fått stanna kvar på sjukhuset i väntan på ett fosterhem. Båda hennes föräldrar hade dött i tuberkulos strax efter varandra. Ingen nära släkting hade kunnat ta hand om henne.

En ledig söndag tog Maria med sig Lilian hem över dagen till sina föräldrar på Västmannagatan. De gick till Vasaparken och matade fåglarna och såg på barnen som lekte – Lilian ville inte leka med dem utan höll sig tätt intill Maria. Hon ville hela tiden hålla Maria i handen och lutade sig ofta nära henne. När de kom tillbaka från parken åt de

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

tidig söndagmiddag – kalvstek med kokt potatis, gräddsås och inlagd gurka. Plommonkompott till efterrätt. Lilian åt med stor aptit och med påtagligt välbehag. Efter middagen spelade de Svarte Petter och Svälta Räv. Sedan var det dags att följa Lilian tillbaka till sjukhuset.

Då Maria på måndagen besökte den sal för tolv barn där Lilian låg, såg Lilian på henne med stora förväntansfulla ögon. Vartefter veckan gick blev det mer och mer tydligt att Lilian ingenting hellre ville än att komma hem till Maria igen. Detta väckte motstridiga känslor hos Maria. Kanske hade hon förväntat sig en tacksam och glad Lilian på sjukhuset utan krav på en fortsättning av samvaron. Men nu stod det klart för henne att hon, utan att ha velat det och med goda men aningslösa avsikter, gjort ett kärlekslängtande barn beroende av sig. Det gjorde Maria glad och på samma gång på något sätt avogt inställd mot Lilian. Vad hade Lilian förväntat sig? Evig vänskap? Ett aldrig upphörande omhändertagande? Adoption? Maria kände sig inte beredd att möta dessa förväntningar och det hela slutade kort därpå med att hon kände sig tvungen att säga upp sig från sin tjänst på Drottning Lovisas Barnsjukhus och söka en annan tjänst.

Julia hade tänkt mycket på denna händelse tidigare, och kanske särskilt nu när hon upptäckte att hon skulle kunna komma i samma situation. Hon funderade också en del över vilken roll hon vid ett personligt möte med någon behövande skulle ha – som en jämlike eller som den goda, välvilliga som ger av sitt överflöd? Jämlike var omöjligt – inte så mycket på grund av skillnaderna ifråga om börd, skolning och pekuniära tillgångar utan mer när det gällde vardagliga saker. Hennes egen sociala säkerhet skulle kunna väcka känslor av underlägsenhet hos dem hon hjälpte, hur mycket hon än försökte dölja sitt ursprung. Saker som hur man såg på sin omvärld, vilket ordförråd man använde, hur man talade, vilken utbildning man hade, hur man var klädd. Till och med bordsskicket. Åtminstone för Julia, som ständigt blev uppfostrad i skick och fason. Och trots välvilligheten mot dem som inte tillhörde samma klass så fanns ständigt kritiken på lur under, oftast omedveten, osynlig och outtalad men ändå uppenbar. Den här synen gick inte att ens tillfälligt sudda bort. Den goda, välvilliga skulle å andra sidan skapa ett herre-slav-förhållande som hon varken kunde hantera eller acceptera.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Följden av hennes funderingar blev att hon engagerade sig i så kallad välgörenhet. Det fanns gott om välgörenhetsorganisationer och det var inte ovanligt att kvinnor i hennes samhällsklass ägnade sig åt sådan, en sorts obetald yrkesverksamhet. Den var ett bättre alternativ än ledan och tomheten i en sysslös tillvaro. Själv enrollerade sig Julia till att börja med hos Röda Korset och Föreningen Hvita Liljan; den senare hade till uppgift att förse fattiga flickor med konfirmationskläder.

Julia väcktes tillbaka till verkligheten av att gonggongen ljud som tecken på att det var dags för middag. Dessförinnan hade hon hunnit tänka att hon, som det såg ut nu vid tjugooåta års ålder, varit konsten otrogen, men välgörenheten trogen. Hon hade utökat sin verksamhet i välgörenhetsorganisationer på senaste tiden med bland andra Rädda Barnen och De blindas byrå. Att ta något som helst betalt arbete var otänkbart. Bara en sådan sak som att hon fick ersättning för barnporträtten var tvivelaktig.

Kaptenen dolde inte sin irritation över att behöva försörja en nucka. Han var också hjärtligt trött på deras ständiga kontroverser och att Julia och Lotten tycktes ha gaddat ihop sig mot honom. Nu fick någon annan ta vid, han hade gjort sitt.

Om han fick som han ville – det skulle han minsann se till – och Julia tackade ja till Felix frieri skulle han nog sakna henne som sällskapsdam; fortfarande ackompanjerade hon honom motvilligt, spelade schack och biljard med honom, läste högt för honom och red ut på Djurgården med honom. Men om sanningen skulle fram så började hans kropp nu vid åttio års ålder bli lite trött. Den mådde bra av att spåkas och utsättas för hårda påfrestningar, menade kaptenen. Hans måtto var att det som inte dödar härdar. Men det var ett bekymmer och en skam att Julia inte hade blivit gift. Nu tycktes lösningen vara inom räckhåll.

Vid middagen ansåg han att det var lämpligt att beröra ämnet, inte minst på grund av vad som hänt de senaste dagarna. Han väntade tills förrätten var avklarad så att de alla hade mättat något lite av den hälsosamma

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

hungern och blivit på någorlunda gott humör. Så efter att han tuggat klart och svalt den sista biten av den plummonspäckade fläskkarrén tillsammans med gräddsås, lite stekt potatis och vinbärsgelé – han avsade sig salladen under förevändning att han väl inre var någon kanin – la han ner besticken på tallriken, vände blicken mot Julia, såg stadigt på henne, harklade sig och sa:

- Hm ... Ryttmästare Stiernsträhle kom på visit igår – ja, det vet ju Julia för hon fick ju träffa honom efter hans besök hos mig.

Julia sa ingenting utan såg lite uppstudsigt frågande på honom.

Finess var inte direkt någon egenskap som kaptenen odlade. Då och då när han uppfattade att omgivningen förväntade sig det eller om han hade någon fördel av det, lade han sig vinn om att försöka vara artig – utan större framgångar i de flesta fall. Eftersom det var viktigt för kaptenen att få svar på sin fråga försökte han nu mot sin natur och vana att lägga orden lite försåtligt hövligt.

- Hrrk ... Långt ifrån att vilja vara påträngande vill jag ändå veta om det var något särskilt Julia och ryttmästarn hade att tala om.

Julia kände hur hon rodnade. Hon visste mycket väl att kaptenen och Felix hade haft ett långt samtal i herrummet innan hon själv träffade Felix i salongen där han något stapplande hade friat till henne.

- Inget särskilt – neej. Eller vad menar pappa?

Julia ville inte att hennes mellanhavanden med Felix skulle torgföras på det här sättet vid matbordet och i närvaro av jungfrurna. Hon hade inte heller hunnit tala med mamma om vad som hänt. Hon undrade hur mycket Lotten redan kände till om saken.

Kaptenen gick emellertid rakt på sak. Han hade ingen lust att göra sig till längre eftersom han mycket väl visste vad som avhandlats.

- Vad är det för dumheter! Jag vet mycket väl vad ni talade om.

- Varför frågar pappa då? Om pappa vet allt i alla fall?

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Ryttmästar Stiernstråhle friade. Vad gav Julia för svar?

Han var inte van att bli motsagd – utom förstås av denna näsvisa dotter, som han ibland var mycket besviken på. Hon motsvarade inte alls hans förväntningar på en vacker, hövlig, uppvaktad – inom rimliga gränser förstås – och på alla sätt tillmötesgående dotter. Han suckade.

- Nå! Vad gav Julia för svar?

Julia stirrade ut genom fönstret och gjorde en lång paus. Kaptenen passade på tillfället att orda om alla fördelar som ett äktenskap skulle ha mellan henne och Felix:

- Julia måste ju förstå att det här är ett gott parti. Nåja, kanske inte ekonomiskt, men den saken går ju att ordna på annat sätt. Ryttmästarn kommer från en urgammal ansedd finländsk adelsfamilj och det skulle jag vilja påstå är av stor vikt. Dessutom ser han bra ut, för sig väl och har deltagit i två krig, under inbördeskriget på den rätta sidan förstås, med den äran. Han är en gammal vän till Julia så ni borde ju ha lärt känna varandra ganska väl under årens lopp. Det här är ett erbjudande som Julia inte kan –

inte *får* – avvisa. Nå, vad svarade hon på frieriet? Nu vill jag veta det.

- Jag sa att jag måste få fundera på saken.

- Jag har inte hört på *maken*! Fundera på saken ... Är hon en idiot? Ser hon inte att detta är det bästa som kunde hända henne? När ryttmästarn nu kommer på middag på söndag så är Julia så god att hon svarar ja! Ser hon inte att han kommer som sänd från himlen? Han är ju lösningen på många problem för oss alla, inte minst henne själv. Så talar vi inte mer om den saken.

Julia ville gifta sig av kärlek och hon kände enbart vänskap för Felix. Hon hade upplevt kärlek en gång, nu för många år sedan. Hon kunde fortfarande känna samma känsla då hon tänkte tillbaka på honom, på Enzo.

På hösten 1913, efter vistelsen i Uppsala, reste Julia och Charlotte trots kaptenens intensiva men gagnlösa protester till Rom. Charlotte lämnade Julia i – som hon ansåg – tryggt förvar hos en av sina släktingar och reste sedan hem igen. Under två terminer skulle Julia gå på en konstskola

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

med gott renommé. Hon hade stöd av sin mamma och hon hade lärt sig hur hon skulle hantera kaptenen för att få vad hon ville. Hennes metod bestod mestadels av förhandlingar där hon vägrade vara hans sällskapsdam om han inte tillät henne att göra någon resa. Vid det här laget hade Julia fått ett oväntat litet arv från en avlägsen barnlös släkting och kunde därför själv betala sin resa, kostnaderna för konstskolan i Rom och lite till.

Julia installerades hos en släkting, gift med en välbärgad italienare av god familj. De bodde i ett palatsliknande hus i närheten av Villa Borghese. Efter några månader behärskade hon hjälpligt språket. Hon trivdes bra i skolan och med sina kamrater där. I undervisningen ingick kroki både med kvinnor och män som modeller.

I enlighet med kaptenens order bevakades Julia intensivt. Hon fick inte gå ut ensam utan hade alltid något förkläde med sig, vanligtvis en jungfru. Alla försiktighetsåtgärder till trots träffade hon Enzo. Enzos syster Lucia gick i samma konstskola som Julia. Det började med att Julia tillsammans med sin värdfamilj blev hembjuden till Lucias föräldrar. Familjerna var vänner

sedan många år. Hon mottogs vänligt men man talade hela tiden italienska. Trots att de var akademiker behärskade Lucias och Enzos föräldrar varken engelska eller tyska, men ganska bra franska. Julia talade flytande franska och försökte meddela sig på det språket, men det verkade inte kännas bekvämt för föräldrarna utan de fortsatte att tala på italienska. Julia förstod det mesta, men kunde inte svara på det sätt som hon ville. Med Enzo och Lucia talade Julia engelska, som de lärt sig hjälpligt i skolan.

Enzo, som studerade till ingenjör, erbjöd sig under kvällen att lära Julia att tala italienska, något som han ansåg vara nödvändigt för henne om hon skulle – om än tillfälligt – vara en del av deras kultur, så olik den svenska. Enzos familj och Julias värdfamilj talade med varandra om saken. Det hade till följd att Julia fick tillåtelse att träffa Enzo i Villa Borghese under väl kontrollerade förhållanden, till exempel hur ofta, vilka tider och var i parken de skulle träffas och vid lämplig väderlek. Vid första lektionen gav Enzo Julia en röd anteckningsbok i läder, en blyertspenna och en italiensk grammatik. De kommande mötena ägnades åt intensiva studier. Med utgångspunkt från Collodis *Pinocchio* lärde sig Julia vanliga ord, böjning av nödvändiga

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

verb och syntaktiska konstruktioner. Enzo var angelägen om hennes uttal och att hon inte skulle ha en tillstymmelse till brytning. Han gick ambitiöst tillväga i sin självpåtagna uppgift.

Enzo var en rätt blyg och tillbakadragen person och hans erbjudande om att lära henne språket hade varit en ren gest av artighet, inte någon förevändning att komma henne nära i något annat syfte. Men ganska snart fick båda en känsla av att alltid ha känt varandra och att de förstod varandra utan ord. För varje gång de träffades råkade de sitta en aning närmare varandra. Julias och Enzos möten i Villa Borghese bevakades på en bänk bakom något träd i närheten av ett förkläde, som ibland såg mellan fingrarna vid händelse av blyga kyssar eller kyska omfamningar. Förklädet hade ibland i hemlighet sällskap på bänken bakom trädet av sin fästman, vilket gjorde att hon inte utsatte Julia för någon intensivare bevakning. Julia och förklädet hade därmed ett outtalat förbund. Detta var ju i Italien och förklädet var lika besatt som de flesta andra i landet av allt som hade med kärlek att göra. Julias värdfamilj gladde sig också i tysthet åt den unga

förälskelsen. De var noga med att inte rapportera detaljer i Julias liv till hennes familj hemma i Stockholm.

En solig och varm brittsommardag då Enzo mer och mer förvirrat försökte ge exempel på böjningen av ett hjälpverb i konjunktiv blev Julia alldeles yr i huvudet och tung i benen då hon satt så nära honom att hon kunde känna hans solvarma doft. Den var utpräglad manlig, men på vilket sätt hade Julia svårt att sätta ord på. Himmelsk, tyckte hon. Men egentligen jordisk. Han fångade hennes blick och de såg varandra länge in i ögonen. Till slut lutade de sina pannor mot varandra i en känsla av ljuv förtvivlan – vad kunde och skulle ske härnäst? Hur skulle de hantera dessa starka känslor?

Under vintern fick de lov att träffas hemma hos Julias värdfamilj, också där någorlunda övervakade. Deras längtan efter varandra fördjupades. De började skriva små biljetter till varandra där de uttryckte sin kärlek och längtan. I längden blev det outhärdligt för dem båda. Svartsjukans gröna monster ersatte längtan och lust – Enzo undrade över Julias manliga kamrater och nakna modeller på skolan och Julia började fråga Enzo om alla vackra flickor han

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

dansade med på de stora societetsbaler som hon själv aldrig fick tillträde till. Bara deras stränga uppfostran hindrade dem från att ge känslorna uttryck i otillåtna famntag eller i stormande gräl. Dessutom hade ingen av dem fog för sin svartsjuka. Julia kände det länge som om deras förhållande var som en cirkel som aldrig slöts och därför lämnade ett oförglömligt minne.

Kärlekshistorien med Enzo var mycket oskyldig och dömd från början. Även om Enzo var baron så kom han från ett land som kaptenen associerade med gipskatter, positivspel och känsloutlevelse. Julia visste att Enzo aldrig skulle kunna bli accepterad i Sverige. Hon skulle antagligen inte heller bli accepterad i hans familj, där resonemangsäktenskap var det vanligaste. När kärlekshistorien på omvägar nådde kaptenen kallades Julia hem omedelbart. Men hon satte sig på tvären. Hon ville slutföra sina studier och hon ville träffa Enzo. Det var bara någon månad kvar tills hon ändå skulle resa hem. Julia var nöjd med att äntligen ha kunnat visa sin makt för pappa, som ingenting kunde göra. Hon var självförsörjande åtminstone så länge det lilla arvet räckte. Trots att hennes och Enzos kärlekshistoria slutade med misstro och

svartsjuka från båda håll glömde Julia aldrig Enzo. Julia glömde aldrig någon hon träffat och fäst sig vid. Hon upprätthöll brevlades kontakten med Enzo i hela sitt liv. Han kom också i mogen ålder och med sin då tolvårige son och hälsade på Julia och hennes familj i Sverige. Då var han åldrad i förtid och hade inte samma romantiska framtoning. Enzo hade gift sig sent och levde i ett olyckligt äktenskap där avsikten varit att föra ihop två stora jordegendomar i norra Italien. Han fick aldrig tillfälle att verka som ingenjör eftersom skötseln och administrationen av godsen krävde all hans tid.

Julia måste fatta ett beslut. Och det var också något annat, något som hon hade förstått var nödvändigt, som gjorde henne tveksam. Inte nog med att hon inte älskade Felix – hon bävade för vad äktenskapet skulle föra med sig i intimitet – hon visste inte med säkerhet vad som skulle komma att hända. Trots förfrågningar hade ingen velat besvara hennes frågor, inte ens jungfrurna, som annars beredvilligt förklarade både det ena och det andra. De bara fnissade och kom med så många förvirrade utgjutelser att

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

ingen kunde begripa vad de egentligen ville ha sagt.

Dessutom log de på ett farligt sätt som Julia hade svårt att tolka. Det hon hade kunnat ana om det äkta ståndets intima förpliktelser föreföll henne både skrämmande och lockande. Mest skrämmande. Nu skulle hon snart stå inför detta oundvikliga.

Efter allt tjat och all irritation från hennes pappas sida – hon hade dåligt samvete för att hon låg honom till last – kände hon sig tvingad att svara ja till Felix. Fast det kändes så fel. Hon visste att hon inte älskade Felix. Hon hade inte alls de känslor för honom som hon en gång haft för Enzo, men aldrig mer därefter.

När hon väl lämnat besked – att hon skulle gå med på ett äktenskap med Felix och därefter bosätta sig i Helsingfors – hände en väldig massa saker. Dagen för bröllopet fastställdes till den 7 juni som var pingstafton. Det bestämdes att det skulle stå i Jakobs kyrka, bröllopsmiddagen serveras på Operakällaren. Något annat vore otänkbart. Moster Agathe, morbror Alfred, deras döttrar Florence och Emmy (Henrik, deras bror, var indisponerad), och alla Julias tio mostrar, Lottens systrar,

med män barn och barnbarn, hennes egna närmaste väninnor Bojan och Marianne och några av familjens vänner blev inbjudna tillsammans med en del av kaptenens och Lottens vänner. Felix mor var naturligtvis inbjuden, men då han saknade syskon och modern av okända skäl avrått från att inbjuda andra släktingar var hon den enda från Felix sida som skulle komma.

Innan hon gifte sig hade den vackra och uppvaktade Marianne bott i samma hus på Grevgatan. Julia hade blivit god vän med henne då de börjat tala med varandra i trappuppgången och någon gång i veckan med kaptenens tillåtelse druckit en kopp te hos varandra. Bojan som var dotter till en sjöofficer i Karlskrona arbetade på Svenska Turistföreningen. Julia hade rådfrågat henne vid några tillfällen inför någon fjällvandring. Bojan och Julia hade samma sorts humor och kände gemenskap med varandra så de hade börjat umgås, med kaptenens goda minne. Kaptenen släppte inte vilken okänd djävul som helst över bron.

Två förment artiga och väluppfostrade femåringar som var barnbarn till en av Julias många mostrar fick bli

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

brudnäbbar. Bland vännerna från Uppsalatiden utsågs den fortfarande ogifte Sten och hans vän Ejnar till marskalkar. Bojan och Marianne fick bli tärnor. Medan tärnrollen passade den vackra och världsvana Marianne som handen i handsken hörde det inte till Bojans intressen att umgås ledigt i salongerna, men hon åtog sig ändå uppdraget för Julias skull. Julia skulle bära en brudslöja som alla kvinnor i Lottens släkt burit. Förutom Julias brudklänning skulle Bojans, Mariannes och brudnäbbarnas kläder sys upp. Julia ritade dem själv. Hon tyckte att ljusgrönt var en passande färg för Bojans tärnklänning med tanke på hennes naturintresse. Mariannes ljuva kvinnlighet passade bäst i en blekrosa ton. Julia gick tillsammans med de blivande tärnorna till NK för att välja ut tyger till sin egen brudklänning, tärnornas och brudnäbbarnas utstyrsel och göra beställningen i god tid så att det franska damskrädderiet skulle hinna med allt före bröllopet.

Den första lysningen bestämdes till den 18 maj, lysningsmottagningen, andra lysningsdagen, till den 25 maj. Mottagningen skulle ske i våningen på Grevgatan. Innan dess skulle mycket ombesörjas.

Hela våningen vändes upp-och-ned eftersom den måste storstädas före mottagningen. Fönstren öppnades så det blev korsdrag. Innanfönstren togs bort, putsades och sattes upp på vinden. Mossa och eterneller som absorberat fukten mellan fönstren under vintern lades ner och förvarades i kartonger till hösten. Vintergardinerna tvättades och lades i kartonger. Ytterfönstren putsades på båda sidor och sommargardiner i bomull hängdes upp. Det blev mycket ljusare i rummen och ljud från gatan och från fågelsången på Strandvägen trängde in genom de öppna fönstren under arbetet. Alla mattor som var i transportabelt skick bars ner till gården där de piskades och borstades; mattor som var för stora för piskställningen blev, innan de finborstades – helst med snö –, uppvikta eller dragna åt sidan för att man skulle kunna torka under dem. Parkettgolven sopades, fukttorkades och bonades med bonvax. Trägolven i sovrummen knäskurades, korkmattorna i serveringsrummet och köket sopades och torkades av med fuktig trasa. Alla rummen städades in i minsta detalj. Klockor, porträtt och prydnadsföremål dammdes av och putsades. Kristallkronorna monterades ner och varje prisma polerades tills det gnistrade innan det

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

hängdes tillbaka i kronans metallskelett. Böckerna togs ur bokhyllorna. Varje bok öppnades och stängdes igen med en smäll så att dammet yrde. Därefter dammdes varje bok av på utsidan. Då bokhyllorna var rensade på böcker som nu var staplade på golvet, torkades de ur och böckerna sattes tillbaka på sina platser först i ämnes- och sedan i bokstavsordning. Stora böcker som till exempel kart- och konstböcker lades i travar på särskilda hyllor, nyligen utkomna på ett *coffee-table*. Garderoberna tömdes och kläderna vädrades, skakades och borstades av innan de hängdes tillbaka efter att malkulor placerats ut på lämpliga ställen. Alla skor borstades ännu en gång. Vinterkläder förpassades till malpåsar eller malgarderober och togs upp på vinden. Matsilvret räknades och putsades liksom alla uppläggningsfat, kandelabrar, ljusstakar, vaser, karotter, såssnipor, gräddkannor, sockerskrin, saltkar, dosor och övriga silverföremål. Tavlor och speglar dammdes av och putsades. Damastdukar togs fram ur linneskåpet, tvättades, hängdes till tork på torkvinden, togs ner till källaren och kallmanglades. Stora bord dukades på vilka lysningspresenterna skulle ställas ut till beskådande.

Julia hatade storstädningar eftersom det vädrades alldeles på tok för mycket enligt hennes mening. Hon frös ständigt under dessa onödiga tillställningar två gånger om året. Det fanns inte ett enda rum, inte en enda vrå, där man kunde vara ifred och där man slapp att frysa.

Några dagar före bröllopet gick alla till kyrkan för att repetera ceremonin. Felix kunde inte medverka eftersom han fortfarande var i Helsingfors i något ärende och inte väntades förrän strax före bröllopet dagen därpå. Sten fick därför bli ersättare för Felix, och kaptenen för Sten.

Dagen för bröllopet kom. Ljuset silade in genom fönstren i dammiga solfjädersformationer. Doften av parfym var tung och bedövande. Alla satt förväntansfulla på sina platser i kyrkan. Organisten spelade ljusa harmoniska melodislingor, de flesta egna improvisationer, inför det högtidliga ögonblicket vid brudparets entré då han skulle få klämma i med Mendelsohns brudmarsch. Bröllopgästerna samtalade lågt med varandra så det bildades ett svagt ekande surr i kyrkan. Damerna var upplädda till tävlingarna i en tävling om vem som hade den dyrbaraste eller vackraste kreationen och de mest utsökta

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

smyckena. Herrarna försökte se lediga ut i sina stärkta kragar och skjortbröst. De konkurrerade med varandra om vem som hade de flesta ordnarna och värdefullaste krag- och skjortknapparna.

Tiden gick. Så småningom började gästerna bli otåliga. Kaptenen var sedan länge irriterad och misslynt över att inte allt gick enligt planerna. Julia stod och väntade vid ingången tillsammans med Marianne och Bojan. Brudnäbbarna sprang vartefter tiden led omkring som yra höns och slogs med varandra under höga tjut. Bojan och Marianne tjatade på dem att hålla sig tysta och lugna. Alla väntade och väntade.

Brudgummen kom inte.

Middagen på Operakällaren avbeställdes. De festklädda gästerna gick hem från kyrkan efter att ha väntat gott och väl en halvtimme. Kaptenen fick ett raptus – morrade med sammanpressad mun, gnistrande ögon och stela gester om opålitliga finnar, tacken för vad han gjort för ryttmästarn, allt han kostat på för att få Julia i hamn. Charlotte hade blivit åtskilligt blekare än vanligt, och Julia höll sig i beredskap om hon skulle dåna. Julia hade en

känsla av att allt var hennes fel och tog på sig skulden för skandalen. Kanske borde hon ha förstått vad som skulle hända. Kanske hade hennes naivitet och godtrogenhet ännu en gång spelat henne ett spratt.

En sak var sann: skandalen var ett faktum. Familjen var vanärad och för en lång tid framöver gällde det att hålla sig utom synhåll för illasinnade ögon och vassa tungor. Man var tvungen att stänga in sig.

Dagen efter skandalen fick Julia ett flera sidor långt brev från Felix där han förklarade varför han inte kom till bröllopet. Brevet överlämnades till Julia av Sten. Han hade fått det med kurir tidigt samma morgon. Fäst vid brevet fanns ett papper där Felix bad att få brevet överlämnat till Julia så snart som det överhuvudtaget var möjligt, oläst och utan hennes föräldrars eller någon annans vetskap.

Julia läste brevet i etapper. Hon kunde inte ta till sig allt vad som stod där med en gång. Först kunde inte tro på det hon läste. Hon trodde att det måste ha varit ett av Felix galna upptåg, men denna gång så smaklöst. När hon

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

avfärdat den tanken och måst ta till sig det som stod i brevet vände det upp och ned på hela hennes trygga värld. Den skulle inte bli densamma som förut. Men hon lovade sig själv att hon aldrig skulle berätta om innehållet för någon någonsin. Av plikt känsla gentemot Felix, men inte minst därför att hon inte skulle kunna leva med den skam det förde med sig.

Kanske alla de andra vännerna visste hur det förhöll sig, bara inte hon. Nej, han hade ju bett henne att inte berätta för någon, och då kunde man nog sluta sig till att ingen visste något. Eller att Felix inte trodde det. Motvilligt kände hon sig som utvald. Men till vilket pris! Och hur skulle hon nu förhålla sig till Felix? Hon kunde bara inte släppa allt han berättat som en het potatis och inte höra av sig. Visst hade han velat henne väl, det tvivlade hon inte en sekund på. Dessutom hade han ju – visserligen tvingad till det – låtit henne ta del av hans mörka hemlighet. Hon kunde inte tycka illa om honom. Men hon fick en annan syn på honom nu. Det var som om något mycket värdefullt gått förlorat.

Hon var nu tvungen att låta saken bero.

Efter tre-fyra veckor skrev hon ett brev till honom där hon tackade för att han velat henne väl och för att han visat henne det stora förtroendet att berätta för henne om sin hemlighet. Hon skrev att deras vänskap inte kunde bli densamma som tidigare, men att hon inte ville förlora honom som vän. Med tiden skulle de nog finna någon ny form av vänskap, skrev hon.

Mitt i all skammen kände Julia sig lättad. Hon hade ju aldrig velat gifta sig med Felix. Hon slapp låtsas som om hon älskade honom. Hon slapp vara med om det där okända, dunkelt anade. Men hon var ledsen över att ha gjort kaptenen och Lotten besvikna. För dem var skandalen det värsta. Det skulle ta lång tid innan de kunde se sina närmaste släktingar och vänner i ögonen.

Då vardagen med alla förpliktelser någorlunda och så gott det gick återgått till det normala och ingen ljusning kunde skönjas drabbades Julia för första gången i sitt liv av melankoli. Dittills hade hon i svåra situationer kunnat hålla

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

modet uppe genom sitt goda humör och glada kynne. Hur absurt det än kunde låta hade hon också haft hjälp av att ha uppfostrats till att inte visa några känslouttryck utan alltid vara kontrollerad. Det hade till slut blivit en sådan vana att hon, om man frågat henne, inte trodde att hon ägde några starkare känslor. Inte ens ren glädje eftersom hon på ett helt mekaniskt sätt visste när det förväntades av henne att visa sig glad. Och tacksam. Den gången hon upplevt kärlek var bara undantaget som bekräftade regeln.

Alla bevis på att hon inte dög hopades. Felix svek var det halmstrå, eller snarare den järnbalk, som knäckte kamelens rygg.

Egentligen hade hon aldrig nått upp till förväntningarna – vare sig sina egna eller andras. Så länge hon kunde minnas hade hon betraktats som frukten av en mesallians, hon behandlades som en bastard av mamma Lottens alla släktingar på godsen och gårdarna i södra Sverige där hon fortfarande som inhyrt gäst målade av mer eller mindre hågade barn.

Hon hade inte hållit måttet på Konstakademien – hennes talang hade inte varit tillfredsställande. Hon hade

inte blivit accepterad där, allra minst av sina manliga kamrater, men inte heller sina kvinnliga. Att bli godtagen av de manliga kamraterna hade hon aldrig väntat sig, men hon hade så gärna velat bli en del av den kvinnliga gemenskapen. Hon hade inte kunnat förmå sig till att bryta med föräldrahemmets patriarkala syn. Ännu ett misslyckande.

Trots en viss uppstudsighet i ett vanmäktigt syfte att göra sig fri hade hennes begär att slita sig loss från föräldrarna inte villfarits. En tänkbar lösning på problemet med fångenskapen i hemmet hade varit att bli gift, men det fanns ingen man som ville ha henne till hustru. Inte ens Felix, som av allt att döma gått med på att bli ersatt med pengar för att gifta sig med henne. Samtidigt som kaptenen alltmer vresigt och otåligt krävde samma deltagande i sina aktiviteter som tidigare kände hon sig mer som en belastning än ett stöd; kaptenen kunde inte dölja sin besvikelse över att han fortfarande måste ha ansvar för sin ogifta dotter.

I ett sammanhang kände hon att hon på ett högst opersonligt plan gjorde en betydelsefull insats – inom den

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

så kallade välgörenheten. Men den apati och kraftlöshet som fyllt henne efter bröllopet som aldrig blev av sänkte även hennes tidigare engagemang i att vara andra till hjälp.

Hon kände sig bittert ensam och behövd av ingen.

Vad hade hon att se fram emot?

De kommande åren följde ett ganska strikt mönster. Somrarna tillbringade Julia i likhet med många av de tidigare på slott och herrgårdar i södra Sverige där hon likgiltigt avbildade den oändliga uppväxande skara som genom Lotten var barn till hennes släktingar på långt håll. Julia var pinsamt medveten om att hennes konstnärliga insatser för slakten var jämförbara med något slags välgörenhet. Man tog hand om de sina, även om de var bastarder.

Tillsammans med Bojan gjorde hon på hösten varje år en fjällvandring. Julia uppskattade Bojans glada och käcka sällskap som inte krävde något annat av henne än att vara en god kamrat och någorlunda uthärda de strapatser som en fjällvandring innebar. Vad gällde kondition och

uthållighet hade Julia hjälp av den styrka och balans som hon fått av ridning, tennis och övriga sporter som hon praktiserade med kaptenen. Julia spelade för övrigt också bandy i kronprinsessans bandylag. Vinterhalvårets lunk avbröts av vistelser utomlands tillsammans med någon släkting. Julia var medlem i Alliance Française vars föreläsningar och sociala begivenheter hon regelbundet bevistade. Någon gång gick hon tillsammans med Bojan och Marianne under överinseende av Lotten på The Dansant som varje söndag gavs i Vinterträdgården på Grand Hotel Royal. Kalla mörka vinterkvällar kunde Julia antingen tillsammans med sina föräldrar eller med väninnorna spela kille, whist, det nya spelet bridge eller något annat kortspel.

Långsamt blev Julia någorlunda fri från sin melankoli och inrättade sig på att tillbringa resten av livet som hemmadotter, ett öde som hon delade med många andra kvinnor på den tiden. Hon funderade mycket på kärlekens väsen – den romantiska sidan av den, men även den dunkla skrämmande aspekten som, såvitt hon förstod av böcker hon läst, innebar ett villkorslöst uppgivande av den egna personen. Med Enzo hade hon haft känslor av både den

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

upphöjda själsliga och den dunkla sinnliga sidan av kärleken. Hon hade känt att något fattats dem emellan – innan de börjat misstro varandra. Kärleken hade aldrig fullbordats men med tanke på de starka känslor och det förtroende hon hade känt för honom trodde hon att hon skulle ha vågat ge sig till honom.

Hon kanske aldrig skulle få känna dessa kluvna känslor igen. Aldrig ge och få kärlek annat än i förklädd form.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Kapitel 2

Belägring var Valdemars metod. Fast metod är fel att säga för det var aldrig något uträknat eller strategiskt i vad han gjorde. Han kunde stå i timmar och vänta på den flicka som för tillfället upptog hans intresse så till den grad att han försummade skolan. Han köpte röda rosor till dem för sina snålt tilltagna veckopengar. Han ställde sig på knä för dem och bedyrade dem sin kärlek. Han släppte dem inte förrän han fått sitt lystmäte av kärlek eller, i sällsynta fall, ett avvisande. Han behövde aldrig lära sig hur man vann kvinnor, han fick varje kvinna att känna sig som om hon vore den enda kvinnan i världen och värd att vinna honom. Han var något av en *latin lover*, fast då kallade man det kanske pigtjusare.

Falun var på den tiden en liten stad där alla kände alla. Valdemar hade ögonen på sig och fick dåligt rykte. Kulmen nåddes då man såg honom sitta på kyrkogården och vänslas med en flicka. Sådant kunde man inte göra på helig mark och på den tiden var de flesta i Falun religiösa.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Tobias, som var skogsförvaltare på gruvan, och hans hustru Regina förtvivlade i sina försök att uppfostra sin Valdemar.

Då han inte förförde flickor strövade Valdemar med sina två bröder i skogen. De kände till alla fåglar, blommor, träd och buskar och kunde namnen på dem. De kunde fåglars lockrop och härma dem väl. Valdemars älsklingsblomma var duvkullan, eller skogsstjärnan som den kallades i andra landsändar. Hans favoritfågel var kajan, som han tillmätte intelligens och humor. Han kunde stå länge och se på hur en kaja bar sig åt då den drog en mask ur jorden. Lommen hade ett sorgset lockrop som fascinerade honom. Han studerade myrsamhällen och kunde länge sitta på en mossbelupen sten och se på hur myrorna till stacken forslade byggmaterial, som vägde många gånger mer än deras egen vikt. Han studerade binas liv och greps av deras intelligens.

Det var inte någon ordning på hans studier. Han var den äldste sonen och hade därför förstfödslorätt till en högre utbildning än sina bröder. Som äldste son förväntades han också dra försorg om familjen ifall något skulle hända hans far eller om familjen skulle komma på

obestånd. Gustaf, hans två år yngre bror, var mer lämpad för det ansvaret. Gustaf var skötsam och flitig och hade gått ut folkskolan med höga betyg. Han hade utbildat sig till ingenjör i Norrköping. Den yngste brodern Georg var inom normalitetens ramar klen både till kropp och själ. Valdemar tog långt om länge studenten 1899 vid tjugoott års ålder. Därefter gjorde han sin värnplikt. Även om den var av ringa omfattning, sextioåtta dagar detta första år och tjugotvå det följande, kunde han knappt stå ut med drillen och inkvarteringen tillsammans med så många andra. Lydnad och samarbete hade aldrig hört till hans starka sidor. Valdemar var impulsiv och tänkte i allmänhet kortsiktigt, men när det gällde värnplikten insåg han att om han avvek eller ställde till bråk skulle det resultera i ett värre frihetsstraff än det nuvarande – fängelse.

Hans morfar, som hade dött vid sextiofem års ålder när Valdemar var sex år, skulle ha vänt sig i sin grav. Morfadern hade varit kapten och legendomspunnen kompanichef vid Orsa, Gagnefs och Mora kompanier. Han hade också lantmäteri- och skeppsmätningsexamen. Han har beskrivits som en Kulneff-typ som kysste och slog ihjäl med samma varma själ. Han kallades för morfar av hela

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

regementet. Då han skulle hålla sitt avskedstal formerade han sitt kompani på linje och kommenderade ”Giv akt!”. Därefter höll han följande tal:

*Mora kompani! – Djävlar an skropp anamma och anfäkt!
(kraftig snytning i den röda snusnäduken) ... Mora karlar!
(snytning) ... Fan anamma! (snytning) ... Djävlar i min själ,
karlar! ...*

Så fortsatte talet i ungefär en kvart med omväxlande svordomar och snytningar. Kompaniet strömmade i tårar. Det har sagts att det glänste som dagdroppar i gräset där kompaniet stått den gången.

Valdemar var ganska liten till växten, 170 cm lång. Hans kropp var tunn och senig. Nu vid femtio års ålder hade han en krans av gråsprängt hår kring en kal hjässa, men han hade tidigare haft tjockt svart hår. Hans hy var olivfärgad, han såg alltid solbränd ut. Han hade ett fyrkantigt, mellaneuropeiskt ansikte med stora, djupt liggande, vackra grå ögon, tunga ögonlock och buskiga ögonbryn. Han hade en smilgrop på höger kind och två födelsemärken på

vänster. Hans näsa var lång, smal och en aning böjd. Hans mun var känslig, men samtidigt bestämd och hans haka vek. Antagligen för att dölja denna vekhet hade han en mustasch. Hans händer var rätt små, fasta och torra med markerade ådror och lätt kupade naglar. Han såg alltid bra ut hur han än var klädd, han hade en naturlig elegans och en inre säkerhet. Alla kvinnor oavsett ålder drogs till honom.

Han var inte det minsta intresserad av sitt yttre. Hans kläder verkade vara valda av en slump eller på inrådan av någon person med större klädintresse och bättre smak. Klädseln bestod vanligtvis av tweedkavaj, bruna byxor, pullover, skjorta och slips. Utomhus bar han alltid hatt. Höst, vinter och vår satte han på sig damasker. Han hade en ljus regnkappa, som med tiden blev rätt modern. Hans promenadkäpp var hans ständiga följeslagare.

Med sin koleriska läggning kunde han snabbt brusa upp i häftiga utfall mot någon som han ansåg hade fel uppfattning i någon fråga som låg honom varmt om hjärtat. Därför hade han problem med att behålla vänner, och han kunde stöta sig med sådana personer som inte riktigt

... när en gång vår korta ljuslimt slocknar...

förstod sig på honom. Han blev lätt sentimental och framställde sig själv som lidande i ungdomsåren. Då han gick på Kungliga Tekniska Högskolan i början av seklet, till exempel, sa han att han var så fattig att han måste tuscha sina strumpor för att det inte skulle synas att skorna var trasiga. Kanske var det sant. Valdemar hade då säkert inte mycket att leva på. Samtidigt måste sägas att Valdemar hade en viss faiblesse för melodramatiska uttalanden. Han gjorde aldrig en bra historia sämre och var inte alltid så noga med den så kallade sanningen. Han tilltalades av det heroiska och ädla, som gick att finna i berättelser från det antika Grekland. Han beundrade den antika stoicismen, behärskningen, den fullständiga själsliga och kroppsliga kontrollen. Med ett lätt darr på rösten kunde han berätta Plutarkos saga om den spartanske pojken som stulit en räv. Hellre än att avslöja sanningen lät han räven äta sig ända in i hjärtat så att han till slut föll död ner. Liksom så många andra intogs Valdemar av den unge Werthers lidanden, som han hade lätt att identifiera sig med. Man kunde utan vidare påstå att Valdemar var en känslomänniska.

Filosofisk litteratur intresserade honom mest. Hans favoriter var Platon, Kant och Kierkegaard. Nu i

medelåldern tänkte han mycket på döden, kanske därför att hans far nyligen gått bort. Vad fanns efter döden? Trots sin dragning till kristendomen kunde han inte riktigt ta till sig bilden av det himmelrike som väntade den som slapp undan helvetet. Helvetet trodde han inte heller särskilt mycket på, kanske någon gång då han plågades av självföbreåelser. Himmelriket tycktes honom för färglöst och tråkigt. Där fanns inte sådant som han uppskattade i livet, sensuella upplevelser. Bara sådana enkla saker som doften av nykokt färsk potatis eller av snö i luften, det diskreta skramlet av glas och porslin före en måltid, att betrakta lekande barn i parken. Mest av allt skulle han ha saknat kärleken – inte minst den erotiska. Han ville gärna tänka sig en annan sorts tillvaro efter döden än ett obevekligt tomrum eller en tillvaro i den kristna himlen. En pånyttfödelse i någon annan form kanske. Men en tillvaro som eftersträvade Nirvana eller något annat livsförnekande var han främmande för. I slutet av Platons *Staten* hade han funnit några rader som stimulerat hans fantasi i en riktning som tilltalade honom. En äng beskrevs, där många nyligen döda befann sig. En man vid namn Er trädde fram. Som genom ett under hade han undgått döden på slagfältet. Han

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

hade varit död i tolv dagar, och därefter återvänt till livet. Han berättade att hans själ hade vandrat tillsammans med många andra själar och upplevt märkliga saker. De hade slutligen kommit fram till ängen där de fick möta de tre ödesgudinnorna. En härold hade fått ett antal lotter av ödesgudinnorna. Efter att han hade kastat ut lotterna på ängen fick själarna ta upp dem från marken och sedan ställa sig på rad i den ordning lottens nummer angav. I turordning fick de sedan välja vem de ville bli i sitt nästa liv. Valdemar tilltalades av tanken att själen tar en ny kroppslig gestalt efter döden. Han menade också att eftersom man inte kunde veta vad som kommer efter döden så kunde man ju önska hur man helst ville ha det. Sedan kunde man vara lugn och hoppas att önskningarna skulle infrias. Man kunde ändå inte göra mycket åt saken.

Kant var viktig för honom av speciellt två skäl. Kants kategoriska imperativ, som han tyckte sig känna igen som en andra form av den gyllene regeln, var en kanon som han nu på senare tid efter att ha bestämt sig för att få ordning i sin kaotiska värld funnit värd att följa. Kants föreställning om att vår uppfattning av världen, den så kallade verkligheten, var begränsad av kategorier som tid och rum

och det som våra fem sinnen kunde förmedla gav honom en vidgad syn på tillvaron. Han var trots allt ingenjör och borde ha tagit till sig en naturvetenskaplig deterministisk världsbild. Men läsningen av Kant, och kanske hans uppväxt i dalaskogarna med dess skogsrån, vättar och andra väsen, fick Valdemar att tänka sig existensen av sådant som inte gick att bevisa med naturvetenskapliga metoder. Röntgenstrålar och annan strålning kunde ju bara bevisas genom sina effekter. De kunde inte uppfattas med våra sinnen. Andra fenomen som inte gick att bevisa med konventionella naturvetenskapliga metoder var förekomsten av kvanta och atomer. Han var en stor beundrare av Niels Bohr. Han beundrade alla män med stor intelligens. Dessa nya fysiker hade bidragit med en helt ny syn på den förut i längden förutsägbara och på så sätt någorlunda trygga Newtonska världen. Den deterministiskt färgade tanken att allt till slut skulle kunna gå att förklara tilltalade inte Valdemar. Det gåtfulla, det oåtkomliga hade sin lockelse.

Kierkegaards existentiella anslag talade också till honom. Han hade mer och mer börjat inse sitt eget ansvar från att tidigare ha levt ett ansvarslost liv. Han hade lätt att

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

känna igen Kierkegaards tre olika slags mänskliga existenser hos sig själv. Han tyckte sig ha gått vidare från livsnjutarens och snobbens liv. Det lämnade bara leda, tomhet och vanmakt bakom sig. Han befann sig nu i etikerns stadium eftersom han hade insett att han måste göra något av sitt liv och ta ansvar för det. Dessutom hade han upptäckt att det fanns andra människor som också hade bekymmer. Till dessa hörde hans syskon, som han nu brydde sig mer om än tidigare. Valdemar hade många tankar på tro och religion. Men han hade ännu inte vågat ta språnget över sjuttio tusen famnars djup till den religiösa människans existens. Han läste den i hans tycke lysande berättelsen i Bibeln om Guds bud till Abraham att han skulle offra sin enfödde son för att bevisa sin tro. Han läste också Kierkegaards betraktelse över Abrahams dilemma, om han blint skulle följa Guds uppmaning att döda sin son eller sin inre röst att skona honom. Valdemar själv skulle aldrig ha kunnat lita på att Gud verkligen i sista minuten skulle ändra sig. Han skulle inte ha vågat språnget. Men läsningen av Kierkegaard lämnade kvar ett religiöst grubbel hos honom.

Han hade ett komplicerat förhållande till kärleken. Han intog den klassiska ståndpunkten att kvinnan antingen

var en hora eller en madonna. Själv hade han mest erfarenhet av lättfångade kvinnor, men blev betagen av sådana kvinnor som kunde uppfattas som kyska. Eftersom han hade ett brinnande intresse för musik, särskilt opera, var hans rena kvinno förebilder ofta förknippade med operagestalter. Wagners sensuella och erotiskt färgade verk tilltalade honom särskilt liksom de musikaliska beskrivningarna av konflikten mellan dygden och lusten. Den serena Elisabeth i *Tannhäuser* var den kvinna han såg upp till och hade som ideal. *Tannhäusers* tema om kampen mellan ärbar och sinnlig kärlek och med sitt frälsningstema angick honom direkt. I *Lobengrin* var han fascinerad av Amfortas smärta, som aldrig går att bota eller lindra. Han hade läst att denna smärta kunde tolkas som mannens ständigt krävande begär och risken för fruktansvärda konsekvenser om det tillfredsställs. På hans tid var den ännu icke botbara sjukdomen syfilis ett reellt hot för många män, som inte alltför sällan sökte befrielse hos prostituerade då deras hustrur fruktade för fler graviditeter. Annars var *Parsifal* med sina dubbelbottnade inslag av erotik, smärta och död den opera som han kände sig mest berörd av.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Ibland drabbades han av ett tungsinne som sades finnas i familjen. En religiös tro och ett tvivel på Guds existens följde honom sedan tonåren. Han frågade sig vilken mening allt kunde ha och hur en Gud kunde se ut som inte ingrep då så mycket ont hände i det stora, men också i det lilla. Tidigare trodde han på en gudomlig rättvisa, att allt ont i längden uppvägdes av allt gott. Nu hade han sedan länge insett att rättvisa var något människan hittat på för att annars allt skulle bli kaos och anarki. Rättvisa var dock ett mål att sträva mot även om man visste att den aldrig tillfullo kunde infrias. Valdemar gick ofta i kyrkan, men fann för det mesta inte någon tröst. Gud hörde honom inte. Han kunde finna en tillfällig reträtt från grubblerierna i Pascals vad: när man står inför döden så kan man tänka att om Gud inte existerar har man inte förlorat något i att ändå tro på honom, existerar han vinner man en plats i himlen. Fast han kunde tänka sig betydligt mer attraktiva alternativ än himlen.

Sport och idrott var helt främmande för Valdemar. Han sa föraktfullt att det är idiotiskt att försöka vinna tävlingar eller att vara bäst, men ett hälsosamt bruk av kroppen var bra för hälsan. Själv tog han långa promenader

och praktiserade ett egenhändigt hopknåpat gymnastikprogram åtminstone två gånger om dagen. Varje morgon klev han i ett badkar med kallt vatten, upphållt kvällen innan. På senare år var han inte helt opåverkad av Are Waerlands hälsofilosofi, som förespråkade vegetarisk kost. Valdemar lyckades aldrig särskilt väl med att hålla en hälsosam diet, han var alldeles för förtjust i bordets läckerheter. Men visst hade han sina idéer. Kruska var bra för magen. Lök var basiskt och därför nyttigt som motvikt till all den sura maten. Av fisk blev man intelligent. Någon grogg då och då och gärna en cognac efter maten hade inte haft ihjäl någon.

Han hade varit förälskad många gånger. En av hans tidigare förälskelser, snarare en passion, hade med musik att göra. Vid ett operabesök blev han så bedövd av kärlek till en kvinnlig violoncellist i Operakapellet att han efter föreställningen nästa dag släppte allt och följde efter henne på hennes turné till Ryssland. Där upptäckte han till sin stora besvikelse att hon, trots hans intensiva belägring, inte var det minsta intresserad av honom. Hon betraktade honom snarare som ett mer eller mindre självklart bihang, en av många i hären av beundrare. Valdemar var inte van

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

vid att bli avvisad. Samtidigt som han beklagade sitt nederlag kände han att hennes avvisande stämde överens med och bara bekräftade hans uppfattning om en oåtkomlig, jungfrulig kvinna som han kunde respektera. En sådan kvinna höll visserligen inte begäret borta men stärkte tron på den rena kvinnan.

Valdemar var också intresserad av poesi, särskilt av dunkel, smärtsam romantisk poesi som den hos Goethe, Heine och Schiller. Men mest av allt älskade han Oscar Levertins dikter, till exempel "Florez och Blanzeflor" och "Kung Liv och Drottning Död".

Nu hade Valdemar sedan många år arbetat som konsulterande civilingenjör. Han trivdes utmärkt med sitt arbete eftersom det var omväxlande och rörligt. Dessutom kände han att det han gjorde var meningsfullt och uppskattat av uppdragsgivarna. Verksamheten innebar att han gjorde besök hos de olika företag som konsulterade honom. Till hans uppdragsgivare hörde flera kyrkor där han klättrade i kyrktornen för att kontrollera säkerheten hos de elektriska installationerna. Det stärkte hans kondition och han var angelägen om en god hälsa. De huvudmän han

uppskattade mest var Gröna Lunds Tivoli, som varje vår bjöd honom på en magnifik middag tillsammans med alla anställda. Ägarna såg inte vad de kostade på sig utan middagen bestod av bland annat färsk sparris, lax, färsk potatis och nyinflugna jordgubbar. En annan uppskattad uppdragsgivare var Svartsjö tvångsanstalt. Efter att ha sett till de elektriska installationerna besökte han några av de grovt kriminella fångarna som inrymdes i slottet. Han upphörde aldrig att intressera sig för deras berättelser om sin levnadshistoria och omständigheterna kring det brott de begått. Han blev inte bara intresserad av deras berättelser utan visade också en medkänsla med deras olycksöden som rimmade dåligt med hans rykte som snobb. Fast han hade också – det måste sägas – en viss svaghet för det bisarra och avvikande.

Hans deltagande visade sig också gentemot de på olika sätt mindre gynnade syskonen. Den enda av dem som klarade sig bra var hans bror Gustaf, som stannade kvar i Amerika då Valdemar inte längre stod ut med vulgariteten, skrämigheten och gåpåarandan. Han led också av amerikanarnas brist på bildning och elegans. Bröderna hade gett sig av till Amerika tillsammans i början av seklet i

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

avsikt att stanna där för gott. Gustaf och han hade båda arbetat som ingenjörer vid *General Electric*s i Schenectady. Långt efter det att Valdemar lämnat Amerika gifte sig Gustaf med en rik och materiellt krävande kanadensiska. Med henne fick han tre pojkar i rask följd.

Georg, den yngste brodern, var född 1885. Georg var rätt förtegen med vilken sorts arbete han hade. Såvitt Valdemar förstått hade han en blygsam befattning som kontorist på ett stort företag. Hans uppgifter bestod i brevskrivning och bokföring. Han kallade sig själv för korrespondent. Georg ställde oupphörligen till bekymmer för syskonen och tidigare också för sina föräldrar. Han kunde inte hålla i pengar utan slösade dem på meningslösheter. Han var osäker och blyg och hade ett dåligt omdöme som orsakade att han hamnade i situationer som han själv inte kunde klara av. Valdemar tog som sin uppgift att försöka reda upp saker och ting efter allt Georg ställt till med.

Georg omyndigförklarades i september 1925 och Valdemar blev hans förmyndare. Han dog 1926 vid fyrtioett års ålder på Uppsala hospital. Dödsorsaken angavs

som *dementia paralytica* vilket Valdemar tog reda på betyder att Georg dog i ett sent stadium av syfilis. Hjärnskadorna på grund av sjukdomen kunde förklara Georgs dåliga omdöme, häftiga humör och allmänna opålitlighet under de sista åren.

Elsa var äldst av de fyra syskonen. Valdemar var mycket fäst vid henne. Han led av att hon gift sig med den snälle, naive, något obegåvade och aningslöse Nils, som lät sig luras att skriva på växlar utan täckning till sina arbetskamrater på Kungl. Järnvägsstyrelsen. Det visade sig att han också var spelberoende. Han hade därför alltid stora skulder, vilket drabbade Elsa och de två barnen. En gång som änkling stod han inför utmätning av hemmet, en liten lägenhet på Östermalmsgatan där han bodde med sin dotter Märta och en svart schäfer vid namn Tonni. Valdemar räddade situationen genom att köpa Nils fri från skulder. Det var inte första gången. Det hade under åren varit tungt för Valdemar att se den syster som han älskade och såg upp till som ett kvinnligt ideal bli så oförskyllt förnedrad.

I brev från Georg till Gustaf i juli 1924 står att läsa:

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

*Nils är sig bara så innerligen lik. Det är vår broder
Valdemar som nu kvitterar ut deras tillgodobavande å
järnvägen och helt och hållet står för deras samtliga affärer.
Det är ju ganska egendomligt, ty just Valdemar var under en
tid det allra värsta man visste. Min mening om Valdemar nu
är att han är en äkta hedersman, men så har han också
mycket förändrats ...*

Valdemar var nu femtio år, världsvan och med en hygglig inkomst. Han var trött på alla äventyr, trött på att behöva ta hand om syskonen, trött på ständigt nya, alltmer likgiltiga erövringar. Trött på att ständigt flytta till nya inackorderingsrum, trött på att alltid äta ute. Tills för en kort tid sedan kände han en stor leda inför livet och hade börjat fundera på om det var värt att leva.

Hôtel Anglais, Stockholm, c. 1900
(Foto: sv.wikipedia.org/wiki/Stureplan)

Kapitel 3

De brukar träffas och äta middag och ta en kvällsgrogg på Hôtel Anglais varje tisdag, Looström, Beijer och han själv. De lärde känna varandra under studenttiden för nästan trettio år sedan. Looström är fortfarande aktiv advokat med egen advokatbyrå. Han är skild, lika bra det. Han var nog aldrig särskilt lycklig med Emma, tror Valdemar. Beijer har aldrig varit gift. Han har en affärsverksamhet av diffus karaktär. Något i byggbranschen är det visst ...

- Mjaa, först tar vi väl ett smörgåsbord ... eller kanske bara sill och potatis – eller vad tycks, säger Looström prövande medan han ser på menyn.

- Det blir bra med sillen, säger Valdemar. Och en nubbe till.

- Precis så vill jag också ha det. Till varmrätt vill jag ha sjömansbiff med mycket lök och färsk potatis. Beijers ögon lyser.

Ulla Josephson

- Hovmästarn, ropar Looström och håller upp handen.

Han kommer genast till deras bord. Han bär en vit servett över vänstra underarmen och bugar förbindligt med ett snett leende. Det gäller att vårda stamgästerna.

- Vi börjar med sill och potatis och en iskall nubbe till det, säger Looström. Sen ... vad säger ni? Han ser prövande på de andra. Stekt biff med lök och färsk potatis – är det något?

- Kan inte bli bättre, säger Valdemar och Beijer nickar instämmande.

- Det var ju det jag sa alldeles nyss.

Looström slår ihop menyn och överlämnar den till hovmästaren.

Ända sedan Valdemar kom tillbaka från Amerika hade han haft en känsla av att vara på flykt. Han bodde bara kort tid på samma ställe i Stockholm och han kände sig förföljd av myndigheterna som han tyckte var alltför intresserade av

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

hans civilstånd. Han sa att han var ungtkarl, det vill säga ogift, men han tyckte inte om att behöva ljuga. Till slut bad han Looström hjälpa honom. Looström fann Carolyn på en liten ort i Kalifornien efter mer än ett halvårs sökande. Hon skrev utan protester på pappret om att Valdemar och hon levit åtskilda under lång tid och att därför lång och varaktig söndring kunde anföras som giltigt skäl till en skilsmässa. Två vittnen, Beijer och Selim Nilsson, betygade att Valdemar levit ensam i många år och så var skilsmässan ett faktum. Det var för lite drygt ett år sedan. Nu var han fri. Han slapp att ljuga.

Hur kunde han ha varit så dum? Hur kunde han? Carolyn var avdelningschefens dotter och hon lekte med alla. Till slut hade han och hans kamrater i fyllan och villan slagit ett vad av oklar natur. Valdemar vann vadet, som innebar att han skulle fria till Carolyn. Allt var en lek. De gifte sig i Albany, en stad strax intill. Att han inte förstod att han skaffade sig bekymmer? Och att han inte hade lärt sig något. Nästan samma sak hade inträffat då han gick på skogshögskolan i Tübingen. Där hade han förfört rektorns dotter och sedan blivit relegerad. Slut på den karriären. Överordnades döttrar hade alltid haft en särskild lockelse.

Inte minst hemma i Falun, där han hade gått för en odräglig Casanova.

I morgon måste han ta tillfället i flykten. Måste. Han som aldrig tvekat när det gällde kvinnor, och som alltid haft så lätt att fånga dem. Och så lätt att tröttna på dem efteråt. Men den här kvinnan är av en annan sort. Hon har något ädelt, svalt, oåtkomligt över sig, tycker Valdemar. Vilken hållning. Vilket vackert hår. Valdemar är stimulerad av hennes oåtkomlighet. Men samtidigt rädd att han ska bli avvisad. De tillhör inte samma samhällsklass, vilket förmodligen är ett hinder. Allt han vet om henne är att hon heter Julia Eklund, att hennes pappa är kapten vid Fortifikationen och nybliven änklings efter en högadlig dam och att Julia bor på Grevgatan tillsammans med sin pappa.

Hon brukar komma till Blindbyrån, som ligger alldeles bredvid på Humlegårdsgatan, vid ettiden. Då läser hon upp manuskript för de blinda maskinskriverskorna, som sedan skriver ut dem och ger dem tillbaka till sina uppdragsgivare. På så sätt får de en liten inkomst. De högläsande damerna tar inte betalt.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Det gäller att vara lite före fröken Eklund så att hon och ingen annan av de välgörande damerna får läsa hans handskrivna papper. Men vad ska han göra sen för att fånga hennes uppmärksamhet? Aldrig har Valdemar varit så handfallen i någon liknande situation. Varför ska han behöva känna denna nervositet inför att bli avvisad? Det gäller ju hans framtid.

Nu är det 1929. Livet går sin gilla gång. Julias mamma är död sedan i januari förra året efter att ha varit sjuk länge. Det var en stor förlust för Julia eftersom de var mycket nära varandra och kunde ge varandra stöd i de fall kaptenen försökte hindra dem att leva sina egna liv. Till och med under mammas sjukhusvistelse krävde pappa ständig uppmärksamhet. Mamma hade fått rycka in då Julia var sjuk eller förhindrad på något annat sätt, vilket mycket sällan inträffade. Ju större trycket blev från kaptenen desto starkare höll Julia och hennes mamma ihop – de bildade en oupplöslig pakt. Detta skapade starka känslor, dels av kärlek och solidaritet, dels av aversion mot kaptenen, dels en längtan att få delta i det lockande och ouppnåeliga liv

som hela tiden pågick utom räckhåll för dem. För båda hade det alltid varit självklart att inte visa några känslor, varken av kärlek och tillgivenhet eller av besvikelse och ilska. Det gjorde man bara inte. Detta förde med sig att båda, var och en på sitt håll, förpassade sina känslor till en mörk och kall kammare i själen som de låste noggrant efter sig. Det hade kunnat hända att känslorna vid starkt tryck sipprat ut på ett okontrollerat sätt och då visste de att de hade varandra i en ömsesidig och outtalad djup förståelse. I och med mammans död upplöstes deras pakt och Julia fick ensam ta ansvaret för förpliktelserna gentemot kaptenen och sina ambivalenta känslor för honom. Visserligen var han hopplöst fordrande, men han var dock hennes far och hade han inte varit så despotisk så skulle hon kanske på ett passande sätt ha kunnat visa något av de känslor av kärlek till honom som hon hade i ett annat stängt rum av sin själ.

Kaptenen har nu efter sin hustrus död skurit ned betydligt på sina aktiviteter. De enda kvarvarande förpliktelser för Julias del är att läsa högt för honom och att ackompanjera honom på piano då han spelar violoncell. Han säger att violoncellens undersköna klanger är de som liknar den mänskliga rösten mest. Vad gäller litteratur

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

föredrar han de gamla mästarna. Samtida litteratur har han inte något intresse för, allra minst för den förfärlige Strindberg.

Julia ägnar sig fortfarande åt välgörenhet, men det är inte utan problem. Hon tycker att det är bekymmersamt att inte kunna träffa enskilda personer i behov av hjälp utan att känna sig ovanför och utanför.

Ett tänkbart sätt hade varit att utbilda sig till sjuksköterska. Då skulle rollerna från början vara bestämda: sjuksköterskan som hjälpare skulle ha en naturlig auktoritet och patienten som hjälpsökare kunde inte sätta denna roll ifråga. Men det ligger inte för Julia att verka inom något vårdande yrke. Julia värjer sig för kroppsligt lidande, för praktiskt taget allt kroppsligt. Hon har fått lära sig att det är vulgärt att tala om kroppen och dess yttringar.

Nej, då passar mer konkreta uppgifter Julia bättre, som till exempel att hjälpa de blinda maskinskriverskorna på Blindbyrån. Där sitter de i sina svarta, blanka rockar i rader ungefär som i en gammaldags skolsal. Uppdragsgivarna är ofta egenföretagare. Blindbyrån tar betalt för sin förmedling, men största delen av arvodet går till maskin-

skrivarskorna, som på detta sätt får en liten inkomst att försörja sig på. På senare tid, kanske sedan någon månad tillbaka, längtar Julia att komma till den mörka, dystra, helt avskalade lokalen två trappor upp på Humlegårdsgatan 7. Det har att göra med att hon känner sig uppmärksammas av en man, som på senaste tiden ofta kommer med sina manuskript då hon är där. Han brukar se forskande, men samtidigt uppskattande på henne, tycker hon. Hon känner sig berörd av hans intresse, men förstår inte riktigt vad han vill. De har inte talat med varandra. Kanske är det en slump att de kommer dit ungefär på samma tider och att han lämnar sina manuskript till samma maskinskriverska som hon brukar läsa upp för och som på så sätt utan att veta om det kommer att agera som deras kopplerska. Istället för att kanske gå ut och göra vissa ärenden medan hans text skrivs ut brukar han stanna kvar tills Julia, som ser till att hon får hans texter, läst klart hans manus.

Idag råkar Valdemar snudda lätt vid Julias armbåge då han överlämnar ett manuskript till henne. (Det har han planerat.) Han tar tillfället i akt att be om ursäkt och sedan

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

göra några triviala kommentarer om vädret (också planerat, men han hade nog kunnat hitta på något mer spirituellt), som hon artigt besvarar.

Men hon vet inte vilken fot hon ska stå på – bör hon visa sig så oåtkomlig och svårfångad som hennes föräldrar lärt henne (det har i alla fall aldrig haft någon större framgång) eller ska hon uppmuntra honom till vidare konversation? Och hur i så fall?

- Vi tycks stöta ihop med varandra här ganska ofta, säger Valdemar trevande. (Planerat, även det trevande.)

- Ja, jag har också märkt det.

Julia tittar hastigt upp på honom. Han ser verkligen intresserat på henne. Men vad ska hända nu. Tiden står still.

- Jag har inte fått någon lunch idag, säger Valdemar, vi kanske skulle kunna gå och äta lunch tillsammans. Eller vad säger fröken ...? (Ajajaj, han skulle nog ha föreslagit att de kunde ta en kopp kaffe tillsammans på ett konditori, eller ännu hellre te, för det verkar vara mer hennes klass.)

- Åh, jag heter Eklund, Julia Eklund, säger Julia med en vänlig nick och ger honom en hastig blick under lugg.
(Hon tar honom *inte* i hand.)

- Fast jag tror inte att det är möjligt. När jag är klar här måste jag hem och se till pappa, som sitter och väntar på att jag ska spela piano när han spelar violoncell. Han är noga med tiderna. Varje dag samma tid. Halv tre. Sedan kvart över tre eftermiddagste: scones med smör och marmelad. Är ...

- Tillåt mig presentera mig. Jag heter Valdemar Berg och går hit och får mina rapporter och räkningar utskrivna för att jag inte har någon sekreterare. Jag skulle känna mig besvårad av att ha någon som hela tiden väntade på att ha något att göra. Förresten skulle jag känna mig besvårad om jag överhuvudtaget hade någon annan person i närheten då jag arbetar. Så det här är en bra lösning för mig. Ja, att gå hit och få mina manuskript utskrivna. Jag känner också att jag då kanske kan göra en god gärning.

- Jag går hit för att jag tycker att det finns så många som sliter ont. Jag vill gärna bidra med det jag kan. Men det känns lite, ja, vad ska jag säga ... krångligt ... Ja, jag tycker

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

att jag inte finns ... på samma nivå ... nej, hur ska jag uttrycka mig?

Julia gör en ganska lång paus. Hon biter sig i läppen och ser tankfullt genom fönstret. Sen ser hon på Valdemar och försöker igen:

- Jo, det är, sorgligt kan jag tycka, ... ja, vi är inte jämlikar, om ingenjörn förstår vad jag menar. Jag och mina protegéer, alltså. Då är det mycket lättare att sitta och sy konfirmationskläder till fattiga flickor, det blir mer anonymt.

Valdemar lyssnar noga. Han verkar inte helt förstå vad det är Julia vill säga och vet inte riktigt hur han ska förhålla sig. Han gör vad han kan, för han är helt inställd på att de ska lära känna varandra.

Julia vänder sig om mot maskinskriverskan och börjar läsa. Under tiden går Valdemar omkring rastlöst i rummet. Han beslutar sig för att inte ge sig i sin uppvaktning av Julia trots att han föraktar sig själv för att vilja anta den utmaning som han så väl känner igen. Har han inte tidigare utmanat ödet och försökt betvinga kvinnor

som av någon anledning kunde betraktas som överlägsna honom själv – och alltid lyckats, utom möjligen med konsekvenserna. Rektorers och chefers döttrar, till exempel. Julia Eklund tillhör en samhällsklass som inte står i paritet med hans egen. Och det är en utmaning i sig.

De går långsamt ut från Blindbyrån och nedför de två slitna trapporna, där färgen har börjat flagna från väggarna. Valdemar förstår att han måste handla, och det snabbt. De måste vara inbegripna i ett samtal då de närmar sig utgången. Sen får han hitta på något. Eller vänta till nästa dag, hålla henne på halster. Nej, nu är det slut på alla gamla knep. Han måste finna ärligheten och uppriktigheten hos sig själv. Då de går nedför säger han:

- Jag kan inte påstå att jag har varit fattig eller hjälpbehövande. Men jag tror att jag vet hur det känns. Vi var tre söner. Eftersom jag var den äldste var det självklart att jag skulle få en utbildning, sen fick man se med de andra. Under min studietid på Tekniska Högskolan snålade jag så mycket jag kunde för att pengarna skulle räcka också till mina bröders utbildning. Det innebar en hel del umbäranden. Bland annat fick jag måla mina strumpor med

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

tusch ... (och här drar Valdemar med darr på rösten historien om de trasiga skorna).

(Aha, tänker Julia. Han är inte någon vanlig liten butiksråtta eller kontorist. Han har en akademisk utbildning. Även om pappa kanske inte skulle ... nej strunta i det, åtminstone nu när allt börjar bli så trevligt.)

Julia ignorerar fattigdomspratet och säger:

- Så intressant. Ingenjörskonsten har ju blivit så modern på senare tid. Vilken inriktning inom yrket har ingenjörn, tro?

Nu står de utanför porten på Humlegårdsgatan. Vår luften fullständigt invaderar dem. Fågelsången i Humlegården når ända hit. Ljuset är ett alldeles speciellt blåklart vårljus. På samma gång, och utan att komma överens om det på förhand, börjar de långsamt promenera mot Humlegården. Under tiden berättar Valdemar att han är elektrisk ingenjör och bland de första som studerat ämnet på Tekniska Högskolan i början av seklet, nu för så länge sen. Då de passerar Lidingötågets ändhållplats och är

på väg mot Kungliga Biblioteket kommer Julia plötsligt ihåg sitt löfte till kaptenen.

- Men jag har ju lovat pappa att ... Ne-ej! Det struntar jag i! Det här är så trevligt, och så trevligt har jag inte haft på år och dag. Vi tar en kort promenad i Humlegården.

Julia blir alldeles förskräckt över sin djärvhet. Och *vad* skulle pappa säga? Pappa kanske skulle säga att hon bjöd ut sig. Det får man inte.

Valdemar blir också nästan förskräckt. Att det skulle gå *så* fort! Fast den besvikelse han skulle ha känt med en så snabb framgång med någon annan kvinna infinner sig inte. Han blir glad. Rakt upp och ner – glad. Vanligtvis är han inte så meddelsam med människor, men Julia verkar uppriktigt intresserad av honom – och det där inbjudande sättet har hon inte. Så han börjar berätta om hur han klättrar i kyrktorn för att inspektera det elektriska, om internerna på Svartsjö och vårmiddagarna på Gröna Lund.

Julia tycker att han har ett trevligt och belevat sätt. Han berättar fängslande om vad han varit med om. Inte

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

minst lägger hon märke till att han ser bra ut. Han är rentav vacker. Lite sydländskt utseende. Fast hon är bra mycket längre än han. Hon bryr sig inte om det. Gör han det, tro?

- Jag vet att jag var framfusig när jag föreslog att fröken Eklund skulle göra mig sällskap till lunch. Nu är det så att jag snart måste äta något för annars kanske jag brusar upp för någon liten obetydlighet. Och det vill jag inte att fröken Eklund ska behöva vara med om.

- Men jag måste i alla fall hem till pappa. Annars blir han så rysligt arg på mig och det drabbar även jungfrurna. Han är en riktig tyrann. Så jag tror att vi skiljs åt här. Men vi ser ju varandra på tisdag på Blindbyrån. (Oj, nu var hon nog för intim i alla fall ...)

- Javisst. Då kanske vi kan gå och ta en kopp te tillsammans efteråt.

När de skilts åt går Valdemar och äter lunch på Anglais. Looström och Beijer brukar inte vara där så tidigt på dagen och det är de inte heller nu. Därpå går han till kontoret på Kungsgatan 37 för att se till att brev och ritningar kommer iväg och för att planera morgondagens

arbete. Sedan går han en lång promenad i vårvädrer till Erstagatan. Han njuter av att se på utsikten över Stockholm, alla tider på dygnet och alla tider på året. Kanske särskilt nu i detta vackra väder. Då han känner att det är dags för middag går han åter till Anglais där Looström och Beijer redan sitter vid det dukade bordet. Han stannar länge, först äter de middag och sen blir det en grogg eller två. Valdemar är ovanligt tystlåten, något finns i hans bakhuvud som han känner att han borde tänka på, men just då kan han inte komma på vad det är. En sak är han säker på: det är helt motbjudande att gå hem till inackorderingsrummet på Norrtullsgatan denna ljuvliga kväll. Ja, överhuvudtaget att gå tillbaka till något av alla de inackorderingsrum som han bott i de senaste åren. Någon ändring måste det bli.

På vägen hem från promenaden med Valdemar i Humlegården får Julia motstå frestelsen att hoppa som en tolvåring förbi Stureplan, Birgerjarlsgatan och Strandvägen. Hon lägger märke till att ett par herrar vänder sig om och tittar efter henne. Det är hon inte bortskämd med. Sedan

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

upptäcker hon att hon går omkring och ler för sig själv.

Kanske är det därför ...?

Pappas vrede saknar proportioner just denna gång. Det är precis som om han anar att hon träffat en annan man. Hans vrede resulterar i att han inte kan nyansera sitt spel på violoncellen. Han brusar åter upp och lastar Julia för sitt skrala sätt att spela just idag.

Dagarna släpar sig fram till tisdagen och nästa besök på Blindbyrån. På söndagen drabbas Julia av feber och frossa. Doktor Fries tillkallas. Han säger att det är viktigt för Julia att vila och dricka mycket, gärna hett honungsvatten med citron, åtminstone en vecka tio dagar framöver. Det är det bästa sättet att undvika komplikationer, som kan bli livsfarliga. Julia är så trött och medtagen att hon knappast orkar tänka på den lycka som hon fantiserat om och som nu tycks osäker.

Valdemar blir besviken då han inte ser till Julia på Blindbyrån denna tisdag. Hon brukar aldrig utebli.

Antingen har något hänt eller också vill hon inte träffa honom. Har han misstagit sig så på henne? Hon kommer inte heller på torsdagen och då börjar han undra om något hänt. Ska han våga göra ett besök på Grevgatan för att höra sig för om hennes hälsa? Och ha en blombukett med sig.

På fredagen ringer han på dörren till Eklunds. En jungfru i ljusblå klänning med vitt förkläde, vit mössa, tjocka svarta strumpor och blankborstade skor öppnar dörren. Han håller fram blombuketten och frågar efter fröken Eklund. Han får svaret att hon ligger sjuk sedan någon vecka tillbaka men nu är på bättringsvägen. Husan tror dessvärre inte att fröken Julia är i ett sådant tillstånd att hon kan ta emot visiter. Då hör Valdemar en knarrig röst inifrån våningen:

- Vem är det som ringer på?
- Det är en herre som söker fröken Julia.
- Någon jag känner?
- Förlåt, men ..., jungfrun ser frågande ut på

Valdemar.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Jag heter Valdemar Berg, men jag tror inte att jag är känd av kaptenen.

- Be gästen att komma in och hälsa på mig, hörs det från de inre regionerna.

Det kommer lite överraskande, men Valdemar tänker att har han nu kommit så långt så kan han likaväl fortsätta. Så får han se vad som händer. Jungfrun tar hand om hans hatt och käpp och visar in honom i herrummet. Där sitter kaptenen vid fönstret och läser Nya Dagligt Allehanda med ett förstoringsglas. Han har vitt hår och krusigt vitt skägg. Det går inte att se hans ansikte på grund av det starka motljuset. Han sitter med böjd rygg och har fötterna på en fotpall. Över knäna har han en skotskrutig pläd. Han vinkar fram Valdemar med en knotig och darrig hand.

- Dra fram stolen och kom och sitt ned här. Det är alltför sällan jag får besök. Är inte mina gamla vänner döda så är de sjuka eller så tråkiga så man inte vill träffa dem. Jag tycker mig se att min herre är i sina bästa år. Vad är det som får er att ringa på hos oss, tro?

- Jag har träffat fröken Julia några gånger på Blindbyrån där hon läst upp mina texter för de blinda maskinskrivningsdamerna. Vi tog en kort promenad i vårvädröten i förra veckan. Fröken Eklund är mycket pliktrogen så hon avbröt vår promenad eftersom hon lovat kapten Eklund att ackompanjera honom på piano.

Kaptenen harklar sig åtskilliga gånger och tycks därpå försänkt i en tillfällig sömn. Valdemar avvaktar. I värsta fall kan han kalla på jungfrun. Men kaptenen rätar lite på sig efter en stund och granskar Valdemar ingående ett slag.

- Jaså, Julia träffar främmande herrar utan min vetskap. Hm ... Hrrrrm. Hm ... Kanske är det därför hon förefaller så disträ nuförtiden. Särskilt innan hon insjuknade.

- Insjuknade? säger Valdemar och stelnar till lite.

- Ja, hon har fått en sådan förfärlig förkylning, så doktor Fries tillkallades – han bor ett stenkast härifrån på Strandvägen. Där har han också sin praktik. Doktor Fries ordinerade sängliggande i åtminstone en vecka, helst tio dagar, tills hon är helt fri från alla symtom. Man kan aldrig

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

veta vad som kommer efter dessa förkylningar – spanska sjukan, strypsjukan, hjärnhinneinflammation ... Ja, vad vet jag. Jag är ju ingen doktor.

Åter tycks kaptenen försjunka i tankar. Eller slumra till lite – huvudet faller ner över bröstet. Men Valdemar dristar sig ändå till att fråga:

- Hur mår hon nu då?

- Vafalls...? Hur hon mår nu, ja? Tja, jag tror att hon har kryat på sig. Vendela vet säkert bättre. Fråga henne. Men nu vill jag veta lite mer om vem Valdemar är. Jag får väl säga Valdemar?

Valdemar skruvar på sig och tanken på hans äventyrliga förflutna flyger förbi för ett ögonblick. Utan att vänta på svar fortsätter kaptenen:

- Jag kan inte tillåta att Julia tar promenader och ger sig i samspråk med vem som helst. Hur gammal är Valdemar? Var är han uppvuxen? Har han ett yrke och en inkomst? Är Valdemar gift? Eller kanske förlovad? Vilka framtidsplaner har Valdemar? Och vilka avsikter har han med Julia?

Valdemar tycker att han är lite för gammal för att behöva redovisa sina antecedentia på det här viset, men våga-vinn tänker han. Kanske är hans meriter tillräckliga för att få fortsätta träffa Julia. Han undrar också var i denna våning hon kan tänkas befinna sig och om hon kan höra dem.

- Jag ska fylla femtiett år om ett par månader. Jag är uppvuxen i Falun. Jag är civilingenjör och har en ganska bra inkomst, åtminstone tycker jag det själv. Jag är inte gift och inte heller förlovad.

När han ger de senare uppgifterna känner han sig en aning oroad. Ska han behöva redogöra för att han varit gift och nu är skild? Nej, tänker han, det är att vara onödigt uppriktig och sådana fakta skulle kanske kasta en skugga på honom. Och det är sant att han varken är gift eller förlovad. Han fortsätter:

- Vad mina framtidsplaner beträffar så har jag svårt att redovisa dem. Likaså om och i så fall vilka – avsikter – jag har med fröken Julia. Det enda jag kan säga är att jag tycker att fröken Julia är en osedvanligt stilig och trevlig person, som jag gärna skulle vilja lära känna bättre.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Både kaptenen och Valdemar är vaksamma på varandra i denna rätt oväntade situation. Båda har intressen att bevaka då det gäller Julia och båda är helt medvetna om att deras möte kan bli avgörande för framtiden. Valdemar känner att han måste vara på sin vakt så han inte bruser upp om han blir ifrågasatt eller om något inte passar honom. Då kaptenen enligt Valdemars åsikt burdust tar upp frågan om Valdemars avsikter med Julia vet han att han måste behärska sig. Men han kan inte undlåta att uttala ”avsikter” med en viss sarkastisk betoning, som inte undgår kaptenen.

Trots sin egocentricitet har kaptenen en viss förståelse för att Valdemar inte så där utan vidare öppnar sig när det gäller framtidsplanerna. Mer oroande är i så fall att han verkar ta ganska lätt på frågan om avsikterna med Julia. Men Valdemar verkar vara en hygglig och uppriktig karl. Kaptenen måste fundera över hur han ska hantera detta problem. Med avsikterna. Ska han tala med Julia om Valdemars besök? Ska han tillåta att de kanske träffas utan hans vetskap. Om det nu går så långt – kan han acceptera Valdemar som måg? Helst såg han att Julia skulle gifta sig med en adelsman. Det skulle lösa många problem. Men

eftersom det inte tycks stå någon kö av adelsmän, inte någon kö alls för den delen, för att be om Julias hand så är kaptenen redo att se varje friare som en tänkbar måg.

Men nu rusar hans tankar och förhoppningar iväg utan att något blir bestämt. Så till slut säger han:

- Jaha. Nu är det slut med audiensen för denna gång. Nu måste jag ta min eftermiddagslur. Säg till Vendela att sätta blommorna i vatten och att de ställs in hos Julia. Så kanske vi kan språkas vid någon annan gång. Adjö, adjö.

Kaptenen viftar lite otåligt med handen åt dörren till.

- Adjö, kapten Eklund. Det var trevligt att stifta kaptenens bekantskap.

Valdemar tar i hand och bockar sig som en skolpojke. Det känns bra att kaptenen har satt ett senare samtal i utsikt. Men han vill inte känna sig snärjd. Och kanske har kaptenen fått honom att känna en viss osäkerhet – varför är han så intresserad av Valdemar, särskilt av hans civilstånd? Julia fick han i alla fall inte träffa. Han får vänta tills hon blir frisk och kommer tillbaka till Blindbyrån. Nu vet han

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

åtminstone orsaken till att hon inte infann sig. Han väntar gärna på henne. Sen får han se vad som händer.

Tisdagen därefter kommer en småhostande och rätt så blek Julia till Blindbyrån. Valdemar är redan där. Efter att uppläsning, utskrift och överlämnande av papper är avklarade går de tillsammans ut på samma sätt som förra gången. Skillnaden är nu att ett snöblandat regn och en kall blåst gör det om inte omöjligt så åtminstone otrevligt att ta en promenad i Humlegården. Men Valdemar har tänkt ut en fortsättning på deras samvaro.

- Tror fröken Eklund att kaptenen skulle ge sin tillåtelse att jag bjöd fröken på te på Wienerkonditoriet? Det är inte långt att gå i det här vädret. Vi måste ju tänka på fröken Eklunds hälsa.

- För det första – kalla mig gärna för Julia. Och för det andra – för att säga sanningen – så har jag gjort mig skyldig till en nödlögn. Jag sa till pappa att det var lite mer arbete att utföra på Blindbyrån än vanligt, så han fick finna sig i att avstå från ackompanjemanget idag. Konstigt nog

protesterade han inte så mycket som jag trodde. Jag var beredd på en hård dust.

De säger inte så mycket under den korta promenaden till konditoriet. Just denna eftermiddag är det inte så mycket folk där som det brukar vara. De får ett bord lite i skymundan, som inbjuder till en viss förtrolighet, om man nu önskar en sådan. Och det gör man.

- Jag måste genast berätta för fröken Ek ... – jag menar Julia – att jag faktiskt har träffat hennes far. Då fröken Julia inte kom till Blindbyrån någon av dagarna förra veckan så dristade jag mig till att gå till Grevgatan för att höra mig för om fröken Julia var opasslig på något sätt. Kapten Eklund bad mig komma in och förhörde sig om vem jag var på – fröken Julia får förlåta – ett ganska inkvisitoriskt sätt.

Julia ser så häpen ut att Valdemar undrar om han skulle ha låtit bli att berätta om hans och kaptenens möte.

- Skulle pappa ha ... Han släpper ju inte in någon. Och så otrevligt att han frågade så många saker. Nu vet han mer om Valdemar än vad jag gör! Nu får Valdemar

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

omedelbart berätta precis vad han sa till pappa. Annars känns det så ... vad ska jag säga ... orättvist på något sätt.

- Jag berättade att jag snart ska fylla femtiett år, att jag är uppvuxen i Falun, att jag tycker att jag har en ganska bra inkomst och att jag varken är gift eller förlovad. Så nu vet fröken Julia precis vilka uppgifter frökens far har, för egentligen var det ingenting mer vi talade om. Jo, förresten, på slutet sa han att vi kanske skulle kunna talas vid igen någon annan gång. Minsann!

Deras samtal går därefter ganska trevande. De har i grunden så olika intressen och så olika inställning till livet. Det dröjer innan de kommer på sitt gemensamma intresse för opera. Om sanningen ska fram är Julia mer intresserad av Verdi och Rossini och de andra italienska och franska kompositörerna medan Valdemar ju har en annan kanske mer exklusiv musiksmak. Men han kan också röras till tårar av de fattiga konstnärerna i *Bohème* eller Kameliadamens öde. Julia går å andra sidan regelmässigt på Operan då Wagner uppförs. Orsaken till detta är att kaptenen är förtjust i sentimentaliteten hos Wagner, och han anser att det hör det till en god uppfostran att känna till det mesta

Ulla Josephson

om opera. Julias åsikt är att Wagner är tung och förknippad med en avancerad musikmak. Hon finner många av Wagners operor långa och ibland lite löjliga.

Följden av detta samtal blir att de med kaptenens goda minne besöker operan tillsammans så fort de kan. Kaptenen är numera så ålderssvag att han inte lämnar den stora våningen. Det blir fler och fler konditori- och operabesök och till sist friar Valdemar till Julia. Naturligtvis har han innan dess bett om Julias hand hos kaptenen. Denne tycks nöjd över sakernas utveckling.

Lotten fick aldrig uppleva att Julia gifte sig. Kaptenen fick före sin död 1931 inom loppet av två år se Julia gift, hålla sitt första barnbarn i famnen och veta att ett andra var på väg.

Kapitel 4

Julia och Valdemar gifte sig i oktober 1929 i all stillhet hemma hos kaptenen på Grevgatan. Julia flyttade för första gången i sitt liv – från Grevgatan till Villagatan – till en ljus modern våning med både centralvärme, vackra kakelugnar och en balkong med utsikt rakt söderut över några blomstrande trädgårdar som tillhörde husen bredvid. Våningen innehöll fem rum och kök med jungfrukammare. En lång korridor skilde rummen åt norr – matsalen, ett sovrum, köket och jungfrukammaren - från vardagsrummet och två sovrum som låg åt söder. Ett av sovrummen åt söder inrättades som barnkammare. För trots att hon nu var trettionio år ville Julia ha barn och var fast övertygad om att allt skulle gå bra även om hon var medveten om de risker en så förhållandevis gammal blivande mor utsatte sig för.

Om nu Julia hade oroat sig för bröllopsnatten så fanns det ingen anledning till det. Valdemar var en erfaren, numera mogen man och en öm, omtänksam älskare. Han hade väntat på Julia som hade hållit på sig ända tills de var

gifta. Kanske hade han varit en aning otålig, men han lade band på sig eftersom Julias kyska inställning gjorde att han högaktade och beundrade henne. Detta bidrog till hans omsorger om Julia och hans önskan att hon skulle ha det så bra han bara kunde göra det för henne inte bara på bröllopsnatten utan under hela deras äktenskapliga liv. Men hon ville att det skulle ske i mörker.

De åkte på bröllopsresa till Florens med Nordexpressen, ett luxuöst tåg med sovvagnar som kunde göras om till sittvagnar dagtid. Tåget avgick från Stockholm till Köpenhamn, vidare till Hamburg, Köln, Liège och Paris. I Paris, där de gjorde uppehåll några dagar, ville Julia återse vissa konstverk på Louvren, som hon särskilt intresserat sig för. Sedan for de vidare med tåg till Florens via Rivieran. När de varit i Florens ett par dagar började Valdemar känna sig mer eller mindre medsläpad av Julia. Han var i grunden varken intresserad av utlandsresor eller konst. Han älskade Stockholm och saknade sina långa promenader i staden. För Julia ingick det i hela idén med en resa till Italien att se på konst. Valdemar följde pliktskyldigast med Julia på oändliga konstodysseer i Uffizierna, Palazzo Pitti, Palazzo Medici Riccardi;

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

tillsammans med Julia blandade han sig med alla turisterna på Ponte Vecchio, han beskådade utsikten från Piazzale Michelangelo. Hans intresse för alla dessa sevärdheter var svalt.

Lite mer intressant än den föreställande konsten fann han domen och baptisteriet. Hans intresse för religion och filosofiska frågor fick näring då han förstod att odöpta barn här inte fick komma in i kyrkan eftersom de – före dopet – fortfarande var utsatta för djävulens påverkan och därför måste döpas i en särskild byggnad, eftersom onda makter kunde slinka in i kyrkan med ett odöpt barn. Valdemar drog slutsatsen att barn föddes onda – eller åtminstone att de inte var garderade mot den ondska som fanns runt omkring dem i världen. Först då de blivit döpta kunde man räkna med att de stod under Guds beskydd. Att döma av vad som stod att läsa i Dantes *Den gudomliga komedin*, som föredömligt speglar den katolska kyrkans syn på synd och straff och moral, blev barn som dött odöpta hänvisade till Limbo, Helvetets första krets. Dit hade också de kommit som levt före kristendomen eftersom de inte hade kunnat bli döpta in i den kristna kyrkan. Inte ens Vergilius, Dantes följeslagare i Helvetet och Skärselden. Valdemar hade

tidigare alltid tagit för givet att barn föddes goda till världen och att föräldrarnas uppgift var att uppmuntra det goda hos dem. Valdemar ogillade bestraffningar, deras effekt trodde han inte på. Han menade att ont föder ont, även då det gällde barn. Men nu hade han fått något nytt att fundera över.

Efter några dagar fann Valdemar en tillvaro som han kom att trivas alldeles förträffligt med. Medan Julia besökte någon konstinrättning, kyrka eller annat kulturminnesmärke satte han sig på trappan utanför. I Florens var det varmt och skönt i oktober, inte ruskigt och mörkt och regnigt som i Stockholm. Han kunde sitta i timmar och observera vad som hände runt omkring honom, precis som på gatorna och i parkerna i Stockholm eller hemma i dalaskogarna under uppväxten. Folklivet var annorlunda – tätare och livligare än det han var van vid i Sverige. Föräldrar grälade högljutt på sina barn då de uppfört sig på något olämpligt sätt, det var inte ovanligt att de gav sina barn en rejäl örfil. Barnen grät och skrek i sin tur och efter en stund var allt glömt och man kramade och pussade varandra. Föräldrarna bedyrade att deras barn var de vackraste i hela världen. De skulle komma att gifta sig rikt

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

bara de lärde sig att uppföra sig ordentligt. Gubbar och gummor – alltid klädda i svart – stiliga damer, feta köpmän, herrar med eleganta kostymer och blankborstade skor, bleka turister, gyckelspelare, gatuförsäljare, skolbarn, militärer, tidningsförsäljare, änkor med flor som dolde ansiktet, också de klädda i svart, herrelösa katter och hundar, gammaldags kalescher och moderna bilar – allt passerade revy i en oändlig ström. Ibland beklagade Valdemar att han inte behärskade språket, men var belåten ändå. Han hade inte något särskilt språksinne även om han nöjaktigt studerat både franska, engelska och tyska i skolan. Amerikavistelsen i början av seklet hade inte lämnat några märkbara spår i språkligt hänseende. Valdemar blandade språken med varandra och med svenska. Bara den som var duktig på alla dessa språk kunde med viss ansträngning förstå vad han hade för avsikt att säga. Dessutom hade han en kraftig svensk – eller snarare dalsk – brytning. På svenska bröt dalmålet igenom då han blev riktigt arg eller hade andra känsloutbrott. Och det hade han inte alltför sällan.

Han satt i skuggan på trappan till domen och funderade över sitt liv. Han hade vunnit en trygg hamn i

äktenskapet. Han behövde inte längre grubbla så mycket över meningen med livet. Han hade en fast boplatz i ett hem, som var Julias och hans och var inte inhyrd hos någon annan. Han fick mat på bestämda tider. I Julias sällskap hade han fått ro trots att Julia kanske inte kunde betraktas som någon särskilt lugn person. Han måste tillstå att han blev lite generad då Julia ofta och gärna tilltalade italienarna på sin egen – som han uppfattade det – halvdana italienska. Någon måtta fick det vara. Italienarna var, åtminstone ytligt sett, väldigt angelägna om att behaga och därmed att förstå frågor och kommentarer på vilket språk som helst. Men hon fick göra vad hon ville – han älskade och ärade henne vad hon än gjorde.

Medan Julia betraktade mosaikerna i taket inne i baptisteriet tänkte hon på vad som hänt under den senaste tiden. Hon hade mot förmodan blivit gift och inte nog med det, hon hade fått en man som såg upp till henne, beundrade henne och var villig att göra allt för henne. Dessutom såg han bra ut. När han inte märkte det studerade hon Valdemars vackra, mörka, uttrycksfulla ögon, hans lätt böjda, klassiskt

... när en gång vår korta ljuslimt slocknar...

formade näsa och hans känsliga mun. Hon njöt av att betrakta honom. Hon målade av honom i sin fantasi. Trots att hon försökt övertala honom hade han bestämt vägrat att bli avmålad av henne. Det gjorde henne i grunden detsamma – hon hade fått så mycket annat att tänka på.

Hon såg fram mot att lägga sista handen vid inredningen av hemmet på Villagatan och – om de fick möjligheter – att komma över något sommarställe, helst i trakten av Linköping där hennes pappa hade sina rötter. En annan tanke var att sommarstället kunde vara i trakten av Valdemars födelsebygd, men personligen var hon inte så intresserad av det. Allt som låg norr om Uppsala tyckte hon gav en känsla av tallskogars mörker och norrländsk dysterhet.

Då förmiddagens konstbesiktningar var klara för Julias del träffades de och åt en lätt lunch på ett litet café vid Piazza del Duomo. Till och med Julia med sitt svala intresse för mat lovordade den enkla *frittata* som serverades. Så lik en svensk omelett, men så helt annorlunda i smaken. Därefter gick var och en åt sitt håll igen.

Medan Valdemar fann en ny trappa där han kunde sitta och tänka besökte Julia domen. Hon satte sig i en bänk och fortsatte att fundera. Det doftade lätt av rökelse och sorlet av vetgiriga turister utgjorde en fond till hennes tankar. Nu tänkte hon på pappa kaptenen. Hon förstod att hennes äktenskap med Valdemar hade vunnit hans gillande, men det innebar också att han blev ensam tillsammans med tjänstefolket i den stora våningen. Julia kände en viss oro för sin pappa, nu var han mycket gammal och kunde inte tänkas leva många år till. Deras osämja hade under åren slipats av. Julia hade börjat känna en viss tillgivenhet, men så hade en maktförskjutning inträffat dem emellan i och med att Valdemar gjort sitt inträde i deras liv. Nu kunde Julia bestämma mer med en äkta man som stöd. Kaptenen var nu beroende av människor som skötte honom i hemmet – på ont och gott.

Julia oroade sig för att pappa inte var nöjd med dem som skötte honom. Trots sina ålderskrämpor och en tilltagande allmän skröplighet hade han lust till ett mer innehållsrikt liv. Han hade sagt till Julia att han tyckte att sjuksköterskan läste så bedrövt för honom – hon läste entonigt, stakade sig ofta, kunde inte uttala alla ord korrekt

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

och verkade totalt ointresserad av vad hon läste, sa han. Inte kunde hon heller spela schack, hon måste nog vara lite dum i huvudet ... Hela tiden skulle hon proppa i honom en massa mediciner och han visste inte varför, han var inte ens intresserad. Men han öppnade snällt munnen då hon gav honom skedar med olika illasmakande dekokter. Mycket av hans tid gick åt att reta sig på henne och det var inte utan sina poänger hade Julia förstått. Han fick nya krafter av att bli irriterad och tycka att hon var fullständigt omöjlig på alla sätt. Vendela och kokerskan var han van vid och de var som de var.

Julia kände skuld över att ha övergivit sin pappa. Men hennes övertygelse var att han trots allt gärna avstod från sina tidigare bekvämligheter med Julia som sällskapsdam för den tillfredsställelse han kände med att hon kommit i hamn.

Under bröllopsresans sista dagar hade Valdemar svårt att dölja sin otålighet. Han ville hem. Julia skildes från sitt älskade Italien med saknad och vemod. Båda kom hem med vitt skilda upplevelser. Kärleken, tillgivenheten och

respekten för varandras olikheter, som blev mer och mer uppenbara, var det kitt som höll dem samman och som ytterligare förstärktes.

Då de kommit hem från sin bröllopsresa satte Julia igång på allvar med att möblera våningen på Villagatan. Hela hennes intressesfär hade förändrats i och med äktenskapet. Hon hade inte tid och knappast längre intresse för att måla, så det gjorde hon inte. Med en suck av lättnad hade hon övergivit all sport och idrott. Hon gjorde långa promenader med Valdemar eftersom han ansåg att det var nyttigt att röra på sig, men annan kroppsstärkande verksamhet ägnade hon sig inte åt.

Någon månad före jul fick Julia och Valdemar veta att Julia väntade barn. De reagerade på nyheten var och en på sitt sätt: Julia tog nyheten som något helt självklart. Hon hade hela tiden tagit för givet att hon omedelbart skulle bli gravid, så beskedet var knappast någon överraskning. Hon erinrade sig vad hennes mor sagt till henne en gång då Julia ställt frågor om hur barnen kom till världen. Charlotte hade sträckt upp sig och mumlat något varpå hon sa som drottning Victoria i England: ”Blunda och tänk på

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

fosterlandet.” Julia log för sig själv när hon tänkte på att något sådant hade hon själv i alla fall inte behövt ta till, även om hon ville att deras möten skulle ske i mörkret. Så snart hon fått beskedet vidtalade hon doktor Wetter, gynekologen på modet i Stockholm, och en barnmorska att de skulle vara beredda att hjälpa henne vid förlossningen, som var beräknad till någon gång i slutet av juli. Naturligtvis skulle förlossningen ske i hemmet. Det skulle bli en pojke, det kände hon på sig.

Valdemar med sin mer känslomässiga läggning blev vid beskedet om att ett litet barn skulle födas alldeles salig och hade svårt att hejda gråten. Fast han visade det inte för Julia som han förstått inte var så förtjust i känsloutbrott av det slaget.

Glädjen grumlades i början av juni. Valdemars bror Gustaf hade blivit svårt sjuk i blindtarmsinflammation där borta i Amerika. Han hade inte velat söka sjukvård utan hade förlitat sig på kroppens egen läkningsförmåga. Nu hade inflammationen spridit sig till buken. Trots att Valdemar hade en stor motvilja mot att skriva brev eller vykort skickade han kort till Gustaf:

Falun 8.6.30. Bäste Bror. Hur är det med dig nu? Hoppas det är bättre. Skriv så snart du kan och tala om. Känner du denna vy? Vi äro nu i Falun hos Wenzels och resa i kväll till Säter. Sända kort från mammas grav. Skriver snart. Hälsa alla.

Gustaf dog några dagar därefter. Valdemar kände att världen blivit fattigare då Gustaf inte fanns längre och att livet återigen blivit meningslöst. Han kände sig tom. Gustaf hade varit hans bror och hans allra bästa vän. De hade delat minnen av en lycklig barndom i skogarna utanför Falun. De hade gett sig iväg till Amerika i avsikt att stanna där. De hade varit fyra syskon. Georg hade dött för fyra år sedan. Nu återstod bara Elsa och han själv av syskonskaran.

Valdemar kastades mellan sorgen över Gustafs död och glädjen över det lilla barnets ankomst. Han förväntade sig inte att Julia med sina krav på behärskning skulle dela hans känslor. Men han kände ett stort stöd bara av att hon fanns i hans närhet.

Kapitel 5

Valdemar hade sedan länge varit bekymrad över sin syster Elsa och hennes äktenskap med Nils. Han hade svårt att stillatigande se på hur Nils gång på gång spelade bort sin blygsamma inkomst och hur familjen led. Förutom Julia var Elsa den kvinna som stod honom närmast. Valdemar ingrep på olika sätt när det gällde Nils missbruk, inte bara genom att betala hans skulder, men också med att försöka få Nils under förmyndare, vilket inte var det lättaste.

Sedan en tid tillbaka vårdades Elsa på Sophiahemmet i sviterna efter en operation för cancer i magen.

Operationen hade inte lett till någon förbättring och nu låg hon för döden, det syntes tydligt. Hon skulle bli det sista av syskonen som lämnade honom. Sedan föräldrarna dött hade hon varit centralgestalten i familjen och alltsedan Valdemar hade lämnat hemmet i Falun den enda fasta punkten i hans kringflackande tillvaro innan han gifte sig med Julia. Han var oändligt fäst vid henne och förstod inte hur han skulle kunna komma över det oundvikliga. Det skulle bli mycket ensamt. Han besökte henne på sjukhuset

varje dag och brukade ta en promenad i Lilljanssskogen sen. Egentligen tyckte han att det var mer givande att ge sig ner till stan för att studera människor och vyer. Det kändes mer stumt i Lilljanssskogen trots att han där var mycket närmare den natur han älskade. Han började känna att en förkylning var på väg – det sved bakom näsan och stack till i bröstet då han andades – så promenaden denna eftermiddag fick bli kortare än vanligt.

Då han gick vägen fram med Sophiahemmet snett bakom sig och staketet längs Stadions ogästvänliga tegelmur till höger började han återigen tänka på sitt liv som blivit så dramatiskt förändrat i och med att han träffat Julia, gift sig med henne och de fått de två barnen.

Då den första stormande förälskelsen förklingat – faktiskt redan på bröllopsresan för nio år sedan nu – hade det blivit klart för Valdemar att han och Julia var mycket olika. De kom från skilda miljöer, hade var och en sina intressen och såg inte på livet på samma sätt. På senare år hade han motvilligt accepterat att de levde både tillsammans och bredvid varandra, vilket inte uteslöt uppslitande konflikter. De bodde dock i samma hus och

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

hade vårdnaden av två barn gemensam. Han försökte i möjligaste mån undvika konfrontationer eftersom han visste att han hade lätt att brusa upp för minsta motgång. I de flesta fall gav han sig inför Julias bestämda vilja, men ibland kände han att det var nödvändigt att säga ifrån – vissa saker kunde han inte acceptera. Som till exempel detta med aga. Julia och han hade så olika syn på barnuppfostran. I hans barndomshem levde föräldrar och barn nära varandra. För Valdemar föll det sig naturligt att kela med sina barn, pussa och krama dem och hålla dem länge tätt intill sig. Men han hade känt sig som en tjuv om natten när barnen var små och han smugit sig in i barnkammaren utan Julias vetskap. Han visste att hon inte tyckte om att han skämde bort barnen, som hon sa. Han måste medge att han kände sig närmare Gina än Putte, Gabriel alltså. Gina hade fyllt åtta år för några månader sen och Putte skulle snart fylla sju. Det här med skolstarten var också en sak som han och Julia var oeniga om: själv tyckte han att barnen hade fått börja skolan alldeles för tidigt, men då de inte längre hade någon barnsköterska som kunde sysselsätta barnen hade Julia känt sig besvärad av att ha dem hemma eftersom

de krävde hennes närvaro och engagemang mer än hon orkade med.

Han gick nu på den raka, smala väg i skogen som så småningom förde till Ugglevikskällan. På vänster sida löpte ett djupt dike och på andra sidan diket en ridväg, bakom den befann sig en skogsbeklädd liten höjd. Ingen människa fanns inom synhåll och Valdemar tyckte att det kändes lite ödsligt. Nästa gång, sjuk eller inte sjuk, skulle han återigen bege sig in i stan. Humlegården, som han då skulle passera, fick duga som naturupplevelse.

Valdemar hade ingen riktig ordning på sina tankar. Hans impulsivitet satte käppar i hjulet då han försökte reda ut dem.

Men vad var det nu han börjat fundera över? Jo, det här med Julias och hans oförenliga syn på aga. Valdemar trodde att det fanns något gott hos alla människor – kanske alldeles särskilt hos barn. Att kunna visa känslor ansåg han vara en styrka om de hölls inom rimliga gränser. Julia hade fått lära sig att det var högst opassande att ge uttryck för affekter, som hon sa. Man skulle behärska sig. Det brukade hon också förmana Gina att göra eftersom Gina tycktes ha

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

ärvt hans egen känslomässiga läggning och ofta öppet visade såväl stor glädje som ilska och sorg. Han tyckte inte om att Julia lade sådana band på Gina.

Valdemar hade förstått att Julia såg barn likt plantor som ständigt måste tuktas för att inte bre ut sig för mycket, bli för vildvuxna och ohanterliga. De måste tuktas för att kunna anpassa sig till förväntningarna från omgivningen och bli sociala varelser. Det gällde inte bara att handla enligt vissa skrivna och oskrivna regler utan också kunna uppföra sig i sällskap. Att ha god uppfostran var en mycket viktig del av umgängeslivet hade Julia sagt vid något tillfälle då hon och Valdemar hade diskuterat olika förhållningssätt. I fall av alltför stora överträdelser måste bestraffning ske, menade Julia. Barn skulle bestraffas hårt och metodiskt så de förstod att man menade allvar. Straffet innebar att hon tog den skyldige in i sängkammaren, satte sig ner på sängen och uppmanade delinkventen – oftast Gina eftersom hon var den mest uppstudsiga – att ta av sig underbyxorna och sedan lägga sig med magen över Julias knä så att hon lätt kunde utdela de antal slag med ridpiskan eller toffeln som enligt hennes bedömning motsvarade allvaret i förseelsen. Det blev aldrig mer än tio slag. Styrkan i slagen skulle

anpassas efter förseelsens art och grad. Vid dessa tillfällen hade Valdemar gått så långt bort som möjligt i våningen och hållit för öronen trots att han visste att inget av barnen någonsin gav ett enda ljud ifrån sig under tortyren. Julia och Valdemar grälade aldrig då barnen var med, men senare och då barnen var utom hörhåll hade han och Julia haft återkommande dispyter om nödvändigheten av en sådan här bestraffning, men Julia var obeveklig.

Vad kunde han göra åt saken? Valdemar var medveten om att han svek Julia men ändå ansåg han att om inte Julia kunde ge Gina den kärlek hon behövde så fick han själv ge henne dubbelt så mycket av den varan. Det hade han inte det minsta svårt för, han hade älskat henne från den första stund han hållit henne i sin famn strax efter hon var nyfödd, och då hade han lovat sig själv att vara hennes riddare vars uppgift var att skydda henne från allt ont. Men hans omsorger måste ske utan Julias vetskap – hon skulle aldrig ha gått med på att han skämde bort Gina. Julias väninnor som var av samma åsikt som hon själv hade vid något tillfälle, med förstulna blickar mot Valdemar, frågat henne vad det skulle bli av ett barn som blev så bortskämt som Gina. Valdemars kärlek sträckte sig även till

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Gabriel, men han blev inte bestraffad lika mycket som Gina och behövde därför inte lika ofta hans omsorger. Valdemar hade också en känsla av att Gabriel tydde sig mer till Julia. Ibland kunde han känna sig lite svartsjuk på Gabriel.

Valdemar hade kommit fram till Ugglevikskällan. Han var törstig, så han tog en av plåtskoporna som var upphängda med kedjor på en anordning i mitten av brunnen, fyllde den med vatten och drack begärligt. Det smakade metalliskt – gott, svalt och läskande. Han kände sig lite sårig i halsen, så förkylningen var nog ett steg närmare nu än då han började sin promenad. Han satte sig på en av de bänkar som omhögade källan. Han funderade på om han skulle ta vägen över järnvägsbron och vidare till Lilla Skuggan och Fiskartorpet, men bestämde sig för att gå den korta vägen och svängde till vänster i stället för att gå rakt fram.

Vem var han att klaga? Hela hans liv hade fått en lycklig vändning i och med äktenskapet. Han hade äntligen funnit en fast punkt i tillvaron och trivdes med familjelivets rutiner, men allt hade sina sidor. Till de mörkare sidorna hörde Julias uppfostringsmetoder. Hennes ovilja att

diskutera dem plågade honom. Till de ljusare sidorna hörde hennes kompetens i praktiska bestyr som befriade honom från en del ansvarsfulla uppgifter. Det betydde att han kunde ägna sig åt sitt arbete med full kraft. Och sina promenader. Mest tacksam var han för att Julia skänkt honom två friska barn.

Han gick med ryggen åt Ugglevikskällan uppför en lång backe kantad av dystra tallar. Han passerade de spridda tegelinstitutionerna på Tekniska Högskolans område. På hans tid låg skolan på Drottninggatan i ett enda stort hus mittemot Spökparken. I en glänta fick han syn på en kaja som stretade allt vad den förmådde för att dra en mask ur jorden. Valdemar stannade till och betraktade skådespelet. Kajan hade så pigga ögon och lustiga rörelser att han måste småle för sig själv. Han skulle kunna tänka sig att bli en kaja i sitt nästa liv. Jodå. Nu var han just fyllda sextio – hur länge kunde han tänkas leva, tro? Syskonen hade inte blivit så gamla. Inte heller hans mamma. Fast pappan hade blivit ganska gammal – sjuttiofem år. Om man betänkte dödsorsakerna hos syskonen var de rätt anmärkningsvärda. Gustaf hade dött på grund av sin sjukhusskräck, Georg i följderna av skörlevnad, Elsa var döende i sorg. Självt hade

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

han alltid varit angelägen om att sköta sin hälsa. Det hade inte hans syskon.

Efter uppförsbacken och till vänster syntes Röda Korsets sjukhus. Det såg ganska pampigt ut med sin springbrunn på den stenlagda gården och med ett högt torn. Där blev berömda och betydande personer opererade av landets skickligaste kirurger. Valdemar hade i unga år genomgått en operation för att avlägsna en inflammerad blindtarm, dock inte på Röda Korsets sjukhus utan i Falun. Operationen hade förlöpt helt utan komplikationer. Han hoppades slippa vara med om fler ingrepp. Fast vad som helst kunde hända när som helst, tänkte han.

Valdemar återkom i sina tankar till Julia. Hon hade gett honom en oväntad gåva i början av deras äktenskap. Då barnen blivit några år gamla visade hon en paradoxal och häpnadsväckande lidelse ifråga om äktenskapets sinnliga sida. Det var som om all den kraft som gått åt till att undertrycka känslorna under dagen för att få barnen och tjänstefolket dit hon ville, fick ett utflöde i kärlekens gärningar under natten. Hon var som en annan person. Under dagarna gav hon ett svalt och behärskat intryck, på

natten en helt annan sida. Hon hade väckt en ny och annorlunda njutning hos honom vars slag han aldrig tidigare varit med om, och han hade varit med om mycket. Han var villig att förlåta henne allt för denna gåva.

Men deras möten skedde under tystnad och i mörker. De sa aldrig ett ord till varandra och såg aldrig varandras kroppar. Dagen efter deras nattliga föreningar uppträdde Julia som om ingenting hänt. En gång då Valdemar morgonen efter hade höjt handen för att smeka henne på kinden drog hon hastigt undan huvudet som om hon hade förväntat sig en örfil. (Hade kaptenen burit hand på henne, tro? Jo. Så måste det ha varit ...) Valdemar gjorde inte om försöket. Alla tecken på ömhet under dagen avvisade Julia tydligt och bestämt.

Valdemar hade gått över gatan och passerat Kårhuset. Strax efter gick han ned för ett par trappsteg och passerade några butiksfönster på rad i gatuplanet. I ett av dem var några nytrimmade små hundar ditsatta som reklam för att ge prov på innehavarens yrkesskicklighet. Valdemar tyckte om att se på hundarna och försökte få kontakt med dem, men beklagade dem för att de var så utsatta för folks

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

blickar. Han tyckte att de såg lite olyckliga ut, men de var väldigt söta.

Efter alla pauser under promenaden bedömde han att han inte hann hem innan han skulle hämta Gina, så han gick direkt till hennes skola på Karlavägen 25. När de väl var hemma skulle han svepa in sig i en filt och sitta och läsa i favoritfåtöljen med ett glas honungsvatten bredvid sig. Efter middagen skulle han ta en grogg. Valdemar var övertygad om att den skulle göra verkan.

Under Valdemars promenad satt Julia och broderade i vardagsrumssoffan i det bleka höstsolljuset som sökte sig in genom de otvättade fönstren. Idag fanns ingen välgörenhet planerad och inte heller några temottagningar hos väninnorna. Korrespondensen till vännerna i Italien, Spanien, England och Holland hade Julia klarat av i sängen på morgonen. Hon hade på nytt skrivit till Margaret, Gustafs änka i Amerika, trots att hon aldrig fick något svar från henne. Fortfarande medan hon låg i sängen hade hon instruerat kokerskan och jungfrun om vad familjen skulle äta till lunch och middag. Vad som skulle städas och tvättas

kunde de själva avgöra bättre än hon själv. Därefter hade Julia tvättat sig och klätt sig i lagom tid till att Valdemar och barnen kom hem och åt lunch, varje dag klockan halv ett. Idag hade de ätit stuvad blomkål och stekt bacon. Julia var trött på att höra Ginas vanliga klagomål över att hon fick ont i huvudet av blomkål. Vilket nonsens! Vad kunde den flickan inte hitta på? Som till exempel det här med havregrynsgröt. Alla i hela Sverige åt väl havregrynsgröt till frukost. Både i koja och slott. Men inte Gina! Hon var så bortskämd att hon tillät sig ha sina egna infall bara för att väcka uppmärksamhet. Att hon kräktes varje gång hon tvingats äta några skedar var bara på trots. Men Julia skulle minsann se till att Gina åt havregrynsgröt som alla andra! Hennes gråt och kräkningar skulle helt enkelt ignoreras. Då skulle hon nog till sist lära sig. Julia kände hur hjärtat började slå hastigare i bara ilskan. Men hon måste behärska sig! Det fick inte synas utåt hur arg hon var. Hon måste vara en god förebild.

Skillnaden mellan rollen som hemmadotter och sällskapsdam som hon hade haft åtskilliga år i det gamla hemmet och den omvälvande vändningen i livet i och med att hon träffat Valdemar, gift sig med honom och fött

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

honom två barn var ofattbar stor. Inte minst då det gällde stämningen i den mörka överbelastade våningen på Grevgatan med sina antika möbler, gobelänger och draperier jämfört med den nya ljusa moderna på Villagatan. Skillnaden var lika stor som mellan ofriheten och beroendet hon haft på Grevgatan och den autonomi och relativa frihet hon vunnit i och med sitt äktenskap. Valdemar skulle aldrig komma på tanken att topprida henne som hennes pappa hade gjort. Frånsett att Valdemar satt igång några uppsplitande gräl om barnens uppfostran verkade han nöjd och lycklig, fri från sitt flackande från det ena boendet till det andra och sina dubiösa vänner som mest satt på Anglais och groggade. Det enda stabila i hans liv hade alltid varit arbetet, som han trivdes med och tog på största allvar och det gjorde han fortfarande.

Julia kände sig lättsinnig av den lycka som drabbat henne under de senaste tio åren: inte nog med att hon kunde köpa nästan vad hon ville, hon hade gift sig med en man som av allt att döma var stabil och hänsynsfull och som innan och under förlovningstiden uppvaktat henne intensivt med blommor, teater- och operabesök. Det må vara att han inte riktigt hade motsvarat förväntningarna i

familjen, han var ju en enkel civilingenjör från Dalarna och han hade ingen förmögenhet. Men det hade hon själv nu. Hon räknade med att pengarna gav henne en viss makt över Valdemar som hon kanske kunde utnyttja vid tillfälle. Samtidigt visste hon att han tjänade tillräckligt mycket för att klara sig själv och han betalade också sin del i hushållet. De hade naturligtvis helt skilda ekonomier – Julias sköttes helt av fröken Trägårdh på Handelsbanken i hörnet av Karlavägen och Sturegatan. Valdemar skötte sin själv. Bilen hade han köpt för egna pengar och han ansvarade också för skötseln av den. Men det mesta av hans pengar gick åt att rädda de ständigt drabbade syskonen från att bli ruinerade.

Nu kom Maja med teet. Julia såg upp på Maja och log mot henne. Maja gick till sina bestyr och Julia fortsatte att tänka tillbaka i tiden.

Då hon väntade barn hade hon varit helt säker på att en pojke skulle födas först. Hon blev inte direkt besviken när hon gett liv till en flicka. Kanske snarare överraskad. När hon förstod att Valdemar blivit så himlastormande lycklig över att det blev just en liten flicka la hon band på sin missträknig. Kanske var det så att mammor gärna ville

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

ha en pojke som kunde uppvakta dem och pappor en flicka som de kunde skämma bort? Därför jämnade allt ut sig då hon i december året därpå födde en liten pojke. Redan från början tyckte Julia att han såg ut som om han hade charm och humor. Julia var också nöjd med att familjenamnet – även om det inte var adligt – nu kunde föras vidare.

Julia hade ammat barnen i nästan ett år. De hade lagts till hennes bröst nybadade och ombytta. Därefter såg hon dem knappast under de första åren och så länge barnsköterskor skötte dem. Barnsköterskorna sov i barnkammaren och ifall något alarmerande hände barnen, till exempel om något av dem kräktes eller grät otröstligt och gråten inte gick att hejda, tillkallades Julia eller Valdemar, dock inte på natten.

Ibland kunde Julia känna att hon var klippt och skuren för sin nuvarande tillvaro och att den alltid legat och väntat på henne. Hon bläddrade fortfarande i kataloger från varuhus i London och Paris; nu när allt sedan många år kommit på plats gjorde hon det mest för att hon tyckte om att se på vackra saker. Under sina resor beställde hon alltid något som hon ansåg fattas. Av sina gamla engagemang

stod kontakten med vännerna i Europa kvar, ett Europa som nu var skådeplats för politiska händelser med osäkra konsekvenser, till exempel i Spanien och Tyskland, och inte minst i hennes älskade Italien.

Julias sista akvarell föreställde Gina där hon satt i den vita bondrokosoffan med prinsessdockan i famnen. Det var en stor tavla – större än hon gjort tidigare då hon målat av alla de adliga barnen i södra Sverige. Men arbetet med tavlan var fyllt av förtretligheter. Först och främst ville Gina inte sitta stilla. Sedan hade hon satt sig på tvären då Julia hade placerat prinsessdockan i hennes famn och lagt – eller kastat – den rysliga solkiga rosa plyschdockan som hon alltid gick och bar på på golvet. Prinsessdockan hade Julia köpt under en resa till Belgien och den föreställde prinsessan Joséphine Charlotte som också var storhertiginna av Luxemburg. Julia köpte alltid någon docka då hon var utomlands – hon hade vid det här laget en ganska stor samling. Men dockorna var inte till för att leka med utan fanns utställda för beskådande i ett särskilt glasskåp. Prinsessdockan som tagits fram enkom för att bli avmålad i Ginas famn var vacker och elegant klädd och hade till och med ett litet pärlhalsband runt halsen. Gin

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

älsklingsdocka var helt gjord av plysch och Julia kunde inte komma ihåg vem i all världen som kunde ha gett Gina en så fantasilös leksak. I plyschen måste det finnas baciller nog att smitta ett helt kompani med någon aldrig tidigare känd förskräcklig farsot. *Dégoûtant!* Men varje försök från Julias sida att göra processen kort med dockan hade misslyckats. Julia hade till och med försökt ta ifrån Gina dockan då hon sov för att kasta bort henne en gång för alla – för såhär kunde det ju inte fortsätta – men varje gång hade Gina vaknat och hållit hårt, hårt i dockan. Vilka idéer! Vilken envishet!

Julia hade inte någon lust att fortsätta måla. Hon utövade inte längre någon sport, hon red inte – den enda kroppsliga aktivitet hon ägnade sig åt var att cykla, men bara då hon var på Berga. Hon spelade aldrig mer piano, men hon läste som tidigare mängder med böcker, dock inte som förut högt för sin pappa. Intresset för lektyr hade hon gemensamt med Valdemar, även om de inte läste samma sorts böcker. Julia läste helst biografier eller engelska och franska artonhundratalsromaner. För att upprätthålla språket läste hon en och annan roman på italienska.

Under tiden som Julia hade gjort sin rekapitulation blev broderiet klart. Hon gick fram till fönstret och höll det i det bleka skymningsljuset för att kunna granska det. Nåja, helt perfekt var det väl inte, men vem skulle se det, särskilt som det var avsett att sitta på. Förresten brukade strykjärnet kunna åstadkomma underverk. Det broderade tygstycket var nummer två av sex som skulle klä sitsarna på de Karl Johanfåtöljer som stått lite i skymundan på Grevgatan men nu fått en mer synlig plats.

Julia var besviken på Gina. Flickan hade fått börja skolan någon månad efter det hon fyllt sex år, ja, hon kanske borde ha väntat något år till, men Julia hade tyckt att det vore bra om Gina kunde få något att sysselsätta sig med, hemma satt hon bara rakt upp och ner och gjorde ingenting. Nu gick hon i första förberedande i Anna Sandströms flickskola på Karlavägen. Gina var otillgänglig och allmänt butter och klumpig. Hon hade dålig hållning, men Julia drog sig för att utöva samma reglemente med Gina som hon själv varit utsatt för under sina barna- och ungdomsår. Vilket inte hindrade att hon ofta förmanade Gina: Sträck på sig! Ut med bröstet, in med magen!

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Den snälla fröken Mossberg, Ginas skolfröken, ringde en morgon till Julia och sa att hon ville skicka hem Gina för ett klädombyte. Hon hade nämligen kommit till skolan iklädd delar av någon folkdräkt, svårt att avgöra från vilket folk, men den verkade sydländsk. Julia påminde sig om att Gina gärna ville klä ut sig i tid och otid och att Julia på en av sina resor nyligen haft med sig en portugisisk dräkt i Ginas storlek. Hade hon verkligen så dåligt omdöme att hon gick till skolan utklädd? Att inte Valdemar märkt något. Men han gick väl som alltid och tänkte på sitt eller pratade med Gina om ett eller annat på skolvägen. Kanske hade hon redan satt på sig kappan så att kläderna under inte syntes. Hon kunde då hitta på vadsomhelst för att göra sig märkvärdig den flickan, och det sa Julia till henne också då hon satte på henne kläder mer lämpliga för skolan.

Nu var det ganska sent på hösten och Julia längtade till att det skulle bli sommar igen så hon fick komma till Berga och vara där i flera månader. Fast planerna var att de skulle åka dit under jul- och nyårshelgen om vädret tillät en så pass lång biltur. På Berga kände hon sig nästan som en slottsfru. Hon tänkte tillbaka på sommaren då Regina snart skulle fylla ett år, då hon och Valdemar hade kört runt i

trakterna kring Linköping i sin nyinköpta gröna Graham för att finna ett lämpligt sommarställe. Hon älskade den bördiga Östgötslätten där hon hade sina rötter. Visserligen hade hon inte själv bott i Östergötland, men hon kände sig hemma där. Till slut hade Julia hittat vad hon sökt: ett vitt hus med tio rum, ett stort kök och två stora hallar. Hon hade omedelbart döpt det till Berga. Huset låg vid ett vattendrag och hade en stor delvis kultiverad tomt. En trädgårdsmästare arrenderade en del av marken och två stora växthus mot att han skulle förse henne med alla de blommor och grönsaker hon behövde. Han skulle också sköta hennes fruktträdgård, plantera och rensa alla rabatter och kratta de långa gångarna före varje helg och utföra enklare reparationer i huset. Perfekt! Dessutom hade hon i de bistra tider av finansiell depression som rådde vid tiden för köpet, kunnat komma över Berga för ett enastående billigt pris. Att hon hade haft råd att köpa egendomen berodde på att pappa kaptenen lämnat en icke föraktlig förmögenhet efter sig. Den räckte till vida mer än inköpet av Berga.

Snart skulle Valdemar komma hem med Gina – Putte hade tidigare blivit hämtad av Maja och lämnats hos sin vän

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Erik längre ner på gatan för att de skulle få leka med varandra. Erik var son till en professor så Julia hoppades att lite lärdomsstoft skulle falla även på Putte. Han väntades till middagen då en av jungfrurna i Eriks familj skulle följa honom hem. Efter att ha hämtat Gina från skolan och lämnat henne hemma brukade Valdemar gå till kontoret för att arbeta fram till middagen, så Julia skulle bli ensam med Gina. Det skulle väl gå ... Hoppades hon.

Julia, Valdemar och deras barn levde i sin lilla tillvaro på Villagatan och på Berga. Ändå tedde sig deras världar så olika och deras förväntningar på framtiden var helt skilda. Men livet gick vidare – nu allt mer påtagligt i skuggan av ett krig. Både Valdemar och Julia hade upplevt det första världskriget. Redan hade brev från utlandet censurerats då de kunde innehålla kodifierade meddelanden till förmenta spioner. Valdemar var väl medveten om hoten utifrån. Barnen skonades från hotfulla nyheter och Julia fortsatte att leva som om ingenting hänt. Det skulle hon snart inte göra längre.

I mars 1938 tågade tyska trupper in i Österrike och mötte inget motstånd, varpå Hitler förklarade Österrike som en del av Tyskland. Den 1 september 1939 invaderades Polen från olika håll av nära nog en miljon tyska soldater. Efter 27 dagar kapitulerade Polen. Därmed började det andra världskriget som skulle fortsätta till våren 1945.

Familjen var fortfarande kvar på Berga då de fick nyheterna om kriget. Det var en underbart vacker och varm sensommardag. Ett par dagar senare flyttade de med jungfrur, matsilver och annat värdefullt tillbaka till Stockholm eftersom höstterminen just skulle börja.

Först märktes inte någon större skillnad mot förr, om man bortsåg från den oro som förmedlades via radion. Vartefter tiden gick påverkades tillvaron radikalt av det krig som kom att rasa i praktiskt taget alla länder i Europa, senare världen, förutom i Sverige och några få andra länder. Valdemar hyssjade då dagsnyheterna sändes och all verksamhet stannade av. Om någon sa ett endaste litet knyst spände Valdemar hotfullt ögonen i missdådaren med påföljd att det blev dödstyst i rummet. Han la örat tätt intill radioapparaten även då den var på hög volym. Om

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

radioapparaten inte fungerade som den skulle gav Valdemar den en spark och den kuren fungerade nästan alltid.

Valdemar tog sina långa promenader som vanligt. En septemberdag då familjen åter var samlad på Villagatan gick vägen som så många andra dagar till Erstagatan på Söder.

Hans känslor hade länge varit i uppror. Han gick och tänkte på det första världskriget då så många unga män gick en totalt meningslös död tillmötes och så mycket vackert blev förstört. Vid utbrottet hade han nyss fyllt trettiosex år. Eftersom han som ingenjör rekryterades av staten för en viktig funktion inom försvaret behövde han inte göra tjänst i fält. Hans uppdrag hade varit hemliga, han hade inte riktigt förstått varför, för de hade inte varit särskilt märkvärdiga. För hans personliga del innebar tjänsten att han som egenföretagare fick en arbetsgivare och under kriget fast anställning. Han hade kunnat bo och leva ungefär som vanligt. Nu vid sextioett års ålder var han alldeles för gammal för att komma ifråga för någon som helst krigstjänstgöring, militär eller civil.

Valdemar passerade nu Kungliga Biblioteket med hela sin lärdomsskatt ovan och under jord. Vädret var lite

grått och ruggigt och det småregnade. Han gick ner till vänster mot Sturegatan och förbi Hôtel Anglais. Han kunde inte låta bli att titta in och se om Beijer och Looström satt vid fönsterbordet, fast han visste att de inte gjorde det efter alla dessa år. Han fortsatte sina funderingar då han gick över Stureplan och in på Biblioteksgatan.

Då kriget var till ända var det nästan värre, tyckte Valdemar. De flesta människor, även han själv trots att han hade det ekonomiskt bra, led av hunger. Tillgången på mat var starkt beskuren och priserna chockerande höga. Spanska sjukan hade skördat många offer strax efter kriget och ett par år framöver, särskilt i de norra landskapen. Tre gamla klasskamrater i Falun hade strukit med av sjukdomen liksom ett par avlägsna släktingar. Han ville inte bli påmind om sjukdom och död. Han ville aldrig dö.

Han korsade Norrmalmstorg, gick Hamngatan förbi Nordiska Kompaniet, sedan Hamngatsbacken upp och in på Regeringsgatan – lång och tråkig – och kom nästan omärkligt in i Gamla stan över Riksbron. Han promenerade Västerlånggatan fram. Bebyggelsen där var i starkt behov av upprustning, men det kunde ju inte ske nu i krigstid. Han

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

försökte sätta sig in i hur det hade varit att leva där under Hansans tid då de flesta rika köpmännen bodde på Skeppsbron medan de fattiga levde i hjärtat av ön. Folk lär ha kastat allt avfall på gatorna, inklusive sådant som kroppen utsöndrade. Han var mycket glad att han slapp leva på den tiden, trots dagens kristid och restriktioner i ett samhälle skuggat av krig.

Hans tankar var också hos Gustaf. Sista gången han kommit till Sverige var då deras far dött, 1918. I samband med det besöket hade Gustaf varit i Ockelbo där de var födda och ordnat med en del papper som han behövde eftersom han skulle gifta sig vid hemkomsten till Amerika. Valdemar saknade fortfarande Gustaf bittert.

Han passerade Slussens moderna fyrklöverformade trafikverk, ett arkitektoniskt mästestycke som man måste beundra. Vidare upp för Katarinavägens dryga backe.

Han tänkte också på Elsa. Han hade tagit hennes bortgång lika hårt som Gustafs. Elsa hade varit en ängel som fått ett oförtjänt grymt öde. Han hade numera sporadisk kontakt med Nils som flyttat från Norrviken till Östermalmsgatan tillsammans med Märta och schäfern

Tonnie. Valdemar undrade om Nils fortfarande var slav under speldjävulen, men ville helst inte veta något om det. Huvudsaken var att Märta hade det bra och det verkade så. Hon arbetade som kartriterska och kunde försörja sig själv, men bodde kvar hos sin pappa och betalade för sig.

Valdemar visste att Julia ibland brukade gå till Bergs konditori på Regeringsgatan med Märta. Någon gång var Julias systerdotter Florence med. Märta och Florence som var jämnåriga hade blivit goda vänner och båda såg upp till Julia för att de tyckte att hon var ungdomlig och trevlig och hade snygga kläder. Julia solade sig gärna i unga flickors beundran. Gina och Putte var också förtjusta i Märta, som brukade läsa sagor för dem. De älskade Tonni så det var därför Valdemar besökte Nils och Märta tillsammans med barnen. Nils hade Valdemar ingenting till övers för och han kände sig besvärad i Nils sällskap, han som gjort Elsa så mycket ont under hennes livstid.

Valdemar hade alltid vissa svårlösta frågor i sitt huvud som han brukade bearbeta under sina promenader. Den som sysselsatte honom mest för närvarande var hur vissa geniala människor som berikat världen med sina konstnärliga verk kunde vara så ofullkomliga som

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

människor. Han kunde inte påstå att han var särskilt förtjust i den kontroversielle Strindberg, men han tyckte att Strindberg, förutom att han engagerat sig i viktiga frågor, hade en osedvanligt god kännedom om hur kvinnor fungerade, åtminstone trodde Valdemar det. Han hade ju själv i sin ungdom en icke-föraktlig erfarenhet av dem. Hur kunde då Strindberg vara så fientlig mot dem i vissa skrifter och av allt att döma i sitt eget privatliv? Och Strindbergs antisemitism – han hade ju själv varit god vän till Bonnier – vilken tvehågsenhet! Något liknande gällde Wagner som uppenbarligen hade varit öppen antisemit – hur kunde någon med så en avskyvärd ståndpunkt frambringa en sådan gudabenådad musik? Var det en fråga om strömningar i tiden – kanske var det mer tillåtet med judehat under Wagners tid? Nej, så kunde det inte vara. Hur man såg på och bemötte sina medmänniskor måste ändå vara en evig, djupt mänsklig, icke tidsbunden, fråga. Men kunde man skilja mellan konstnärens verk och hans person? Eller var de förbundna så att de så att säga riskerade att smitta av sig på varandra så att en av sidorna i längden vann över den andra. Eller kunde de leva sida vid sida ...

Han måste fundera vidare på dessa frågor på hemvägen, för nu hade han kommit fram till Erstagatan.

Den bedövande vackra utsikten sopade sinnet rent från vemodiga funderingar och filosofiska frågeställningar. Solen hade kommit fram och började försiktigt belysa den scen han hade framför sig. Vattnet i förgrunden dominerade bilden. Gamla stan låg där till vänster som en flundra, det nutida centrum av staden där bakom mitt fram, och till höger i förgrunden låg berg- och dalabanan på Gröna Lunds Tivoli exponerad. Han mindes fortfarande med förtjusning middagen han hade deltagit i i våras då kriget ännu inte brutit ut och läckerheter som importerats från utlandet fortfarande kunde serveras. Det var nog slut med det nu, misstänkte han.

Valdemar stod en lång stund och njöt innan han tog sig samman och började promenaden hem. Han tänkte återigen på kriget som brutit ut. Hur länge skulle det vara? Hur mycket skulle han och hans familj beröras av det?

Ett mörkt moln närmade sig från söder och bådade om oväder. Skulle han klara sig hem innan det nådde honom?

Kapitel 6

Gina tyckte att det var roligt när det kom gäster. Det gjorde det nästan aldrig under vintrarna på Villagatan – bara då de spelade bridge på lördagkvällarna. De vuxna spelade bridge i vardagsrummet bredvid barnkammaren och det kunde vara dödstyst en lång, lång stund – precis lagom för dem att somna. Plötsligt brakade det loss – alla pratade i munnen på varandra så det lät som om de grälade. Hon och Putte vaknade och hoppade högt i sina sängar. Sen lång tystnad igen, högt prat och så gick det på långt in på natten. På morgonen luktade det cigarrök i vardagsrummet.

På Berga fanns det nästan alltid gäster. Särskilt på midsommarafton. Då kom både gäster som sov över och som inte sov över. Ofta hade de med sig någon liten present. Gina var rädd att det skulle synas på henne att hon ville ha en present. Till middagen måste alla klä om sig, även Gina och Putte. Tanterna hade blommiga klänningar och doftade gott, farbröderna luktade rakvatten och var på sitt bästa humör och skojade med barnen. Efter middagen brukade alla dansa kring majstången bakom huset och leka

lekar och då fick barnen vara med. Roligaste leken var ”Jakob säger”. Då brukade farbror Carl-Reinhold ställa sig framför alla och göra olika saker som till exempel stå på ett ben och hålla ut armarna. Eller hålla händerna för bröstet och blunda. Han hade gredelin näsa med ett snett ärr över och mittbena. Han var rolig. I ”Jakob säger” skulle man göra som han, men bara då han sa ”Jakob säger”. Sa han inte det så skulle man inte göra som han. Gjorde man fel så fick man gå ur leken. Gina och Putte gjorde nästan alltid rätt, men inte alla vuxna.

Under middagen på midsommarafton satt Putte och Gina vid ett särskilt barnbord i matsalen. Annars brukade de äta i köket. I stan var det roligast att äta i köket när jungfrurnas fästmän var där för de hade alltid något att komma med, till exempel trolle eller berätta skojiga historier. Men på midsommarafton på Berga satt de vid barnbordet. Putte brydde sig inte om det, men Gina hade väldigt gärna velat sitta vid vuxenbordet för att höra vad de talade om. De verkade prata om så intressanta saker. Men det var helt klart att barnen inte skulle få höra på.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Allt var roligt på Berga. Ingenting var roligt i stan. När mamma inte hade gäster att tänka på så var hon mycket strängare. Det fanns saker man skulle göra, till exempel putsa silver, men mest fanns det saker som man inte fick göra. Gjorde man såna saker fick man straff. Gina visste inte alltid vad hon gjort när hon fick straff. Men en sak förstod hon: att hon straffades för att hon kräktes då hon åt havregrynsgröt. På Berga fick man straff om mamma upptäckte något som hon tyckte var dumt gjort. Som när de hade skurit upp en råtta för att se vad som fanns inuti. Ibland dröjde det länge innan man fick straff för mamma hade så mycket att göra. När det till slut blev av hade man glömt vad man hade gjort. Om man visste det alls. Men mamma sa det då hon gav straffet. Straffet var för det mesta smisk. Man kunde också bli instängd i en mörk garderob. Det var hemskt att sitta länge i en mörk garderob – säkert flera timmar – men det var värre med smisket. Då man minst anade det sa mamma att man skulle komma med henne in i sängkammaren, för nu var det dags för straff. Sen satte hon sig på sängen och såg sträng ut. Hon sa att man skulle dra ner underbyxorna och lägga sig med magen över hennes knä. Sen tog hon fram ridpiskan, eller

nu på senare tid en toffel, och så slog hon hårt på stjärten. Det gjorde väldigt ont – det sved liksom – men det gällde att inte visa något, man ville inte gråta eller skrika till exempel. Om man hela tiden tänkte på att mamma var dum så gick det nästan alltid bra att låta bli att gråta eller skrika. Att trotsa henne, som hon brukade säga. Man visste att det aldrig skulle bli mer än tio slag. Det värsta var inte att det gjorde så hemskt ont, utan att man skämdes – inte för det man kanske hade gjort men att man måste ta av sig underbyxorna. Det var det värsta. Så fort mamma började tala om att straffa – och då hon tyckte att det behövdes gjorde hon det nästan alltid efter middagen – så såg pappa alldeles vild och svart ut i ögonen och försvann dit ingen kunde hitta honom. Gina var säker på att han tyckte synd om dem och att han ville komma så långt bort från bestraffningen som möjligt. När den var klar och Gina kunde dra upp sina underbyxor sprang hon genast dit hon trodde att pappa fanns och när hon fann honom så kramade han henne hårt och så kom gråten så häftigt att hon hade kramp i halsen och liksom hulkade länge efteråt. Ibland till och med till nästa dag. Att finnas i pappas famn och känna hans värme och närhet var nästan värt plågan

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

före. Och efter gråten kändes allt lättare – tills nästa gång

...

Det fanns en annan sak som var lika hemsk – eller kanske till och med hemskare. Pappa pratade ofta om att det var viktigt med hälsan och då han hade hört talas om någon kur så ville han väldigt gärna prova den själv, som till exempel att hålla upp kallt vatten i badkaret på kvällen och sen lägga sig i badkaret det första han gjorde varje morgon. Det slapp Gina och Putte, men de fick i stället utsätta sig för kalla avrivningar, att stå i badkaret medan någon vuxen fyllde en tvättsvamp med iskallt vatten och sedan kramade ur den över barnets kropp flera gånger. Men det allra värsta var lavemanget. Pappa hade hört att det var nyttigt att rensa tarmarna då och då och det gjorde man genom att ta lavemang. Mamma ville inte vara med om ett så absurt påhitt, som hon sa. Om de kalla avrivningarna hade varit tortyr så var lavemanget en nedstigning till helvetets sjunde krets. Pappa hade visat dem bilder ur *Den gudomliga komedin* så Gina visste precis hur det såg ut i helvetets sjunde krets. Det gjorde fruktansvärt ont när lavemangpipen stacks in i stjärten och det var hemskt när allt vatten fyllde magen så man trodde att man skulle spricka. Först skrek hon, sen

grät hon, men ingenting hjälpte. Putte gjorde likadant. Varken mamma eller pappa var med utan det var alltid någon barnsköterska eller jungfru som fick ge lavemanget, och ibland var de väldigt hårdhänta. När hon var i badrummet försökte hon låta bli att titta på det vita kärlet med blå rand, orangefärgad slang med en svart lång pip i ena änden och som stod högt uppe på badrumsskåpet. Hon började darra varje gång hon vågade titta på det, men för det mesta lyckades hon se åt något annat håll.

Hur mycket hon än älskade pappa så var hon inte riktigt säker på att hon kunde lita på honom. Det var många frågor hon ville ha svar på. En del svarade pappa mer än gärna på – sådana som hade med naturen att göra, fåglar och växter till exempel. Eller hur det kunde komma sig att myrorna kunde äta upp en orm, som pappa hade förlamat med sin käpp och lagt på en myrstack. Hon älskade pappa över allt annat men hon ville pröva honom då det gällde vissa frågor. Hon hade förstätt att det var förbjudet att tala om hur barnen blev till och hur de kom till världen. Hon kunde ana att det handlade om något som var olovligt på något sätt. Alla såg konstiga och hemlighetsfulla ut om sådant kom på tal och om man

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

frågade så skrattade de lite och började tala om något annat. Allt som man inte fick tala om var spännande, men det kändes nästan som om de vuxna ville ge henne dåligt samvete för att hon överhuvudtaget frågade om sådana saker. Då hon frågat pojkarna i sommarstugeområdet i närheten, som ibland brukade komma och leka, hade hon fått några väldigt konstiga förklaringar. Hon ville inte tro på dem för de var så äckliga. När hon frågat jungfrurna hade de bara fnissat och rodnat och ur dem hade hon inte kunnat få något vettigt svar. Hon ville ta reda på vad som skulle hända om hon frågade pappa. Hon trodde inte att pappa ville diskutera saken, men det ville Gina. En gång då de hade suttit ett litet slag i gläntan där det fanns ett smultronställe och varit alldeles tysta frågade hon pappa:

- Pappa, hur går det till när barnen kommer till världen?

- Hmmm, hm ... Ja, det vet du väl att barnen finns i mammas mage.

- Ja, men hur kommer de dit? Finns de där hela tiden? Säger man till dem att, ja, nu är det dags att komma ut. Och var kommer de ut nånstans?

Gina var ganska säker på att de kom ut från naveln, men ville veta.

- Jaa. Hmm. Ja, det är något som Gud ombesörjer.
När du blir stor så kommer du att förstå sådant där bättre.

- Man kanske ber till Gud och säger att nu vill jag ha ett litet barn. 'Vill Gud vara snäll och se till att jag får det.'

- Hmm. Ja, ja – kanske något ditåt.

Mer fick hon inte reda på.

Hon ville att tiden skulle gå fort så hon kunde bli vuxen. Då fick man reda på en massa saker om det där som tanterna viskade med varandra om och som farbröderna med lysande ögon skrattade så finurligt åt. Hon kände sig utestängd. Som om hon inte uppfyllde vissa krav, vilka visste hon inte. Men hon kände sig bara dum. Sen fick man också äta pepparkakor med smör på som vuxen. Det fick inte barn av någon anledning.

Hon visste nästan att pappa skulle komma dragande med Gud. Det gjorde han alltid när något inte gick att förklara. Hon blev besviken på pappa och fick ännu ett bevis på att vuxna inte gick att lita på. Som den där gången

... när en gång vår korta ljuslimit slocknar...

då de vuxna såg alldeles förskräckta ut då hon kom ut till dem där de satt och drack kaffe i trädgårdsmöbeln framför huset. När hon frågade varför de såg så konstiga ut sa de att nån hade fångat en jättestor fisk. Sen fick hon reda på av jungfrurna att nån hade drunknat. Barn skulle inte få veta vissa saker, men varför? Vuxna ville helt klart rädda barnen från sådant som kunde uppfattas som farligt och otäckt. Och annat hemlighetsfullt. Hon älskade inte pappa mindre för att han skyllde på Gud när hon ställde svåra frågor.

Pappa måste ha en väldig tilltro till Gud. Hon hade förstått att om hon bad till Gud om nånting och Gud var på gott humör så kunde hon få sina önskningar uppfyllda. Det gällde att hon alltid var snäll, inte narrades och såg till att hon bad om nånting vid rätt tillfälle. Och inte tjatade. Och hon fick inte glömma att tacka om hon fått något som hon hade velat ha.

När familjen var i stan kunde hon ibland få följa med pappa till Engelbrektskyrkan. Där luktade det konstigt – kallt och mystiskt och instängt. Döden luktade nog så. Hon måste sitta alldeles stilla och hela tiden hålla händerna knäppta i knät. När hon bad böner måste hon titta ner på

de knäppta händerna. Det var lite ruskigt i kyrkan. Inte minst för att änglarna i koret såg ut att frysa så hemskt. Och alla psalmer handlade om död och lidande, det fanns liksom ingenting som var roligt eller lätt i kyrkan. Varför tyckte pappa att det var så märkvärdigt med kyrkan och Gud? Nån gång hade hon somnat när en präst bara pratade och pratade, då hade hon lutat sig mot pappa som tog henne i sin famn innanför rocken. Där kändes det varmt, tryggt och skönt. Då fick prästen prata så länge han ville och aldrig sluta för hon ville sitta där innanför pappas rock i evigheters evighet.

Gud fanns också i hemma i vardagen. Alla läste bordsbön och hon och Putte läste aftonbön. Dessa aftonböner kunde bli riktiga långkörare. På slutet, då alla skulle välsignas, så la de till fler och fler barnsköterskor, jungfrur och kokerskor, såna som hade slutat.

Mamma sa att hon inte trodde ett dugg på Gud. Hon brukade säga till pappa att hon inte begrep varför det var så viktigt med Gud. Ändå älskade mamma att gå i kyrkan på bröllop och dop, och det hon verkligen tyckte om var julottan. Man skulle göra samma sak varje år, sa hon. Då de

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

var på Berga på jularna hade de brukat åka släde till kyrkan klockan sex på morgonen, tre kilometer bort. När de kom hem var alla fyra så trötta att de la sig på den breda dyschan i vardagruset och sov allesammans i en enda stor röra. Det var härligt.

Kanske hade mamma fått det där med att hon inte trodde på Gud hemifrån. Från det som hon visste om mammas barndom så verkade det inte som om hennes föräldrar var religiösa. Mamma hade haft en sträng pappa, en snäll mamma och två halvsystrar som var äldre än hon. Längre trodde hon att mamma bara hade en syster, moster Agathe, men Märta, som visste väldigt mycket om mammas släkt, hade berättat att det hade funnits en syster till. Hon och Putte älskade att komma hem till faster Elsa i Norrviken och träffa kusin Märta, som så länge Gina kunde minnas lekte med dem och läste sagor för dem. Märta hade varit femton år då Gina föddes och varför hon kände till mammas familj så bra berodde kanske på att hon blev god vän med den jämnåldriga Florence.

I alla fall - om den där halvsystemen som ingen talade om: hon hette Sophie och var tio år äldre än mamma. Hon

blev kär i en kusin, men han blev inte kär i henne. Han gifte sig med en annan och då blev hon så lessen att hon - ja, det var i alla fall vad som berättas om henne och det som Märta sa – band tegelstenar och sig själv på en cykel. Sedan cyklade hon i hög fart nedför en backe, utför en brygga och ner i en svart, djup insjö i mörkaste Småland där hon drunknade. Hon hade lämnat ett brev på sin säng och där berättade hon om vad hon tänkte göra. Så hon gjorde det med flit. Ingen talade sedan om Sophie, det var som om hon aldrig hade funnits. Ruskigt ... Mamma hade heller aldrig sagt nåt om Sophie, antagligen för att man skämdes för vad hon gjort.

Moster Agathe, som var sju år äldre än mormor, gifte sig med Alfred, som var adlig. Det var viktigt med adel. Fint. Man skulle helst vara adlig. Men de var inte adliga i Ginas familj, för pappa kom inte från någon adlig familj. Inte mamma heller, fast hennes mamma hade gjort det, förstås. I alla fall – morbror Alfred var väldigt tråkig. Han såg stel och allvarlig ut och kunde verkligen inte tala med barn. Han var en ganska berömd man för han var en av dem som grundade Kooperativa Förbundet. Han var också intresserad av nykterhet och fallna kvinnor, vad det nu var.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Nykterhet hade med sprit och fulla gubbar att göra. Gina tyckte att det var hemskt tråkigt hemma hos moster Agathe och morbror Alfred och kusinerna för ibland var de bjudna på söndagmiddagar dit. Det som såg ut som vin och som de vuxna drack var istället vinfärgad saft, sa mamma. Samma mat serverades varje gång: trädig blek slottsstek med tunn sås, slappa haricotsverts och sönderkokt potatis. Till efterrätt smaklösa ingefärspäron. Allt var mörkt och dystert hemma hos moster Agathe och morbror Alfred och det berodde inte bara på att man skulle spara på strömmen, utan Gina trodde att det på något konstigt sätt var lite fint med att det verkade fattigt. Det var sällan som nån skrattade. Att tala om kroppen var förbjudet. Man fick till exempel inte säga att man var trött eller mätt eller att maten var god. Fast det var den ju inte heller, så just det blev ju lätt. De var inte särskilt snälla mot mamma, men det brydde hon sig inte om. Mamma tyckte att hon och det hon gjorde och tyckte alltid var bäst. Pappa var som alltid charmig om han inte retade upp sig på något särskilt, för ibland kunde de nästan råka i gräl då de diskuterade. Hon själv och Putte existerade inte.

Kusinerna – Emmy, Henrik och Florence – var konstiga var och en på sitt sätt. Emmy hade gift sig och bodde i Blekinge så hon var aldrig med på middagarna. Henrik var sinnessjuk. Han satt på Beckomberga. Någon gång fanns han med på moster Agathes och morbror Alfreds middagar. Han var ganska snygg, tyckte Gina, men han sa aldrig nånting, såg inte på nån och tycktes leva i sin egen värld. Gina tyckte att han såg vemodig ut, men hon var lite rädd för honom för hon visste inte riktigt vad han kunde hitta på.

Florence hade ljust permanentat, hår, smal näsa och vassa ögon. Hon försökte vara modern, men – nej, hon såg inte modern ut. Hon ville men kunde inte riktigt. Det är klart – kom man från en sån tråkig och omodern familj, så ... Hon hade ett skrikigt skratt. Man riktigt kröp ihop då hon skrattade för man skämdes lite. Då hon inte skrattade hade hennes mungipor ramlat ner och hon såg sur ut. Vilket var bäst – hennes skratt eller hennes nedfallna mungipor?

Märta hade berättat att när Florence var i tonåren blev hon näsvis och trotsig mot sina föräldrar och gjorde

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

tvärtom mot vad de sa till henne. Hon tog studenten och sen ville hon bli skådespelerska, men det ville förstås inte moster Agathe och morbror Alfred för fina flickor blev inte skådespelerskor. Men Florence bestämde själv när hon hade blivit myndig och då gick hon på Calle Flygares teaterskola. Hon blev ingen bra skådespelerska, hon fick bara några biroller och spelade i några reklamfilmer. Sen tröttnade hon och utbildade sig till journalist, men det gick inte heller så bra. Hon rökte och drack billig whisky och det var ju inte precis vad moster Agathe och morbror Alfred ville. De var ju nykterister.

Florence hade ställt till med en skandal, sa Märta. Sen ville inte Märta berätta mer, men Gina hade hört någon säga att om man sagt A så fick man säga B. Så hon nästan tvingade Märta att säga vad som hänt. Jo, när Florences man kom hem från sin militärtjänstgöring utan att ha sagt till innan så hade Florence legat tillsammans med en annan man i deras säng och då tog det hus i helvete.

Emmy, storasystemen, hade Gina inte träffat så ofta, men hon tyckte att Emmy såg tråkig ut. Hon verkade lärd på något sätt. Och det var hon väl också för hon hade tagit

studenten och läst på Stockholms Högskola, nånting om människor i olika landskap. Och sen hade hon tagit doktorsexamen. Hon var gift med rektorn för en folkhögskola och hade fått en väldig massa barn redan.

Mamma hade varit konstnärinna innan hon träffade pappa. Hon hade målat barnporträtt, men nu målade hon inte längre. Det sista hon gjorde var att måla av Gina. Då måste Gina sitta alldeles, alldeles stilla i en hård soffa i salongen på Berga. I vanliga fall fick hon inte gå in i salongen för där fanns så många saker som kunde gå sönder bara man gick förbi. Salongen var det vackraste Gina hade sett i hela sitt liv. Den vackraste saken av alla var en jättestor venetiansk ljuskrona av glas med stora och små blommor i olika färger. Där fanns till och med en blomma som såg ut som en polkagris. Då hon satt där i soffan så försökte hon titta på blommorna, men då sa mamma strängt till henne att hon måste sitta stilla. Hon hade börjat gråta då mamma tvingade henne att hålla i en hård och stickig docka med elaka ögon, pärlhalsband runt halsen och en vit klänning med volanger på sig. Men Gina ville hålla i Polly som var mjuk och varm och som hon alltid hade med sig. Mamma hade slängt Polly på golvet och där låg hon

... när en gång vår korta ljuslimt slocknar...

och längtade efter Gina och Gina efter henne. Gina satt stilla som mamma hade sagt, men hon kände hur munnen darrade och tårarna rann utefter kinderna.

Men mamma var inte alltid dum. En gång då de var på Berga och det var fult väder så hon, Putte och deras kamrater lekte på vinden kom de på att de skulle göra en cirkusföreställning. På vinden fanns det gott om utklädningskläder i alla lårar som stod längs väggarna. Ifrån takbjälkarna hängde en trapets och ett par romerska ringar. Gina älskade att göra konster i trapetsen och i de romerska ringarna och hon hade lärt sig mer och mer. Så de klädde ut sig till cirkusdirektörer, clowner, lejonämjare, akrobater och annat. De hade skrivit biljetter och ett programblad över de olika numren som innehöll sång och dans, balansakter, jonglering, djurämjning. De hade ställt fram gamla trasiga dyschor, stolar och pallar så att mamma och pappa och gästerna kunde sitta och se på. Gina försökte göra sina trapetsnummer så farliga som möjligt för det var roligt om mamma och pappa och gästerna blev rädda. När föreställningen var över så förstod hon att mamma var stolt över dem för på något sätt fick hon gästerna att säga att

hon hade något alldeles förfärligt duktiga barn. Då såg mamma stolt ut och då var hon snäll.

En gång då Gina kräktes – inte av havregrynsgröt den gången – så hade mamma suttit bredvid henne på sängen och hållit henne hårt om pannan med en fuktig handduk. Det var skönt.

När de var i stan gjorde pappa roliga saker med dem på söndagarna då jungfrurna var lediga och mamma ville vara ifred. De gjorde utflykter med bilen till olika ställen och pappa berättade om de där ställena. Till exempel då de varit i Bergianska Trädgården – pappa älskade Bergianska trädgården för där fanns så många blommor och träd som han tyckte om. Pappa försökte som vanligt lära henne och Putte namn på olika växter och varifrån de kom. Men själva var de mest intresserade av tre grottor, som fanns utefter stranden. Pappa berättade olika sagor för dem om rövare som gömde sig i grottorna, hur de svalt och ångrade sina gärningar och hur de slutligen blev räddade av en gammal rik tant som bodde i närheten och upptäckte dem när hon en gång gick på promenad. Rövarna fick mat och tak över huvudet och hon tog hand om dem ända tills döddagar.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Hon till och med gifte sig med en av dem. Den andra gifte sig med jungfrun. Pappa var mycket för eländiga historier med ett gott slut. Helst skulle de innehålla någon brottsling.

En gång hade hon fått följa med pappa till Långholmens fängelse där alla bovar satt och avtjänade sina straff. När pappa hade tittat på några saker och pratat med några människor så gick de på besök hos fängelsedirektören och hans fru som bodde i en villa en bit från själva fängelset. Där fanns en leksaksanka som doppade näbben i ett glas framför sig. Den gungade fram och tillbaka några gånger och sen doppade den långsamt näbben i glaset och sen gjorde den samma sak gång på gång. Hon satt och tittade på den hela tiden medan pappa och de snälla människorna drack kaffe och pratade med varandra. Hon hade fått ett glas saft och en skiva sockerkaka. Hon hade aldrig sett något liknande förut och hon undrade inom sig hur det kunde gå till, det där med ankan. Då de skulle gå frågade det snälla paret om hon ville ha ankan. Visst - gärna, gärna, gärna! Hon blev jätteglad. Just då trodde hon att hon aldrig blivit så glad någonsin.

Ulla Josephson

Varje gång hon i vuxen ålder passerade Västerbron
tänkte hon på den lycka hon känt då hon fick vattenankan.

Del 2

Gabriella Asklund Sohlberg, akvarell 1927
(privat ägo)

Kapitel 7

Under den stränga krigsvintern 1942 blev Valdemar sjuk. Han fick en allvarlig lunginflammation och Julia såg till att han togs in på Sophiahemmet som var så nära att hon och barnen kunde besöka honom varje dag. Då hon hade ett samtal med Valdemars läkare sa han till henne att man nog fick räkna med risken att Valdemar inte skulle klara sjukdomen – man fick vänta på den kris som alltid kom förr eller senare. Men man kunde alltid hoppas på det bästa. Julia fick en chock. Allt kändes överkligt, som en ond dröm.

Julia tog sig samman och hade ett allvarligt samtal med barnen. De var bara elva och tio år, men Julia kände att det ändå var nödvändigt att sätta dem in i situationen. De satt i vardagrummet på Villagatan i den svaga belysningen och huttrade av kölden både inomhus och utomhus. Julia sa:

- Doktorn ville tala med mig då vi var och hälsade på pappa idag. Han sa att pappa är mycket sjuk och att han

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

inte vet hur det kommer att gå. Nu väntar man på en kris. Det innebär att antingen klarar pappa krisen eller också ...

Gina och Putte grät. Julia behärskade sig, men hon var också nära gråten. Även om hon och Valdemar hade så olika intressen och såg på världen på så olika sätt betydde han allt för henne. Hon saknade honom. Han fick bara inte lämna henne.

Sedan Valdemar blivit sjuk hade Julia haft svårt att klara vardagen. Vardagen ... Vilket trist ord. Vardagen – det lät som gråhet, duggregn, en oändligt lång tråkig dag. Men det var just vardagens rutiner som Julia längtade tillbaka till. Då Valdemar på morgonen kom med frukostbrickan till henne i sängen. Då han gick ut och handlade mat, gick en sväng till kontoret och sedan kom tillbaka hem till lunch. Då han fanns till hands när hon behövde något. Kvällarna då de spelade kort eller Mahjong med barnen och lördagarnas bridge med vännerna. Nu då de inte ens hade en jungfru fick hon masa sig upp själv då barnen gått till skolan och göra iordning frukost. Hon hittade knappt sakerna hon behövde i köket. Sen fick hon vänta tills barnen kom hem från skolan, först besöka

Valdemar på sjukhuset och sen gå och handla tillsammans med dem. Barnen visste bättre än hon vad som behövdes i hushållet.

Det slog henne att hon skulle kunna hamna i samma situation som sin mamma – bli änka med två halvvuxna barn. Märkligt hur saker kunde upprepa sig. Men Valdemar skulle inte dö, hon skulle inte bli änka. Allt måste inte upprepa sig precis som det var innan. Någon variation måste finnas ...

Valdemar blev allt svagare för varje gång de besökte honom. På sjukhuset fanns överallt en söt kväljande lukt. Eter eller kloroform. Allt var dystert – sjukhusets gråa korridorer, de viskande samtalen. De mörka och kalla dagarna, kvällarna och nätterna spökligt skumma på grund av elransoneringen, Valdemars bräcklighet och det smärtsamma besked hon fått om vad de skulle vara beredda på.

En dag då de besökte Valdemar ville läkaren tala med Julia på sitt rum. Efter de sedvanliga artighetsfraserna sa han till henne:

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Jag har fått tillgång till en ganska ny medicin. Den har använts, men med varierande framgång, mycket beroende på att man inte riktigt vet hur den ska doseras. Den har en nästan magisk inverkan på inflammationer av det slag ingenjör Berg har, och den har använts med framgång på soldater i kriget.

Han frågade Julia om han fick lov att prova medicinen på Valdemar, utan några löften om hur den skulle verka. Julia ansåg att allt skulle prövas som kunde åstadkomma en förändring till det bättre, så hon gav sitt godkännande.

På den tredje dagen efter det Valdemar tagit medicinen tyckte Julia att han såg ännu sämre ut. Det hon kunde se av honom – ansiktet och händerna – var fulla av vanställande blåsor. Hon blev övertygad om att nu var han nära slutet. Men hans ögon var inte så tomma och matta längre. Det fanns något av nytt liv i dem.

Fortfarande med de fula blåsorna började Valdemar återhämta sig. Han gick inte igenom den sedvanliga krisen utan tillfrisknade ganska fort, alldeles som av ett under. Läkaren sa att blåsorna sannolikt hade uppstått på grund av

att Valdemar fått en större dos av preparatet än vad som var nödvändigt och att blåsorna var en biverkan. Men medicinen hade haft effekt.

Det var svårt att avgöra vem som var lyckligast: Julia, Gina, Putte eller – läkaren. Eller Valdemar själv.

Då allting återgått någorlunda till det normala efter Valdemars sjukdom blev kriget alltmer påtagligt. Valdemar satt vid sin vanliga plats i fåtöljen vid fönstret med radion inom räckhåll. Han satte på den onödigt högt och hyssjade som vanligt åt alla då dagsnyheterna sändes. Valdemars sviktande hörsel förde med sig en ängslan hos honom att inte få vara delaktig i det som hände runtomkring honom. Han hade alltid varit en ensamvarg, men tidigare hade tillbakadragenheten varit mer eller mindre frivillig. Hörseln gjorde honom mer isolerad än han önskade.

Eftermiddagsposten hade just kommit och Julia satt vid sitt skrivbord och läste de brev hon fått. Hon oroade sig för sina vänner utomlands och hon försökte hjälpa till så gott hon kunde, fast hon visste inte riktigt hur och med

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

vad. Det var ibland omöjligt att läsa vad som stod i breven eftersom de var censurerade med överstrykningar i tusch. Vartefter tiden gick kom breven i fransar eftersom man klippt bort stora delar av dem.

Livet hade blivit mörkare och tråkigare tyckte Julia. Hon kunde inte få den hjälp i hushållet som hon var van vid. Hon måste till exempel själv hämta ransoneringskort i en barack på Vasagatan tillsammans med alla sorters människor. Ofta fick hon stå i kö. Hon blev otålig för hon tyckte att hon hade viktigare saker att göra än att slösa bort tiden på köer. Hon måste också se till att påbud följdes i hemmet, att till exempel inte något ljus fick tränga ut genom fönstren efter mörkrets inbrott. Hon beställde plywoodskivor som sattes fast med små klämmor. I hela sitt liv mindes hon känslan av att stödja plywoodskivan mot fönstret med ena handen och vrida till klämmorna med tummen och pekfingret på den andra. Ju mörkare det blev på vinterhalvåret desto tidigare kände Julia att hon blev utestängd ifrån världen. Hon tyckte att hon levde i en kokong och kände sig ibland som en fånge i sitt eget hem. Det var omöjligt att gå ut efter mörkrets inbrott, hela idén var ju att det skulle vara så mörkt att fienden inte kunde

orientera sig via städernas ljus. Om Gina eller Putte var hos någon kamrat för att göra läxorna, till exempel, fick de se till att komma hem i tid innan mörkret föll. Eller sova över.

Eftersom man måste spara på energi stängdes en del skolor helt medan andra utnyttjades till långt in på kvällen. Gina var bland de barn som gick i skolan på kvällen. Därför var hon hemma hela dagarna till Julias förtret. Satt inte Gina och funderade så var hon i vägen för Julias göranden och låtanden. Det kunde inte vara bra för ett barn att vara sysslolös en hel dag. Då Julia frågade Gina om hon gjort läxorna så sa hon trumpet att det hade hon. Det trodde inte Julia på. Vad var det egentligen som hon satt och tänkte på, för hon *gjorde* ju ingenting. Vid de få tillfällen som Julia bad henne hjälpa till med någonting, till exempel putsa silver, så gjorde hon som Julia sa men gav bara sura miner till svar. Det var väl ändå inte för mycket begärt. Men den flickan var så bortskämd. Och vem hade skämt bort henne? Jo, Valdemar förstås! Hon måste verkligen tala med Valdemar om detta, hur olämpligt det var att han alltid skulle pussa och krama henne och ta hand om henne så fort hon grät. Gina måste väl som alla andra lära sig att livet var hårt. Hon måste *bärdas*. Nej, hon måste verkligen göra klart för

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Valdemar hur hon ville ha det med barnen. Hon var ju ändå deras mamma.

Julia hade velat att Gina skulle vara annorlunda. Vacker, spirituell, begåvad – särskilt ville Julia att hon skulle ha konstnärlig talang så att hon kunde axla Julias fallna mantel. Hon hade ju anlag för att rita och måla, det hade Julia sett eftersom Gina ibland satt och ritade av olika saker. Men hon gömde sina teckningar. Julia letade efter dem då Gina var i skolan och även om Gina gömt dem noga så fann Julia dem alltid. Gina ritade inte så mycket som Putte förstås, han hade alltid block och penna till hands. De teckningarna fick Julia alltid se. Saker och ting var inte så krångliga med honom som med Gina. Han var precis så charmig och lustig som hon hade sett så fort han föddes. Han hade kamrater både i husen intill och i skolan, visserligen inte så många, men ändå. Han hade också börjat bygga modellflygplan i balsaträ och det kunde man väl ändå betrakta som en konstnärlig sysselsättning. Julia var alltid full av beundran när han visade något flygplan som han byggt färdigt. Putte var också intresserad av djur, även om han kanske inte var så bra på att sköta dem. Akvariefiskarna hade dött för att Putte inte gjort rent i akvariet och gett

dem för mycket mat. Blodiglarna tröttnade han på. Det var också ett bekymmer med dem, för det verkade som om Gina hade använt något verktyg för att skära i dem. Ännu ett bevis på Ginas egendomliga, man kunde nästan säga dekadenta karaktär. Nåja, i vilket fall som helst så dog blodiglarna också. De vita dansmössen, däremot, levde livets glada dagar och förökade sig med blixstens hastighet tills Julia såg till att de försvann, för hon ville inte alltid se sig för så att hon inte satte foten på något exemplar. Det verkade inte som om Putte saknade dem. Inte några av de djur han haft förresten.

Det var mycket kallt inomhus. Julia mindes det första världskriget, hon hade fyllt tjugofyra på våren innan det bröt ut. Hon kom ihåg alla restriktioner, inte minst då det gällde mat. Kanske var det då hon blev så förtjust i korvkaka – en rätt som till största delen består av korngryn och lever, relativt lättåtkomliga varor även i krigstid. Pappa kaptenens förtjusning i ölsupa hade hon inte kunnat dela. Denna vämjeliga soppa bestod till största delen av svagdricka och mjölk, också mättande livsmedel som var relativt lätta att komma över. Lungmos hörde inte heller till Julias favoriträtter.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Den totala bristen på tjänstefolk hade också andra konsekvenser. Julia var inte det minsta intresserad av hushållssysslor. Hon hade till exempel inte städat i hela sitt liv. Ytterst sällan hade hon behövt laga mat. Julia hade frågat Göta, Svea och Vendela om de kunde hjälpa henne någon gång då och då, och det hade de också gjort. Julia kunde märka att de i grunden var motvilliga. De hade nog med sina egna hem och familjer. De kände inte heller någon flicka som var beredd att arbeta som hembiträde. Den enda hjälp i hushållet som gick att få var obemärkta, det vill säga gravida, flickor från landet som kunde arbeta och få någon liten inkomst innan barnet föddes.

Margit var en obemärkt flicka som kom till familjen Berg från någonstans i Norrland. Hon var stor och tjock och hade rödblont krusigt hår, lingon-och-mjölk hy och såg nästan alltid sur ut. Då Margit höggravid serverade vid en middag som Julia och Valdemar gav för sina vänner började värkarna komma. Margit kved och hulkade men fortsatte att servera. Julia låtsades som ingenting medan gästerna var kvar. När de gått satte hon sig vid Margits säng i jungfrukammaren och stannade där under natten. Inte för att hon ömkade Margit – hon hade ju sig själv att skylla –

men Julia kunde ju inte låta mänskan ligga och föda där i jungfrukammaren utan att någon gjorde något åt det. Hur skulle det se ut? På morgonen tog de en taxi till S:t Eriks sjukhus där Margit efter något dygn födde en liten pojke. Då hon inte längre kunde vara kvar på sjukhuset fick hon komma till ett mödrahem ett par veckor och Valdemar fick rycka in igen i hushållet. Sedan bodde hon med pojken i jungfrukammaren på Villagatan. Hon skötte sina sysslor i hushållet så gott det gick och ammade dessemellan sin lilla pojke. Då hon gick ut och dansade på sin ledighet varje onsdagskväll och då hon hade annat att göra varannan söndag tog Valdemar hand om den lilla pojken. Han tvättade honom, bytte på honom, värmdde nappflaskan till rätt temperatur, kände efter på handryggen, gav honom nappflaskan och vaggade honom i sin famn då han grät. Valdemar älskade denna syssla som påminde honom om när hans egna barn var små, en tid som han tyckte var den lyckligaste i livet.

Problem med hembiträden, ransoneringar, barnuppfostran, städning och matlagning var nog så problematiska, men ändå småsaker i jämförelse med bekymret över vad hon skulle kunna göra för människor

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

som blivit offer för kriget, kända och okända. Förutom ett livligt engagemang i de organisationer hon tidigare tillhört, som till exempel Röda Korset och Rädda Barnen, intresserade Julia sig för Lottornas verksamhet. Till en början inskränkte sig hennes insatser till att sticka muddar och hjälmskydd i kliande gröngrått så kallat svenskullgarn, avsedda för soldater i Finland. Plaggen lades i ett paket tillsammans med torrskaffning, chokladkakor och annat som en soldat kunde tänkas behöva. Paketet skickades sedan till den finsk-ryska fronten genom Lottornas försorg. Julia la alltid ner någon liten present i paketet, ibland bad hon Gina eller Putte att göra en teckning och skriva några rader till de okända soldater som förmodligen inte förstod mer än några ord svenska.

Söner till familjens vänner deltog bland åttatusen andra svenskar som frivilliga i finska vinterkriget och fortsättningskriget. De utrustades med vita pälskappor och mössor och avskeden vid Centralen blev känslosamma. En del av de frivilliga kom aldrig tillbaka – ett hundra sjutton av dem stupade, många blev sårade. Julia kände intensivt att ”Finlands sak är vår”. Så länge hon inte behövde engagera

sig i enskilda fall var Julia mer än beredd att göra sin insats för människor, helst barn, i nöd.

Julia och Valdemar satt en kväll efter middagen i det kalla och snålt belysta vardagsrummet medan Gina och Putte satt och huttrade i sina rum och läste läxor.

Valdemar såg att Julia hade något som hon ville säga där hon satt rak i ryggen i soffan och stickade hjälmskydd till finska soldater.

- Valdemar – då jag var på möte hos Lottorna igår så fick jag reda på att man behövde frivilliga personer att eskortera små finska barn från gränsen i norr till hem på olika orter här i Sverige. De ska tas emot som fosterbarn så länge kriget varar ... jag sa att jag var intresserad.

Julia såg upp från sin stickning och på Valdemar:

- Tror du att ...

- Jaha. Ja, du gör som du vill. Jag klarar mig nog, sa Valdemar lite surt. Ibland blev han ganska trött på Julias

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

ständiga aktiviteter. Och att resa så långt i den här kylan och mot ännu större mörker och kyla ...

- Ja, men du gör säkert något bra. – Stackars små barn..., tillade Valdemar.

Han fick en klump i halsen då han tänkte på alla oskyldiga barn utlämnade åt krigets fasor. Barn skulle inte behöva genomlida något sådant. Ju mer han tänkte på det desto mer villig blev han att offra sin bekvämlighet för en sådan sak.

Julia fortsatte:

- I början åkte man med båt över Östersjön, men sen blev riskerna för attacker från ryska u-båtar och anfallande bombplan större och större. Så det är därför man måste ta denna långa omväg via gränsen i norr.

- Jo, men jag förstår. Jag har läst om det i tidningen. Visst ska du åka. Jag ska försöka klara av hushållet så gott det går. Barnen sköter sig ju nästan helt själva. När åker du?

Julia tvekade en aning. Sen sa hon:

- Redan i morgon kväll.

Resan upp hade tagit många långa timmar, över ett dygn. Det hade varit kallt och mörkt på tåget. Lika kallt och mörkt som hemma på Villagatan, men här var mörkret kompakt. Det blev aldrig någon dag.

Vid gränsen väntade en stor samling tysta, allvarliga barn uppställda på rad i flera led, alla med en namnlapp runt halsen. I tystanden kunde man höra stilla gråt. Innan hon hade fått sig tilldelade de barn hon skulle ansvara för, hade hon lagt märke till den skickliga organisationen när det gällde uppdelning och eskort av barnen till de olika vagnarna. Hon hade fått vissa direktiv, till exempel vilken vagn hon skulle vara ansvarig för. Hon hade fått smörgåsar, mjölk och vatten som hon skulle ge till barnen under resan.

Lika tysta, tappra och tåliga satt barnen nu på tåget. Fortfarande grät många. En del hade inga lämpliga kläder som skyddade dem mot den starka kylan, men här på tåget var det varmt för de satt tätt, tätt, några försänkta i sömn i famnen på något syskon eller ett annat barn. Vagnen var helt full. De barn som satt närmast tittade förväntansfullt på Julia. Hon kände sig så otillräcklig – vad förväntade de

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

sig av henne? Så fort det kom till enskilda insatser blev hon osäker, hon som numera alltid annars var så säker på sig själv.

Julia var visserligen språkkunnig, hon talade perfekt franska, nästan lika perfekt engelska och god tyska och italienska. Men hon talade inte finska; hon hade visserligen många vänner i Finland – Felix inte att förglömma – men de var finlandssvenskar så med dem kunde hon obehindrat använda sitt eget modersmål. Inget av de finska barnen i hennes hägn talade svenska så det fanns såklart svårigheter med kommunikationen under transporten. Kontakten inskränkte sig mest till leenden, kramar och tröstande tal.

En gång räckte ett av barnen vädjande över en bok till Julia. Först skakade hon beklagande på huvudet, men tänkte sen att det spelar väl ingen roll om jag själv inte förstår, jag kan ju läsa precis vad som står och anlägga en sjungande ton. Så gjorde hon också: ”Kerran oli ...”. Men det var svårt. Finskan hade så många långa ord, de allra flesta mycket längre än långa svenska ord. Dessutom gjorde de många konsonanterna uttalet osäkert. Fast barnen satt tysta som möss, skrattade ibland och grät ibland. Julia hade

inte någon aning om vad hon läste, men hon blev påverkad av barnens reaktioner. Det hade till följd att hon skrattade då de skrattade och hon grät då de grät. Barnen blev också gladare och lugnare då de hade en saga att koncentrera sig på och de kunde drömma sig bort från sin svåra verklighet.

Genom att ett äldre barnlöst par i samma hus på Villagatan – hustrun var kusin på fädernet till Julias moster Agathe – tog emot två finska flickebarn som fosterbarn, började Julia inse att så lyckligt som hon trott detta projekt var, var det inte. Agathe kunde berätta en del av omständigheterna kring fosterbarnen. Flickorna kom från ett hem långt ute på den finska landsbygden och kunde inte tala svenska. Bara några få ord de lärt sig i skolan. De var blyga och höll sig hela tiden till varandra. De började i svensk skola och lärde sig förvånansvärt snabbt att behärska språket. De var duktiga i skolan och började såsmåningom tala med varandra på svenska. Flickorna hade kommit till det gamla paret i vad som skulle kunna betecknas som paltor, men de kläddes upp i varma praktiska kläder, inte flärdfulla, men de andades smak och välstånd. I den korta fredsperioden mellan de finska krigerna skickades de hem till sina föräldrar, som de knappt kände

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

igen. Flickorna hade svårt att kommunicera med föräldrarna eftersom de nästan helt hade glömt bort sitt finska modersmål. När de just hade börjat vänja sig de mycket knappare omständigheterna utbröt fortsättningskriget. Då skickades de, på grund av föräldrarnas omtankar om dem, på nytt till Sverige och kom till samma gamla par. De fick ett behärskat men omisskännligt varmt välkomnande. Efter kriget adopterades flickorna med de finska föräldrarnas godkännande och betraktade därefter Sverige som sitt fosterland. De återsåg aldrig sina biologiska föräldrar eftersom det gamla paret ansåg att en sådan omställning kunde få icke-önskvärda konsekvenser. Då flickorna var vuxna kände de sig främmande för sitt ursprung och besökte därför inte sina föräldrar, men de kände hela livet en stor skuld, även om de förstod att de i en så låg ålder inte kunde lastas för vad som skett.

Den hårda verkligheten bakom det enskilda fallet kom som en överraskning för Julia. Hon hade varit så övertygad om att ha gjort en god gärning, nu hade nästan allt ställts på ända. Det måste väl finnas *några* lyckade fall ... Annars hade ju allt varit förgäves. Man kanske inte skulle

fördjupa sig i nackdelarna hos de enskilda fallen utan koncentrera sig på den ljusa sidan av saken; allt gott som alldeles säkert ändå hade följt av hennes insatser.

Gina visste inte vilket ben hon skulle stå på då hon hörde allt beröm som mamma fick av alla tanter och farbröder för att hon for med finska barn långt uppifrån norr och till Stockholm. Till och med Valdemar öste lovord över mamma – att hon var så självuppoftande för den goda saken, att henne förutan skulle säkert många små finska barn ha dött eller blivit allvarligt skadade under kriget. Jo, det kunde hon väl förstå. Men hon själv, då? Och Putte? Tänkte mamma aldrig på dem? Varför brydde hon sig mer om okända finska barn än sina egna? Gina förstod ingenting. Samtidigt var det lite skönt att mamma var borta för hon tjatade jämt på Gina och tyckte att Gina inte gjorde något vettigt. Hon kände sig jämt i vägen för mamma. Det hade på senare tid gått upp för henne att mamma inte tyckte om henne och hon började fundera på varför. Det mamma föreslog att hon skulle göra, som att putsa silver och hjälpa till med disken, var bara så tråkigt. Mamma hade

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

också bett henne att städa någon gång, men Gina visste inte hur man gjorde för hon hade aldrig städat. Inte lagat mat heller. Utom i skolan på lektionerna i hushållskunskap. Där kallade kamraterna henne för slaskhinken eftersom hon åt upp all mat som blivit över då de lärt sig laga olika rätter. Men det var något annat också. När Gina tittade sig i spegeln så såg hon ett ansikte fullt av fräknar och finnar, med stor näsa och stora ögon omgivna av ljusa ögonfransar. En liten mun som såg sur ut. Håret spretade åt alla håll och var varken lockigt eller rakt. Mmm ... Nej, inte kunde man älska någon med det utseendet. Det skulle säkert dröja lika länge för Gina att hitta någon att gifta sig med som det hade gjort för mamma. Om hon alls blev gift. Mamma hade varit spinster i många år innan hon hittade pappa. Hon såg aldrig att mamma och pappa kramade varandra eller visade några ömhetsbetygelser. Men hon såg heller aldrig att de grälade. Det var ganska tyst dem emellan och var och en gjorde sitt. Det hade hon faktiskt aldrig tänkt på förut. Då var allt som det var. Självklart. Nu började hon tänka mer och mer på var hon befann sig och hur de människor var som omgav henne. För det mesta var Gina osams med Putte men kunde inte riktigt säga varför.

De slogs ofta och hon hade övertaget för att hon var större och äldre. Men nu märkte hon att trots att de bråkade så mycket så kändes det som om Putte innerst inne var en bundsförvant i längtan efter en mamma som kunde ge kärlek. Men så kanske alla barn tyckte ...? Mammorna kanske inte räckte till. En sak var hon alldeles säker på, en sak som funnits i hela hennes liv. Att hon älskade pappa och att pappa älskade henne. Fast han kändes inte riktigt lika nära sen någon tid tillbaka. Hur skulle hon hitta tillbaka till honom?

Förutom att skaffa kinesiska dansmöss, blodiglar och liknande levande varelser, som han ganska snart tröttnade på, bestod Puttes verksamhet av att bygga modellflygplan. Han var en ständig kund hos firma Sven Wentzel på Apelbergsgatan invid Hötorget. Taket i hans rum var så småningom helt täckt av hängande modellflygplan. Hans intresse för flygplan gjorde också att han läste Bigglesböcker, som han sedan han läst dem med varm hand överlämnade till Gina. Tidigare hade han med förtjusning läst Billböckerna om en pojke med grön skolmössa och

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

kortbyxor och hans bästa kamrat Ginger. Då Putte inte byggde flygplan eller läste kunde man se honom rita blyertsteckningar med de mest skilda motiv, mest flygplan i olika stridsmiljöer, men också porträtt och karikatyror av familjen och kamraterna.

Konsekvenserna av Julias frånvaro för Ginas del kunde man inte märka till att börja med. Hon befann sig i bokslukaråldern och hon försummade allt annat för att sitta och läsa. Men så småningom blev det tydligt att hon negligerade sitt utseende och sin hygien. Hon kammade inte ens håret. Då det upptäcktes fick Julia klippa bort stora tovor av håret för att reda ut det som gick av resten. Gina borstade inte heller tänderna. När Gina började få ont i tänderna gick Julia med henne till sin tandläkare. Gina hade aldrig varit hos någon tandläkare förut och för henne var det en chockartad upplevelse. För Julia blev det dryga räkningar – själv hade Julia aldrig något fel på sina tänder. Gina tvättade sig inte heller tillräckligt mycket så hon hade en svart smutsrand kring halsen, vilket en gymnastikfröken upptäckte och påpekade för Julia i ett telefonsamtal. Gina gick än mer in i sin egen och böckernas värld. Hon blev tyst, butter och otillgänglig. Det gick dåligt i skolan. Hon

blev också så tjock att Julia var tvungen att gå med henne till doktor Fries för att ta reda på om hon led av någon allvarlig sjukdom. Julia suckade: alltid skulle den flickan ställa till besvär. Även i det tysta.

- God dag fru Berg. Vad kan jag hjälpa till med, frågade doktor Fries när sköterskan släppt in Julia och Gina i mottagningsrummet.

Doktor Fries, som stämde väl överens med den klassiska bilden av en läkare, var i sextioårsåldern. Han var lång och smärt. Han hade grått, nästan vitt, tjockt tillbakastruket hår, frisk ansiktsfärg och kloka ögon bakom guldinfattade runda glasögon. Han skulle kunnat pryda vilken annons som helst för Kungens av Danmark bröstkarameller eller Läkerol.

- Jo, jag är bekymrad för Gina.

Julia gav Gina en hastig blick från sidan.

- På senaste tiden har hon lagt på hullet och blivit alldeles för tjock. Det har hon aldrig varit förut. Kan det vara ...

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Låt mig göra en undersökning av henne, sa doktor Fries. Sannolikt är det inte något farligt. Hur gammal är Gina? Doktor Fries såg frågande på Julia.

- Hon ska fylla fjorton i sommar, sa Julia.

De gick in i undersökningsrummet åtföljda av doktor Fries mottagningssköterska. Först fick hon stå mot väggen så att sköterskan fick mäta hennes längd. Sen fick hon ta av sig skorna och ställa sig på en våg för att vägas. Därefter fick hon sätta sig på en metallpall med stora runda hål. Doktor Fries satte sig mitt emot henne på en likadan pall. Sedan fick hon gapa varefter doktor Fries la en spatel på hennes tunga och tittade in i halsen. Gina var nära att kräkas. Därpå undersökte han henne utanpå halsen. Han hade stora, varma, lena händer och Gina verkade alldeles lugn. Han tittade också in i hennes ögon med en spegel med ett hål i som han hade i ett band runt pannan. Sen fick hon lägga sig på en smal brits, varefter doktor Fries lyssnade på hennes hjärta och lungor. Han tryckte några gånger på hennes mage. Han gjorde ett kort uppehåll och frågade Julia, som stod bredvid:

- Har hon fått ...?

Julia ruskade lätt på huvudet.

När allt var klart tittade Gina förväntansfullt på nedre delen av ett rostfritt rullbord, där det fanns en ask med chokladbitar vackert omlindade med olikfärgade tunna metallpapper. När hon och Putte hade besökt doktor Fries då de var små hade de, när allt var klart, fått välja en chokladbit ur kartongen som en belöning för att de uppfört sig väl. Doktor Fries som uppmärksammande minsta lilla tecken hos sina patienter hämtade upp asken och bjöd Gina att ta en chokladbit.

- Jag visste inte om du tyckte att du var för stor för att få en chokladbit såhär efter vi gått igenom vad vi skulle. Men det är bra. Behåll ditt barnasinne så länge du kan. Det har man stor glädje och nytta av. Varsågod – välj den bästa!

- Tack, sa Gina och försökte le.

Då de kommit tillbaka till mottagningsrummet lugnade doktor Fries Julia med att säga att dels var Gina i förpuberteten då man inte så sällan lade på sig vikt och dels var kosthålllet nu under kriget sådant att hungriga barn i hennes ålder åt vad som fanns inom räckhåll. Den maten

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

var inte nyttig för den innehöll nästan enbart kolhydrater, och det gynnade inte en slank linje.

Julia gick lugnad hem med den buttra Gina vid sin sida. De måste gå hem innan mörkret kom och sätta för mörkläggningsskivorna.

Strax efter besöket hos doktor Fries ringde Ginas klassföreståndarinna, fröken Falk, hem och ville tala med Julia:

- Jag är bekymrad för Gina, sa fröken Falk. Då vi hade idrottsdag på Sportpalatset helt nyligen ville Gina inte gå i bassängen. Då hade hon långt om länge och efter många övertalningar tagit av sig kläderna, duschat och satt på sig baddräkten. Hon kunde inte själv ge någon förklaring varför hon betedde sig på det här viset. Hon blev åtskilligt retad av kamraterna. Nu undrar jag, fru Berg, är det möjligen så att Gina inte kan simma? Eller finns det någon annan förklaring. Jag frågade Gina, men hon bara tittade ner i golvet och var moltyst.

Julia blev alldeles förskräckt. Nej, det var nog så att Gina inte kunde simma. Det var ju bråddjupt och strömt i vattnet utanför badhuset på Berga, och barnen hade blivit förbjudna att vara där.

Lärarinnan fortsatte:

- Det är också en annan sak som jag undrar över.
Eller ett par. Har fru Berg tid?

- Ja, jo – det är klart jag har, sa Julia.

- Jag brukar komma ganska tidigt till skolan för att förbereda lektioner och lite annat. Hur tidigt jag än kommer så står Gina utanför skolan i kölden. Alldeles stilla och alldeles ensam. Eftersom hon har så pass långt till skolan är hon befriad från morgonbönen och behöver alltså inte vara i skolan förrän kvart över åtta. Ändå står hon där kvart över sju. I kylan. I en timme. Kanske kan fru Berg se till att hon håller sig hemma lite längre.

Julia hade ingen aning om detta; när Gina gick till skolan låg hon själv i sängen. Men hon blev sint på fröken Falk som inte i så fall hade kunnat släppa in Gina i värmen. Gina var definitivt inte den som ställde till något ofog.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Fröken Falk fortsatte:

- Nu på vintern och våren då det är så mycket snö och så kallt är det ju inte bra, men eftersom Gina har långt till skolan kanske hon kunde cykla, så går det fortare för henne. Inte nu förstås, la fröken Falk till. Hon har ju skolkort med bussen.

Fröken Falk kunde inte låta bli att tänka fula tankar om folk som hade råd att bo på Villagatan, men uppenbarligen inte hade råd att lära sina barn simma eller ge dem en cykel. Så måste det ju förhålla sig.

Julia var svarslös igen. Och tyckte att allt var mycket pinsamt. Men vad brydde hon sig egentligen om den där fröken Falk. Av det lilla hon hade sett av henne var hon en allmänt missnöjd ungmö som, förutom skolan, inte hade något annat att göra än att hitta fel hos andra.

Följden blev att Gina fick gå på ett par simlektioner på Forsgrenska badet tidigt på lördags- och söndagsmorgonen när inga kamrater kunde se henne. Det var långt dit, men Valdemar följde med henne så hon kunde komma in när de öppnade. Han satt och väntade

utanför och läste en bok medan Gina hade sin lektion. Lektionerna blev av någon anledning resultatlösa – Gina lärde sig aldrig simma.

På sommaren fick Gina lära sig cykla på Julias cykel. Efter en del tjat – Gina brukade aldrig tjata annars – fick hon en egen cykel, en grön damcykel av märket Sama. Sedan kom cykeln att tjäna som en förlängning av henne själv – hon cyklade överallt.

Gina hade också vuxit ur sina kläder – de stramade överallt och klänningar och kjolar var alldeles för korta – något som Julia också upptäckte av en tillfällighet. Då tog hon Gina till PUB-varuhuset. Valdemar hade rabatt där eftersom han var bekant med Paul U. Bergströms son. Gina fick själv välja dels en kavaj – hon valde en ljusgrön Junex Jacket – och en kjol – hon valde en grå helveckad. Hon fick också en grå mockahatt i jaktmodell, en hatt som hon älskade och ständigt använde så fort hon gick ut. Gina kände sig som en annan människa. Bättre. Lättare.

Trots att Julia märkte Ginas glädje och tacksamhet över de nya kläder hon fått ansåg hon att det hade varit hopplöst att försöka klä en sådan intetsägande person som

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Gina. Om Julia tidigare hade varit lite besviken på henne så hade hennes förväntningar på Gina nu nått en bottennotering. Något blekare och ointressantare fick man leta efter. Och denna ständiga tjuriga tystnad.

Valdemar hade svårt att acceptera att hans lilla flicka så uppenbart höll på att växa upp till kvinna. Han började nonchalera henne, ibland brusade han upp mot henne tillsynes utan anledning. Mot andra i familjen hade han tidigare höjt rösten, men aldrig mot Gina. Hennes otillgänglighet irriterade honom och hon var inte alls lika söt nu som hon var som barn. Hon hade finnar och fräknar och näsan hade vuxit sig så stor på senare tid. Hennes kroppshållning nästan inbjöd till att man skulle slå henne. Valdemar fick hålla i sig för att inte ge henne en örfil då och då. En gång när det syntes att hon kommit i puberteten gick han så långt att han kallade henne slyna.

Gina förstod inte vad hon gjort för att han, som alltid älskat henne, skulle kalla henne för något så fult. Hon saknade bittert hans kärlek, men i tysthet. Ibland kändes det som om hon svikit honom, men hon visste inte hur. Gina slöt sig trotsigt även för Valdemar.

Varje termin måste Gina komma till Stockholm före terminens början för att gå igenom ett prov som skulle avgöra om hon kunde flyttas till nästa klass i skolan. Det innebar att Valdemar och Gina i någon vecka var för sig själva i Stockholm. Rester av Valdemars kärlek och omtanke om Gina väcktes till liv. De gjorde små utflykter tillsammans, men Valdemar kände sig ändå främmande för denna person som inte alls var densamma som förr. Hon var varken barn eller vuxen; hon gjorde honom besvårad.

Då Gina just fyllt fjorton år och då hon och Valdemar var i Stockholm för att Gina skulle gå igenom det sedvanliga provet fick hon sin första menstruation. Julia hade förberett Gina på detta men hade inte ordnat med det praktiska. Gina hade fruktansvärt ont och kunde bara ligga på sin säng och vänta ut att smärtan skulle avta innan nästa våg kom. Valdemar kunde inte undgå att lägga märke till hennes vånda och gick in i hennes rum och frågade om han kunde hjälpa henne med något.

- Snälla pappa. Pappa är så omtänksam. Tack för att pappa frågar. Ja, det finns något pappa kan hjälpa mig med. Jag har inga bindor och nu blöder jag så mycket att

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

handdukarna inte räcker till. Snälla pappa, kan pappa gå till apoteket och köpa bindor åt mig ...

Valdemar hade inte riktigt väntat sig ett sådant delikat uppdrag. Men, tänkte han, jag kan ju inte säga nej. Så han gick till apoteket Älgen i hörnet av Karlavägen och Engelbrektsgatan och köpte bindor åt Gina.

Gina förstod att han hade varit modig.

Julia hade försett Valdemar med ransoneringskuponger så han och Gina skulle kunna gå och äta middag på restaurang under den vecka de var ensamma i stan, till exempel på Anglais eller kanske Tattersall, dit de brukade gå när det hembiträde de hade för tillfället hade sin lediga söndag. Så när Gina hämtat sig från de värsta menstruationskramperna gick hon och Valdemar till Anglais för att äta middag. Där satt Looström och Beijer återigen som fastvuxna på sina vanliga platser vid middagsbordet. Gina älskade att vara tillsammans med Valdemar och herrarna. Looström och Beijer var inte vana vid halv vuxna barn så de ansträngde sig allt vad de förmådde för att roa Gina. Hon tittade på dem med stora ögon och skrattade förtjust efter alla skojiga historier de

berättade. Gina fick vara i blickpunkten och hon förstod att herrarna tyckte att det var roligt att ha henne där. Valdemar såg belåten ut och kände sig åter varm om hjärtat då han såg på Gina. Då kände hon igen att hon på något sätt ändå var viktig i Valdemars liv. Hon önskade att mamma och Putte aldrig, aldrig skulle komma tillbaka till Stockholm för då fick hon ha pappa för sig själv och snart skulle han nog älska henne lika mycket som förr.

Någon gång under veckan gick de på bio. Alla i familjen var roade av filmer så de gick ganska ofta på bio även när hela familjen var i stan. Men det var alldeles särskilt roligt för Gina att se någon film med Valdemar för då var det bara de två. Efteråt gick de hem och drack te med rostat bröd som de gjorde i ordning tillsammans. Sen satte de sig ner och diskuterad filmen de sett. Då kunde Valdemar tala med Gina som en vuxen. Det var något Gina verkligen tyckte om.

Under koksloven blev Gina bortskickad till olika vänner och släktingar på landet. Hon kände sig sällan välkommen och hade en fruktansvärd hemlängtan. Som till exempel den gången hon kom till Forsnäs i Småland hos en

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

av mammas mostrar och hennes man. Redan från början kände Gina att hon inte var välkommen för hon fick stå och vänta i kylan på stationen i Tranås i över en halvtimme innan hon blev hämtad – med häst och vagn. Hon frös förfärligt när hon kom fram och inte blev det bättre för inomhus var det nästan lika kallt som utomhus. Där fanns inga barn att leka med men en liten häst, som stod ute i kylan och längtade efter någon som kunde kela med den. Och det tog Gina som sin uppgift. Båda var ensamma och övergivna och båda grät förstulet då de träffades. Men de hade varandra för en kort tid. Hästen som förstås hette Pälle åt cellulosa, trä alltså. Det kunde inte människor, men det kunde hästar, sa farbror Axel. Farbror Axel var också lite konstig för han stod i matsalsfönstret och sköt kråkor med hagelgevär. Kråkorna åt de sen till middag. De smakade faktiskt inte så tokigt, men det var svårt att äta dem eftersom man hela tiden fick hagel i munnen. Vid matbordet fanns en konstig släkting som aldrig sa något. Han hette Viggo och kom bara till måltiderna och när han hade ätit stoppade han blodpudding i fickorna om det serverades. Och blodpudding serverades ofta.

Annat var det när Gina under ett kokslov kom till pappas kusin Elis i Västerås. Han hade en snäll fru och en dotter som hette Louise. Hon hade blivit Ginas kvinnliga förebild. När Gina var där hade Louise hemliga möten på Djäkneberget utan sina föräldrars kännedom. Louise hade erbjudit Gina att vara ett falskt alibi. Allt förbjudet var lockande för Gina så efter att Louise hade förklarat vad som menades med alibi hade Gina med förtjusning gått med på erbjudandet. Louise och hon hade en smällkall februarikväll åkt skidor till en restaurang på Djäkneberget, där Louise satte Gina att vänta med en kopp choklad med vispgrädde och Allers medan hon själv försvann mycket, mycket drygt en timme, i själva verket lite mer än två. Louises ögon strålade och hennes kinder glödde då hon kom tillbaka till Gina och de skidade hem tillsammans. Ginas lycka var total. Aldrig hade hon tidigare fått ett sådant förtroende. Och av en vuxen kvinna som hon beundrade. Och som av allt att döma hade en kärleksaffär!

Kriget medförde många förändringar. Under somrarna på Berga ersattes undan för undan de gamla gästerna med

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

andra. Julia hade funnit ett sätt att hjälpa sina vänner och deras vänner utomlands. Genom kontakter fick hon på slingrande vägar upplysningar om olika personer som skulle behöva en fristad. Viktigt var att hon inte sa någonting till någon om deras härkomst, helst skulle hon själv veta så litet som möjligt om dem.

Gästernas utseende avvek klart från vad som var vanligt på Berga. De var minst av allt eleganta och otvungna. De var magra, illa klädda, hade gulgrå hy och risigt ovårdat hår. Deras tal utmärktes av en stark brytning, om de överhuvudtaget talade någon svenska. De flesta gjorde inte det. Gästerna såg nedstämda och skygga ut som om de inte ville att någon skulle se dem. De rörde sig som hösäckar, om nu hösäckar rör sig alls.

Men Julia höll hårt på traditionen, till exempel att klä om sig till middagen. Gästerna lånade eller fick kläder av Julia och Valdemar. Åtminstone Julias flera meter långa garderob fylld med vackra kläder räckte till många. Där förvarade hon också praktiska och varma sportkläder sedan tidigare och de kom nu väl till pass. Valdemar hade nästan inga kläder förutom dem han hade på sig. Och en smoking

och en frack som Julia tvingat honom att köpa före kriget plus några gammaldags slitna och malättna ylletröjor, som trots allt fortfarande kunde komma till användning.

Varifrån dessa människor kom var en gåta. Vad hade de lämnat och varför? Varför såg de så fattiga ut? Varför såg de så rädda ut? Varför var de så otillgängliga? Hur hade Julia fått tag på dem? Några förälskade sig hopplöst i varandra. De hade vigselringar, så de hade antagligen familjer på de platser de måst lämna. Innan gästerna gav sig iväg från Berga tvingade Julia ut dem i naturen på långa promenader. Hon såg till att gå på sådana ställen där det inte fanns några människor som kunde se dem. Gästerna brukade stanna sådär tre-fyra veckor och då de gav sig av såg de helt annorlunda ut än då de kommit. De hade lagt på hullet en del, hyn var friskare och rosigare, de såg gladare ut och talade en aning bättre svenska. Sen de lämnat Berga var de som uppslukade av jorden – vart tog de vägen? De återkom inte och Julia och Valdemar talade aldrig mer om dem. En man, som bara talade engelska och hade en avundsvärd flygarhuva i brunt läder och en kort skinnjacka med stora slag, hade någon gång talat vänligt med Putte, men Putte kunde än så länge så lite engelska att han bara

... när en gång vår korta ljuslimt slocknar...

svarade ”Yes” på allt amerikanen sa. Och fick breda amerikanska leenden tillbaka.

Barnen hade många fantasier kring de aparta gästerna.

- Jag undrar vart Tante Ebba och farbror Carl-Reinhold och alla dom gamla vanliga gästerna tog vägen, sa Gina.

- Och varifrån kommer alla dom här konstiga människorna ifrån? sa Putte. Vad gör dom här egentligen?

- Jamen det kan väl Putte se. Mamma tycker synd om dom för dom verkar så lessna och sjuka och fattiga, och därför får dom vara här för att dom ska bli lite tjockare och gladare – eller?

- Ja, fast varför just dom? Hm ... Jag tror dom är spioner, sa Putte.

- Äsch va löjligt. Såklart inte mamma skulle släppa in några spioner hos oss. Hon som tycker att allt ska vara så riktigt och fint och väluppfostrat. Tror Putte verkligen att hon skulle göra nåt som polisen kanske kom för. Förresten

har Putte tänkt på att det kanske är *välgörenhet* som är i farten. Men man kan just undra varifrån dom kommer, alla dom där konstiga människorna. Snälla men konstiga. Och så plötsligt också...

- Och varför kommer inte dom vanliga gästerna. Jag tycker det är kul med vuxna som leker med oss. Det verkar inte som dom här har någon lust att leka.

Det där med välgörenhet stod dem nästan upp i halsen. Varje sommar fick de följa med Julia till den fattiga fiskarfamiljen Wallberg långt bort genom skogen vid en vik av sjön. Wallbergs bodde i en faluröd länga med en likadan länga mittemot som tjänade som lider. I lidret fanns hö och diverse redskap, men också en ko, ofta också en kalv. När man stoppade fingrarna i munnen på kalven så sög den så hårt att nästan hela handen följde med på köpet. Ute på gårdsplanen mellan längorna sprätte hönsen omkring. I bostadslängan var det mörkt och luktade fuktigt och inte gott. Runt väggarna i det enda rummet, där vedspisen fanns, stod tre sängar och mitt på golvet ett avlångt bord. Alla i familjen bodde i samma rum. Det fanns fler människor än sängar så Gina och Putte undrade hur de sov

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

på natten. Utanför fanns stora åkrar som ägdes av en bonde i närheten. Wallbergs själva hade grönsaksodlingar på tomten och ett äppelträd. Julia, Gina och Putte brukade göra besök hos familjen två gånger om året, pappa var aldrig med, man kunde undra varför, och då hade mamma alltid med sig ett par packar med tyg – bomullstyger på sommaren och ylletyger på vintern. Det vore ofint att ge pengar till familjen, sa mamma. Inte bara ofint, var skulle de kunna använda pengarna – de kom praktiskt taget aldrig till någon affär och de hade aldrig varit i det närmaste samhället som låg mer än en mil bort. Än så länge var deras barn små, hur de skulle lösa skolfrågan var ännu oklart. Antagligen måste barnen inackorderas i närheten av skolan hos någon familj under vinterhalvåret. Även om Gina och Putte försökte låta bli att visa hur obehagligt de tyckte att dessa besök var sa mamma att det var nyttigt för dem att få se hur andra, mindre bemedlade människor, kunde ha det.

Det fanns ett tillfälle då Gina och Putte själva fick prova på att idka välgörenhet. Mitt emot huset på Villagatan fanns den ryska legationen, ständigt bevakad av poliser under kriget. Man såg mycket sällan folk röra sig till eller ifrån legationen, men man visste att den

legendomspunna Madame Kollontaj var ambassadris. Julia insisterade på att Gina och Putte på julaftonen och i den bedövande kylan innan de själva fick sina julklappar skulle gå ner på gatan till poliskonstaplarna och ge dem varsin present. Gina och Putte visade tydligt hur ovilliga de var och försökte i det längsta avstyra ett sådant ytterligt genant uppdrag. Ingenting kunde beveka Julia. Gina och Putte måste dit. Annars inga egna presenter. Punkt. Slut.

Introduktionen till välgörenhet var kanske inte den allra mest stimulerande, men efter att ha vridit sig som kålmaskar klädde de på sig och gick slutligen motvilligt ner och utförde uppdraget. Och fick till sist sina julklappar. De fick alltid tre julklappar var: Putte fick sånt som behövdes för att bygga modellplan och sånt som behövdes för att rita. Gina fick alltid en flaska med eau-de-cologne, en bok och något klädesplagg som en jumper eller en mössa eller ett par vantar. Julklapparna de gav till mamma och pappa var gjorda i slöjden i skolan eller något de själva kommit på och förfärdigat hemma.

Ungefär vid den tidpunkten började Gina tänka på hur hon *inte* skulle uppfostra sina egna barn. De skulle

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

bland mycket annat slippa utöva välgörenhet på någon annans begäran. De skulle inte bestraffas utan att veta vilken försyndelsen var. Man skulle inte slå barnen. Man kunde kanske prata med dem istället. Eller krama dem ännu mer, som pappa gjorde. De skulle slippa vara utsatta för experiment som grundade sig på någon vuxens övertygelse om vad som kunde vara bra och nyttigt. De skulle få äta pepparkakor med smör på redan då de var ganska små.

Då Gina och lite senare Putte började växa i snabb takt under sina tonår under ransoneringen led de av en ständig hunger. De fick varsin ranson med smör och margarin i en liten vit skål med en grön rand. Den skulle räcka en vecka men tog slut redan samma dag. Den värsta hungern stillades med knäckebröd bredda med Findus snabbkräm som inte var ransonerade. Man kunde köpa varm korv på stan – med eller utan köttkupong. De korvar man fick utan kupong sades till största delen innehålla katterkött. Eller i bästa fall fisk. Man kunde se korgubbar antingen i särskilda kiosker eller med en plåtlåda hängande på magen i en rem runt halsen. I lådan fanns två fack: ett för korvarna,

som låg där i hett vatten, och ett för korvbröden. En sådan gubbe brukade finnas på Engelbrektsplan hur kallt och hur sent på kvällen det än var.

Julia och Valdemar hade bestämt sig för att inte tala om kriget i närvaro av Gina och Putte, de ville inte skrämma upp dem. Barnen hade också nog av sitt med kamrater och skola och mycket annat. De började i slutet av kriget leva sina egna liv, det kunde man märka. Gina förändrades så smått från sitt sura buttra jag till en mer öppen och åtkomlig person – för sina kamrater, men inte för Julia och Valdemar, som hon nu helt ignorerade. Hon svarade knappast på deras tilltal. Men hon tog hem sina kamrater och de flesta kamrater blev oerhört förtjusta i Julia, som de uppfattade som spännande, trevlig, humoristisk, stilig och snyggt klädd. Julia hade alltid uppskattat uppmärksamhet från yngre kvinnor och var i sitt esse. Gina var måttligt road av att känna sig utestängd från såväl kamraternas som Julias sällskap. Fast det senare var hon ju van vid. Men hennes större öppenhet resulterade i att hon kom in i en grupp med jämnåriga, som brukade träffas i en dansklubb. Alla – även Gina – hade gått i Holger Rosenquists dansskola. Till danserna, som ägde rum

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

i hemmen hos deltagarna, skulle man ha med sig varsina två eller tre smörgåsar till teet. I ransoneringstider krävdes en hel del uppfinningsrikedom för att göra både vackra och näringsrika smörgåsar. Alla dansklubbens medhavda smörgåsar lades på ett stort fat så det skulle bli omöjligt att veta vilka smörgåsar som kom från vilka av medlemmarna. Trots denna anonymitet tävlade mammorna om vem som kunde göra de vackraste smörgåsarna. Med tanke på Julias bristande intresse för såväl matlagning som kallskänkeuppgifter såg Ginas medhavda smörgåsar ut därefter. Men det störde inte Gina särskilt mycket eftersom hennes smörgåsar inte kunde identifieras. Hon la dem alltid i botten av fatet och de blev ibland över då alla andra tagit slut. Julia var mer intresserad av vilka personer som fanns i dansklubben än smörgåsfrågan, så hon förhörde sig med Gina vad hennes kavaljerer hette och vad föräldrarna hade för yrke. Gina vägrade svara på sådana dumma och meningslösa frågor.

Putte fortsatte att bygga modellflygplan. Han uppmuntrades livligt av Julia som såg hans aktivitet som inkörsporten till studier på Kungliga Tekniska Högskolan efter avslutad skolgång. Valdemar sa just ingenting, men

beklagade att hans barn inte verkade särskilt intresserade av varken bildning eller studier. Valdemar drog sig mer och mer för sig själv, hade av sagt sig en del av sina uppdrag, men tog fortfarande sina oändligt långa promenader genom staden. Han gick numera också sällan till Hôtel Anglais; det fanns inte någon anledning till det, ansåg han. Då han gjorde det någon enstaka gång fann han att varken Looström eller Beijer satt på sina vanliga platser. Han undrade vart de hade tagit vägen, men gjorde inte några större ansträngningar för att ta reda på det. Trots att Valdemar var en ensamvarg i grunden började han tycka att det var ledsamt att inte ha några egna vänner. Den ende han ibland hade sällskap av på kortare promenader var Kristian Bergström, son till den företagsamme Paul U.

Putte tog ofta hem kamrater från skolan och träffade också sina gamla vänner på gatan. En tid under senare delen av kriget träffades många barn i tonåren under ljusa vårkvällar på Valhallavägen bland de oändligt långa vedtravar som fanns där och roade sig med olika lekar som till exempel Kull och Kurragömma. Med tiden blev lekarna mer avancerade och med bultande hjärtan kunde de ägna sig åt Ryska posten eller Sanning och konsekvens. Då de

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

lekarna lämpade sig mer för inomhusbruk började man träffas hemma hos varandra.

Julia ansåg att Gina, sent omsider, skulle behärska några av de mest elementära umgängesformerna i sällskapslivet. Ridning var otänkbart eftersom Gina i samband med puberteten utvecklat kraftig hösnuva och astma då hon kom i kontakt med vissa saker, som till exempel just hästar, men också substanser som gräs och pälsdjur. Ännu ett bevis på vilka besvär den flickan kunde orsaka. En sommar då de varit på Berga hade Julia på natten hört några underliga ljud, gått upp på vinden och hittat Gina på taket då hon försökt att få luft i ett anfall av andnöd. Gina fick tabletter mot sin löjlige hösnuva, men av dem verkade hon bli så dåsig att Julia ställde henne inför ett val – antingen lindring i astman, hösnuvan och klådan på huden med medicin och ständig dåsighet, eller också utan medicin och med de besvär hon hade, åtminstone på våren och sommaren.

Så Julia fick koncentrera sig på andra sällskapliga aktiviteter när det gällde Ginas daning. Att kunna spela piano var absolut nödvändigt eftersom det kunde

uppkomma situationer då en sådan färdighet kom till pass, som till exempel att behöva ackompanjera någon på ett annat instrument eller spela *à quatre mains*. Gina fick börja sina pianolektioner hos en gammal släkting. Det visade sig inte vara helt lyckat eftersom den gamla släktingen inte var någon boren pedagog och insisterade på att Gina skulle spela gamla tråkiga saker av till exempel Mozart och Beethoven. Gina ville lära sig att spela modern musik, men den hade den gamla släktingen ingen kännedom om. Till slut kunde de enas om att Gina skulle lära sig spela *Für Elise*, som någon av hennes kamrater hade fått lära sig. Det var också det enda pianostycke Gina kunde spela trots årtal av meningslösa lektioner.

En vacker vårdag då Gina efter skolan släpade sig iväg till den pianospelande gamla damen på Grev Magnigatan fick hon på vägen se lyckliga människor ta sig jublande och sjungande genom gatorna och till centrum av Stockholm. Hon fick reda på att det hade blivit *fred*. Hon skyndade på stegen till den gamla damen, gick upp till henne och sa att hon inte kunde spela idag utan måste gå ut och fira freden. Hon hann aldrig se hur den gamla damen reagerade eftersom hon var rädd att behöva stanna kvar till

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

ännu en bedövande tråkig lektion. Istället för att gå hem tog hon sig till Kungsgatan där lastbilar med jublande människor på flaken tog sig fram och tillbaka och där konfettin snöade ner från alla kontorsfönster. I mängden kunde hon finna många av sina klasskamrater och även Putte och hans kamrater.

Julia och Valdemar firade budskapet om freden tillsammans med några vänner med en flaska champagne som länge legat på lut för detta tillfälle.

Gina började tycka att livet lekte. Bland annat förde fredsslutet med sig att sådana saker som bananer, nylonstrumpor och jazzmusik på grammofonplattor fanns på marknaden. Gina kunde svagt minnas hur bananer smakade, men de smakade tio gånger ljuvligare nu än vad hon mindes. I och med att hon började använda nylonstrumpor slapp hon maska upp sina silkesstrumpor, och andras med för den delen, eftersom nylonstrumporna var praktiskt taget omöjliga att förstöra. Under kriget hade hon, liksom de flesta andra flickorna i hennes ålder, målat benen bruna med en kräm som hette Miami och då krämen

torkat målat en söm bakpå benen för att det skulle se ut som om de hade strumpor på. Liksom det arrangemanget höll nylonstrumporna för allt, verkade det som. Grammofonplattorna hade hon inte råd med på sin knappt tilltagna månadspeng. Gina skulle fylla femton år om några månader. När hon på skyhöga klackar gick nerför Sturegatan iklädd grå dräkt, med en äggskalshatt på huvudet, handväska under armen, läppstift och eye-liner blev hon hejdad av några flickor i tioårsåldern. De tittade beundrande på henne, neg och frågade henne hur mycket klockan var. Då förstod hon att hon blivit vuxen. Eller åtminstone såg vuxen ut.

Hon hade också fått svaren på de frågor hon ständigt bar inom sig: Varifrån kom barnen och var kom de ut? Den som till sist upplyst henne om livets realiteter var en pojke, Sture, som var några år äldre än Gina och som Valdemar alltid försökt hindra henne från att träffa. Han bodde i en jätteväning i samma hus som familjen Berg. Valdemar hade en gång hotat Sture med käppen när han helt oskyldigt stått och pratat med Gina utanför porten. Helt obegripligt. Sture var borta under terminerna för han var en besvärlig pojke. Han gick på Viggbyholms internatskola där man särskilt

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

intresserade sig för pojkar med problem. Vid ett av andra obehagat tillfälle då hon var hos Stures syster i deras våning och systemen tillfälligt var borta från rummet hade Gina bett honom upplysa henne. Hon hade en känsla av att han besatt kunskaper som ingen annan hade velat förmedla till henne. Mycket riktigt! Han sparade inte på detaljerna då han beskrev de båda företeelserna, särskilt den första. Gina fick en chock. Så fult! Så äckligt! Så hemskt! Så vidrigt! Men det stämde överens med vad gossarna i sommarstugorna nära Berga hade berättat för henne. Så det måste ju vara sant. Vad hon särskilt upprörde sig över var att dessa aktiviteter försiggick i trakter av kroppen där den gjorde sig av med slaggprodukter.

Hon ville absolut inte ha några barn. Någonsin. Om man måste göra det där – äckliga. Ne-ej!

Upplysningen fick en tillsynes paradoxal följdverkan: trots råheten och detaljrikedomen vid förmedlingen av kunskaperna och trots Ginas avsmak för vad hon fått reda på så fick Sture en säregen betydelse för henne. Hon började känna en oförklarlig dragning till honom. Kanske var det så man kände när man var förälskad? Men – å andra

sidan – slutpunkten på en förälskelse kanske måste bli vad han berättat. Så hon måste låta bli att tänka på honom – på det sättet.

Livet var härligt – visst – men det tycktes bli mer och mer komplicerat. Motsägande. Hur skulle hon ta sig ut ur detta elände? För hon ville ju ha barn. Men hon hoppades att det skulle dröja länge innan dess, så hon fick sluta tänka på allt det där. Kanske fanns det någon annan lösning.

Gina var helt klart på väg in i vuxenvärlden.

Kapitel 8

Redan samma dag som det stora jublet över fredens ankomst bröt ut visades bilder på något som man länge kunnat ana, men som nästan inte gick att tro när man fick vittnesbörd om det. Dagen efter glädjeyran gick Julia och Valdemar till biograf Spegeln på Birgerjarlsgatan för att se SF-journalen. De ville se om det hade kommit några bilder över hur man firade freden i andra europeiska länder. De ansåg att det var viktigt att veta vad som rapporterats från den senaste tidens turbulens över hela Europa. Nyheten om Hitlers självmord i sin bunker i Berlin den 30 april, bara för några dagar sedan, hade nått dem. Men istället för scener från fredens firande i olika länder visades i journalfilmerna bilder från tyska koncentrationsläger med döda utmärglade människospillror som låg travade på varandra i massgravar, bilder på lika utmärglade män, kvinnor och barn bakom taggtrådsstängsel iklädda randiga fångdräkter eller smutsiga trasor. Deras blickar var tomma och de verkade överraskade. Vad väntade dem? Kanske ännu fler transporter i överfulla, stinkande godsvagnar där människor

dog som flugor, till ännu fler okända mål, troligtvis direkt till förintelseläger eftersom ryktet nått dem att de allierade inte var långt borta. Och då gällde det för tyskarna att så snabbt som möjligt undanröja spåren av all koncentrationslägerverksamhet och dess följder.

Julia och Valdemar skämdes över att tillhöra människosläktet. De kände en vanmakt över att inte tillfullo ha förstått något som faktiskt antytts i radio och tidningsrapporter flera gånger på senaste tiden. De kände skuld över att ha haft det så bra, tillhört en nation som inte drabbats av kriget och över att inte ha gjort något påtagligt för att hindra en sådan katastrof som denna. De gick ut i vårlyuset på Birger Jarlsgatan som förändrade människor, förändrade var och en på sitt typiska sätt: Valdemar filosofiskt och litterärt begrundande, Julia full av kraft att aktivt verka så gott hon kunde för de spillror av människor som återstod från detta helvete.

Valdemar begrundade sålunda det mänskliga predikamentet: Var människan ett djur eller en medkännande civiliserad varelse? Vad var det som förmådde människan att utföra sådana fruktansvärda

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

handlingar? Var vi alla i grund och botten onda om omständigheterna gynnade våra värsta sidor? Kunde människan i längden och under vidriga omständigheter rå på det djuriska inom sig? Vad gjorde makten med en människa: kunde makt förenas med mänsklighet eller tog de djuriska instinkterna att härska, att vara den starkaste, alltid överhanden? Fanns ett förakt för svagheten hos oss alla, en beundran och skräck för den starke? Hur tunt var människans civiliserade skikt? Var krig oundvikliga? Vilka krafter fanns bakom oliktankande grupper, klaners eller samfunds strider? Skulle människan någon gång kunna förverkliga det humanistiska drag som fanns som ett mål att sträva mot hos ädla människor historien igenom? Eller var det hopplöst? Skulle man ge efter för att ett ideal var omöjligt att nå eller skulle man trots allt sträva mot det?

En konflikt mellan Julia och ett par damer i ledningen för Lottorna gjorde att hon med tiden inte längre ville stå i deras tjänst. Hon ansåg sig förbigången då det gällde en viss plats i ledningen som hon var ganska säker på att hon skulle ha fått på grund av sina insatser. Så nu bidrog hon på sitt

mer personliga sätt i välgörenhetsarbete. På sommaren efter freden och flera somrar därefter tog hon, precis som hon gjort under krigstiden, emot vänner och vänners vänner som var flyktingar eller på andra sätt drabbats av kriget. På Berga fanns gott om plats för gäster, men inte på Villagatan. Därför begav hon sig till Berga tidigare än någonsin på våren. Hon stannade också längre in på hösten då de övriga i familjen var i Stockholm på grund av arbete och skola. Där kunde man ganska snart efter freden se människor med främmande utseende i folkvimlet på gatorna. De smälte snart in i stadsbilden och väckte efter någon tid knappast någon uppmärksamhet. I staden nära Berga fanns fler flyktinförläggningar från krigshärjade länder, speciellt Polen och Tyskland. Flyktningarna befann sig i karantän, instängda i hus som fungerade som läger mitt inne i stan, så länge som man misstänkte att de hade smittsamma sjukdomar eller löss. Under varma dagar kunde man se dem sitta i fönstren och försöka få kontakt med förbigående. Ett sådant hus där enbart kvinnor var internerade fanns alldeles i närheten av Saluhallen där Julia gjorde inköp varje fredag. Julia kände ett visst obehag då hon var tvungen att passera dessa kvinnor som hon

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

uppfattade som vilda och otämjda att döma av deras
ovärdade och hungriga utseenden. Hon skyndade snabbt
förbi och snart tog hon en omväg.

Vid snart sjutton års ålder två år efter krigsslutet gick Gina
ut flickskolan med ytterst medelmåttiga, för att inte säga
dåliga betyg. Nu ansåg Julia att det var dags för Gina att få
en sista avputsning av sin bildning. Naturligtvis ville Julia
att dessa studier, språkstudier förstås, skulle ske i Italien,
Julias älsklingsland där hon själv haft en så underbar tid i
sin ungdom och på många resor. Och där hon upplevt sin
första stora förälskelse. Men Italien var ett osäkert land
såhär kort tid efter kriget så hon bestämde att Schweiz var
säkert och tryggt, ett land som liksom Sverige inte var härjat
av kriget. Många av Ginas kamrater skulle åka till Lausanne
för att studera franska. Julia tänkte att det kunde vara roligt
för Gina att ha sina kamrater så pass nära. Från att nästan
inte ha haft några vänner alls hade Gina under den sista
terminen i skolan som genom ett trollslag blivit
centralgestalt i en grupp av flickor. Helomvändningen hade
troligen skett då en bror till en av hennes klasskamrater sagt

att han tyckte att Gina var snygg. Flickorna roade sig bland annat med att gå till Skansens dansbana. Många av dem hade gått i samma dansklubb.

Julia sålde en antik byrå, ersatte den med en ny skickligt gjord kopia i samma stil. Pengarna räckte inte bara till Ginas studier och uppehälle under två terminer i Schweiz men också till att ta med Gina och Putte på en *Grand Tour* i Europa innan höstterminen satte igång. Valdemar hade tidigt deklarerat att han föredrog att stanna hemma.

Gina ville inte alls åka med på denna resa – hon hade blivit kär i en av medlemmarna i dansklubben, som hon suttit och kysst några vårkvällar på en parkbänk i Humlegården. Han hette Mats och hade just tagit studenten. Till hösten skulle han börja på Skogshögskolan. Mats var en fulländad produkt av Vår Herre. Som finish hade Mats blivit bestänkt med guldstoff. Hans varmbruna hår hade stråk av guld, hans solbrända hud var gyllene, de allra yttersta topparna av hans svarta, långa, tjocka ögonfransar var doppade i guld. Det glittrade och skimrade i hans leende ögon. Gina upphörde aldrig att njuta av att se

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

på honom och röra vid honom. Hon drog händerna genom hans hår där på parkbänken, hon strök med yttersidan av handen över hans hud, hon drog honom tätt intill sig för att känna hans värme och doft och hon kysste honom oupphörligt. Då han kysste henne tillbaka kände hon att det liksom kittlade i hela kroppen. Han var som en leksak för henne, en pojkdocka eller ett mjukt leksaksdjur. Den sista kvällen de träffades innan sommarlovet kunde hon inte stå emot frestelsen att knäppa upp hans skjorta för att känna om hans kropp var lika varm och mjuk som hans hår och mun. Några en aning lurviga medelålders personer dök upp på väg mot Gina och Mats där de satt på parkbänken. En av dem, en herre med lite vinglande gång, kom fram till dem och sa: ”Edd lidet tjäääärlegsbaaar, vah. Men åååh så gööööllit.” Han vände sig till sina vänner: ”Tihta pååråm, vah.. Minns ni den chuva tiden. ...”. Rufsiga i håret och med kläderna i oordning satt Gina och Mats spikraka på bänken och låtsades som ingenting. Förtrollningen var bruten.

Mats följde Gina till porten och de kysstes en sista gång. De skulle aldrig träffas mer.

Långt senare fick Gina reda på att Mats dött i trettioårsåldern i akut alkoholförgiftning.

Gina knackade på dörren till Puttes rum en vacker sensommardag någon vecka innan Julia skulle ta dem med på *le Grand Tour*. När Putte sa att hon fick komma in såg hon att han koncentrerat betraktade en detalj i det modellflygplan som han var halvfärdig med. I taket hängde färdiga plan – Gina kunde inte se någon större skillnad på dem, men hon visste att de var avbildningar av flygplan som fanns i verkligheten. Gina tittade tyst på dem en liten stund, sen sa hon:

- Jag skulle vilja att Putte gjorde mig en tjänst.

Putte höll balsaplanet mot ljuset och blundade med ena ögat. Sen, fortfarande utan att se på Gina, sa han:

- Jaha. Vad kan Gina ha hittat på nu då?

- Jo ... eh ... såhär: Putte ska bli rikligen belönad om han går till RFSU och köper tjugo kondomer. Han ska få hela min månadspeng.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Putte ryckte till lite och sen såg han på Gina:

- *Vab* ... Vad ska Gina ha *dom* till?

- Ja, vad brukar man ha kondomer till. Vet Putte något mer än ett användningsområde, kanske?

- Men ... Vad ska *Gina* ha dem till?

- Nä, men jag tänkte att nu när vi ska ge oss ut i Europa så kanske det kan vara bra att tänka på att vad som faktiskt kan hända. Och då vore det synd om man inte är förberedd. Ja, och då kan man ha med sig kondomer i plånboken och sådär. Dom tar ingen plats. Och kommer dom inte till användning så är ingen skada skedd, eller hur?

Putte la ifrån sig planet och lutade sig mot arbetsbänken med armarna i kors och såg på Gina:

- Och varför går Gina inte själv dit då, hon som är så framåt så hon tänker på såna saker?

- Nej, jag tycker liksom att det lämpar sig bättre för en ... hm ...man (hon tittade på Putte uppifrån och ned, han såg faktiskt ganska vuxen ut) att göra såna inköp.

- Men larva sej inte – jag är ingen man. Jag är bara femton. Vad tror Gina dom tänker där på RFSU om en femtonåring kommer och ber att få köpa kondomer?

- För det första tror jag inte att dom ändrar en min. För det andra ser Putte ut som om han var minst arton, kanske till och med tjugo.

Putte kunde inte motstå Ginas generösa muta – han behövde köpa några reservdelar till sina flygplan, och de var dyra. Och tuschpennor. Dagen därefter gick Putte med dunkande hjärta till RFSU på Kungsgatan några trappor upp och köpte tjugo kondomer. Damen i mottagningen hade inte ändrat en min. Sedan gick han till Firma Sven Wentzel alldeles i närheten och köpte zaponlack och några reservdelar till det flygplan han höll på att bygga och som han ville ha klart före resan. Slutligen gick han till Beckers och köpte tuschpennor. Han tyckte det skulle bli roligt och intressant att använda tusch till sina teckningar och inte bara blyerts – det verkade så barnsligt.

Gina gav Putte sin månadspeng och tog tio kondomer själv. De andra tio gav hon till Putte, det var inte

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

mer än rättvist, tyckte hon. Nu hade de en hemlighet och Gina ett ess i rockärmen.

Först tog de Nordexpressen till Paris – Julia skulle aldrig ha drömt om att sätta sig på ett flygplan – inte för att hon var rädd (sa hon åtminstone), men hon tyckte att det var ”naturvidrigt” att på mycket kort tid förflytta sig en så lång sträcka utan att uppleva avståndet mellan de olika länderna i både tid och rum.

Resan blev kanske inte så bekväm och trevlig som Julia hade trott. Den första missräkningen var att Gina fick andnöd av röken från ångloket. Hennes näsa rann, ögonen kliade så de blev helt röda och igenmurade, och hon kunde knappt andas. Julia hade aldrig trott att de skulle ha behövt ta med sig Lergigan mot Ginas faktiskt lite löjliga besvär. Tack och lov var inte tåget hela tiden draget av ånglok, så det problemet fick sitt slut efter ett dygn.

Redan i Danmark började man ana krigets verkningar, men man kunde fortfarande låtsas att de inte fanns. På resan genom Tyskland drog tågpersonalen ner

svarta rullgardiner framför fönstren. Resenärerna blev förbjudna att dra upp dem eller glänta på dem förrän personalen rullat upp dem igen, troligen inte förrän de anlät till gränsen. Gina kände på sig att det de inte fick se hade med kriget att göra. Hon hade alltid haft en dragning till sådant som kunde tänkas vara spännande, eller om man ska vara ärlig, det groteska i tillvaron. Hon hade som barn i sällskap med den skräckslagne Putte bland annat tvingat Märta att läsa högt ur Bröderna Grimms sagor, där rövare hade ihjäl kvinnor och sedan åt deras saltade kött.

Då tåget sent på kvällen gjorde ett längre uppehåll vid en station i Tyskland och ljudet av tågets framfart mot rälsen hade upphört, fick hon höra egendomliga ljud utifrån. Det rasslade liksom, det var som ett hotfullt surr. Hon kunde höra bultanden avbrutna av gutturala halvkvävda skrik och klagorop. Ljuden påminde om dem hon tänkte sig från Bibelns Jämmerdal eller några kretsar i Helvetet i *Den gudomliga komedin*. De hade något sällsamt solennt över sig. Hon kunde inte motstå impulsen att försiktigt glänta på den svarta rullgardinen. Det hon såg var så fasansfullt att hon aldrig glömde det, och hon drömde mardrömmar om det i flera år efteråt.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Bakgrunden utgjordes av en stad i ruiner. Inte ett enda hus hade sparats, några förstörda skorstensstockar reste sig från högarna av raserade byggstenar. Just där tåget stannat hade man röjt för att nödtorftigt ge rum åt järnvägsspåren, perrongen och ett urblåst stationshus. Perrongen var överfull av en rörlig grå massa av utmärglade, trasiga, smutsiga, blodiga och lemlästade människor, som pressade sig upp mot tåget och bultade på fönstren. De som stod närmast såg hotfullt in mot kupén. En del höll uppfodrande ut en skakande hand som om de väntade på att någon skulle lägga något i den. De såg hungriga och sjuka ut. Men inte på något sätt som väckte medlidande. En del hasade sig fram på bristfälligt hopsnickrade plankor med hjul under – de som inte hade några ben. Andra invalider utan händer, armar eller ben tog sig fram på ålderdomliga och slitna kryckor som inte skulle kunna bära dem någon längre tid. Några saknade ett öga eller båda ögonen och man kunde se rakt in i ögonhålan. Många hade stora bölder som det rann var ur. Rasslet, de hotfulla obegripliga orden och stönandena gav ytterligare skärpa till deras groteska kroppar och ansikten, skrämmande gester, illvilliga miner och ryckiga påträngande

beteende. En förgrämd man utan ett öga och med nästan tandlös öppen mun klädd i smutsiga trasor stödde sig på ett par kryckor precis på andra sidan fönstret. Han fångade Ginas blick med en snärt. Hon såg in i ett svart, brutalt, pockande öga. Det isade sig i henne.

Det hela utspelade sig under mycket kort tid, högst tjugo sekunder. Gina släppte tillbaka gardinen. Först var hon alldeles stel. Hon kände hur det susade i huvudet, armar och ben blev alldeles kalla och kändes obrukbara. Sen kom illamåendet. Hon måste kräkas och stapplade till toaletten i änden av vagnen, men hann inte dit utan spydde rakt ut i korridoren. Hon måste ha svimmat för hon mindes inte vad som hade hänt på en lång stund. När hon vaknade låg hon på en av sängarna i deras kupé, som den snälle och välvillige värden i vagnen hade ställt i ordning. Julia och Putte och en samling medpassagerare som inte sett ut genom fönstret, stod bredvid och såg alldeles förskräckta ut.

När tåget hade satt igång igen och då hon efter någon timme kommit till någorlunda sans tyckte hon sig ha fått en alltför brutal bekräftelse på att hon skulle ha stått på sig och

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

vägrat komma med på den här hemska och meningslösa resan.

I Paris, Barcelona, Nice och San Remo togs de emot av vänner till Julia. Också här fanns många efterlämningar av kriget, men rätt många välbeställda turister hade återtagit sina forna jaktmarker. *The jet set* fanns på plats igen. Genom Julias vänners barn lärde Gina och Putte känna jämnåriga, som kunde introducera dem i de rätta kretsarna och på de rätta ställena. De tillbringade dagarna på stranden och nätterna på olika tjugiga barer och nattklubbar. Gina badade en liten bit ut i vattnet, men eftersom hon inte kunde simma och inte ville att andra skulle lägga märke till det, höll hon sig mest på stranden och solade sig. Hon började tycka att det inte var så dumt med Europa i alla fall. Bland annat fanns här en känsla för skönhet och elegans, som hon inte kände igen hemifrån och som hon gärna ville efterlikna. Här fanns också en främmande atmosfär, något dunkelt svärfångat inbjudande som hon ville bli delaktig i. Men hela tiden låg upplevelsen i Tyskland i bakgrunden och Gina hade svårt att sova på nätterna. Ibland, särskilt på

morgontimmarna, kändes det som om en klyfta öppnade sig framför henne som hon måste störta sig ned i.

I San Remo gjorde de uppehåll för att hälsa på några av Julias vänner. De bodde i en obeskrivligt vacker våning med utsikt över Medelhavet med antika och moderna konstföremål i en utstuderat elegant miljö. Vid middagen blev Gina alldeles förhäxad av en vän till sonen i huset. Han var det närmaste hon kunde tänka sig en grekisk gud med sin klassiska profil, sin välproportionerade kropp och sitt tjocka solblekta hår. Hon hade aldrig sett någon vackrare man förut och hon hade svårt att inte hela tiden stirra på honom. Han betraktade Gina på ett sätt som fick henne att känna sig matt och viljelös. Det var som om han klädde av henne med ögonen och gjorde sällsamma saker med henne. Då man konverserat en stund på italienska i salongen efter middagen frågade Vincenzo Julia artigt om han fick lov att ta med Gina på en motorcykeltur och visa henne några sevärdheter. Julia sa att det var snällt av honom och naturligtvis fick han det. När de gått tillade Julia att det var så trevligt att ungdomarna hade funnit varandra och redan var ute på upptäcktsfärd. Värdepåret log älskvärt utan kommentarer. Putte såg ut som ett åskmoln.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Vincenzo tog Gina på en äventyrlig färd i hög fart på sin motorcykel. De åkte längs kusten och stannade i liten grannstad. När motorn tystnade hördes cikadornas entoniga suggestiva sissel och vågornas rytmiska fräsande från havet. Trots att det snart var midnatt kändes hettan påträngande. Gina hade bara en tunn sommarklänning på sig och var ändå besvärad av värmen. Några personer på en bar i närheten sjöng sorgset ”Bella, ciao!”, kanske före detta partisaner från bergen i norr som träffades igen under fredstid och berättade minnen från kriget för varandra. Vincenzo hade ställt ifrån sig sin motorcykel vid ruinerna av ett bombat casino med utsikt över ett månbelyst Medelhav. Det doftade av salt och tång från havet och skaldjur från baren.

Gina visste på ett ungefär vad som skulle ske. Hon ville. Hon måste. Hela hennes kropp märkte av honom. Små muskler och delar av henne som hon inte visste fanns gjorde sig påminda. Ändå var hon skräckslagen. Hon kände inte Vincenzo och de hade inte sagt ett ord till varandra. Hon var rädd för honom, för hans sensuella, farliga framtoning och vad han tänkte göra med henne. Men hon kände sig oerhört attraherad av honom. Hon visste så lite,

men hon ville veta mer. Allt. Hon var inte så rädd för smärtan, som hon visste skulle komma. Vad hon oroade sig mest över var att förlora kontrollen, och – faktiskt – att hon skulle dö. Hon förstod att det var orimligt. Alla gjorde sådana här saker dygnet runt och det var ytterst få som dog av det. Tvärtom. Hon kände att hon blev tung i kroppen och att hjärtat bultade både av skräck och av åtrå.

Då Vincenzo tagit Gina i handen och lett henne till havssidan av casinot pressade han henne hårt mot en skrovlig vägg och kysste henne hungrigt gång på gång medan han smekte hennes bröst. Hans kyssar var pockande och utmanande. Gina blev först överrumplad men sen njöt hon av att ha kunnat väcka ett sådant intensivt begär. Vincenzo drog av henne trosorna. Han särade på hennes ben med sitt knä och rörde vid henne på sätt som hon aldrig hade kunnat föreställa sig. Han befriade sin lem från klädernas fängelse och förde hennes hand att ta om den. Med storögd häpnad betraktade hon den för ett ögonblick. Det kan väl inte vara möjligt? Något så ... Hur ska ... Det måste göra fruktansvärt ont ... Nej – hon vill inte! – Jo – hon vill visst! Hon fick en impuls att stöta Vincenzo ifrån sig och springa ifrån alltihop. Sedan tog hon sig samman.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Hon tog fram en kondom ur väskan, drog den ur sin förpackning och medan hon darrade i hela kroppen trädde hon den på hans lem. Han lyfte upp henne och hon grenslade honom reflexmässigt. Flämtande av smärta och vällust förlorade Gina sin oskuld till den mångkunnige Vincenzo. Hennes första gång. Hon skulle alltid minnas varenda detalj. Vågornas pulserande ackompanjemang, i början synkrona med Vincenzos stötar djupare och djupare in i henne. Månen som dränkte allt i sitt blå ljus, den bedövande doften av rosmarin och pinjeträd, musiken. Hon skulle minnas känslan av den skrovliga muren mot ryggen. Först efteråt märkte hon att hon hade skavsår efter den och att klänningen var blodig. Hon skulle i minsta detalj komma ihåg känslan då hon berörde hans kropp, allt han gjorde med henne och det han fick henne att göra med honom. Men hon hade inte en aning om vem han var.

È questo il fiore del partigiano

O bella, ciao! bella, ciao! bella, ciao, ciao, ciao!

È questo il fiore del partigiano

Morto per la libertà

Vincenzo körde henne på motorcykeln till hotellet där Julia sov sött och Putte var vaken. Vincenzo strök henne sakta över kinden till avsked. Precis som om det vore synd om henne ...

Le Grand Tour fortsatte till Rom. De bodde på ett lyxhotell på Via Veneto nära Villa Borghese och den familj där Julia bott under sina konststudier i unga år. Julia hade besökt dem tidigare före kriget under sina besök i Rom, men vid detta besök tyckte hon att de åldrats betänkligt. De bodde kvar i den enorma våningen med alla tjänare där allt nu verkade mycket mindre och dammigare än förr.

Svarta börshandeln i staden var påfallande nu efter kriget. Lockande varor låg ute till försäljning på alla gator och insistent halvvuxna pojkar försökte pracka på dem sitt gods så fort de gick förbi. Det var mycket svårt att skaka dem av sig och de fanns praktiskt taget överallt, men de fick inte komma in på hotell, caféer eller restauranger.

På hotellet bodde många vinddrivna existenser. Julia gjorde bekantskap med en vacker och mycket elegant dam

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

som kallade sig baronessan de si-och-så. Hon kom från något odefinierat land österut. Då de mötts några gånger och lett vänligt mot varandra i hotellvestibulen tog baronessan Julia på tu man hand och sa:

- *Madame, je crois que j'ai quelque chose à votre goût.*

Madame, jag tror att jag har något i er smak.

- *Madame ...?*

Baronessan tog ut en päls ur ett vackert paket som hon burit med sig.

- *Belle fourrure, n'est pas, madame?* Jag kan sälja den till er mycket förmånligt, långt under vad den är värd. *Que'est-ce-que vous dites?*

- *Chère madame,* men jag har inte behov av någon päls.

- *Mais bien sûr, madame.* Det är ju väldigt kallt i ert framstående land. Nobel, eller hur? Visst behöver ni en päls. Om inte ni behöver den så kanske er vackra dotter kan imponera på sina vänner med att ha köpt en så chic och moderiktig päls i Rom. *Certainement* finns det inte så vackra och välskräddade pälsar i ert land. Förresten kan vi

göra så att ni betalar hälften nu av det mycket förmånliga pris jag nämnde tidigare, så kan jag få andra hälften då pälsen lyckligen kommit i er ägo då ni återvänt hem. Jag har en god vän som har affärer med Sverige och som kan ta med den till er vid första tillfälle ...

- *Mais, madame... je ne sais pas ...*

- *Chère madame*, ifall ni undrar varför jag säljer den så billigt så kan jag bara säga att jag har många spekulanter, men nu så snart efter kriget är världen full av dubiösa existenser som vill profitera på allt och alla. Ja, man kan inte lita på någon. Men er, madame, litar jag på. Er nordiska gestalt, era vackra blå ögon. De kan aldrig bedra. Jag blev så intagen av er person, ja, också av era vackra barn, då jag såg er för första gången härute i vestibulen. Är det någon jag vill sälja detta mästerverk till så är det till er. Ingen annan.

Julia började så smått storkna av alla komplimanger som hon inte trodde det minsta på. ”Intagen” av hennes, Julias, person ... tja, varför inte ... Men att säga att barnen var vackra var väl att ta i. Blonda och blåögda visserligen, men vackra? Hon ville verkligen inte ha pälsen – fast visst

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

var den elegant. Den såg ut att vara av sobel eller något liknande, men kunde lika väl vara ett tillhyfsat kaninskin.

- *Vous comprenez*, jag väntar på en stor summa pengar endera dagen, så mitt behov av kontanter är bara tillfälligt. Jag vill gärna bo kvar på detta excellenta hotell utan att man ska behöva be mig flytta till ett annat under de få dagar jag måste vänta på min vän.

Nu blev Julia så trött av allt babbel och alla subtila övertalningsförsök att hon till sist gav vika. Visst kunde hon ha användning för pälsen och den kanske kunde komma väl till pass för Gina när hon väl återvänt hem från Lugano. Så hon gav baronessan den summa hon begärt och sin adress i Stockholm. Baronessan skildes från Julia med bibehållen värdighet, men Julia kunde se hur hon skickligt höll tillbaka en lättnadens suck då affären väl var avslutad.

Pälsen kom naturligtvis aldrig till sin köpare. Inte minst Gina var besviken – hon hade gärna velat ha den.

De reste vidare till Treviso, där vänner bodde på ett enormt gods med lika enorma vingårdar. Godsägarfamiljen bestod

av man, hustru och tre vuxna söner. Vid den magnifika middagen hade Putte värdinnan till bordet. Putte var redan tidigt ett språkgeni och hade fångat upp en hel del franska och italienska på färden längs Rivieran. Putte var också en synnerligen sällskaplig och älskvärd person. Han konverserade värdinnan på – en visserligen ganska haltande men ändå fullt begriplig – italienska. Det var bara det att han tidigare varit van att säga du till de italienska vännerna, och sålunda duade han också den grandiosa värdinnan. Hon smålog hult mot honom varenda gång han uttalade en verbform i andra person singularis.

Gina attraherades av en av sönerna, Marco. Han såg inte lika gudalik ut som Vincenzo i San Remo, men var tilldragande på ett mer sofistikerat sätt. Han rörde sig som en panter och betraktade henne begärligt under halvslutna ögon. Problemet var Putte. Han hade sedan de lämnat San Remo vaktat som en hök över Gina. Hon kunde inte gå någonstans utan att Putte fanns i närheten, knappt duscha eller gå på toaletten. Hans sovrum i den stora mangårdbyggnaden var beläget bredvid hennes och han hade hela natten dörren öppen, säkert för att förhindra att någon obehörig person smög sig in i hennes rum. Vad var

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

det med honom? Hade hon på något sätt röjt vad som hänt mellan henne och Vincenzo? Var det för att hon och Vincenzo hade varit borta från sällskapet så pass lång tid som hade väckt hans misstro? Eller för att han dragit sina slutsatser av att hon hade lite svårt att gå och sätta sig obehindrat under de närmaste dagarna efter händelsen. Gina tyckte att Putte var irriterande, men kunde inte låta bli att uppskatta hans omsorger om henne. Snart, när hon väl installerats i Lugano och han var på väg hem, skulle hon inte på länge ha någon bror som passade på varje steg hon tog. Så det blev ingenting med Marco.

Till sist lämnade de Italien och kom till Lugano, där Gina skulle läsa italienska och franska under ett läsår. Där fanns inte någon flickpension som i Lausanne, så Julia hade förhört sig om olika boendeformer och slutligen valt Pensione Bertola, som förestods av *signora* Bertola, änka efter en statstjänsteman. *Signora* Bertola hyrde ut fem rum och hade ytterligare sju middagsgäster, utom under helgerna. Hon trakterade då istället sin älskare från Milano.

Julia och Putte stannade kvar en vecka i Lugano för att sedan återvända till Stockholm och lämna Gina, sjutton år gammal, att klara sig bäst hon kunde i den nya staden.

Innan dess besökte alla tre bland annat casinot i Campione d'Italia som låg rakt över sjön. Eftersom casinot inte riktigt kommit igång efter kriget och det var sent på säsongen fanns inte så många gäster där. Gina fick därför dansa flera gånger med casinots gigolo som såklart dansade fantastiskt bra. På engelska frågade han henne vilket land hon kom från och då han fick höra det sa han:

- *Svezja – ma che bello!* Fantastiska fotbollsspelare! Blonda vackra kvinnor – *like you*. Fri kärlek ... Är det förresten sant att det går omkring isbjörnar på gatorna.

- Kanske det. Men jag har inte sett några. Än. Men jag bor ju inne i Stockholm så jag vet inte riktigt vad som tilldrar sig norr om stan, sa Gina. Jag har aldrig varit där.

- *Brava!* Duktig flicka att ha gett sig så här pass långt söderut då ... Och vara säker på att slippa isbjörnarna.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Och så fortsatte de att tala lite lättsamt med varandra. Då Julia, Gina och Putte var på väg hem och Julia för ett ögonblick var utom hörhåll tog Mario Gina åt sidan och sa:

- I hope you'll come back soon, so we can have a nice chat. I've enjoyed your company ... No obligation, of course ... Kom snart och hälsa på igen!

- Yes, I'd really like that. It would be a pleasure to talk with you again, sa Gina. Ja säkert! Jag skulle mycket gärna vilja prata med dig igen.

Då Gina fick kärleksbekymmer, som hon med sin aptit på livet och under en så lång period i ett främmande land naturligtvis fick, så tog hon färjan över till Mario för att prata förtroligt med honom och få tröst. Dessutom lyssnade hon girigt till honom då han berättade om alla sina erfarenheter i det för en svensk så ovanliga yrket. Han å sin sida uppskattade sällskapet med en attraktiv person som inte ställde några yrkesmässiga krav på honom.

Redan efter någon månad hade Gina fått anledning att besöka honom. De satt tidigt på förmiddagen på casinots uteservering med filter om sig och tog varsin caffè.

Runt den stilla sjön höjde sig bergen beskyddande som bevuxna pyramider. Brandgatorna såg ut som benor i vegetationen. Det var ännu rätt svalt, men snart skulle solen komma fram och värma dem.

Gina var nära att gråta då hon förklarade vad det hela handlade om.

- Jag har blivit så attraherad av en man, men han vill inte ha mig. Jag måste beskriva honom så du förstår. Egentligen är han inte alls snygg. Han är rätt liten till växten fast längre än jag och – eh – välmatad. Alltså inte tjock, inte muskulös, inte ens fyllig men, ja – välmatad. Han kommer nog att med tiden bli tämligen fet. Jag måste behärska mig så hemskt för att inte försöka ta i honom och känna på honom. Det verkar som om han inte vill det. – Jag kommer till det. – Han har de mest fantastiska mandelformade bruna, skratriga ögon, ljuvliga små trollöron och alldeles vita jämna tänder bakom en underbart välformad och fyllig mun. Han har en kort rak näsa och ett ganska runt ansikte. Hans hår är inte att säga mycket om. Cendré tror jag man säger. Han är utseendemässigt inte någon Adonis, men bara jag tänker på honom får jag hjärtklappning ... Åhh, jag vill

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

hålla i honom, jag vill känna hur hans känns, jag vill ...Åhh
...

Solen tittade just fram mellan bergen. Mario hade satt sig tillrätta i sin stol, vänt ansiktet mot solen och blundade. Han nickade då och då när Gina talade och log ibland då han tyckte att det var på sin plats. Gina fortsatte:

- Det började med att han frågade om jag spelade schack och jag svarade att det gjorde jag väl egentligen inte. Sen spelade vi nästan varje kväll. Han är en skicklig spelare och har förmågan att göra så oförutsägbara drag så att jag blir alldeles häpen. Hans pappa är direktör för ett omfattande nät av leksaksaffärer i hela Schweiz och med filialer utomlands. Huvudkontoret är i Zürich. Carli, som han kallas – han heter egentligen Franz Carl och är schweizertysk – är placerad i Lugano i ett halvår för att lära känna marknaden i den italienska delen av Schweiz. Han ska så småningom ta över firman. Han åker hem varje helg, men finns här i veckorna. Nåja, efter några kvällars schackpartier tyckte jag att han började se på mig på ett nytt, lätt oroande sätt. Då hade jag inte tänkt på honom så mycket som man. Nu förstod jag plötsligt att han var

attraherad av mig. Jag kunde se det i hans blick och höra det på hans andning.

Aningen av ett leende passerade snabbt förbi i Marios ansikte.

- Han väckte något hos mig. Så i förrgår, när vi satt efter partiet och såg på varandra sådär och jag kände att det var dags, så tog jag efter en stund hans hand och så sa jag till honom ”Kom, vi går in på mitt rum”. Men då såg han ut som om han fått en kalldusch. Han stelnade till och rätade på ryggen och sa ”Nej, det tror jag inte”. Sen gick han med en väldig fart ut ur matsalen där vi ju brukade spela schack. Jag förstod ingenting. Vad hade jag gjort för fel? Jag visste att han varken var gift eller förlovad. Inte heller hade han någon flickvän och han var definitivt inte homosexuell. Så nästa dag försökte jag få honom på tu man hand flera gånger för att ta reda på vad det var som var fel, men han gick ifrån mig varje gång med en min av – ja, nästan som avsmak. Jag försökte gång på gång på gång ... men han undvek mig hela tiden. Ju mer han undvek mig desto mer ville jag ha honom. Vad ska jag göra? Jag måste

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

ha honom. Jag är alldeles besatt av honom. Mario – säg hur jag ska bära mig åt! Har du några knep?

Mario satte sig upp i stolen, lutade sig fram mot Gina, riktade pekfingret mot henne, såg henne rakt i ögonen och sa:

- *That's the whole point!*

Mario talade en alldeles utmärkt amerikansk engelska. Förutom att han bedrivit intensiva egenstudier hade han snabbt lärt sig sådant som uttal, fraserings och idiom av sina engelsktalande, mestadels amerikanska kunder. Han läste mycket, varannan bok på sitt eget språk italienska, varannan på engelska. Så fort han fick tillfälle såg han icke-dubbade filmer från anglosaxiska länder. Att lära sig tala perfekt engelska hade så länge han kunde minnas varit en utmaning.

Han fortsatte:

- Med all respekt för vad du kan ha för erfarenheter, för det tar jag för givet att du trots dina unga år har, så är du ganska oskuldsfull. Du har lurat honom på något, förstår du. Vi män vill inte bli jagade. Vi vill jaga. Om en

kvinna jagar oss mister vi allt intresse för henne eftersom vi blivit bedragna på hela nöjet med jakten. Det är ett spel, om du så vill, som ofta börjar med en knappt märkbart förlängd blick. Då är spelet igång. Båda parter fördröjer utgången av spelet så länge det går och så länge de finner nöje i det. Ju längre man bedriver jakten, eller spelet, desto större stimulans. Till slut är båda så upphetsade att det bara kan sluta på ett sätt. Men då måste mannen känna att han fått strida hårt för sin sak.

Gina funderade en liten stund medan hon tvinnade en hårslinga mellan fingrarna med den högra handen och betraktade naglarna på den vänstra. Sen sa hon eftertänksamt:

- Så du tycker att jag ska göra mig *hard to get*, då. Att det är ett effektivt sätt att få honom att jaga mig?

- Nej, nu är det troligen försent att vända allt och börja om från början igen. Men du kan ju försöka såklart. Låtsas som om du inte längre är intresserad och – för allt i världen – jaga honom inte. Då kanske han börjar bli osäker och undra, och intresset kanske kan väckas igen.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Inifrån restaurangen kunde man höra Charles Trenet sjunga ”*La mer*” i radion. Från början hade de suttit alldeles ensamma på terrassen. Nu började fler och fler besökare komma, men själva satt de i utkanten och kunde lugnt fortsätta tala förtroligt. En grå-och-viträndig katta med vita tassar, vit svansspets, vitt skjortbröst och en liten vit fläck bredvid nosen hade sökt sig till dem och slingrade sig runt deras ben. Mario strök den förstrött men ganska stadigt över ryggen, hon vände sitt lilla ansikte mot honom med slutna ögon och spann så det måste ha hörts ända till Milano.

Gina satt och funderade ett slag. Hon ville inte ge upp den man som hon hade blivit så attraherad av, men förstod vad Mario talade om. Hon hade ju själv känt sig än mer lockad av Carli då han hade avvisat henne.

Mario satt också och funderade, sen sa han:

- Djur har ofta väldigt intrikata turer för sig då de uppvaktar sina honor. Tänk på fåglarna om våren – vilken enorm tid och kraft de lägger ner på att sjunga för att locka till sig en partner. Vilka fantastiska sånger. Vilka färger. Egentligen helt obehövliga. Många fåglars parningsdanser

är också fascinerande och kräver en oerhörd kraft och uthållighet. Den kan pågå i dagar. En del primater har inte alls några turer, ingen elegans, till exempel vissa apor. Jag minns inte vilken sorts apor det var, en kund berättade för mig om dem. En honapa sitter och plockar löss ur en annan honapas päls. En hane närmar sig och då hon får syn på vad han vill så lyfter hon mekaniskt på rumpan så han kan komma till. Han uträttar sitt ärende under tiden som hon guppande av hans rörelser lugnt fortsätter att plocka löss ur pälsen på sin väninna. När allt är klart sätter hon sig ner som om ingenting hänt och går vidare med sin avlusningsverksamhet. Hanen lunkar bort och letar efter en ny apfröken att penetrera. Inte särskilt förfinat eller på minsta sätt spännande. Jag ska ge dig ett annat exempel. Men först går jag och hämtar något lätt att äta. Vad vill du ha att dricka?

- Gärna en kopp te med citron och lite socker.

- Jag kommer snart tillbaka. Under tiden kanske du kan röja lite på bordet så vi får plats med det vi ska äta.

Gina plockade undan deras utdruckna kaffekoppar och några italienska och amerikanska tidskrifter som låg

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

och skräpade. Hon satte sin väska bredvid stolen och svepte av bordet med en servett. Sen kom Mario tillbaka med te och *tramezzini*, några med tonfisk, några med *prosciutto* och tomat. Gina kände att det var precis vad hon behövde – en lätt måltid.

Mario fortsatte:

Den här lilla kattfröken som jag håller på att smeka – jag ska berätta lite om hennes kärleksliv. En natt då jag inte kunde sova för att katterna förde ett sådant fruktansvärt oväsen på gatan, bestämde jag mig för att ta reda på vad de hade för sig. Vad jag fick se från min balkong var den här lilla kattan som jag knappt kände igen. Hon satt med ryggen vänd åt två hankatter som fanns precis under min balkong så de var skymda. Jag förstod att de var inbegripna i ett slagsmål på liv och död, och det fortsatte länge, länge. De skrek högt och gällt och deras kroppar dunsade mot huset så man trodde att de skulle krossas mot väggen. Kattan halvsatt hela tiden med ryggen vänd åt dem. Hon låtsades då och då slicka pälsen på ställen som krävde att hon vände sig om och på så sätt kunde hon hålla uppsikt över de stridande katterna. Efter säkert ett par timmar – jag höll på

att tröttna flera gånger – avgick en av hankatterna med segern. Han försökte då närma sig kattan. Då jag stött på henne under den senaste tiden hade hon jamat på ett alldeles särskilt kelsjukt sätt, lagt sig på rygg och velat bli smekt på magen. Nu var hon som sagt en helt annan katt. Hon reste sig på stela ben, med höjd och nästan förlamad bakkropp. Svansen var också helt stel, rak och förd åt sidan. Hon darrade till flera gånger på ett sällsamt kusligt sätt som jag aldrig har sett någon katt göra tidigare. Nåja, hon hade hela tiden uppmärksamheten riktad mot hankatten fast hon låtsades som om han inte existerade. Så fort han gjorde närmanden slank hon undan. Några gånger gick hon till angrepp mot honom, spottade och fräste mot honom och de började slåss och skrika högt och gällt. Detta hände flera gånger och jag kände en viss sympati med hankatten. Projektet verkade dömt att misslyckats. Sedan kom de ur mitt synfält, men jag hade sett tillräckligt mycket för att förstå att i kattvärlden gäller det att katten jagar kattan och att kattan låtsas vara ointresserad medan hon lockar katten på olika sätt, till och med går till angrepp mot honom. Ju oåtkomligare byte desto mer angeläget att erövra. Till sist är det hon som bestämmer när det ska ske som allting handlar

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

om. Dessutom är hon en riktig slinka – hon kan låta sig betäckas av flera hanar under brunsttiden, redan samma natt, med påföljd att ungarna för det mesta har helt olika teckning.

Mot sin vilja kände sig Gina lätt upphetsad av beskrivningen, hans sätt att berätta och ge exempel. Men detta var hans yrke – att kunna locka.

Sen började hon undra lite över Mario:

- Du talar om att jaga och jagas. Men du själv då. Du jagar ju inte, du blir jagad och du är en man, eller hur?

- Det ingår i mitt yrke, som du nog har förstått.

- Ja, men hur går det till? Hur får de tag på dig? Vad vill de? Vad gör du med dem?

- *Calmati! Calmati!!* Lugna dig, sa Mario och skrattade åt henne. Jo, jag har en överenskommelse med ledningen för casinot att finnas i restaurangen på kvällarna och bjuda upp ensamma kvinnor eller kvinnor i kvinnliga sällskap. Det är det enda jag behöver göra. Ibland vill vissa herrar att jag ska uppvakta deras fruar. Min verksamhet lockar gäster,

casinot får ett gott rykte som sprids och många nya kvinnor strömmar till. I gengäld förser Casinot mig med mat och husrum och en blygsam ersättning. Ifall någon kvinna gör propåer om att hon vill ha något mer av mig och om jag kan acceptera henne, så säger jag att hon får tala med en viss tjänsteman på casinot och göra upp om en tid. Han ger ett pris, och om hon fortfarande är intresserad betalar hon i förskott. På så sätt kan hon känna sig bekväm med mig och vara hyggligt säker på att inga pinsamma situationer ska uppstå då vi är tillsammans. Casinot tar en viss provision. Dessa uppdrag är de jag tjänar mest på.

- ”Om jag kan acceptera henne”, säger du. Vilka accepterar du – eller rättare sagt: Vilka accepterar du inte?

Gina började tycka att hon var för framfusig. Men Mario tycktes inte ha något emot det.

- Jag accepterar dem jag känner sympati för. Och jag har lätt att känna sympati för kvinnor. Jag tar emot de kvinnor som jag tycker – ja, faktiskt – lite synd om, om du förstår vad jag menar. Som verkar ensamma och kärlekshungriga. Fattiga på närhet. Och som har åtminstone en gnutta stil. Jag accepterar inte kvinnor som är vulgära,

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

använder fula ord och som – ja, det har faktiskt hänt någon gång – lägger sin hand på min gylf i avsikt att värdera min kapacitet innan de bestämmer sig för att ta mina tjänster i anspråk. Men började jag förakta kvinnor för deras – i min mening – sunda och helt naturliga längtan efter närhet, då skulle jag inte längre kunna arbeta.

- Men tycker du inte att du blir utnyttjad?

- Nej ... Nej, det gör jag inte. Jag kan till och med känna att jag är betydelsefull, att jag gör världen lite lyckligare. Jag har mycket att ge, jag kan alltid ställa upp och de flesta som jag har – ja, kurtiserat om du så vill – har uttryckt sin uppskattning. Både direkt till mig och till ledningen. Och jag får göra det många män, om man ser realistiskt på det, har som sin högsta önskan: utföra kärleksgärningar med många olika kvinnor så ofta och så mycket jag vill. Som en skön konst. Jag vill hela tiden bli bättre på att älska och jag vill bli känsligare för vad just den här kvinnan behöver av mig. Jag tröttnar aldrig. Varje ny kvinna är en spännande utmaning. Jag upptäcker något nytt och vackert hos praktiskt taget varje kvinna. En doft, en välformad näsa, en röst, ett sätt att röra sig, en speciell

kurvatur i kroppen, ett leende – varje kvinna har något speciellt. Jag uppskattar dem. Jag har väl en sådan läggning. En fallenhet för yrket.

Gina undrade om han såg något hos henne. Men hon hörde ju inte till hans kundkrets, så han behövde ju inte ...

Mario avbröt hennes tankar. Det var som om han läst dem:

- Förutom dina andra företräden har jag observerat att dina ögonvitor har en ovanlig blå färgton. Din iris är omgiven av en mycket tunn, svart ring. Det gör att man vill utforska dina ögon mer. Dessutom har du en subtil men omisskännlig utstrålning som kan göra vilken man som helst andfådd.

Gina tänkte att nu fick hon akta sig, men var ganska säker på att Mario inte hade för avsikt att förföra henne. Det var bara hans sätt att se på och tala om saker. Dessutom hade han sagt att han fått uppdrag i flera kvällar framöver och att han såg fram mot dem.

- En sista fråga, jag blir så nyfiken på svaret: Hur skulle du vilja att ditt liv ser ut om tio år?

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Hm ... Svår fråga ... Eller inte, förresten. Då har jag en vit sportbil med röd läderklädsel och enormt många hästkrafter under motorhuven. Förutom mitt yrke, som är mitt största intresse – jag skojar inte! – gillar jag sportbilar och – som alla italienare – fotboll. Om tio år har jag också ett vackert hus här mittöver sjön på Monte San Salvatore, en mycket attraktiv, trogen och tillgiven hustru som alla avundas mig och tre små söta barn som jag älskar över allt annat.

Det kom att bli fler tillfällen att besöka Mario – inte alltid för att Gina hade kärleksbekymmer men för att hon trivdes i hans sällskap. De berättade för varandra om sina upplevelser och eftersom ämnet alltid var detsamma fanns en viss spänning dem emellan. Men båda hade en tyst överenskommelse om att hålla sin relation på en vänskaplig nivå. Båda var medvetna om att om något annat hände dem emellan så skulle de båda förlora en betydelsefull vän.

Vartefter Gina fick mer och mer engagemang i Lugano med studier och nya vänner glesnade hennes besök hos Mario. Till slut fick hon nästan dåligt samvete över att hon inte besökte honom oftare. Men hon tänkte på honom

ibland. Just där och just då och för någon tid hade han varit en mycket betydelsefull person för henne.

Till julen hade Julia beställt ett interurbansamtal till Gina. Eftersom Julia var en organisatorisk begåvning hade hon noggrant planerat hur många minuter hon själv, Valdemar respektive Putte skulle få prata under den avsatta tiden. Hon hade beställt tre perioder. Det var dyrt med interurbana samtal så långt bort från Sverige. Följden var att Gina inte fick en syl i vädret eftersom Julia inte tänkt på att tid skulle avsättas även för Gina. Själv visste Julia precis vad hon skulle säga och det handlade mycket om praktiska och ekonomiska detaljer. Valdemar hade svårt att säga något alls för han blev så rörd då han hörde Ginns röst. Det blev mest ”lilla gumman”, ”min kära lilla flicka”, ”puss puss och kram kram”, helt oorganiserat och mycket känslösamt, nästan som när hon var liten och de älskade varandra så mycket. Gina bara stod och grät då. Putte kostade på sig att säga att han faktiskt saknade henne trots att de hade haft många dispyter de senaste åren. I gåtor för andra tackade han henne också för hennes förtänksamhet när det gällde

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

affärer av en speciell art. Gina skrattade när hon förstod vad som hänt. En extra poäng till honom med tanke på att han bara var nyss fyllda sexton.

Alla gäster i Pensione Bertola stod uppmärksamt lyssnande i en grupp i korridoren där telefonen fanns och log tankfullt då de hörde det exotiska språket som ibland påminde lite om ryska, ibland tyska. Satsmelodin var förstås en helt annan, Gina liksom sjöng när hon talade, tyckte de. Det verkade som om hon var en helt annan Gina än den de kände.

Det gick bra för Gina i studierna på skolan i Lugano. Hon fick ett strålande certifikat av sin lärare, doktor Cremos, som egentligen kom från Grekland. Bland annat hade han skrivit att hennes *doti d'intelligenza* garanterade fortsatta framgångsrika studier.

Kapitel 9

Trots sin begåvning hade Putte lika få framgångar i skolan som Gina tidigare haft. Det berodde mest på att han inte läste sina läxor utan sysslade med annat. I stället för att pröva upp till varje klass som Gina gjort bytte han skola ett par gånger. Han var mest intresserad av sina modellflygplan, att rita – nu med tuschpennor – och att göra saker tillsammans med sina vänner på Villagatan. Han var blyg i flickors sällskap, men han beundrade dem på avstånd. Han tyckte att världen var full av söta men ack, så oåtkomliga flickor.

Valdemar hade fyrtiotvå kusiner. En av dem, Elis, hade en dotter Louise som alltså var en av Ginas och Puttes oräkneliga sysslingar på pappas sida. Gina hade träffat Louise då hon som vanligt skickats till någon släkting under kokslovet. Louise hade just fyllt tjugooett år. Efter att hon slutat på handelsgymnasiet och arbetat några år på bank hemma i Västerås hade hon sökt och fått en bra anställning på Enskilda banken i Stockholm. Hon var trött på att ständigt bli påpassad av sin döva far och ville ut i livet.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Fadern hade hela tiden klagat över att hon och Louises mamma talade illa om honom bakom hans rygg. Dövheten hade gjort honom elak och missunnsam.

Strax efter det att Louise flyttat till Stockholm bjöd Julia henne på middag eftersom Louise inte kände så många där. Valdemar förhörde sig om sin kusin Elis som han hade förstått inte mådde så bra, och de talade om det en liten stund. Putte tyckte att Louise var sagolikt vacker med sitt svarta silkeslena hår uppsatt i en tung knut på bakhuvudet, sina violblå en aning skelande ögon och sin generösa mun, för att inte tala om hennes mjukt kurviga kropp. Så ouppnåelig.

När Louise bröt upp föreslog Julia att Putte skulle följa henne hem till porten på Vidargatan nära Odenplan. Man visste aldrig vad som kunde hända en ung flicka så här sent på kvällen. Vasastan var ett osäkert tillhåll för diverse skumma figurer. Putte hade nu blivit så stor och stark så han kunde nog rå på dem ifall det skulle behövas, menade Julia.

Putte blev överväldigad över att få finnas på tu man hand med denna överjordiskt vackra varelse. De gick

Östermalmsgatan och Odengatan fram. Putte vågade nästan inte säga något alls, men besvarade pliktskyldigast hennes frågor om skolan, hans intressen och vad han och hans vänner sysslade med när de inte gick i skolan. Han vågade inte fråga henne om någonting. Så ouppnåelig.

Då de kommit fram till porten sa hon:

- Så snällt av dig att följa mig hem. Det är faktiskt en ganska lång promenad från Villagatan och hit. Och nu ska du tillbaka igen. Du kanske vill komma upp och ta en kopp te först och se hur jag har det?

Putte var lite nyfiken på hur det kunde se ut där hon bodde. Var det lika vackert där som hon själv var vacker, tro? Och te, ja det skulle smaka bra. Så han sa:

- Det vore trevligt att se hur du bor. Och jag känner mig faktiskt lite törstig.

- Fint! Då går vi upp.

Louise bodde två trappor upp i gårdshuset så de måste passera en grå och trist grusad gård innan de gick uppför trapporna till hennes lilla etta. Då de kommit in

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

hängde de av sig sina ytterkläder i tamburen och tog av sig skorna. En dörr i tamburen ledde till ett duschrum med toalett, en annan till en garderob. I rummet fanns ett bord med två stolar och i en avbalkning ett pentry. Rummet var ytterligare möblerat med en byrå med en spegel, en sekretär och i en alkov en bred säng täckt av ett lapptäcke. Rummet var hemtrevligt och belysningen varm, men det var riktigt kallt i lägenheten.

Louise satte på tevatten i en kastrull på en av de två elektriska kokplattorna i pentryt.

- Så fint du har det här. Men fryser du inte? Här är ganska kallt, eller hur?

- Man vänjer sig. Vill du ha en filt eller så?

- Nja ... nej, jag får väl vänja mig jag också.

Det gick en stund innan tevattnet kokade och sen stängde Louise av den elektriska plattan, gick fram till Putte och sa:

- Men jag kan värma dig. Vill du det?

Utan att vänta på svar ställde hon sig bakom Putte, som satt på en av stolarna vid det lilla bordet. Hon böjde sig ned och råkade snudda med sin kind mot hans innan hon började gnugga hans armar och bröst utanpå tröjan för att värma honom. Han kunde känna hennes mjuka bröst mot sin rygg. Han blev alldeles vimmelkantig. Sen sa hon:

- Lägg dig på sängen så ska jag svepa en filt om dig så du blir varm.

Hon tog av överkastet och han la sig ner på sidan med kinden lutad mot handen och såg ut i rummet. Hon tog fram en filt ur garderoben, svepte den om honom och stoppade om honom som om han vore ett litet barn.

- Nu går jag och håller vatten över teet i tekannan, så det får stå och dra en stund. Fem minuter brukar vara lagom, så jag sätter äggklockan på ringning.

Hon gick tillbaka till pentryt, hällde vatten över tesilen i kannan och satte på äggklockan. Hon tog fram ett par koppar i blåvitt porslin och la några sockerskorpor i en liten flätad korg. Allt satte hon på bordet. Sen tände hon några ljus och satte också dem på bordet. Hon tände

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

ytterligare några ljus och placerade dem på en hylla ovanför sängen i alkoven. Sen släckte hon alla elektriska ljus i rummet. Först kunde Putte nästan inte se någonting, men så småningom framträdde det mesta i ett varmt och trolskt sken bland skuggorna.

Putte låg på sängen och drog in doften av filten och sängkläderna. Hennes doft. Helt osannolikt, tänkte han, här ligger jag på sängen hos en vacker kvinna som är mycket äldre än jag och som jag nyss betraktade som totalt ouppnåelig. Hur länge kan denna lycka vara innan jag vaknar upp? Han blundade och njöt.

- Har du det bra? Fryser du fortfarande?

- Jag har det härligt. Det kan inte bli bättre.

- Kan det väl, sa Louise, steg upp i sängen, lyfte på filten som hon svept om Putte och la sig bakom honom, tätt, tätt intill. Såhär ...

- Mmmm. Du har rätt ..., sa Putte saligt. Men han blev lite förskräckt. Vad skulle hända nu?

Louise drog efter en liten stund av honom tröjan och frågade om han fortfarande frös. Han huttrade, blundade, log och nickade förnöjt.

- Vad tror du? Ännu mer, såklart.

- Då ska jag se till att du verkligen får känna på hur det är att frysa, sa Louise.

- Brrrr, sa Putte tillmötesgående.

Äggklockan ringde. Louise gick upp, stängde av den och lyfte tesilen ur tekannen och satte på locket.

Då hon kom tillbaka tog hon bort filten, vände honom på rygg och satte sig gränsle över honom. Hon lösgjorde sitt långa hår ur knuten och lutade sig över honom. Det var som om deras ansikten befann sig i ett slutet rum begränsat av hennes mjuka hår. Det doftade underbart. Efter ett litet tag kastade hon håret bakåt, snodde ihop det igen i en tjock knut och fäste den med en kam. Hon vred sin överkropp och drog av honom strumporna en efter en. Hon viftade med dem i cirklar över sitt huvud medan hela sängen gungade. Sen lät hon strumporna flyga ut över golvet. Putte skrattade så att

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

sängen gungade ännu mer. Hon såg ut som en cirkusartist, tyckte han. Hon knäppte upp hans skjorta, drog den av honom och gjorde med den likadant som med strumporna. Han betraktade hennes kropp som blev alldeles särskilt lockande då hon sträckte upp armarna för att kasta ut hans kläder på golvet.

- Jag fryyyyyyser, sa Putte.

Louise fortsatte att ta av honom, undan för undan. Hon kysste honom på munnen för varje plagg hon tog av tills han var helt utan kläder. Sedan lät hon honom klä av henne så långsamt som han bara förmådde och kyssa henne för varje gång han tog av henne något. Helst hade han velat slita alla kläderna av henne på en gång.

Var detta en dröm, frågade sig Putte. I så fall ville han stanna kvar i den så länge det överhuvudtaget var möjligt. Det kändes som om han gått igenom en port till en annan värld. En värld som han inte hade en aning om existerade. Gode Gud, låt mig inte vakna. Låt mig inte vakna.

Han vaknade inte – i alla fall inte då.

Louise invigde honom erfaret, försiktigt och med stort tålamod i hur hon ville bli älskad. Hon lärde honom

hur man kunde öka och behålla njutningen. Hon lät honom förstå när det kunde vara dags att ge efter och förlora kontrollen. Han var en villig och tacksam elev.

Valdemar, som hade förstått någorlunda vad Putte sysslade med på sena kvällar och nätter, men inte med vem, satt en kväll i hallen på Villagatan och väntade ifall Putte skulle komma hem. Det var rätt lönlöst eftersom Putte inte sov så ofta i sin egen säng. Valdemar var nära att ge upp eftersom han var trött och ville sova, men han ansåg att hans ärende var så viktigt att han försökte hålla sig vaken. Och Julia hade ju sagt till honom. Till sist kom en lycklig Putte hem. Han blev överraskad över att se sin pappa sitta i hallen iförd nattskjortan med kråkspark under den slitna lila- och svartrandiga morgonrocken, med den väl använda röda Vålådalsmössan på huvudet och med filtofflorna på fötterna.

- Var har Putte hållit hus? Och var har Putte varit under nätterna den senaste tiden? frågade Valdemar och arbetade upp sin ilska. Han hade vaknat till nu.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Puttes min förändrades. Han teg surmulet.

- Jag hoppas att Putte vet om farorna med att ge sig i lag med okända kvinnor, sa Valdemar lite mer sansat.

Putte nickade svagt och såg ner i golvet. Han var fortfarande alldeles tyst.

Valdemar fortsatte:

- Hela Puttes liv blir förstört, om Putte gör en flicka med barn. Hela Puttes liv, ska han veta! Och är Putte medveten om att han kan drabbas av sjukdomar som kan göra honom steril. Och faktiskt vansinnig också. Har Putte vidtagit mått och steg? sa Valdemar utan närmare förklaring.

Putte nickade tyst. Han skickade en tacksam tanke till Gina därnere i Schweiz. Valdemar blev lite osäker.

- Jaså. Jaha. Så var det med den saken då, sa Valdemar lite snopet. Vad kunde han säga mer utan att helt förstöra Puttes första kärleksupplevelse?

- Inte nog med det, sa Valdemar och tog sats igen. Putte försummar sina studier. Det kan jag inte tillåta. Hur

ska det någonsin bli något av Putte? Nu är han så god att på allvar ta itu med sina läxor och sluta vara borta på nätterna på det här viset.

Valdemar hade sagt sitt och nu var han riktigt trött. Putte hade inte mycket att tillägga och till slut gick Valdemar och la sig för att få den livgivande sömnen. Han frågade aldrig vem det var som hade lyckliggjort Putte så till den milda grad. Och tyckte att han kanske inte var den rätte att förmana Putte, med tanke på sitt eget stormande liv i ungdomen.

Under vintern och våren sov Putte över så gott som varje natt i Louises lilla etta på Vidargatan. Han hade blivit sexton i december, hon var fortfarande tjugoett. Hon hade en del besynnerliga vanor och hyss för sig, tyckte Putte. När hon besökte toaletten lät hon vattnet forsa i handfatet som en akustisk dimridå. Vid längre besök satte hon på radion eller grammfonen på högsta volym i rummet tills hon kom ut igen. Eller försedde honom med öronproppar. En annan vana som hon hade var att alltid titta under sängen innan hon la sig i den för att vara säker på att inte

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

någon gömde sig där. Det spelade ingen roll om hon varit hemma hela dagen, hon tittade ändå alltid efter. Man kunde aldrig veta ...

Putte och Louise hann aldrig tröttna på alla sina lekar och deras fantasi var outtömlig. De förstod varandra och njöt av varandra.

En vacker vårdag då de för ovanlighetens skull träffades ute på stan för att gå till Bergs konditori på Drottninggatan sa Louise att hon hade något viktigt att tala med Putte om. Det lät olycksbådande, tyckte Putte. Kunde hon vara med barn? Men det trodde han inte för de hade alltid varit försiktiga. Då de istället för att gå till Bergs konditori hade satt sig i Kungsträdgården på en bänk i solen sa Louise:

- Du vet att jag har älskat dig och alltid kommer att älska dig. Vi har haft en alldeles särskild sorts kärlek som inte liknar någon annan.

(*Älskat? Haft?* tänkte Putte och kände hur han stelnade till.) Louise fortsatte:

- Jag vet att du också tycker det och vi kommer aldrig att uppleva något liknande med någon annan någonsin. Men vi kan inte fortsätta såhär längre. Du blir hindrad i dina studier, du behöver koncentrera dig på dina läxor. Jag vet att det inte går så bra för dig i skolan.

- Men, sa Putte, du är viktigare för mig än något annat i hela världen.

Louise smålog. Sen tog hon sats och sa:

- En tid framöver kommer du att känna som om världen håller på att gå under. Men det gör den inte. Det värsta kommer nog att gå över under sommaren så du kan börja läsa dina läxor mer koncentrerat i höst. Du kommer att bli ledsen för det som jag har att säga dig. Men jag måste. Jag vill inte dölja saker för dig, jag vill vara uppriktig mot dig. Såhär är det: Min närmaste chef på banken har erbjudit mig och en kvinnlig kollega arbete i Berlin. Han ska dit och vi ska vara hans närmaste medarbetare. Jag vet inte så mycket om arbetet, men jag tror han talade om en världsbank som skulle bildas nu efter kriget när det är ett sådant ekonomiskt kaos, men det kan jag ha missförstått. Det innebär att jag får vara på ett ställe där allting händer.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Det finns en värld utanför Stockholm. Om det inte hade varit för dig så hade jag sökt mig ut för länge sen. Jag kan inte låta ett sådant här tillfälle gå mig ur händerna. Jag vill se världen medan jag är ung och obunden.

Putte blev alldeles kall. Allting runt honom verkade ha vassa kanter. Så han satt alldeles stilla. Visst hade tanken någon gång snuddat vid att denna lycka inte kunde vara i evighet. Nu hade alltså stunden kommit.

- Jag tror jag förstår. Men är Berlin verkligen viktigare än vi?

Han var nära att gråta och han kände sig kräkfärdig. Hans hjärta bultade vansinnigt.

- Putte, vi kommer aldrig att glömma varandra. Det vi har haft ska jag lägga i ett vackert litet skrin som jag sedan tar in i mitt hjärta. Jag kommer att ta fram det ofta och jag kommer aldrig, aldrig någonsin att berätta för någon annan om vår alldeles speciella kärlek. Förstår du det?

Putte tyckte att det var en tröst för ett tigerhjärta, men vad kunde han göra?

Under hela samtalet hade de hållit varandra i handen. Efter en stunds tystnad lösgjorde Putte sin hand från Louises. De reste sig tillsammans och gick åt varsitt håll utan att se sig om. Då hade solen gått i moln och en iskall vind svepte över Kungsträdgården.

Putte var på Berga nästan hela sommaren. Han gick ofta ensam ut i skogen och bara skrek av förtvivlan och sorg. En gång under ett oväder hade han ryckt upp en ung björk med rötterna för att försöka stilla sitt raseri åtminstone tillfälligt. Inte ens det hjälpte. Ingenting hjälpte. Han saknade Louise och längtade efter henne så in i märgen att han inte trodde att han någonsin skulle bli människa igen. Han skulle aldrig, aldrig kunna älska någon annan, det var han säker på.

Han hade tagit med sig sina skolböcker för han hade gett sig fan på att åtminstone få någon ordning på sin utbildning. Han fann en viss lindring i att behöva koncentrera sig på något helt annat än Louise. Han gick ut gymnasiet med så pass goda betyg att han kunde bli antagen

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

på Tekniska Högskolan. Till Julias och Valdemars stora
belåtenhet.

Kapitel 10

Gina kom hem från Lugano i juni 1948. Julia hade gjort om hennes flickrum på Villagatan till sitt arbetsrum, så nu fick Gina bo i en jungfrukammare som hörde till en stor våning över gården. Där hade Gina en egen ingång från kökstrappan. Ett litet duschrum med en toalett fanns alldeles bredvid. En lång gång ledde från jungfrukammaren till köket som hörde till den stora våningen, så hon fick vara alldeles ifred.

Hon hade ganska ofta skrivit till Julia om ditt och datt. Hon höll Julia utanför sina kärleksaffärer, som hon trodde enbart skulle oroa Julia med tanke på hennes föreställning om att en ung flickas rykte var som en spegel, där varje rispa syntes. Och Julias alla förmaningar om att hålla på sig och vänta tills hon blev gift. Julia skulle faktiskt kunna ha varit Ginas mormor vad beträffar åldern, och även om Julia på många sätt var angelägen om att följa med sin tid uppfattade Gina att det fanns något sexualfientligt hos henne. Dessutom hade Gina inte haft mer än två rätt så allvarliga kärleksaffärer, som hon skött diskret. En av dem

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

hade varit med Carli som hon lyckades fånga med den metod Mario hade antytt. Hon var angelägen om att inte underblåsa svenska flickors rykte om sig att vara lättförförda och lättsinniga. Hon hade lärt sig att hålla envisa män på avstånd för hon hade förstått att det rörde sig om en sport bland män i södra Europa att förföra allt som kom i deras väg. Inte om känslor eller tillgivenhet.

Vistelsen i Lugano hade gett upphov till en hel del funderingar. Gina hade aldrig tidigare haft en tanke på att hennes uppfattning av kärlek skulle skilja sig från andras. Så fort man inte hade någon uppgift som krävde koncentration, menade hon, som till exempel arbete eller studier eller någon annan livsuppehållande verksamhet, så kom fantasierna. Begäret fanns alltid med, om än ibland i bakgrunden. Men hon förstod att man inte talade öppet om sådant.

I Lugano talade man visserligen inte om sådant som hade med erotik att göra i konkreta ordalag men ändå såpass tydligt att budskapet inte gick att ta miste på. Hon mindes att hon i början haft lite svårt för dessa underförstådda meddelanden, men att hon snart lärt sig

både att förstå och använda detta metaspråk. Det började en gång vid middagsbordet på Pensione Bertola då hon varit där i ungefär en månad. Hon förstod att *signora* Bertolas son och hans kamrat, som kommit på tillfälligt besök, talade om henne vid middagsbordet. De satt mitt emot henne och deras blickar snuddade då och då vid henne på ett omisskännligt sätt. Gina beslutade sig för att försöka ta reda på hur det förhöll sig, så hon la några återkommande italienska ord på minnet och slog upp dem i sitt italiensk-svenska lexikon då hon kom in på sitt rum. Det visade sig att alla de kanske fem-sex orden kunde tolkas på minst två sätt. En av betydelseerna i varje ord hade en erotisk konnotation. Intressant, tyckte hon. Här fanns en klar skillnad i attityd mellan det hon ville kalla medelhavskulturen och den nordiska.

Eftersom hon skulle bo i Lugano i två terminer så tyckte hon att det var det lika bra att ta skeden i vacker hand och försöka behärska detta fördolda språk som alla talade, utom såklart hennes tyskspråkiga kamrater som verkade föröka sig genom delning. Hon kunde nu förstå andras dialoger på ett nytt sätt, men hade ingen anledning att själv använda de erotiska hänsyftningarna, åtminstone

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

inte än. Hon såg på detta nya språk som en lek och småningom, vartefter hon lärde sig mer, en skön konst. Kanske bidrog det till ett nytt sätt att se på livet.

Här i Sverige var idealet att man skulle vara rak, det vill säga tala rakt ut om saker och ting och nämna saker vid deras rätta namn. Gina började tycka att det saknade stil. Eller också talade man inte alls om sådant som alla tänkte på i alla fall. Så Gina teg om sina fantasier, men de fanns där hela tiden i bakgrunden. Så måste det ju vara för alla andra också, fast de aldrig säger något. Blyga kanske? Präglade av en protestantisk återhållsamhet? En fråga om klimat? En fråga om kultur? En fråga om uppfostran? Rädsla att framstå som lättsinnig?

Gina saknade någon person som kunde förstå henne och tala med henne på samma sätt.

Hon började undra över något annat, som helt klart hade samband med vad hon alldeles nyss funderade över. Var hon annorlunda än andra när det gäller kärlek? Hade hon större aptit än andra? Var hon gränslös? Lättsinnig? Eller var hon helt normal? Hon kanske var erotoman, vad nu det betydde, det var lite oklart för henne. Utan att

egentligen veta vad det innebar så trodde hon inte det. Hon kastade sig ju ganska friskt in i erotiska situationer för att hon helt enkelt drogs till dem. Och hon tyckte verkligen om de män hon varit tillsammans med. Våldigt mycket, men på olika sätt. Hon njöt och var ganska övertygad om att männen också hade uppskattat deras samvaro. Så förfärligt många var de heller inte. Men kanske ändå – var det något fel på henne? Om andra människor kände till vad hon hade gjort – skulle de då ta avstånd från henne? Tycka att hon var lättfärdig? Inte vilja vara vän med henne längre? Rentav tycka att hon var motbjudande på något sätt?

En enda gång råkade hon illa ut för att hon inte riktigt tänkte sig för, men då fick hon också en ordentlig läxa. Det var visserligen inte fråga om misshandel, men frågan var om det inte var våldtäkt. Hur skulle man kunna bevisa en sådan sak? Så här var det:

Hon stod strax efter det hon kommit tillbaka till Stockholm i en lång kö på Posten för att hämta ut ett paket, troligtvis en födelsedagspresent. Hon började fantisera om mannen som stod framför henne. Hon såg honom inte framifrån. Men han såg ung och snygg ut bakifrån och hade

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

snygga skor. Fula skor sa något om bärarens karaktär och de männen var ingenting för henne. Hon kunde själv fylla i hur hon skulle vilja att hans ansikte och resten av honom såg ut. Efter en stund avbröts hon i sina fantasier av att en man bakom henne la handen på hennes axel. Han var egentligen alltför muskulös för hennes smak kunde hon snabbt konstatera. Hon gillade inte de där männen som tog en kvart om dagen med Arne Tammer. Självupptagna typer! Han frågade henne något så trivialt som hur länge hon trodde att de skulle behöva vänta innan de kom fram till luckan. Kan vara en möjlighet, tänkte hon, och svarade honom något lagom obestämt. Det var han som började så då fick han också se till att ro det hela i land. Allt var ett spel, en spännande lek.

Hon var halvt medveten om att hon tog risker då hon uppmuntrade okända män. Samtidigt var det just risken som lockade henne.

Efter att ha uträttat sina ärenden på Posten tog hon och postmannen en kopp kaffe på ett konditori på Karlavägen och de sa inte så mycket. Skulle han kanhända bli en besvikelse? Sen gick de hem till henne. Så fort de

kom innanför dörren knäppte han upp gylfen, drog ner byxorna till knäna och vräkte ner henne på sängen. Han slet av henne trosorna och raskt, mycket raskt, medan han stötte ut könsord i örat på henne, såg han till att få sitt avklarat.

Direkt efteråt gled han utmattad ner från henne och la sig uppenbarligen för att vila eller kanske rentav sova. Gina hade blivit så överrumplad och rasande att hon inte hunnit reagera innan han hade kastat sig över henne. Sen blev hon så förbannad att hon sparkade ut honom på golvet och vrålade:

- *Gå! Gå!* Nu genast! *Ut!*

Han reste sig upp från hennes ljusblå trasmatta och såg helt överraskad ut. Han verkade inte förstå vad hon sa. Han stod bara där med nedhasade byxor, ruskade lite på huvudet och gapade som ett fån. Så Gina skrek igen:

- *Gå nu! Gå din väg!* Jag vill inte *se* dig!

Medan han bestört tittade på Gina drog han upp byxorna och tog det paket han hämtat ut på posten i handen. Gina såg med bister förtjusning att gylfen

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

fortfarande var öppen. Om han inte gjorde något åt det skulle han kunna tas för en blottare då han väl kommit ut i offentligheten. Det kunde han gott ha! Gina låste upp dörren för honom och spottade honom i ansiktet. När han väl kommit ut smällde hon igen dörren allt vad hon orkade så det dånade i trappuppgången. Hon kände sig utnyttjad, nedsmutsad och förödmjukad.

Hon stod sedan i duschen i evigheter och lät vattnet strila över sig som om hon kunde tvätta bort honom från sin kropp. Hon skrubgade sig, tvättade sig och spolade underlivet flera, flera gånger. Kunde han gjort henne gravid? Hon hade inte haft någon möjlighet att skydda sig som hon alltid var mycket noga med. Om det nu var så - hur skulle hon kunna bevisa för två läkare att det var en våldtäkt. Hon hade ju själv släppt in honom. Fanns det något annat sätt att få abort? Men – den dagen den sorgen. Hon kunde i alla fall inte göra något åt det nu. Hon rev ut alla sängkläderna ur sängen och la dem i en stor påse tillsammans med de kläder hon haft på sig. Hon klädde på sig rena kläder, bäddade med rena lakan och filtar, släpade ner påsen till gården och la den i en av soptunnorna. Sen tog hon en lång arg promenad i den förhatliga

Lilljansskogen – där hon och Putte förr i tiden fick gå med barnsköterskorna när de mycket hellre hade lekt med andra barn i Humlegården – och slutligen lugnade hon ner sig lite.

Lyckligtvis fick hon mens på beräknad tid och kunde dra en lättnadens suck. Händelsen hade skrämt henne tillräckligt mycket för att hon därefter skulle vara betydligt mer försiktig med vilka män hon släppte in på livet.

Något annat som verkligen började oroa henne var att hon ibland direkt efter att ha älskat kunde känna ett inslag av total leda, men det var värre än så. Det var en tom, död, stum känsla som hon kände fasa inför. Det var den svarta klyftan som hon kunde falla ner i om hon inte aktade sig väldigt noga. Bilderna från vad hon hade sett på resan genom Tyskland kunde återigen på bråkdelen av en sekund flimra förbi.

Allting har ett pris, tänkte hon, men min lust verkar ha ett mycket högt pris. Jag måste naturligtvis vara villig att betala det.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Under tiden i Lugano hade Gina funderat över vad hon ville ägna sig åt i fortsättningen. Hon skulle ha velat studera språk nu medan hon hade styrfart, men insåg att det kanske skulle bli svårt att få något arbete som intresserade henne eftersom så många andra också var duktiga i språk. Språk kunde man betrakta mer som redskap än som ämnen i sig. Studier i filosofi eller litteraturhistoria lockade kanske allra mest, men vad kunde sådana leda till i det långa loppet? Det var henne heller inte helt främmande att gå i Julias fotspår och utbilda sig inom något konstnärligt yrke. Kanske en utbildning på Konstfack, men hon visste i så fall inte vilken inriktning som intresserade henne mest. I vilket fall som helst måste hon komplettera vissa betyg först så hon fick en studentexamen, under tiden kunde hon bestämma sig.

Sommaren efter det hon kommit hem ägnade hon sig åt att ge privatlektioner i italienska och hon översatte också några italienska filmer. Snart skulle de neorealistiska filmerna på allvar nå Sverige, men då hade Gina sedan länge slutat översätta. Hon arbetade sporadiskt några timmar på en turistbyrå som hade behov av språkkunniga personer. Till hösten blev hon anställd där och arbetade där några år framöver. Hon hade ännu inte bestämt vad hon

ville bli. Eftersom det fanns gott om arbeten för relativt utbildade personer och man ofta sökte folk med språkkunskaper hade hon inte svårt att få något arbete, om än tillfälligt.

Gina började sina gymnasiestudier på Kvällsgymnasiet hösten 1953. Hon var nu betydligt mer skolmogen och mycket målmedveten. Rektorn för Kvällsgymnasiet hade intervjuat alla nybörjare. Han hade rått henne att börja studera två eller tre av de ämnen hon var mest intresserad av, oavsett de planer hon hade när det gällde fortsatta studier. Så hon valde svenska, latin och engelska den första terminen och filosofi, matematik och fysik den andra. De senare ämnena hade hon valt för att få så stor frihet som möjligt när det gällde yrkesval. Det visade sig att hon hade så lätt för sig att hon till slut fick höga betyg i nästan alla ämnen.

På Kvällsgymnasiet studerade en brokig skara människor, spridda i ålder och samhällsklass – människor som Gina i sin hittills rätt skyddade tillvaro aldrig mött tidigare. Förutom någon enstaka misslyckad ung student,

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

som motvilligt försökte läsa upp sina betyg, var hennes kamrater entusiastiska och flitiga eftersom de självmant tagit denna chans att söka sig ett bättre liv än det de lämnat. En liten blandad grupp träffades regelbundet på ett konditori i närheten och diskuterade olika frågor som kommit upp i samband med lektionerna. Gina kände att hennes perspektiv på världen och människorna vidgades. Hennes borgerliga värderingar sattes starkt ifråga. Men de resulterade inte i något annat än nya funderingar över livet och tillvaron.

På lektionerna i latin kom Gina att sitta i bänken bredvid Anna som var född i Istrien. Det kändes som om de var själsfränder och redan första dagen började de prata med varandra på rasterna lite grann om triviala saker, om kursen och sig själva. Anna hade kommit till Sverige som flykting via Italien. Hon, hennes mamma och syster hade inte kunnat emigrera till USA eftersom det visade sig att Anna hade en fläck på lungan, och man släppte inte in andra flyktingar än helt friska personer till USA. Hon lades in på Uttrans sanatorium och blev efter behandling med tiden friskförklarad. Under sjukhusvistelsen hade hon snabbt lärt sig att behärska svenska och Gina kunde knappt

märka någon brytning. Anna var lång, mörk, livlig, snar till skratt och mycket vacker.

Andra dagen lutade sig Anna mot Gina, höll en hand för munnen och viskade till Gina under lektionen:

- Undrar just hur han ser ut naken ...

Hon nickade åt latinlärarens håll. För en sekund blev Gina svarslös men sen förstod hon att Anna var den första person hon mött sedan hon var i Lugano som hade samma världsbild som hon själv. Så hon sa:

- Han ser väl lite spinkig ut, kanske ...

- I de lugnaste vattnen går de största fiskarna, sa Anna och fnissade.

Läraren, som väl var i trettiofemårsåldern, tystnade och såg på dem ett litet slag, men han sa ingenting.

När Anna och Gina satt i sina bänkar igen nästa lektion klädde de i fantasin av sina manliga kamrater en efter en och viskade barnsliga kommentarer till varandra om dem. Sen höll de på att explodera av skratt. Ett tillfälle till knappt återhållna skrattexplosioner var då latinläraren

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

gick igenom det asklepiadeiska versmåttet i Horatius "*Exegi monumentum aere perennius*" (Jag har rest ett monument varaktigare än kopparn), som de menade egentligen bara kunde tolkas på ett enda sätt.

Till sist tröttnade läraren och sa:

- Jag märker att damerna roar sig på egen hand på mina lektioner. För jag kan väl ändå inte ta åt mig äran för en så stor munterhet. Men det finns andra som inte har så lätt för sig som ni och som kanske gärna vill kunna koncentrera sig på sina studier. Jag kan inte neka till att jag också blir lite störd i min koncentration ...

Läraren fortsatte:

- Men jag ser att vi har några minuter över så ni får gärna dela med er av vad ni hade så roligt åt så vi andra också får vara med och skratta.

Det är inte riktigt avsett för dina små söta klassiska öron, tänkte Gina, men hon sa det inte, utan försökte hålla sig allvarlig. Det fanns något i lärarens blick och hans sätt att tala, något som sa henne att han inte var helt okunnig

om vad som kunde röra sig i unga flickors fantasi. Det gav honom en viss lockelse.

När lektionen strax därefter var slut sa Gina till Anna att hon skulle stanna kvar en liten stund för att fråga latinläraren om ett speciellt versmått.

De gick nedför trapporna i skolan och ut i den ljumma septemberkvällen. Först var de rätt tysta, men sedan bad läraren Gina att få höra vad hon och Anna hade skrattat så mycket åt på lektionen. Gina roade sig med att göra berättelsen så förtätd som möjligt. Hon tog ut svängarna ordentligt. Hon tvekade inte att använda ordrika beskrivningar om det kunde stegra spänningen. De passerade Engelbrektskyrkan med sin knutna näve och sitt höjda pekfinger mot himlen, hörnet där Elgers bokhandel hade legat och förbi Ginas gamla skola på Karlavägen, som nu bytt namn och hette Tyska skolan.

När de gick förbi Posten på Engelbrektsgatan mindes Gina med olust den gången då hon varit oförsiktig nog att ta hem den där postmannen. Det ville hon inte tänka på nu, det ville hon aldrig mer tänka på.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

De kom fram till hörnet av Engelbrektsgatan och Östermalmsgatan och var snart framme på Villagatan. Läraren hade känt sig provocerad av Ginas och Annas cyniska sätt att behandla män i sina fantasier. Men han hade inte kunnat undgå att bli påverkad av Ginas berättelse och hennes förtäckta antydningar. Det hade hon räknat med. Så allt artade sig väl. Då de kommit innanför dörren till Ginas jungfrukammare på Villagatan i köksuppgången två trappor över gården slet de av sig sina kläder, kastade sig på sängen och ägnade sig med förtjusning åt kärlekens gärningar.

Mellan famntagen och efter en stunds vila gick läraren naken fram och tillbaka över golvet i Ginas jungfrukammare och citerade romerska kärleksdikter utantill, bland andra Catullus:

Vivamus mea Lesbia, atque amemus,

rumoresque senum severiorum

omnes unius aestimemus assis!

Soles occidere et redire possunt;

nobis, cum semel occidit brevis lux,

nox est perpetua una dormienda.

Da mi basia mille, deinde centum,

dein mille altera, dein secunda centum,

deinde usque altera mille, deinde centum.

Dein, cum milia multa fecerimus,

conturbabimus illa, ne sciamus,

aut ne quis malus invidere possit,

cum tantum sciat esse basiorum.

”Låt oss leva, min Lesbia, låt oss älska!

För allt gammelmansgnäll och gubbigt struntprat

har vi inte ett enda dyft till övers.

Solar kan ju gå ner och komma åter,

men när en gång vår korta solglimt slocknar

återstår bara sömn och ändlöst mörker.

Ge mig tusentals kyssar, sedan hundra,

tusen ännu en gång, och sedan hundra,

sen då tusen igen, och sedan hundra.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Sen, när tusentals fler har räknats samman
skall vi blanda ihop dem, så att ingen
avundsjuk sätter onda ögat på oss
när han vet våra kyssars sanna antal.”

Han skildrade mustiga detaljer ur berättelser om de
liderliga romarnas kärleksliv. De gamla romarna var kända
för främst tre saker: administration, krig och erotisk
dekadens, sa han.

Han njöt av att få berätta, hon av att lyssna.

Under hösten följde läraren med Gina till hennes
jungfrukammare de tre gånger i veckan han hade
kvällslektioner. De kände en stark gemenskap som inte
enbart var erotisk. Gina var skräckslagen vid tanken att den
svarta avgrunden skulle öppna sig för henne igen som den
gjort tidigare i samma stunder. Men det gjorde den inte.

Några dagar före jul sa lärarens fru ifrån på skarpen
att nu fick han faktiskt lov att vara hemma mer på kvällarna
och sluta vara borta på nätterna. Så de hade med saknad
och visst vemod avslutat sitt förhållande.

I slutförhören på våren kom Gina upp i latin. Hon hade då och då under vårterminen sett latinläraren i korridorerna i skolan och de hade lett mot varandra i hemligt samförstånd. Det hade känts bra. Nu vid förhöret fick hon av censorn i latin uppgiften att översätta delar av Spartacus, som var lätt för henne eftersom den senlatinska texten var så lik italienska. Hon fick också översätta Catullus dikt om tusen kyssar. Läraren hade inte haft någon som helst kännedom om vilka texter censorn hade valt. Han satt med vid förhöret och när hon såg på honom medan hon översatte deras dikt log han på sitt lite sneda sätt.

Kapitel 11

I Julias vanor ingick att någon gång i halvåret gå och klippa kuponger på Handelsbankens kontor i hörnet av Sturegatan och Karlavägen, mittemot Floras Kulle. Där sökte hon upp den vackra Fröken Trägårdh, som Julia uppskattade för hennes humor och vänlighet. Inom sig undrade Julia hur det kunde komma sig att en sådan behaglig och attraktiv person inte gift sig, men det var Fröken Trägårdhs egen sak, förstås.

- Välkommen, fru Berg. Kom, vi går in i mitt tjänsterum så vi kan talas vid mer ostört.

Julia kände det som om hon hade fått en favör som inte alla kunder fick. Hon satte sig ned med det ena långa eleganta benet över det andra, placerade sin krokodilväska bredvid sig på golvet och lutade sig bakåt.

- Ja, jag kom bara hit för att klippa några kuponger. Jag behöver pengar till uppehållet. Det har varit många gäster på vårt lantställe denna sommar och maten är inte så

billig längre. Inte som den var före kriget. Likadant med tjänstefolk. Förut kostade sådana tjänster nästan ingenting.

- Jag förstår, sa fröken Trägårdh och såg ut genom fönstret. Sen såg hon allvarligt på Julia och sa:

- Det är något jag måste tala med fru Berg om. Om jag ska gå direkt till saken så är det så att det inte finns så mycket pengar kvar i värdepapper. Såvida fru Berg inte har några tillgångar som banken inte känner till ...

- Men – jag förstår inte ...

Julia var säker på att det rörde sig om ett missförstånd. Fröken Trägårdh hade ju skött hennes papper och pengar så bra hela tiden.

- Vad jag tänkte föreslå är att fru Berg tar en inteckning på sommarhuset.

Inteckning?! Aldrig i livet att jag tar en inteckning, tänkte Julia. Hon kände det nästan som om fröken Trägårdh hade förolämpat henne. Att ta inteckningar, kände Julia, var som att stå på ruinens brant. Inte nog med det. Det skulle vara en förnedring, en social förnedring.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Jag vet inte riktigt vad vi skulle hitta på annars, sa fröken Trägårdh som kunnat läsa Julias tankar. Numera ses det som helt naturligt att man tar en inteckning om man behöver pengar till något.

Fröken Trägårdh gjorde en paus så att Julia skulle få tillfälle att tänka. Sedan fortsatte hon:

- Det skulle troligen löna sig att placera en del av inteckningen i värdepapper. Sverige befinner sig i ett ekonomiskt uppsving just nu ...

Om man skulle se krasst på det hela så hade Julia vräkt ut pengar hela tiden sedan hon fått dem i arv av kaptenen. Först och främst hade hon köpt Berga som hon rustat upp. Stora summor hade gått åt till resor, vackra kläder, hattar och pälsar men också till stora middagar med många gäster, särskilt på Berga. Ingen hade någonsin fått betala för den gästfrihet Julia visade. Man betalade inte för sig då man var gäst. Det gällde naturligtvis i allra högsta grad för alla de gäster som hon inbjöd att bo på Berga under och efter andra världskriget. Julia var en generös person rent allmänt och kunde också ge dyrbara presenter – alltid omsorgsfullt utvalda att passa varje mottagares

speciella intressen och behov. Man kan utan vidare påstå att hon var en mästare på presenter. När nu fröken Trägårdh föreslog att Julia skulle ta en inteckning, en förpantning av delar av värdet på Berga, ville hon inte ens tänka på det. Fast nöden har ingen lag, och till slut gick hon med på att pantsätta en del av Berga. Hon berättade aldrig för någon om detta, inte ens Valdemar, så stor var hennes skam.

Det visade sig att Fröken Trägårdh hade gett ett klokt råd. Pengarna räckte länge, inte minst för att Julia hade förstått den ekonomiska situationen och – så gott hon kunde – anpassat sig till den. Dessutom hade Fröken Trägårdh placerat de lånade pengarna i de rätta värdepappren – det var mycket goda tider i Sverige under femtiotalet. Ett något paradoxalt faktum var att Julia under alla år hon varit gift fört noggrann kassabok över minsta lilla utgift, en syssla hon utförde dagligen. Till vilken nytta och varför?

Varje lördag spelade Julia och Valdemar bridge med några vänner. Innan de spelade åt de middag. Julia höll stilen vad gäller matbordet. Hon dukade med en vit kallmanglad

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

damastduk, ärvt silver, kristallglas i olika storlekar avsedda för olika drycker och en av de sex engelska serviser som hon låtit frakta över från London strax före kriget. Hon hade dålig fantasi när det gällde att variera menyn, det blev nästan alltid kassler, kokt potatis, mimosasallad och kokta ärter. Men vad gjorde det när det var så vackert dukat? Till efterrätt hade hon gjort i ordning 'giftas', det vill säga konformade rån med ett innehåll av vispad gräddde blandad med krossade kaksmulor och sylt. Enligt receptet skulle det vara lingonsylt, men det tyckte Julia var för vardagligt så hon blandade istället grädden med hallonsylt. Den lämnade små kärnor i skrymslena mellan tänderna med påföljd att middagsgästerna gjorde de mest löjliga miner med stängd mun i försöken att med tungan få bort de irriterande små intränglingarna.

Det var alltid kallt i matsalen – en av de två ytterväggarna låg åt norr, den andra åt väster, men solen nådde aldrig dit ner mellan husväggarna. Sovrummet låg längs en tredje vägg och Valdemars insisterande på att elementet där alltid skulle vara avstängt och fönstret öppet under natten var ytterligare ett hinder för en vettig temperatur i matsalen. En uppstoppad lom högst upp på

det antika linneskåpet tittade dystert ned på dem under måltiden. Fyra oljemålade porträtt av pappa kaptenens föräldrar och farföräldrar betraktade dem från väggen mittemot lommen.

Efter middagen serverades kaffet i det betydligt mer tempererade vardagsrummet och Valdemar ställde i ordning bridgebordet.

- Nå, hur går det för Gina och Putte nuförtiden?
frågade Bojan och rörde om sockret och grädden i kaffekoppen. Därefter tände hon en Régie Turque.

- Det var länge sen jag såg någon av dem här hemma.

- Jodå, det går bra för dem. Jag ser dem rätt sällan måste jag tillstå, sa Julia. Putte bor kvar i sitt gamla pojkrum och äter middag tillsammans med oss. Ja, det blir väl billigast, och så fattiga är vi inte att vi inte kan bjuda på mat och husrum. Nu går han sitt andra år och han tycks klara sig rätt så bra. Han fick ju gå om två år på gymnasiet, i olika skolor, men nu verkar han vara mycket mer intresserad av studierna. Så han slipper ta studielån förstås, för det tycker jag skulle vara en skam. Jag vet inte så mycket om hans

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

framtidsplaner, men han går på Väg- och Vattenbyggnadslinjen och jag tror att han vill bli brobyggare.

- Brobyggare minsann, sa Karin som Julia hade träffat hos Lottorna många år tidigare.

Karin var änka sedan en kort tid tillbaka, men verkade inte särskilt lessen för det. Hon var alltid glad och piffig på något sätt, tyckte Julia. Karin hade tre barn – två söner och en dotter. Dottern var äldst, hon hade gift sig ståndsmässigt och hade tre små barn. Den äldste av Karins söner, som för övrigt hade deltagit i finska vinterkriget, var död. Han hade varit gift flera gånger, hade blivit gravt alkoholiserad, och slutligen tagit livet av sig. Den yngste sonen, Krister, hade tuberkler i en höft och var ofta intagen på sjukhus. Han haltade svårt efter många operationer och gick med en krycka, ibland två. Han såg mycket bra ut och hade en stark utstrålning. Han försökte på alla sätt förneka sin sjukdom – vägrade att ta mediciner, misskötte sina studier och deltog i de extravaganta och vilda fester som anordnades av medlemmarna i ett gäng som hade hållit ihop under skoltiden. Han hade en sjuvärdes tur med

flickor som han inte var sen att utnyttja. Hans attraktionskraft kanske inte bara berodde på hans utseende och utstrålning utan också på den ödesmättade aura som hans sjukdom gav honom. Han var äldre än Gina och Putte och då de fortfarande bodde hemma och ibland träffade Krister i sällskap med sin mamma såg de upp till honom eftersom han var äldre än dem och ändå alltid brukade behandla dem som jämnåriga.

- Brobyggare, ja – det var åtminstone det senaste jag hörde. Fast jag får ju inte reda på allt, sa Julia lite småsurt.

Hon gick bort till sekretären och tog fram spelkort och marker som låg i små silverdosor och skramlade. Hon spred ut korten i en solfjäder mitt på det gröna spelbordet.

- Gina bor här rakt över gården i en jungfrukammare, fortsatte Julia. Hon går på Konstfack, ska bli inredningsarkitekt om jag förstått rätt. Gina har blivit väldigt tvär och oåtkomlig igen – precis som hon var under en lång period i tonåren. Hon vill inte äta middag här och vid de få tillfällen jag stöter på henne och frågar lite om hur hon har det ser hon bara ut som om hon har väldigt

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

bråttom och ger mig inga svar. Den flickan har man aldrig blivit klok på.

Bojan såg eftertänksamt på Julia och sa efter en stunds tystnad:

- Jag tycker inte att du ska säga så om Gina. Jag tycker att det är gott gry i den flickan. I tonåren, som jag själv minns var väldigt svåra, gör man revolt mot sina föräldrar. Det måste man göra för att bli en fri och mogen människa. Har du tänkt på det, Julia?

Julia mulnade och mumlade något undvikande om uppfostran till svar medan hon placerade ut dosorna med marker på var och en av de fyra platserna vid bridgebordet.

- Förresten är hon alltid väldigt artig och snäll mot mig, fortsatte Bojan. Då och då möter jag henne på gatan och vi talar litegrann med varandra. Inte om några djupare saker, men ändå ... Hon är alltid vänlig och uppmärksam mot mig. Det kommer att gå bra för henne, det vet jag. Det känner jag på mig.

Karin sa ingenting för hon tyckte urskillningslöst om allt och alla. Dessutom kände hon, om hon överhuvudtaget

la märke till det, obehag när folk uttryckte meningsskiljaktigheter. Hon ville att alla skulle vara snälla och vänliga mot varandra. Hon avskydde minsta antydan till bråk.

Valdemar såg uppmärksamt på Bojan medan hon talade. Hon satt lite för långt bort för att han skulle kunna höra allt hon sa och hon satt dessutom halvt bortvänd så han inte kunde se hennes mun. Men han förstod att hon sa något bra om Gina.

Bojan, Julia och Karin fortsatte att tala med varandra medan de drack sitt kaffe. Under tiden gick Valdemars tankar som så många andra gånger på senaste tiden till livet och dess slut och han undrade hur många år han kunde tänkas leva ännu. Alla Valdemars syskon var döda, barnen verkade inte bry sig om honom särskilt mycket, hans få vänner dog vartefter. Han blev mer och mer ensam. Sedan Julia inte riktigt ville engagera sig i hushållet hade han tagit över ansvaret för sådana sysslor som till exempel städning och diskning. De blev kanske inte utförda så noga som en van husmor skulle önska och Valdemar förstod att det kanske inte syntes någon större skillnad efter hans

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

ansträngningar. De flesta av dammtussarna låg kvar på sina favoritställen. Disken blev kanske lite renare. Valdemar gick gärna ut och handlade mat, men vägrade att laga den eftersom han visste att han inte skulle klara av det. Därför blev det mest smörgåsar med pålägg till såväl frukost och lunch som middag.

Men Valdemar trivdes med att spela bridge med damerna. Han tyckte mycket om att vara tuppen i hönsgården. Han solade sig i glansen av det intresse han alltid väckte hos Julias väninnor. Än fanns det tillräckligt mycket liv i honom för att han skulle bli uppmärksammas av kvinnor.

De satte sig vid bridgebordet. Julia var den som spelade bäst. Hon läste mycket om bridge i allmänhet och budgivning i synnerhet. Karin var också en bra bridgespelare och höll sig också à jour med nya smarta bridgereglar. Bojan spelade på rutin och Valdemar på intuition. Det hindrade inte att han var den som vann mest i det långa loppet.

- En sang, sa Karin och hade svårt att dölja sin förtjusning.

- Pass, sa Julia på sina dåliga kort.

- Fyra spader, sa Valdemar.

- Ni är djärv, min herre. Här går det undan, sa Bojan.

Nej, det blir väl inte så mycket till övers för mig, så – pass då.

- Men snälla Valdemar, sa Julia. Sådär lättsinnigt kan du väl inte bjuda. Tänk om ni missar en slam. Du måste väl upplysa Karin om dina kort ...

Julia suckade och skakade på huvudet.

Valdemar spelade hem de fyra spaderna med ett övertrick så hans intuition hade inte varit så dålig denna gång heller. Det blev i alla fall ingen missad slam.

Vartefter tiden gick blev Valdemar trött och ville gå och lägga sig. Medan Karin koncentrerat försökte ro i land en lillslam i ruter och Valdemar var tråkarl, drog han sig tillbaka till sovrummet, tog av sig kläderna, klädde på sig sin vita nattskjorta med röd kråkspark och sin lila och svartrandiga morgonrock och satte Vålådalsmössan över

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

flinten. Sen gick han ut i trappuppgången och tryckte upp hissen, varefter han återvände till vardagsrummet och sa:

- Nu är hissen uppe.

- Sch – vi är inte färdiga än, sa Julia. Nu får du vara tyst.

Innan diskussionen om de hade kunnat ta något straff på kontraktet hade börjat, passade Valdemar på att än en gång fästa deras uppmärksamhet på att hissen var på plats. Hans propå var allt annat än svårtolkad. Diskussionen om en eventuell missad straff hann knappt påbörjas innan man tackade för den goda maten och det intressanta spelet, satte på sig pälsar och pampuscher och äntrade hissen.

Ingen kunde bli arg på den älskvärde Valdemar vad han än tog sig för, inte ens då han gav så tydliga vinkar om sina egna önskemål om att gästerna skulle gå hem till sig. Så han fick vara ifred.

Under sitt andra studieår på Teknis hade Putte gett efter för sina kamraters påtryckningar och börjat gå på kårdanser

och på fester hos sina vänner. På en av festerna träffade han Gunilla, som var ett par år äldre än han. Hon var en familjeflicka från Bromma, hade gått en sekreterarutbildning och arbetade nu på Mantalsverket. De gick långa kyska promenader på Djurgården. Putte tyckte mycket om Gunilla och trivdes i hennes sällskap. En dag frågade hon honom:

- Känner du din pappas första fru?

- Va? sa Putte. Min pappa har inte varit gift förut.

Gunilla försökte släta över. Hon sa att hon nog hade sett fel, det är så lätt gjort bland alla personer som svischade förbi i Mantalsverkets annaler.

Men Putte var inte så dum att han inte kunde lägga ihop ett och ett. Mantalsverket minsann! Kunde det vara möjligt att pappa varit gift utan att han någonsin hade sagt något. Visste mamma om det? Vem hade han varit gift med? Hade Putte och Gina syskon? Var fanns den där frun nu? Hur länge var han gift med henne och när skildes de? Allt snurrade runt i Puttes huvud. Tanken på att Valdemar var bigamist var inte helt främmande – men, nej!

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Han blev till slut så upprörd och arg att han måste konfrontera Valdemar med detta. Att Valdemar inte gjorde en bra historia sämre och att han inte alltid höll sig till den så kallade sanningen, det hade Putte märkt för länge sen och det kunde han motvilligt fördrå. Men att pappa skulle kunna hålla inne med en så stor sak, det gick bara inte att förlåta.

Så en solig vårdag då Valdemar satt och läste tidningen i sin fåtölj vid vardagsrumsfönstret på Villagatan, Julia sysslade med bokföring av inkomster och utgifter vid sin sekretär och Gina satt och maskade upp strumpor, ställde sig Putte framför Valdemar med händerna på höfterna, lutade sig fram mot honom och sa sammanbitet:

- Varför har pappa inte sagt att pappa varit gift förut?

Putte tyckte att det blev liksom lite antiklimax att han pappade pappa på det där sättet. Han hade gärna vågat säga du, åtminstone i denna kritiska situation där han kände att han själv, åtminstone än så länge, hade övertaget.

Valdemar blev alldeles röd i ansiktet och fick sådana där svarta ögon som han hade vid något av sina alltmer sällan förekommande vredesutbrott:

- Vad menar du? (Valdemar sa minsann för första gången du till Putte.) Jag har aldrig varit gift förut!

Julia satt spikrak med pennan i handen och tittade ner på sina räkenskaper. Gina slutade upp med att maska upp strumpor, lyfte blicken och började se intresserat på duellanterna. Vad skulle nu hända? Och äntligen lite skelett i garderoben i den här förment klanderfria familjen. Putte sa till Valdemar:

- Varför ljuger pappa? Gunilla som pappa är så förtjust i arbetar på Mantalsverket, som pappa kanske vet ...

Valdemar slog till reträtt. Men bara för att söka en bortförklaring.

- Jo, jag var gift ett kort tag när jag var i Amerika. Vi var några pojkar som slog vad om ... ja, hm, om vem av oss som skulle kunna ... skulle kunna ... få avdelnings-

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

chefens dotter ... Jag vann vadet, som gick ut på att den som vann blev tvungen att gifta sig med henne. På den vägen var det ...

Putte ilsknade till ytterligare och nästan skrek, fast han var angelägen om att behålla värdigheten i en sådan här situation, så han började i ett kontrollerat adagio och fortsatte i ett crescendo:

- Vill pappa verkligen att jag ska tro på sånt nonsens? Vill pappa verkligen det? Tror pappa att jag är dum, va. *Va?*

Julia satt fortsatt stel som en pinne dödstyst vid sin sekretär och fortsatte att granska räkenskaperna. Gina såg mer och mer intresserad ut. Hon lutade sig fram där hon satt snett framför dem för att inte minsta min eller tonfall skulle undgå henne.

Med en smäll hade fällan slagit igen om Valdemar. Snapp! Sådana illa hopsnickrade bortförklaringar kunde inte bli trodda av någon. Allra minst övriga medlemmar av familjen Berg.

Hur det hela riktigt slutade mindes ingen efteråt. Man hade aldrig fått ur Valdemar vad som egentligen hänt där

borta på andra sidan Atlanten. Efter både hot och löften hade Putte förmått Gunilla att forska mer i saken. Med risk att göra sig skyldig till lagöverträdelse hade hon funnit att Valdemar nu var skild, men det hade tagit nästan tjugo år innan skilsmässan trätt i kraft. År 1926, tre år innan han hade träffat Julia, hade han blivit en från äktenskap fri man.

Valdemar talade mycket sällan om sig själv, förutom då han berättade om sina upplevelser i naturen i dalaskogarna tillsammans med sina bröder. Historien med hans giftemål i Amerika var troligen en av fler hemligheter i hans liv. De andra lyckades han behålla för sig själv livet ut. Julia var klok nog att inte pressa Valdemar på hans förflutna. Han var ju hennes nu och hon var ganska säker på att han skulle fortsätta att vara det.

Gina och Putte hade egentligen aldrig funderat på karaktären av Julias och Valdemars relation. Trots att de hade klart för sig olikheten hos deras personligheter och intressen, hade de föreställt sig att livet före äktenskapet i stort sett varit blankt för båda. Med sina första stormande kärleksupplevelser bakom sig började Gina och Putte förstå att förhållandet mellan Julia och Valdemar inte alltid var så

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

enkelt som de tagit för givet. Kanske kunde det liv de själva hade framför sig förväntas vara mer fyllt av överraskande händelser än de hittills hade trott...

Kapitel 12

Gina trivdes som fisken i vattnet på Konstfack. Här fick hon göra saker som var utmanande både för händer och huvud, men också sådana där hon hade nytta av sin fantasi. Ett tag gick hon en frivillig kurs i kroki – mest för att hon var så intresserad av nakna herrar, sa hon till sina vänner. Men det var ju sant. Hon blev besviken för att de manliga modellerna var mestadels gamla gubbar vars skrynkliga hud och kroppsdelar mest hängde och slängde slappt både här och där. Hon märkte till sin överraskning att hon hade en nästan sadistisk fascination för dessa gubbar. Vad fanns det egentligen i djupet av hennes ormgropsliknande själ...? När inga adonisar hade dykt upp efter ett tag slutade hon kursen i kroki och koncentrerade sig på ämnena som fanns på hennes kursprogram.

Redan första dagen hade hon lagt märke till en kurskamrat, som verkade vara äldre än hon och de andra i klassen. Hon blev attraherad av honom på grund att han var så annorlunda än de män hon kände. Han var en bjässe, säkert över två meter lång, och han hade ett skratt som

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

dånade i korridorerna och överallt där han drog fram. Han såg ut som en stor björn och hette också mycket riktigt Björn. Björn Wikström med betoning på första stavelsen. Han hade de mest intensivt blå ögon hon någonsin sett. Trots att man kunde förvänta sig nästan vad som helst av någon som kom från Norrland, var Björn inte alldeles vild. Han hade välansat skägg och doftade gott. Mestadels var han klädd i rutiga flanellskjortor och blåbyxor. Han hade alltid påfallande snygga skor, även hans praktiska och varma Timberlandkängor var utsökta och säkert jättedyra. Innan hon hade lärt känna honom hade hon hört att han kom från något pörte i de djupa norrländska skogarna vid något träsk, Bur- eller Njuss- eller Abborr- eller Nissen- eller så. Han hade liksom dumpit ner från Yttre Rymden, tyckte hon. För Gina hade det inte funnits någon värld norr om Stallmästargården, möjligen med undantag för Falun som pappa kom ifrån. Björn hade en fascinerande dialekt och lade betoningar på vokaler i flerstaviga ord på helt oanade ställen, andra än Gina var van vid. Hon kunde inte bestämma om dialekten var vacker eller ful. Men annorlunda, helt klart. Ja, exotisk – just. Han hade många intressen, sas det, bland annat spelade han trumpet så att

åhörarnas tårar rann och det isade sig utmed deras ryggrader. Han hade direktkontakt med änglarna i himlen och hanterade sin trumpet bättre än dem.

Björn befann sig så långt han kunde komma från de män som Gina vanligtvis attraherades av. De brukade vara eleganta, verbala, slagfärdiga, en aning dekadenta, var och en med stor erotisk aptit och hänförd deltagare i Ginas kärlekslekar. Björn verkade vara okonstlad och stå med båda fötterna stadigt på jorden, något helt nytt för Gina.

Gina bestämde sig för att ta reda på lite mer om honom och för att få tala med honom ostört, så en dag på lunchen drog hon iväg med honom till Tranan, ett ölcafé vid Odenplan som alltid hade rejäla portioner av god husmanskost. Han protesterade till en början eftersom han alltid hade med sig matlåda eller smörgåsar, men föll snart till föga. Då de satt sig tillrätta bland ölgubbarna och av en bastant och ganska butter servitris blivit serverade varsin jättetallrik med stekt strömming simmande i skirat smör och fluffig potatismos ansatte hon honom med frågor av mer eller mindre inkvisitorisk natur, men först:

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Tror du att du blir mätt på den här portionen? Jag kommer inte att orka äta upp allt så du kan få halva min om det skulle vara så ...

- Det ska nog inte bli nödvändigt. Det här räcker bra för min skogshuggarhunger.

Gina granskade det hon såg av honom över den röd- och vitrutiga duken och fnissade lite. Sen såg hon allvarligt på honom och sa:

- Uppriktigt sagt är jag så nyfiken på dig. Hur kommer det sig att du går på den här konstutbildningen tillsammans med alla färförnämna, pretentiösa, tillgjorda existenser? Med förlov sagt ... Fast det kanske passar dig, jag har inte undgått att lägga märke till din kräsna smak ifråga om ditt yttre ...

- Jaha. Du vill ha mitt livs historia, eller hur?

- Jömenvisst! Gina försökte få ihop det till ett norrländskt tonfall.

- Hm ... Du gör mig – vad ska jag säga – förlägen. Jag är inte van vid att folk går sådär rakt på sak. Så gör man

aldrig hemma. Det gjorde man inte i Småland heller. Vad säger du – är det en av era Stockholmspåhitt? Eller en överklassföreteelse?

Sen verkade det som om han bestämde sig:

- Kan det verkligen vara intressant? Men okej då. – Sen kan du skriva min biografi.

Så blev han plötsligt betänksam:

- Vill du verkligen ha reda på de här sakerna? Eller driver du med mig? – Men, nåja, vi säger såhär – om jag berättar om mej så får du berätta om dej. Det kan väl vara ett *fair deal*?

Gina såg roat på honom och nickade uppmuntrande. Björn fortsatte:

- Du vet ju att jag kommer från de djupa skogarna norröver. Där gick jag i folkskolan och sen tog jag anställning på ett snickeri för jag hade alltid tyckt om att arbeta med mina händer. Året efter hörde jag någon säga att det fanns möbelfabriker i Småland som tog emot lärlingar. Mina föräldrar hade fått slita mycket för att

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

uppfostra mig och mina många syskon och jag kände någonstans att jag borde ha stannat för att se till att de klarade sig nu på ålderns höst, nåja, så gamla var de kanske inte, men ... slitna liksom. Men jag gav mig iväg dit och ganska snart trivdes jag jättebra. Småland var inte så helt olikt min hembygd. Ja, tallar och sånt ...

Gina var mycket nöjd med att sitta så här med honom och höra vad han hade att berätta om sig själv. Björn var en sådan person som alltid samlade en skock människor omkring sig utan att ha gjort något speciellt förutom att vara den han var. Kanske just därför. Och då kändes det som ett privilegium att få rå om honom.

- Där hörde jag talas om utbildningen på Konstfack för möbel- och inredningsarkitekter och först tänkte jag att det var omöjligt. Den utbildningen var för andra. Inte för sådana som mej som inte hade någon utbildning alls mer än folkskolan.

Björn åt några rejäla tuggor under tystnad. Sen torkade han sig om munnen med servetten, la ifrån sig kniv och gaffel, såg på Gina med sina intensivt blå ögon och fortsatte:

- Men sen kom jag på att det fanns sådant som korrespondenskurser på Hermods och NKI, så jag pluggade på kvällarna och – men jag ska bespara dig detaljerna – efter mycket om och men så fick jag min studentexamen så jag kunde söka in hit. Det tog några år, kan man lugnt säga; jag var ju tvungen att förtjäna mitt uppehälle samtidigt, helst skulle jag skicka lite pengar hem till mor och far, vilket jag inte alltid kunde. Till slut lyckades jag få ihop till en examen. Och fick riktigt bra betyg, om jag får säga det själv.

Det tvivlade inte Gina en sekund på. Och hon funderade igen på deras olika uppväxt och bakgrund. Det verkade som om Björn hade gjort samma sak för han sa:

- Fast du är en riktig överklassbrud har jag förstått.

- Vaddå? Ser det ut så utanpå – eller?

- Nja ... Kanske delvis. Men ditt säkra sätt, din oförskräckthet, din snabba replik, ditt sätt att klä dig, dina gester ... Typisk överklass ... Nu, här, vid din utfrågning känner jag mej lite som ett studieobjekt, eller som om jag

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

gick igenom ett prov. Rent reflexmässigt känns det som om jag borde klara tentan.

- Du har klarat tentan, sa Gina och ägnade sig sedan att äta upp sin kallnande mat. Björn också.

Någon timme efter lunch, då Gina tagit med honom till sin jungfrukammare i stället för att gå till eftermiddagens aktiviteter på skolan, lät han sig villigt förföras.

Björn såg ner på Gina medan han halvlåg med överarmen stödd mot sängen och huvudet lutat mot handen.

- Jag har aldrig i mitt liv stött på någon som du, du är som en naturkraft, sa Björn.

Gina log ett outgrundligt men förnöjt leende medan hon smekte honom över bröstet.

- De flickor som jag träffat tidigare, vare sig de fanns i mina hemtrakter eller i Växjö, behövde jag lägga ner stor möda och många vackra ord på för att de skulle gå med på mina i deras tycke oanständiga men enligt min egen mening fullt rimliga propåer. En förklaring kunde förstås vara att de

var rädda att bli med barn. Det kan jag förstå. Så du måste fatta att för mig är du en kvinna som vida överstiger mina hemligaste drömmar.

Gina log och tog honom i sin famn.

Det var som ett undantagstillstånd denna nya lyckokänsla, en sorts vaksamhet, att praktiskt taget alltid vara på helspänn. En osäker känsla i mellangärdet. Att vara beredd på något som till att börja med inte gick att identifiera.

Gina fick svårt att sova och hon som alltid tyckte att nästan all mat var god och vräkte i sig massor kände inte någon lust att äta. Hon var helt enkelt aldrig hungrig. Om Gina kunde sova någon natt vaknade hon vid medvetandet om att något underbart fanns bakom knuten. Då hon var koncentrerad på någon uppgift hon utförde fanns ett lyckorus i bakgrunden. Utan påtaglig orsak fick hon ibland en lätt frossa, hennes kropp satte igång att darra, så som den kan göra när man är sjuk eller har feber. Detta tillstånd liknade det hon en gång tidigare hade haft, den första och enda gången i sitt liv då hon tillsammans med några vänner

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

prövat på droger. En av hennes kurskamrater, vars pappa var läkare, hade tömt brevlådan hemma och bland all den reklam som hade dunsat ner fanns ett kuvert med läkemedelsprov på Ritalina. Kamraten hade snott åt sig provet innan pappan hann hämta posten för hon tänkte att det kanske kunde vara bra att ha till hands vid behov. Eller kanske rentav pröva. Gina hade inte varit svår att övertala den gången eftersom hon betraktade det som ett nödvändigt steg i ett utvecklingsstadium att åtminstone en gång i livet ha provat på någon drog. Då hon nu hade drabbats av samma slags eufori tog hon istället för att vara trött av all sin sömnbrist itu med sina skoluppgifter med en oväntad energi och uppnådde resultat som hon aldrig gjort tidigare. Hela tiden var hon medveten om att det var som om hon gick på reservmotor och hon var rädd för den dag då motorn skulle haverera. Men det kändes som en gåva detta tillstånd, så länge det varade.

Ganska snart förstod hon att allt hade med Björn att göra för då hon såg Björn var det nära att benen inte höll henne upprätt längre och hon kände en matthet, en passivitet som var rakt motsatt den energi som hon hade annars. Allt i omgivningen hade en tendens att försvinna

vid dessa ögonblick då Björn fanns i rummet eller då hon tänkte på honom.

Gina förstod att hon hade blivit kär för första gången i sitt liv. Hon hade inte längre någon längtan som tidigare att omsätta sina begär i handling annat än med Björn och hon la knappast märke till andra män. Hon ville bara ha Björn – ofta – alltid – nu! Alldeles för sig själv. Hon längtade efter Björn så fort han inte fanns i hennes närhet. Hon kunde till och med bli svartsjuk på kvinnliga kamrater som bara helt oskyldigt pratade med honom eller gick bredvid honom en bit i en korridor. Hon blev irriterad då alla som likt flugor kring en sockerbit samlades runt honom. Hon hade aldrig längtat efter någon man förut, inte på det här sättet. Hon hade aldrig någonsin tidigare varit svartsjuk.

Och hon gladdes åt att den svarta avgrunden tagit en paus eller helt kommit på villovägar.

Björn blev också kär i Gina. Förutom att hon hade gjort honom berusad av sina avancerade lekar fick hon honom att känna sig betydelsefull. Hon stimulerade honom att tänka och känna saker som han aldrig förr tänkt eller

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

känt. Hon fick fram okända sidor hos honom. Han förstod att de egentligen alltid funnits där, oupptäckta. Hon *såg* honom. Hon lockade fram hans talanger och hans bästa sidor. Hon fick honom att uträtta underverk.

Han visade sin uppskattning på de enkla sätt han kunde, bland annat genom att krama henne så hårt så det knakade i skelettet och en gång hade han faktiskt kramat henne så hårt att hon måste söka vård, så ont gjorde det. Röntgen visade att hon fått en spricka på ett revben. Efter det att läkaren hade sett på röntgenplåten och konstaterat skadan sa han:

- Sådana här sprickor brukar vanligtvis göra mycket ont, så jag ska skriva ut smärtstillande tabletter. Och det kommer säkert att ta minst en sex åtta veckor innan smärtan går över, kanske mer. Men den avtar efterhand förstås. För att utesluta att det kan röra sig om något allvarligt skulle jag vilja veta hur den här skadan uppkom. Med största sannolikhet är det inte något allvarligt, men för säkerhets skull ...

- Mjaa, det var nog när jag gick emot en byrå, när jag inte riktigt tänkte mig för ... Tror jag ... Eller ...

- Jaha ... Det måste ha varit en rejäl kollision med byrån i så fall, sa läkaren och såg roat på henne. Det vill nog till lite mer kraft för att en spricka ska uppstå hos en så ung person ...

Läkaren trodde naturligtvis inte ett ord av vad hon sa. Men han gick inte heller närmare in på det eftersom det här verkade vara en dam som kunde ta vara på sig själv och knappast lät sig misshandlas. Eftersom hon inte kunde ge något vettigt svar på vad hon trodde uppkomsten var, drog han slutsatsen att det var en känslig fråga. Om den nu var så känslig så ... Han kände sig uppiggad av den bild han såg framför sig. Gina hade ofta den inverkan på män.

Gina hade ont i sju veckor, men man kunde inte göra något åt hennes spricka, så det var bara att ta smärtstillande medicin och vänta på bättre tider och under tiden kramas mer försiktigt. Det var svårt.

En söndagseftermiddag tog Gina hem Björn till Villagatan för att presentera honom för Julia och Valdemar som sin

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

blivande man. De hade kvällen innan förlovat sig under en lykta i Humlegården.

Inte oväntat gjorde han stor succé. Julia och inte minst Valdemar tog honom till sitt hjärta. Putte var i Italien på studieresa så han fick träffa Björn senare. Julia tyckte det kändes skönt att Gina äntligen ville stadga sig och såg i andanom små barn leka på de dammiga golven hemma på Villagatan. Eller kanske ännu hellre på Berga.

Snart var Julia i full fart med att planera bröllopet, som naturligtvis skulle stå på Berga. Hon kände det som om hon hela livet väntat på detta tillfälle att ställa till en magnifik fest. En missräkning var att Björn vägrade att gifta sig i kyrkan – han sa att han inte var troende och därför inte beredd på att ställa upp på vad han ansåg vara ett spel för gallerierna. Däremot var han helt med på att vara brudgum på den stora fest som Julia höll på att planera i detalj.

Då Gina packat ihop alla sina saker i jungfrukammaren satte hon sig på sängen och väntade på Björn och en av hans bröder som skulle komma och hämta de få möbler

hon hade och flytta dem till den pyttelilla lägenheten i rivningshuset på Mäster Samuelsgatan. Huset skulle snart bli offer för den brutala rivningsvåg som härjade i Stockholms centrum, men de skulle nog få bo där i lite drygt ett år, kanske lite längre. Då hon satt där på sängen tänkte hon med värme och en viss saknad tillbaka på sin latinlärare, som faktiskt hade betytt mer för henne än hon då hade trott. Vad gjorde han nu? Undervisade han fortfarande på Kvällsgymnasiet? Var han fortfarande gift? Hade han bedragit sin fru med andra än Gina? Hon trodde inte det, för han var inte den typen. Men det kanske bara var fromma önskningar från hennes sida. Hon såg honom framför sig då han gick omkring naken på hennes ljusblå trasmatta och deklamerade Catullus dikt om tusen kyssar. Han hade gett henne ett fint minne att bevara. Hon älskade inte Björn mindre för det. Hon hade aldrig berättat för Björn om latinläraren. Varför skulle hon det? Hon tyckte att det var viktigt att man skulle få behålla en del hemligheter för sig själv. Hemligheter som ändå inte skulle bidra med någonting gott i ett förhållande, kanske snarare tvärtom. En del av hennes kamrater menade att man i ett stadigvarande förhållande som ett äktenskap skulle dela allt

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

med varandra och alltid säga sanningen hur smärtsam den än var, något annat var prov på bristande förtroende. Gina kunde inte hålla med, utan trodde att denna uppriktighet ibland var en ursäkt för att kasta över bördan på någon annan och därmed såra mer än visa förtroende.

När hon hörde Björns och hans brors steg i trappan såg hon sig runt om i rummet en sista gång och tog farväl av det.

De gifte sig sommaren 1956 borgerligt i en liten stad inte långt från Berga. Deras två bröllopsvittnen – Anna och en barndomsvän till Björn – var de enda närvarande. De fyra åt efter den mycket summariska bröllopsceremonin lunch i den lilla staden, varpå de gav sig iväg till Berga för att klä om sig: Björn i frack, Gina i brudklänning med släktens slöja över huvudet och ett diadem av apelsinblommor.

Julia hade engagerat ett litet kapell, som spelade Mendelsohns brudmarsch så gott de kunde vid brudparets välregisserade entré. Sedan tog kapellet plats i salongen och försvårade med sin musik de flesta vettiga konversationer

under måltiden, som bestod av fem rätter. De fick pausera då de många talen levererades.

Gästerna utgjorde till hälften Julias och Valdemars släktingar och vänner, till hälften Björns många syskon med fruar/män och barn, några få av Ginas och Björns arbetskamrater och forna kurskamrater samt bröllopsvittnena. Traditionenligt kastade gästerna ris på brudparet då de gav sig iväg på bröllopsresa till okänd ort.

Julia hade fått ställa till med och lyckas med ett bröllop helt i den stil hon hade önskat.

Camilla föddes 1957, samma år som de blev färdiga med sina studier. Björn fick omedelbart praktik på Kooperativa Förbundens arkitektkontor där också Gina senare kom att arbeta i många år. Som representant för företaget blev han deltagare i den grupp på femtio- och sextiotalen som arbetade fram de klonade köpcentra som skulle komma att dominera alla svenska städer med någorlunda anspråk på civilisation. Gina stannade hemma med Camilla. Hon suckade matt då hon bar Camilla i en bag uppför tre

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

trappor med alla utensilier som behövdes för henne. Då hon äntligen kommit upp måste hon se till att inte vattnet från det smältande isblocket överst i isskåpet rann över. Hon kokade såväl babykläder som deras egna underkläder i en stor kastrull på spisen, sköljde dem i diskhon och hängde dem sedan till tork på linor spända mellan väggarna i sovrummet. De tvättade sig själva och Camilla i diskhon och en gång i veckan badade de antingen i en balja på köksgolvet eller på Sturebadet. Man fick då ligga på en marmorbänk där man hela tiden riskerade att glida ner på golvet om man inte tog ett stadigt tag i kanterna. Tvagningen utfördes av någon bastant dam med skurborsten i högsta hugg. Det sved ordentlig i skinnet, men ren, det blev man – det kändes.

My kingdom for ett bättre boende! tänkte Gina flera gånger om dagen.

De satt i vardagsrummet och drack kaffe på Villagatan efter att ha ätit söndagmiddag hos Julia och Valdemar. Gina, som var gravid igen, satt med Camilla i famnen:

- Jo, det är något som jag skulle vilja fråga om. Några goda vänner till oss har tipsat om en lägenhet på Karlavägen som skulle passa oss förträffligt. Vi varken kan eller får bo kvar som vi gör nu. Våningen på Karlavägen är i ett nybyggt hus med alla bekvämligheter – hiss, badrum, fint kök, balkong åt gården, tvättstuga i källaren – ja, allt vad vi kan önska. Vi måste bestämma oss snabbt.

- Så bra, sa Julia. Då kommer ni ju riktigt nära och jag kan lätt komma över och vara barnvakt.

- Ja, fast saken är den att man måste köpa lägenheten. Den kostar fyrahundrafemtiotusen kronor, och vi har inte de pengarna. Banken ger oss ett lån med Björns lön som säkerhet enbart på en del av den summan. Så ...

Julia var inte riktigt beredd, så hon tittade ner i knät en liten stund. Sen bestämde hon sig:

- Vi går till fröken Trägårdh på banken och frågar om råd. Det ska nog gå att ordna.

Dagen därpå gick Julia, Gina och Björn till banken. Lånet ordnades i Julias namn så att en avbetalningsplan på tio år upprättades. Lånet skulle vara återbetalt år 1968.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Varje månad skulle Björn från sin lön betala en viss summa som täckte dels räntan, dels en amortering till Julia under beteckningen periodiskt understöd. På så sätt slapp han att betala skatt för den summan. Julia var kanske inte helt förtjust över att ens i fantasin betecknas som någon periodiskt behövande, men insåg det praktiska i arrangemanget. Julia visste som vanligt inte särskilt mycket om sin ekonomi, men tanken att varje månad få en specificerad summa att röra sig med – även om den inte var så stor – tilltalade henne. Arrangemanget skilde sig från det tidigare: att gå till fröken Trägårdh på banken och klippa kuponger eller – i värsta fall – tära på kapitalet när Julia ansåg att hon behövde pengar. Dessutom kändes det bra att på detta sätt ytterligare ha förstärkt bandet mellan henne och Ginas familj, för dels skulle de komma att bo nära, dels skulle barnbarnen säkert komma att behöva barnvakt då de blev lite större. Hm ... Men helst inte just nu. Uppriktigt sagt tyckte Julia inte så mycket om små bäbisar som mestadels bara skrek och bajsade. Bättre när de blivit rumsrena, allra bäst då det gick att prata med dem. Men Valdemar var ju så förtjust i riktigt små barn, tänk bara på

Ulla Josephson

tiden då han tog hand om hembiträdet Margits barn, för att
inte tala om hans egna ...

Kapitel 13

Det hade gått tio år sedan Louise lämnat Putte. Ingen nådde upp till hennes mått. Han jämförde de kvinnor han mötte under alla dessa år med Louise. Han hade några korta svala förhållanden som inte lämnade några som helst minnen.

Han hade ett bra arbete inom kommunen och han trivdes med det. Men hans vänner tyckte att han isolerade sig för mycket så de brukade ta med honom på olika fester. En gång hade hans kamrater släpat med honom på en kårdans på Teknis. När han satt och surade i ett hörn kom en vacker flicka fram och satte sig bredvid honom. Det var lite som en upprepning, fast med ombytta roller, av den gång han som liten gick fram till en flicka i stationshuset i närheten av Berga och sa: ”Varför ser jag tårar i dina ögon?”. Hon gav sig inte förrän hon fått upp honom på dansgolvet. Då han höll om henne under dansen och kände värmen av henne och rörelserna i hennes kropp mindes han känslan från förr. Han visste vad det handlade om, men det var något som andra höll på med, inte han.

Carina, som hon hette, hade en gräddvit fullständigt felfri hy, blont hår uppsatt i en hästsvans, vackra blå ögon och en kort söt näsa. Hennes mun var möjligen en aning, bara en aning, sträng. Hon var av medellängd och hennes kropp var i perfekt trim.

Hon hade gett sig attan på att Putte skulle livas upp, så hon tog reda på hans namn – de sa att han hette Putte Berg. Ingen visste något annat förnamn mer än Putte. Hon tog reda på hans telefonnummer. Hem till Villagatan förstås. Hon ringde upp honom och sa att hon ville gå med honom på nästa kårhusdans. Hon bestämde tid och plats där de skulle träffas och Putte gav mycket litet motstånd. Han lunkade dit som en völdresserad hund.

Efter några inledande fraser berättade Carina för Putte att hon arbetade som sjukgymnast på Röda Korsets sjukhus som låg praktiskt taget inne på Teknis område – visste han var det låg? Det var ett privatsjukhus och hade de bästa läkarna som fanns att tillgå i landet, sa hon. De kom dit vissa dagar eftersom de också var anställda på andra sjukhus, vanligtvis i Stockholm. Där utfördes avancerade kirurgiska ingrepp på en operationssal som var

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

utrustad enligt de allra senaste medicintekniska rönen. Det kanske kunde vara av intresse för honom som blivande ingenjör? Där fanns många berömda personer som patienter, sa hon till Putte med viss stolthet. Carinas och hennes kollegors uppgift var att hjälpa nyopererade patienter att komma tillbaka till ett brukbart skick.

Putte frågade inte så mycket för han var inte på humör att inveckla sig i något med en ung flicka, som han dessutom tyckte såg ut som en vetebulle. Julia brukade kalla unga flickor med släta, vackra, föga intressanta ansikten för vetebullar. Putte dansade med henne bara för att han kände förväntningarna från andra att han skulle delta i sällskapslivet. Men Carina fortsatte utan att bry sig om hans ganska tydliga ointresse. Hon talade om att hon bodde hos sina föräldrar på Strandvägen och Putte kunde tyst konstatera att det var alldeles i närheten av Grevgatan 17 där mamma Julia hade vuxit upp. Av vissa uttalanden som Carina lät undslippa sig kunde Putte förstå att hennes familj var mycket förmögen. Mycket förmögen.

Carina pladdrade på utan att Putte lyssnade mer än sporadiskt till vad hon sa. Plötsligt blev hon tyst och han blev medveten om att hon ställt en fråga.

- Förlåt – men jag hörde inte riktigt vad du sa ...

- Jo, jag frågade dig om du kanske hade något annat namn än Putte. För så kan man väl inte heta?

Putte blev lite irriterad över hennes intresse för hans namn. Det dög väl. Alla kände honom som Putte så långt han kunde minnas tillbaka. Så han sa lite surt:

- Det verkar som om man kan det. Har du något emot det, kanske?

- Äh, jag ville ju bara veta om du har något – riktigt – namn.

- Om jag minns rätt så blev jag döpt till Gabriel. Låter det bättre i dina öron?

- Betydligt bättre. Från och med nu så kommer jag att kalla dig Gabriel. Och det tycker jag att alla andra också ska. Det ska jag se till.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Kan du ju försöka, tänkte Putte. Han tittade på klockan och undrade om det kunde vara dags att bryta upp för kvällen. Fast det var det nog inte för klockan var bara halv tio.

Carina såg att han tittade på klockan men fortsatte skoningslöst sin självpåtagna upplysningskampanj genom att berätta att hon inte hade några syskon. Hennes pappa arbetade ständigt och reste ofta utomlands i affärer. Hennes mamma, som var klen och bräcklig, gick inte ut om det inte var varmt och vackert, men inte för varmt. Hon stannade inne under praktiskt taget hela vintern, sa Carina. Men hon kunde någon gång trotsa vädret och ta sig en tur till Nordiska Kompaniet eller Svenskt Tenn eller någon boutique som hon blivit rekommenderad. Bara den inte låg för långt bort hemifrån. Carina sa att hon knappast hade träffat sin mamma då hon var liten.

Nu hade Putte blivit så trött både i benen av allt dansande och i huvudet av allt pratande att han ville sitta ner en stund. Det dånade i huvudet på honom av musiken och alla röster och allt skrän runtomkring, så han gick ut på gatan, tätt följd av Carina som fortsatte och fortsatte. Putte

trodde att det skulle ta på krafterna alldeles för mycket att försöka bli av med henne eller be henne vara lite tyst en stund, så han fann sig med en suck i situationen.

Under hela sin uppväxt, så länge hon kunde minnas, fortsatte Carina, hade hon fått höra vilket under det var att hon överlevt sin alldeles för tidiga födsel. Föräldrarna hade berättat att hon som nyfödd legat ganska länge i kuvös och då hon kom hem från sjukhuset fanns en barnsjuksköterska beredd att ta hand om henne. Hon ersattes senare av en barnsköterska. Föräldrar, barnsjuksköterska och barnsköterska hade ibland pjåskat lite väl mycket med henne, kunde Carina minnas. Baby Carina hade ingått i ett forskningsprojekt rörande för tidigt födda barn och hon fick regelbundet besöka läkare, psykolog och sjukgymnast.

Putte tog fram ett paket John Silver och bjöd Carina. Han hade för några år sedan fått en gammal armétändare, som han använde med förtjusning, nu för att tända sin egen cigarett eftersom Carina hade avböjt hans erbjudande. Han tittade mot det knappa buskaget på andra sidan gatan. Gatan ledde till futtarna nästan längst bort i fonden. Där kunde teknologerna bli insmusslade någon gång och få äta

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

tillsammans med byggnadsarbetarna, jättegod och närande mat som till exempel lever med bacon och kapis och mängder av stekt potatis. Det vattnades i munnen då han tänkte på det.

Han förundrade sig över den energi med vilken Carina överöste honom med praktiskt taget hela sitt liv. Var det bara något som bubblade över och i så fall vad var det hos honom som inbjöd till denna störtflod av privata upplevelser? Eller var det avsett som en investering av något slag? Utan att egentligen ha något intresse av henne undrade han hur det här skulle komma att sluta. Men det enklaste var att bara låta henne prata på utan att bjuda något motstånd.

Sjukgymnasten hade bett henne göra många olika prov och sen hade hon sagt till Carinas mamma att man nog måste räkna med att hon skulle kunna få vissa svårigheter med motoriken i vuxen ålder. Men det sa hon inte till Carina förstås. Hon hade tyckt att det var jätteroligt att göra alla prov. Hon hade mycket tidigt beslutat sig för att bli sjukgymnast när hon blev stor.

Det hade blivit lite kallt att sitta på trappan utanför Kårhuset, så de gick in igen. Carina var långt ifrån klar.

Mamman hade beslutat att Carina skulle få träning i både fin- och grovmotorik. Carina hade många gånger hört mamman säga att det också ingick i en god uppfostran att man behärskade vissa sporter. Hon fick alltså tidigt lära sig att praktisera en del idrotter som till exempel ridning, fäktning, tennis, segling, skridskoåkning. (Putte tog sig andligen för pannan – precis samma som Julia – bra eller dåligt?) Mamman hade också lärt henne att sy, virka och sticka. Att göra collage med små olikfärgade pappersbitar, pincett och klister ingick också i träningen.

Carina sa att hon hade funderat på om sjukgymnasten gjort sig skyldig till en felbedömning för träningen hade kontinuerligt krönts med framgång. Hon lärde sig mycket tidigt att simma och cykla. Hon deklarerade att hon blivit en överdängare i varje sport hon utövade, vare sig det var lagsporter eller någon individuell sport. Hon kunde också sy, sticka och virka, men det var hon måttligt road av.

Så fortsatte det i all oändlighet. Putte tröttnade så småningom på att lyssna. Till slut sa han till Carina att han

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

inte mådde bra och att han ville gå hem. Hon följde honom beskyddande till porten på Villagatan.

Putte förstod att han inte kunde sörja Louise i hela sitt liv. Han visste inte var hon fanns och hur hon hade det. Kanske hade hon familj och barn ... Antagligen. Han insåg att han måste ändra på sitt liv. Han kunde lika gärna ge efter för Carinas visserligen välmenande men ändå envisa attacker och se vart det ledde. Fördelarna med Carina var att hon var söt och glad. I alla fall den första tiden.

Efter Carinas ihärdiga påtryckningar förlovade de sig på nyåret 1959. De gifte sig till pingsten samma år. Julia fick finna sig i att inte ordna bröllopet på Berga, som hade passat så bra, eftersom det var en uppgift som tillkom brudens föräldrar. Hon fick nöja sig med att ha lysningsmottagning på Villagatan. Den inbringade massor av dyra presenter. Puttes svärfar, som ägde huset där han och hans hustru bodde och där Carina vuxit upp, hade sett till att Putte och Carina fått en våning i samma hus. Efter ett storslaget bröllop i Jakobs kyrka och middag på Operakällaren med cirka hundra gäster och massor av tal

reste de på bröllopsresa till Carinas föräldrars hus i en liten fiskeby i södra Italien. Byn hade ännu inte blivit särskilt turistifierad utan behållit mycket av sin ursprunglighet.

Carina var angelägen om att föra ett på alla sätt sunt liv inte bara hemma i Stockholm. När de var i byn gick hon upp tidigt medan Gabriel fortfarande låg och sov. – Vid det här laget hade han motvilligt funnit sig i att hans namn förändrats från Putte till Gabriel, inte helt utan vidare för han tyckte sig också ha blivit förändrad i sin identitet. Det kändes som om det förpliktigade mer att bli kallad och vara Gabriel. – Till frukost brukade hon äta havregrynsgröt, två grova skivor rågbröd utan smör men med varsin tunn skiva mager ost på, ett glas grapefruktjuice (apelsinjuice var på tok för söt!), en inte alltför söt fruktsallad, en kopp te, utan socker såklart. Ibland unnade hon sig istället för gröten filmjolk med en skivad banan. Men egentligen var det inte nyttigt att propa i sig banan om man ville leva ett sunt liv. Den var alldeles för fet, söt och kaloririk, men innehöll ändå en del nyttiga mineraler och vitaminer. Före Italienresorna brukade hon, för säkerhets skull och sedan hon fått bestämma någorlunda själv, köpa havregryn, rågbröd, mager ost och grahamskorpor eftersom man inte

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

kunde vara riktigt säker på att dessa varor gick att köpa i detta land där man tycktes leva som om var dag var den sista. Dessa inköp hade hon gjort även inför bröllopsresan.

Efter frukosten gick Carina till stranden och utförde sitt egenhändigt utformade träningsprogram. Därefter simmade hon i drygt en halvtimme, ibland mer. Hela proceduren tog två till tre timmar. Då hon genomfört hela programmet unnade hon sig att ligga i solen på en frottéhandduk med så litet på sig som möjligt för att bli så solbränd på så stor kroppsytta som möjligt innan hon gav sig av hemåt till lunchen. Gabriel brukade då ha handlat och tillsammans dukade de lunch på altanbordet. Lunchen bestod av nybakat bröd, lufttorkad skinka, tomat, oliver, olika ostar, frukt och något passande – gärna lite lätt och mousserande – vitt vin. Carina plockade ut det hon ansåg var mest främjande för hälsan. Altanen vette mot en bukt av havet med en ringa trafikerad gata utanför och med skuggande palmer på regelbundna avstånd från varandra på trottoarerna. På andra sidan gatan tog sandstranden vid med färggranna parasoller och lättklädda badande. Kvällen brukade man tillbringa med att flanera på trottoarerna fram och tillbaka och titta på varandra, äta glass eller slå sig ner

vid en cafeteria och ta *un caffè*, i Sverige kallad *espresso*. Italienarna brukade nicka och le förbindligt till varandra, men man visste mycket väl att så fort de fick en chans så skvallrade de bakom ryggen på dem de just hälsat på. Men skulle någon bli sjuk eller råka ut för något annat oväntat ont så tvekade man inte att göra allt man kunde för den nödlidande.

Då Gabriel vaknade hade Carina redan ätit och gått till stranden. Före sin egen frukost gick han till bageriet, som låg ett par kvarter från deras lägenhet, och köpte nybakade doftande *cornetti*. Han satte sig ensam vid frukostbordet och bredde ena halvan av brödet med osaltat smör och la på en tjock skiva *Appenzeller*, som han köpt i Schweiz på nedresan, på den andra halvan bredde han smör och körsbärsmarmelad. Till detta drack han apelsinjuice och en stor kopp *caffelatte*. Han njöt. Då han suttit och läst en stund stökade han undan frukosten efter dem båda. Sedan tog han sitt staffli, sina rit- och målarattiraljer och en liten trebent jaktpall upp i bergen ovanför byn. Där satt han med en stor halmhatt på sig och gjorde de mest utsökta avbildningar av havet, stranden och bergen. Hans teckningar och akvareller var detaljrika och minutiöst

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

utformade. Man kunde njuta av dem både på långt avstånd och mycket nära för varje detalj var ett konstverk i sig. Här uppe i bergen var all växtlighet bränd av den heta solen, men närmare byn och havet var växtligheten frodigare och grönare i skuggan av träden, delvis helt naturligt eftersom jorden efter något rätt sällsynt regn blivit bevattnad av tusen små rännilar och bäckar utefter berget, delvis därför att trädgårdarnas prunkande odlingar i kvällningen ständigt vattnades av sina ägare.

Det fanns ett par magiska platser alldeles i närheten av byn som Gabriel funnit på sina många ensamma utflykter i trakten. Till den ena, Rocca Gloriosa, som låg nordost om deras lilla fiskeby tog han sig en dallrande het dag. Efter att ha parkerat bilen i skuggan på en bakgata i det lilla samhället med samma namn gick han genom oländig terräng uppför en klippa tills på en klippavsats högst upp ett fullständigt osannolikt storslaget landskap öppnade sig nedanför honom. Från klippan blickade man ner mot en stor slätt, långt, långt nere i dalen. På slätten fanns en mäktig flod som slingrade sig fram i meanderslingor. Gabriel fick en känsla av överklighet, av att sväva i luften, särskilt som naturen runtom honom var så oländig och kal

och inte en enda människa, inte ens en turist, kunde skönjas bland klipputsprången så långt ögat nådde. Det har sagts att Gustave Doré länge sökte något ställe att ha som utgångspunkt då han skulle illustrera platsen där Djävulen frestar Jesus. När han till sist kom till Rocca Gloriosa hade han funnit den rätta platsen. Gabriel mindes bilden från det han var liten då Valdemar läste högt ur Dorés bibel för honom och Gina. Bilderna var för evigt inpräntade i deras hjärnor.

Den andra magiska platsen fanns också i närheten, utefter kusten och mot inlandet. Då han, Carina och ett par gäster som de hade boende hos sig skulle handla i en liten by utefter vägen ville Gabriel vara för sig själv och bad att få bli släppt vid ett vägskäl strax före den lilla byn, där de kunde hämta honom på tillbakavägen om ett par timmar. Han gick i den bedövande middagshettan uppför en sandstig och visste inte vart den ledde. Han hade bara velat vara ensam och tänka på Louise ett slag. På senaste tiden hade hon funnits i hans tankar mer än någonsin, det hade kanske att göra med att Carina efter de första veckorna i äktenskapet hade visat sig vara rätt sval och svåråtkomlig. De gånger de hade älskat hade han haft en känsla av att hon

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

bara lagt upp sig för honom för att hon uppfattat att det var en äktenskaplig plikt. Han hade skämts för att han känt att han hade utnyttjat henne. Det som med Louise hade varit ljuvt och vackert och sensuellt hade med Carina blivit en mekanisk handling, som inte gav någon njutning och som lämnade leda och tomhet efter sig. Följden hade blivit att han inte ville besvara Carina i onödan.

I grunden var Gabriel bortskämd med nära kroppskontakt; när han var riktigt liten hade barnsköterskorna avgudat honom och kanske kelat med honom lite oftare än vad som var lämpligt. Men han hade fått all den värme och närhet han behövt. Då barnsköterskorna inte fanns längre ville han, trots att han då var ganska stor, ofta sitta i Julias knä och kramas och det fick han också. Då han hade kommit i de tidiga tonåren och ville visa sin självständighet slutade han upp att sitta i knät hos Julia. Sen hade Louise kommit in i hans liv.

Nu gick han här i middagshettan och efter en stund fick han se en piazza omgiven av byggnader i ruiner. Byggnaderna hade sannolikt blivit bombade under kriget. Några barn lekte på piazzan, så någon måste bo här. Han

insåg att han kommit dit mitt under middagsvilan och att han därför inte kunde vänta sig att se några vuxna människor än på ett slag. Han var glad över att han varit förtänksam nog att ha tagit med sig en stor termos med vatten som han lagt is i före avfärden. Middagshettan dallrade i luften och han svettades floder. Han studerade bebyggelsen runt piazzan och försökte föreställa sig hur husen hade sett ut före bombningen. Han blev inte riktigt klok på det. Det verkade ha varit något slott med en borggård, men kanske kunde det ha varit något annat. En befästning av något slag? Någon sorts borg? Det fanns nästan ingen bebyggelse runtomkring så man kunde inte kalla det en by. Han gick runt piazzan trots den bedövande hettan för han hade blivit nyfiken. Kanske skulle han kunna hitta någon ledtråd. Så kom han fram till vad som verkade vara en spricka i ruinen. Han hade sett sprickan av en tillfällighet, mest därför att några gröna kvistar stack ut där allt annat var sand och sten och där ingen växtlighet syntes. Han försökte ta sig igenom den minimala sprickan, han bedömde att den nödtorftigt skulle släppa igenom honom för han hade ju fortfarande en ganska gänglig kropp, men det var svårt. Sly och grenar måste forceras, men till slut

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

lyckades han, delvis med hjälp av den fickkniv han alltid bar med sig.

Dunklet, svalkan, och doften var det första han kände. En tung och söt doft av någon blomma som han inte kunde se. Han kunde först inte se något överhuvudtaget, ögonen måste anpassa sig till mörkret. Han måste nog ha havet en bra bit nedanför sig eftersom han svagt men omisskännligt kunde höra vågornas svall mot stranden. Han stod alldeles stilla och blundade en bra stund och njöt av svalkan. Sedan öppnade han ögonen. Han hade kommit till en helt ny värld. Det han såg var en förvildad växtlighet där man fick akta sig att inte bli riven av taggar och snärjd av grenar. Han måste passa sina steg för där fanns säkert ormar och andra hot på marken och han hade bara en tunn skjorta, shorts och gymnastikskor på sig. Vartefter ögonen vande sig vid dunklet kunde han urskilja enskilda detaljer. Det fanns en bänk av sten alldeles till höger om honom. Den lutade betänkligt och såg inte ut att ha använts på ett bra tag. Blommorna på trädet bakom bänken måste vara de som utsände en sådan bedövande doft. En doft som gav en sensuell prägel åt den totala upplevelsen. Rakt fram, en bit ner fanns en hårt anfränt liten

skulptur av en satyr eller en amorin, han kunde inte vara helt säker på vilket eftersom figuren var vänd med ryggen mot honom och delvis täckt av vegetation. Han kunde se åtminstone ett par liknande, mer eller mindre förstörda små statyer längre ner i slutningen. Snett fram till vänster kunde han urskilja något som såg ut som ett par trappsteg. Han bröt av en gren och kvistade av den med kniven. Han använde den för att sopa vägen framför sig för han ville inte bli ormbiten eller alltför rispad av kvistar och taggar. Det visade sig nästan omöjligt att gå nedför trappan – dels för att vissa trappsteg saknades, dels för att växtligheten dolde dem som ännu fanns kvar. Under tiden fantiserade han om vilka som kunde ha bott i det som sannolikt var ett befäst slott, kanske en förläning till en riddare som deltagit i något av korstågen. Men han ville ta reda på vad som kunde finnas vid trappans fot. Sannolikt ledde trappan till havet – det var svårt att bedöma hur långt bort det befann sig.

Efter en tids mödosam vandring i den svårframkomliga terrängen öppnade sig helt oförmodat en liten bränd grässlätt framför honom, och i fonden en vägbank med järnvägsspår. På andra sidan vägbanken fanns

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

mycket riktigt en strand och det solbelysta havet. Det var en stor missräkning att vägen skulle vara så brutalt avskuren från havet av järnvägen. Men det gav åtminstone en upplysning, nämligen att slottet eller befästningen eller vad det nu var hade byggts före järnvägens inträde i civilisationen.

Då Gabriel tog sig tillbaka samma väg som han kommit, log han för sig själv och tänkte att detta var ett strålande exempel på antiklimax. De stora förväntningarna på en fulländad lösning av en förtrollande vacker gåta. Om man verkligen ville se en likhet med livet kunde man finna den. Från att ha haft lyckan att uppleva något drömligt lockande och fantasifullt gav sig den ofrånkomliga hårda verkligheten tillkänna förr eller senare.

Gabriel kunde aldrig glömma denna hemliga trädgård, så full av skönhet och mystik. Han ville ta reda på i vilken avsikt byggnaden däruppe hade uppförts och vilka som en gång hade befolkat den hemliga trädgården. Han kände att han – förr eller senare – ville återvända dit och undersöka den noggrannare.

Han började tycka att det fanns olösta gåtor i hans liv. Gåtor som krävde en lösning. Inte bara denna med den hemliga trädgården utan också vad som hade hänt med Louise efter alla dessa år. Samtidigt var han inte riktigt säker på om han verkligen ville veta Louises öde. Ibland kunde verkligheten förstöra något som fortfarande var föremål för ofullbordade drömmar. Och Gabriel var av uppfattningen att människan måste få ha illusioner. Annars kunde livet bli outhärdligt.

Ett år efter att Carina och Gabriel gift sig, i september 1959, föddes Charlotte. I december året därpå föddes Sophie. Nu hade Carina fått som hon ville. Gabriel hade fyllt sin funktion, så efter att hon fött de båda flickorna blev hon mindre och mindre tillgänglig för honom. Han behövdes inte längre.

Hon flyttade till ett eget rum ganska långt bort från deras gemensamma sovrum, som nu Gabriel hade som sitt eget i den stora våningen på Strandvägen. Hon sa upp sig på sitt arbete och siktade på att bli hemmamamma för åtskilliga år framöver, åtminstone tills flickorna började

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

skolan, för nu hade hon fått nästan allt hon ville ha – varför försmå denna lycka?

Trots att det var barnsköterskans uppgift tog Gabriel upp sina små flickor på morgonen, badade dem och bytte blöjor på dem. Han gav dem nappflaskan trots barnsköterskans sneda blickar. Det var alltid han som la dem på kvällen, stoppade om dem och sjöng vaggvisor för dem. Han talade med dem som de vore vuxna människor fast de såklart inte förstod någonting när de var riktigt små. När de var större uppvaktade han dem med små presenter och gick med dem till Humlegården. Carina trodde inte att det var nyttigt för barn att bli så bortskämda och ville helst att Gabriel skulle sluta upp med sånt där trams. Hon trivdes bäst då Gabriel var på arbetet så hon själv kunde ha hand om flickorna. Ja, det kanske inte var riktigt sant, för den mesta tiden hade barnsköterskan hand om dem så att Carina kunde gå ut på stan och träffa sina väninnor och shoppa och kanske äta lunch på någon trevlig restaurang. Det behövde ju inte Gabriel få reda på. Men visst älskade hon sina barn.

Kapitel 14

Björn var också en för sin tid modern pappa som med förtjusning ägnade sina barn mycken tid. Han tvekade inte inför bajsiga blöjor och barnskrik. Det var han som tog upp flickorna på natten och bytte på dem när de var små och la dem till Ginas bröst för att ammas. Det var ingen uppoffring för honom, tvärtom. Tids nog fick han sova. Ända sedan de var små lekte han med dem så fort han fick tid och frågan var vem som hade roligast – han själv eller flickorna. Han tog ut dem på förtrollande äventyr i omgivningarna och tyckte han var den lyckligaste mannen på jorden.

Om Gina skulle vara riktigt ärlig så tyckte hon inte att det var roligt med bebisar, inte ens de egna. Men det fick man absolut inte säga. Helst inte heller tänka. Det förväntades av en nybliven mamma att stråla av moderslycka och se ut som en madonna med sitt barn. Men hon tyckte, och trodde hon var ganska ensam om det, att det var en alltför timlig affär att sköta ett nyfött barn – ingen tid fanns för mer upplyftande inslag i livet. Förutom

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

så påtagligt kroppsliga yttringar som avslag, mjölkstockning och svettningar så fanns barnets alla utsöndringar och gråt på dagarna och speciellt nätterna. Hon hade blivit livegen. Och hon grät mycket själv för hon kände sig otillräcklig, särskilt efter Camillas födelse. Saken blev inte bättre av att mjölken inte strömmade till i önskvärd omfattning, vilket fick en del välmenande personer av den äldre generationen att känna att de måste ge synpunkter och råd. Hon orkade inte med dem. Det gick lite bättre efter Emelies födelse och då hade hon själv mer skinn på näsan, tillräckligt för att kunna hålla välmenande personer på avstånd och gå sina egna vägar.

Den första tiden efter barnens födelse levde Gina som under en glaskupa: all kraft gick åt att se till att de små barnen fick vad de behövde – ingenting blev över till hennes eget liv, eller till hennes och Björns tillsammans. När de talade om saken sa Björn att han hade diskuterat problemet med sina manliga vänner och då förstått att detta var en vanlig reaktion efter en förlossning och att det hade med hormoner att göra. Inte skulle Gina oroas för den saken – de hade ju hela livet på sig. Var sak har sin tid, sa

Björn, nu var det småbarnens tid. De fick bli viktigast just nu.

Till yttermera visso drabbades hon av helt nya rädslor som till exempel då hon skulle gå över gatan, då hon befann sig på vattnet i en båt eller då åskan gick. De avtog långsamt en efter en, men hon var resten av sitt liv rädd för vatten. Hon satte sig inte gärna i någon båt, vare sig den var stor eller liten. Kanske hade det att göra med att hon aldrig lärt sig simma.

Då Gina inte längre ammade och ungefär samtidigt med att båda flickorna kunde gå, säga några ord, då de var framgångsrikt pottränade och alltså inte behövde ha några blöjor längre, återkom Gina långsamt till livet. Det blev med ens roligt att följa barnens utveckling. De var en liten familj nu och hon kände att hon ingick i en betydelsefull och långvarig gemenskap, ingen annan lik. Vartefter flickorna växte upp och Gina tillsammans med Björn funnit ett nytt sätt att leva med varandra och med barnen blev hon mer tillfreds med sitt liv än hon varit någonsin tidigare.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Julia hade blivit besviken över att ingen son hade fötts som kunde föra familjenamnet vidare. Men nu började livet på nytt fyllas med innehåll. Tidigare hade hon saknat att inte få träffa Gina och Björn särskilt mycket eftersom de bara arbetade och träffade sina vänner. Då barnbarnen fötts såg Julia en chans att få hjälpa till med dem då de var små, vara barnvakt då de var större och kanske i en framtid få bli deras förtrogna. Kanske få betyda något för sina barn, om än i andra hand. Med Gabriel och Carina hade Julia väldigt lite kontakt; Carinas mamma hade lagt beslag på barnbarnen. De bodde ju i samma hus. Det var väl så att mamman i sitt innehållslösa liv också upptäckt att hon kunde vara till hjälp. Dessutom vistades Gabriel och hans familj i den där lilla italienska fiskebyn så länge de kunde på somrarna. Det innebar att de aldrig kom till Berga för att hälsa på. Julia och Valdemar hade inte blivit inbjudna till dem i Italien. Det måste vara Carina som låg bakom. Gabriel visste mycket väl hur förtjust Julia var i Italien och allt italienskt och hur gärna hon ville träffa sina barnbarn. Men Julia hade bestämt sig en gång för alla för att inte falla i den förledande bitterhetens destruktiva fälla.

För att avhjälpa bristen på umgänge hade Gabriel hittat ett arrangemang som hade löst en del av problemet. Lösningen var att Julia och Valdemar skulle komma hem till Carina och Gabriel varannan söndag under vinterhalvåret, med eller utan sällskap av Carinas föräldrar. Julia var för övrigt måttligt road av dem. Hon ansåg att de hade en air av *nouveaux riches* och att de saknade bildning. Carina, å sin sida, var inte särskilt road av att umgås med Julia och Valdemar. Hon ansåg att Gabriel ägnade alldeles för mycken tid åt dem. De bad honom ofta att hjälpa till med en massa praktiska saker som de själva inte klarade av. Det tyckte Carina var onödigt. De kunde väl skaffa hantverkshjälp och inte utnyttja den snälle Gabriel.

Varannan vecka kom Gabriel och Carina hem till Julia och Valdemar på söndagmiddag där de också träffade Gina och Björn. Gina, å sin sida, var inte särskilt förtjust i Carina som hon tyckte verkade vara en isdrottning och inte värdig Gabriel. Så gick det runt, men alla höll god min på middagarna och var väluppfostrat vänliga mot varandra. De uppskattade i grunden idén med familjegemenskap. Kanske värderades dessa familjesammankomster mest av barnbarnen. Ju större de blev desto mer älskade de att träffa

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

detta brokiga sällskap som kallades familjen. Julia och Valdemar var trots allt en sammanhållande enhet i familjen. Dessvärre började söndagmiddagarna glesna på senare tid eftersom någon alltid var förhindrad att komma.

Förutom lunginflammationen på fyrtioalet hade Valdemar varit kärnfrisk. För några månader sedan hade han emellertid fått svårt att kissa. Det upptäcktes att han hade en långsamväxande prostatacancer och han behandlades framgångsrikt med kvinnliga könshormoner. Lite absurt med tanke på Valdemars förförarkarriär under ungdomsåren. Ibland undrade Julia om han på sina evinnerliga promenader tidigare hade haft någon annan kvinna. Det var inte otänkbart, men ingenting som Julia ville lägga sig i. Även om de hade varsitt sovrum kom Valdemar ända tills för något år sedan då och då på kärleksfulla besök hos Julia. Så kanske hade han ingen i alla fall. Men nu var det ingen fart på Valdemar längre och hon saknade det.

Julia hade varit helt frisk sedan hennes galla blev bortopererad för många år sedan. Det enda som besvärade henne var att hon hade ont i höger höft. Hon hade sökt

läkare, en ortoped, men han hade behandlat henne som om hon hittade på sina smärtor. Sen hade hon inte kommit sig för att besöka någon ny läkare. Hon fick trösta sig med Albyl då och då.

Julia hade tidigare stickat babykläder, nu sydde hon nattlinnen i flanell till alla fyra flickorna. Sömmarna var lite sneda och vinda och hon lät ofta lösa trådar vara kvar utan att klippa av dem. Men nattlinnena var mjuka och underbara tyckte flickorna. Hon broderade också kuddar i linnetyg med rosor på som hon gav sina barn i födelsedagspresent och julklapp. De var vackra och mycket mer omsorgsfullt arbetade än nattlinnena. Så ingick det också i Julias uppfostran att kunna sy petits points.

Det hände inte så mycket i Julias liv. Varje dag var den andra lik. Hon förde fortfarande kassabok varje dag och tillhöll Valdemar strängt att aldrig glömma att begära kvitton på vad han köpt. Valdemar var alltid den som handlade mat på sin promenad, fortfarande med hatten på huvudet och promenadkäppen i handen, oberoende av årstid. När Julia inte behövdes för barnbarnen så hade hon tråkigt. Hon ägnade sig inte längre åt vare sig konstnärlig

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

verksamhet – det var mycket länge sen – eller välgörenhet. Hon gick ut mer och mer sällan. Hon började bli lite rädd att gå ut för världen hade förändrats så mycket till det farligare sedan hon var ung och medelålders. Den hade blivit råare och alltmer okontrollerbar.

En dag då Valdemar just gått ut på sin promenad ringde det på dörren. Julia öppnade den. Utanför stod två medelålders kvinnor och bad att få ett glas vatten eftersom den ena av dem inte kände sig riktigt kurant. Julia hade läst i tidningen om sådana kvinnor. De trängde sig in i våningar medan innehavaren gick för att hämta vatten. Då hade de snabbt som ögat slunkit in och stulit kontanter, smycken och andra värdesaker. Julia tyckte att dessa lägenhetsinnehavare hade verkat väl naiva. Hon sa till de kvinnor som nu stod utanför hennes dörr att de fick stanna utanför, så skulle hon hämta ett glas vatten. Hon stängde till ytterdörren ordentligt. När hon kom tillbaka hade de försvunnit. De hade väl förstått att Julia genomskådat dem och att där inte fanns något att hämta. Julia ringde till polisen och anmälde vad hon varit med om.

Sedan hände något som fick Julia att känna sig inte bara behövd och betydelsefull men också upplivad. Polisen ringde till henne och sa att man länge hade velat komma åt de här kvinnorna.

- Fru Berg har ju anmält en misstanke om att två kvinnor som ringt på och bett att få ett glas vatten egentligen var ute efter att stjäla värdesaker. Många, särskilt äldre ensamma kvinnor, har gjort sådana anmälningar och vi är nu intresserade av att få fast de här förövarna. Tror fru Berg att hon skulle känna igen dem om hon såg dem?

- Det är jag nästan alldeles säker på, sa Julia. Jag har mycket lätt att känna igen ansikten.

De frågade sen om hon ville hjälpa dem i jakten. Naturligtvis ville Julia det, hon som alltid hissade flaggan på Berga den sjätte juni och på kungligheters födelsedagar och begravningar (dock inte den första maj), hon som, vare sig någon såg det eller inte, ställde sig upp i givakt och sjöng Nationalsången efter radions sista sändning för dagen.

Så hon fick nu sitta i en polisbil tillsammans med de allra näpnaste manliga poliser som hon med smekande

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

blick betraktade från baksätet i polisbilen där ingen kunde se henne. I flera dagar hämtade de henne någon gång på morgonen och de åkte sen gata upp gata ned och på Östermalm. Då och då frågade de Julia om hon kände igen några kvinnor som de pekade ut. Till slut, på Grev Magnigatan nära Strandvägen, fick hon syn på dem. Poliserna satte efter dem, precis som i vilken film som helst, och fångade till slut in de sprattlande kvinnorna. Problemet blev nu var de skulle sitta i bilen. Inte ville Julia sitta bredvid dem heller. Lösningen blev att hon fick sitta framme hos den polis som körde bilen och som hon tyckte allra mest om. Den andra polisen fick sitta i baksätet mellan de båda bångstyriga kvinnorna. När poliserna hade kört kvinnorna till polisstationen och sedan Julia hem till Villagatan kramade först den ene om henne. När den andre kramade henne sa hon:

- Det här säger jag för att jag är en gammal kvinna och för att han därför inte kan missförstå mig. Tyvärr får jag väl säga. För jag önskar att jag vore femtio år yngre. Hans leende gör mig lycklig hela dagen. Jag har njutit av varenda sekund av att se på honom. – Så så – gå iväg nu och sätt sig i bilen.

Sen gick hon med lugna steg och högburet huvud mot grinden, vidare uppför trapporna och sedan in i porten.

Någon vecka senare fick Julia ett brev från polischefen med tack för sin insats. Hon lät rama in det och hängde upp det på toaletten bland skämtteckningar och diplom.

Sen blev det tyst och tråkigt igen.

Julia började i tråkigheten och tomheten att fundera på sitt liv. Kanske skulle hon börja skriva om det. Hon hade skrivit en massa brev till alla sina vänner ute i världen och hon hade fyllt en hel dagbok då, för länge sen. När hon nyligen hade läst dagboken igen efter alla dessa år tyckte hon att hon nog uttryckte sig ganska bra i skrift. Sen hade hon börjat tänka på allt hon varit med om och kommit fram till att allt – åtminstone bitvis – varit ganska innehållsrikt och spännande. Hon hade inte målat på många många år, men nu fick hon lust att måla med ord.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Hur skulle man börja en bok för att den skulle väcka någons lust att läsa vidare? Vad väckte hennes eget intresse att fortsätta läsa en bok? Jo, en dramatisk början. Att man kastades in i berättelsen och kände lust att fortsätta. Vilka var de mest dramatiska händelserna i hennes eget liv?

Hon tog fram en mörkblå anteckningsbok i läder med ett ankare i guld på pärmen. Hon hade en gång köpt den för att göra dagboksanteckningar på en båtresa, men förlagt den. Hon hade inte hittat den förrän hon packade upp vid hemkomsten från resan. Hon öppnade den, funderade en stund medan hon såg ut genom fönstret. Sen började Julia skriva med glödande kinder. Hon skrev och skrev och skrev. Till sist fick Valdemar föra henne tillbaka till verkligheten när det var dags för middag. Då hade han skalat och kokt potatisen, varmt köttbullarna och slevat upp lingonsylten i en fin skål. Dukat hade han redan gjort.

Julia väcktes tillbaka till verkligheten. Hon tyckte att livet åter fått en mening och hon kände sig ung på nytt. Nåja, men i alla fall glad.

Visst var Gina tacksam över att Julia, oftast i sällskap med Valdemar, kunde rycka in som barnvakt då Björn och hon var på fest hos sina vänner eller gick på bio eller teater. Men hon hade börjat irritera sig på Julia. Julia hade alldeles för stark integritet för att hon skulle tränga sig på, och därför stannade hon kvar bara så kort tid som konvensansen krävde när hon varit barnvakt. Ändå hade Gina en känsla av att Julia ville delta mer i deras familjeliv. Det borde ha fallit sig naturligt att bjuda på middag strax efter att de hade varit barnvakt på dagen, men Gina ville vara ifred med sin familj. Hon tyckte att hon blev utsatt för ett förhör om Julia ställde någon fråga, hur enkel och oskyldig den än var. Som till exempel om hon trivdes med sina arbetsuppgifter på Kooperativa Förbundets inredningsavdelning och vad de egentligen bestod i. Gina kunde inte komma underfund med varför det var såhär, och hon fick ofta dåligt samvete för att hon varit kort och otacksam. Utan att Julia sagt eller gjort någonting kändes det som om hon helst velat att Gina skulle komma under hennes kommando och därmed få total kontroll.

Ginas irritation drabbade också rena petitesser som hade med kroppen att göra. Hon tyckte att Julia såg

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

gammal och rynkig ut. Men hon såg ändå ung ut, mycket beroende av att hon var lång, hade ståtlig hållning, sminkade sig väl och klädde sig elegant. Hon var också ungdomlig till sinnet, hade humor och hade följt med vad som hände i tiden. Ginas vänner och arbetskamrater beundrade Julia och ville gärna träffa henne då de besökte Gina.

Gina blev också störd av helt absurda saker som till exempel att hon tyckte att det lät motbjudande då Julia tuggade maten då de satt vid matbordet. Hon hade också låtit undslippa sig någon kommentar i den vägen. Då hade Julia hejdat sig mitt i tuggandet och försökt tugga tystare. Julias undfallenhet var också en källa till irritation. Då Gina kritiserade henne blev hon bara tyst, hon sa aldrig ifrån, vilket man faktiskt kunde förvänta sig av en person med viss mognad och värdighet. Julia visade också en påfallande passivitet då det gällde praktiska saker, som till exempel då barnen var små att hjälpa Gina med barnvagnen uppför några trappsteg. Då Julia försökte hjälpa till blev Gina irriterad över att hon inte hjälpte till på det sätt hon hade tänkt sig, men inte sagt något om. Gina var inte dummare än att hon förstod att mycket av det hon retade sig på var

småsaker och att hon faktiskt sårade Julia med sin kritiska hållning och sitt undvikande sätt. För ibland svarade hon inte när hon tyckte att Julia började prata om saker som inte intresserade henne. När Gina talade med sina väninnor om saken mötte hon en viss förståelse; de flesta kände igen alla turer i detta avståndstagande från sina mammor. Helst skulle mammorna inte finnas, men man önskade inte heller att de vore döda. Tyvärr verkade det som om mor och dotter gått i clinch. Ingen lösning verkade finnas. I djurens värld puttade mammorna ut ungarna från boet, i människornas var det tvärtom.

Så vad skulle man göra åt saken? Naturligtvis skärpa sig, men det var svårt. Den här attityden hade blivit en vana, som att cykla i spårvagnsspår trots att man visste att man var dömd att ramla. Var det en tröst att andra tyckte likadant? Knappast. Var detta ett känt problem i många mammor-döttrar relationer? Kanske det. Högst troligt. Men en sådan kunskap hjälpte inte till med någon lösning. Trots Ginas alla föresatser fortsatte hon.

Kapitel 15

Gabriel blev mer och mer besatt av tanken att ta reda på vad som hänt med Louise sedan de såg varandra för sista gången. Tidigare hade han inte riktigt velat veta eftersom han var rädd att sanningen skulle såra honom, och då tänkte han att det var bättre att inte veta någonting. Nu på senare tid hade han blivit mer beredd på att kunna ta emot vad han än fick reda på. Det kanske kunde hjälpa honom att få Louise ur kroppen och sinnet. Så han fick en möjlighet att börja på ny kula. Nu hade han bestämt sig – han skulle göra efterforskningar.

Men han visste inte riktigt var han skulle börja. Han hade hört av Valdemar att Louises föräldrar dött för några år sedan, ganska tätt i tiden. Gabriel trodde inte att Julia och Valdemar visste något om vad som blivit av Louise, och det skulle verka lite konstigt om han frågade. Hon hade ju varit en avlägsen släkting på tillfälligt besök hos dem då, för så många år sedan. Han ringde till Länsskattemyndigheten. De kunde inte finna henne i sina register. Han ringde till Gustav Vasa församling där hon

hade varit skriven innan hon flyttade till Berlin. De hade inte heller några uppgifter om henne, bara vad han redan visste – under vilken adress och tid hon bott i församlingen. Där tog spåret slut. Naturligtvis, tänkte Gabriel, hon fanns inte eftersom hon är utlandssvensk och registrerad i något annat land.

Så försökte han med banken. Då han bad att få tala med personalkontoret svarade en person på andra sidan tråden:

- Fröken Andersson – vad kan jag hjälpa till med?

- Mitt namn är Gabriel Berg och jag har en fråga som kanske är lite konstig. Jag skulle gärna vilja veta om ni har några uppgifter om Louise Berg, min syssling, som var anställd på banken under åren 1947 och 1948. Jag vet att hon flyttade till Berlin på uppdrag av banken, men sen vet jag ingenting mer. Och jag skulle gärna vilja få kontakt med henne.

- Dröj en stund så ska jag se vad jag kan göra.

Gabriels hjärta började slå i en ohälsosamt hög takt. Han tyckte att det tog evigheter innan den vänliga fröken

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Andersson återkom och han undrade ett slag om hans samtal hade kommit bort på vägen. Men sen hörde han hennes glada röst igen:

- Jodå, sa hon, men tyvärr är det så att hon lämnade sitt uppdrag för banken i Berlin 1949 efter ett års tjänst. Därefter har vi inga uppgifter om henne.

Modet sjönk hos Gabriel, men sen erinrade han sig att Louise hade sagt att hon skulle ha sällskap av en chef och en kollega.

- Förlåt att jag är så besvärlig, men jag skulle i så fall gärna vilja veta om det finns någon uppgift om vem som var i Berlin för bankens räkning samtidigt som fröken Berg. Jag vet att hon skulle ha sällskap av sin chef och en kollega.

Lång, lång paus. Tänk om han skulle dö av hjärtslag innan han fick de uppgifter som nu verkade vara så nära inom räckhåll.

- Jag ser här att en av våra tidigare högsta chefer var där samtidigt som fröken Berg. Han har nu gått i pension. Han flyttade till Spanien så fort han blev pensionerad och hans adress har jag tyvärr inte. Fröken Hamrén var också

där. Hennes adress har jag faktiskt eftersom hon råkar vara min moster.

Fröken Andersson var sedan alldeles tyst i telefonen. Kanske undrade hon varför han inte hade frågat någon i släkten eftersom de var sysslingar. Eller kanske hejdade hon sig för att hon sagt alldeles för mycket. Sen sa fröken Andersson:

- Jag vet inte riktigt ... Egentligen får jag inte lämna sådana här upplysningar utan att veta vad de ska användas till. Det kan ju handla om en personlig vendetta, förföljelse – Gud vet vad. Ni måste förstå mig, herr Berg. Kan ni möjligen ...

Gabriel tog sats. Sanningen var nästan alltid det bästa alternativet när man blev trängd:

- Mm ... Jag har all förståelse för fröken Anderssons bryderi. Jo, såhär är det ... Trots att hon är min syssling så var jag oerhört förälskad i henne. ... Det var väldigt länge sen. Jag kan inte glömma henne. Jag måste få reda på var hon finns och vad som hänt med henne.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Det blev åter alldeles tyst på andra sidan linjen. En lång stund. Den vänliga fröken Andersson förstod att här handlade det om romantik. Regler och paragrafer och skydd av person kunde inte stå i vägen för något så stort. Så hon gav Gabriel adress och telefonnummer till sin moster och sa varmt att hon önskade honom lycka till.

Hon förstod att hon hade tagit en stor risk – vad var det som sa att han talade sanning? Om någon oegentlighet hade begåtts så fick hon stå till svars, och det innebar omedelbart avsked från banken. Kanske hade hon till och med begått en straffbar handling ... Något inom henne sa att hon ändå handlat rätt. Och sen kände hon sig alldeles varm om hjärtat flera timmar framöver. Hon tänkte att innan Gabriel Berg fick tillfälle att tala med moster Liselott så skulle hon själv tala med henne, berätta hela historien och be henne bedöma om han hade rent mjöl i påsen. Så fick hon någon att dela ansvaret med. Sen hoppades hon också att få reda på hur den här romantiska historien utvecklade sig. Hon var ju faktiskt inblandad.

Nu satt Gabriel på en bänk i Battersea Park och tittade på fåglarna i dammen. Han hade kommit till London på söndagkvällen, det var redan torsdag och alltså fjärde dagen som han satt här i ett rätt fåfängt försök att möta Louise. Hon bodde i ett ganska magnifikt hus precis invid parken. Om han vände sig om kunde han se hennes port och vilka som gick in och ut. Han bodde på ett pensionat ägt av kanadensare på Hans Place i Westminster, på promenadavstånd från parken. Det tog drygt en halvtimme att komma dit. Han kunde antingen gå längs Sloan Street, förbi Sloan Square, över Chelsea Bridge och strax därefter ner i Battersea Park, eller ta bussen från Hans Place direkt dit.

Han tänkte tillbaka på den senaste tidens händelser. Han hade besökt Fröken Hamrén i hennes hem. Fröken Hamrén hade haft sporadisk kontakt med Louise ända sedan de skildes åt i Berlin och de hade skrivit julkort till varandra med några ord i. Han mindes hur han hade tagit kontakt med henne per telefon och att hon, då hon hörde hans ärende, hade bjudit honom på te en lördagseftermiddag i sitt hem på Gärdet. Efter att hon hälsat honom välkommen hade hon gjort iordning en

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

tebricka och placerat den på ett rullbord mellan dem.

Fröken Hamrén hade vid något tillfälle sagt att hon bott i sin lägenhet så länge den funnits, sedan någon gång i början på 30-talet. Det verkade som om hon var ogift vilket var förvånande med tanke på hennes behagliga sätt och nätta apparition. Hon verkade vara i femtiofem-sextioårsåldern. Hon var enkelt och tidlöst klädd i veckad grå flanelkjol, jumperset i rosa och med ett halvlångt pärlhalsband runt halsen. På fötterna hade hon ganska präktiga svarta pumps med halvhöga klackar. Hon hade lite rouge på kinderna, för övrigt var hon inte sminkad. Hon hade tjockt, kortklippt gråsprängt hår.

- Louise, ja. Alla beundrade henne på banken för hon var så vacker och så vänlig mot alla – kunder såväl som arbetskamrater. Hon brydde sig verkligen om människor. Sen ville alla vi kvinnor se ut som hon ... Men det var ju inte det vi skulle tala om, eller hur ... Om jag förstått rätt var ni bekanta någon gång i slutet av femtiotalet, strax innan hon begav sig till Berlin. Ja, då kom vi rätt nära varandra, Louise och jag, eftersom det inte fanns så många andra svenskar där. Men jag kan lugnt påstå att vi inte hade samma livsstil. Och, ja, ålderskillnaden var också ganska

stor. Medan jag föredrog, och alltid har föredragit, ett liv i lugn och ro var inte Louise den som försatte något tillfälle till att roa sig. Uppriktigt sagt var jag lite skrämmd av allt jag fick se i Berlin, resterna av en tidigare så levande stad, nu i ruiner. Och människorna ... De går inte att beskriva.

- Jag har bara sett förödelsen på journalfilm, men den tycks vara obegripligt omfattande. Jag tror aldrig vi riktigt förstod hur bra vi hade det även om vi kände av kriget här hemma. Ändå klagade vi ...

- Jodå, jag minns också hur vi frös och hur mörkt och kallt det var. Men för att återgå till Louise – hon träffade en engelsman som tjänstgjorde vid *The Control Commission* i Västberlin. Tillsammans med nordirländare, amerikaner och fransmän hade de till uppgift att ställa tillrätta saker och ting i kaoset i Tyskland strax efter freden. De hade avsatt general Dönitz och tagit över styret över Tyskland. Till deras skyldigheter hörde till exempel att de skulle avskaffa nazistiska lagar och organisationer, demilitarisera och denazifiera landet och ställa krigsförbrytare till svars. – Ja, men allt det där vet ingenjörn nog... – För att hålla modet uppe hos de allierade i Berlin hade många cocktailpartys

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

och fester anordnats, särskilt hos de amerikanska styrkorna som verkligen behärskade konsten, berättade Fröken Hamrén. Bland så många män var kvinnor eftertraktade och Louise kunde välja och vraka som hon ville bland alla de män som uppvaktade henne.

Gabriel kände sig lätt olustig. Han visste inte riktigt om han ville veta detaljer ur Louises kärleksliv i Berlin. Men Fröken Hamrén fortsatte:

- Peter var den som såg bäst ut av alla briter. Han talade dessutom en bedövande vacker engelska. Efter Peters tvååriga tjänstgöring i Berlin bosatte sig han och Louise som man och hustru i London.

Det var ungefär allt Fröken Hamrén hade berättat. Hon visste också att Peter för närvarande var stationerad i Wien, men att båda just nu var i England där Peter hade ett tidsbegränsat uppdrag. Fröken Hamrén gav också Gabriel Louises adress.

Han hade inte velat skriva till Louise av rädsla att han skulle ställa till något obehag för henne ifall någon obehörig, till exempel hennes man, skulle komma över

brevet. Av samma skäl hade han inte velat ringa till henne. Så nu satt han på sin bänk i Battersea Park och gjorde ett desperat försök att stöta ihop med henne, och störst chans var det förstås så nära hennes bostad på Prince of Wales Drive som möjligt. Om hon överhuvudtaget var i London och i deras bostad.

Innan han gav sig iväg hade han talat med Carina, han tyckte att han var skyldig henne det. En kväll då han lagt barnen gick han in i vardagsrummet där hon satt, tog sats och sa:

- Carina, jag måste tala med dig om en sak.

Carina såg på honom och höjde ena ögonbrynet.

- Jo, jag tänker ta semester nästa vecka och resa till London. Du kanske minns att då vi träffades för första gången så var jag helt under isen. Det var du som såg till att jag ryckte upp mig, och det är jag tacksam för. Jag vet inte vad som skulle ha hänt annars ...

- Ja, jo – det är klart att jag minns.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Vad jag aldrig sagt till dig är att min nedstämdhet handlade om mitt livs stora kärlek. Jag var mycket, mycket ung då, bara sexton år. Kanske etsar sig upplevelser man har i den åldern fast särskilt starkt. Men jag kunde aldrig glömma henne ...

Gabriel såg provande på Carina.

- ... och då du och jag träffades hade det gått många år och jag sörjde fortfarande.

Carina satt alldeles stilla och granskade stuckaturen i taket. Gabriel fortsatte:

- Nu har jag tagit reda på var hon finns. Jag får ingen ro i min själ om jag inte får träffa henne. Det känns som om vi aldrig tog ordentligt avsked av varandra. Kanske är det bara jag som känner så, jag vet inte ... Jag har fått reda på att hon är i London nu och för en kort tid framöver. Jag vet inte riktigt hur jag ska bära mig åt för att träffa henne men vill ändå åka dit på vinst och förlust. Det har tagit lång tid för mig att spåra henne och ibland har jag varit nära att ge upp ...

Carina satt tyst en lång stund. Nu inspekterade hon boaseringen på väggen framför. Det var omöjligt att tolka hennes ansiktsuttryck. Till sist sa hon tonlöst utan att se upp:

- Åk du.

Han hade tagit en kopp te i paviljongen. Sedan hade han gått till den bänk som han nu satt på och där satt han fram till lunch. De tidigare eftermiddagarna hade han studerat några av de många broarna över Themsen eller så hade han gått till Tate, Albert and Victoria Museum eller National Gallery. Nu var det torsdag och bara tre dagar kvar tills han skulle flyga tillbaka hem. Det verkade så hopplöst att sitta såhär i parken och vänta på någon som aldrig kom.

Chansen att träffa Louise tycktes vara lika stor som att hitta ett särskilt dyrbart sandkorn i öknen. Han hoppades mot allt förnuft att hon hade en liten hund som skulle rastas, eller att hon som så många andra skulle springa ett varv eller två runt parken för konditionens skull. Han var inte riktigt säker på varför han ville träffa Louise, han bara kände att han måste. Om han mot förmodan fick träffa

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

henne och tala med henne så fick väl utgången ge sig av sig själv. Innerst inne hoppades han nog på en fortsättning, hur omöjlig det än tycktes vara.

Han såg på hur barn och gamla matade fåglarna i dammen. Han var inte så insatt i fåglar, han hade glömt alla namn som Valdemar gett dem på skogspromenaderna i barndomen. De här var ju sjöfåglar förstås. Han förstod att här fanns många arter samlade på samma ställe. De enda han kunde namnen på var änder, möjligen också sothöns, men åtminstone åtta andra arter kunde han urskilja. Lite längre bort på en kulle till höger kunde han se påfåglarna. En av dagarna hade han sett en tupp högdraget spänna ut sina praktfulla stjärtfjädrar för att locka till sig några trista men tydligen för tuppen attraktiva gråbruna hönor.

Många motionärer passerade på gången framför honom. En del flöt, nästan dansade fram till synes utan ansträngning, andra flåsade, satte fötterna tungt i marken och svettades floder. Män och kvinnor tycktes jämnt fördelade, kanske med någon övervikt för män. De som promenerade i parken eller rastade sina hundar log vänligt mot varandra på ett mycket brittiskt sätt – svalt

uppmärksammande. De flesta log även mot honom där han satt på sin bänk. Kanske började de betrakta honom som en konstant i parklivet efter att ha sett honom sitta på samma bänk fyra dagar i streck. Sådana leenden kunde man inte drömma om att möta i Sverige, där de flesta, åtminstone i Stockholm, gick omkring på gatorna och i parkerna och såg sura ut eller inte låtsades se varandra. När ingen såg det satt Gabriel på sin bänk och försökte öva in det där sympatiska, svala leendet.

Han hade det bra där under de stora träden som skuggade från den heta försommarsolen medan han funderade och observerade det som hände runtomkring. Inte helt närvarande lade han i ögonvrån märke till en gestalt som närmade sig och som hade något bekant över sig. Han tyckte sig känna igen gången – lite studsande men ändå sensuell. Så fick han plötsligt en intensiv känsla av att livet, som dittills pågått i svart-vitt, nu sattes i färg. Nej, det var nog någon som liknade henne. Så han vände tillbaka blicken och fortsatte att betrakta fåglarna i dammen medan hjärtat hann slå några extraslag. Då kvinnan kom närmare tittade han upp på henne och hon log mot honom på det där uppmärksammande, men lite opersonliga sättet.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Det var Louise. Ingen tvekan. Han kände sig alldeles svag. Vad skulle han göra nu? Skulle han springa efter henne ...

Hon var helt klädd i svart och hade hon inte haft en sidensjal i klara vackra färger runt halsen skulle man kunna tro att hon hade sorg. Hennes kropp var fylligare än han mindes, mognare. Ännu mer åtråvärd. Hennes starka välformade ben kom till sin rätt i de svarta strumporna trots eller tack vare de låga ballerinasorna. Hon var enkelt sminkad på ett sätt som framhävde hennes skönhet. Den var mer iögonfallande nu än han mindes. Hur kunde han tro att en sådan kvinna skulle ha något intresse av honom? Hur kunde han ha hoppats att hon skulle känna igen honom? Eller ens minnas honom efter alla dessa år? För honom var hon unik, navet kring vilket allt kretsade. För henne var han nog bara en av många erövringar i ungdomen. Han var beredd att resa sig upp från bänken, ta bussen till Hans Place, ta telefonen och försöka få ett flyg tidigare än planerat. Gärna samma kväll. Eller eftermiddag. Hon hade ju inte känt igen honom.

Men så – efter vad han uppfattade som en evighet –
vände hon sig om. Hon såg bestört och lite frågande ut.

- Putte? Är det inte du, Putte? Vad i all världen gör
du här? I Battersea Park av alla parker. Har du ramlat ner
från något flygplan? Routen går ju precis här över.

Han såg att hon blev påverkad – av förvåning,
genans, glädje, bestörtning - vad? Och Gabriel sa som det
var:

- Jag sitter här och väntar på dig.

Hon kom och satte sig bredvid honom på bänken.
Sen sa hon:

- Ja, men allvarligt talat, Putte?

- Allvarligt. Mycket allvarligt talat. Jag sitter här och
väntar på dig.

Först blev hon alldeles tyst. Sen log hon och såg på
honom. Rakt in i ögonen. Allt runtomkring – änder, barn,
gamlingar, påfåglar, motionärer – försvann. Gabriel kände
det som om han var tillbaka i Louises lägenhet på

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Vidargatan när han var femton år och låg i hennes säng och såg henne in i ögonen för allra första gången.

Sen tog han sats, det var lika bra det, han kände att han var beredd på vad som helst:

- Jag har aldrig kunnat glömma dig. Om man ser det negativt så har du förstört mitt liv. Eller rättare sagt – så har jag låtit dig förstöra mitt liv. Om man ser det positivt så har du berikat mitt liv tills jag dör, men bara i minnet. Nu känner jag att det inte räcker med minnet.

Louise vände blicken mot dammen. Hon var alldeles tyst. Han tyckte att han kände värmen av hennes kropp fast hon satt en bit ifrån honom, inte så långt bort. Hon satt så en lång, lång stund. Han ville finnas tätt, tätt intill henne. Sen såg hon åter på honom mycket beslutsamt, nästan lite bistert. Gabriel tänkte att nu kommer det. Hon kommer att säga att det var trevligt att se honom efter alla dessa år, men nu var hon gift och han kunde ju själv förstå att hon inte kunde träffa honom i fortsättningen. *Let bygones be bygones.* Men hon frågade honom korthugget, medan hon rätade på sig och såg på honom:

- Hur länge är du kvar i London?

- Flyget tillbaka går på söndag kväll, sa han och kände sig svimfärdig. Vad skulle nu komma, tänkte han.

Det tycktes ta en evighet innan hon svarade. Hon kisade lite med ögonen som om hon försökte skärpa blicken på något långt på andra sidan sjön där man kunde skimta tepaviljongen. Utan att se på honom sa hon nästan tonlöst, men han tyckte att hon såg lite nervös ut:

- Var bor du?

Vad var dethär för lek? Varför gjorde hon såhär? Höll honom på halster liksom ... Ställde hon sådär korta frågor så kunde han också svara kort.

- Hans Place ...

- Jag vet precis, sa hon blixtnabbt.

Sen tittade hon rakt ut i luften, förbi dammen med fåglarna och över trädtopparna någonstans. Hon sa ingenting, men såg fortfarande lite sträng ut. Därpå vände hon sig mot Gabriel, såg allvarligt på honom och sa utan en min:

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Ta med dig rakapparat och tandborste och något ombyte så kommer jag och hämtar dig om en timme prick.

Louise trasslade ut den mörkgröna Bentleyn ur den värsta londontrafiken. Hon hade inte sagt vart de skulle, men han kunde se på skyltarna att de var på väg åt nordväst. Oxford? Birmingham? Hon var klädd i en kakifärgad skjorta med uppkavlade ärmar och knälånga shorts. På fötterna hade hon vita sandaler. De enda smycken hon bar var en vigselring, ett ganska tjockt flätat guldarmband och snäckformade öronclips av guld. Naglarna på både fingrar och tår var målade i ett mörkrött lack. Håret var uppsatt i en tung knut; hon hade samma frisyr som på Vidargatan. Hennes doft var densamma som då.

Hon hade redan hunnit bli lätt solbränd, hennes hud var slät och len och hon hade trots att hon hade så mörkt hår små guldfjun på underarmarna. Hon hade inte sagt någonting sedan hon hämtat honom, bara hälsat helt kort. Trafiken krävde stor uppmärksamhet även för en van londonbilist så konversation var knappast att tänka på. Då

trafiken lättat något frågade Gabriel vart de var på väg.

Louise svarade:

- Vi är på väg till ett hus som ägs av goda vänner till mig. Jag har deras nyckel sedan länge tillbaka. Sedan avbeställde jag några möten jag skulle ha haft under de här dagarna. (Vadå för möten, undrade Gabriel.) Peter är i Brighton på någon – eh – konferens, sa han, hela veckan och Henry är fortfarande på sin internatskola. Ja, jag har en son. Jag ser honom så litet så jag tycker att jag inte riktigt känner honom. Du vet – dessa *boarding-schools*.

Han hade inte sett på henne sedan hon hämtat honom på Hans Place och de satt sig i bilen. Nu vände han sig mot henne. Så överraskad att han tappade andan såg han hennes bröst skymta i skjortans öppning. Skjortan hade glidit fram och ner en bit från höger axel. Han såg den solbrända huden som längre in gick över i en ljusare ton. Längst in anade han vårtgårdens knotttriga rand. Han blev både förvirrad och eggad. Han kunde på en lång stund inte se på något annat. Det verkade inte som om Louise märkte något. Eller också gjorde hon det. Hade hon tänkt ut det

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

här på förhand för att göra honom förlägen? Det var inte helt uteslutet.

Så småningom fick han någorlunda kontroll. Han ansträngde sig för att lämna blicken från hennes bröst och i stället gå tillbaka och tänka på vad hon hade sagt. I fortsättningen försökte han att vända sig mot henne så litet som möjligt, men ibland blev frestelsen för stor. Efter en lång paus sa han:

- Det var mycket information på en gång. Men hur är det med dig? Vad gör du? Hur lever du? Är du lycklig?

- Vi har tre dagar på oss att tala med varandra. Eftersom du gjort den här resan bara för att träffa mig och eftersom du säger att du tänker på mig på ett särskilt sätt så vill jag att du ska veta en del om mig. Men först vill jag veta lite mer om dig.

Nu mindes han hennes mycket speciella röst. Den var en aning hes och mycket melodiös. Även det mest banala påstående fick hon att låta gåtfullt. Hon kunde som ingen annan skapa en atmosfär av spänning.

- Vad vill du veta?

- Ja, jag ser ju att du har en vigselring, så du är gift, antar jag. Du är snygg och välklädd så jag tror att du har det bra. Men – jag vill inte gissa. Berätta själv.

- Ja, jag är gift. Med Carina som är sjukgymnast, men nu hemma med barn. Vi har två små flickor, fyra och fem år gamla.

Gabriel tvekade. Louise vände sig mot honom och såg uppmuntrande på honom. Skulle han verkligen ... Men, okej då:

- Carina och jag har ett komplicerat förhållande. Vi sover numera i skilda sovrum ...

Det kom för Gabriel att det han just sagt kunde tolkas som en variant av ”Min fru förstår mig inte ...”, som han betraktade som ett ovärdigt och vulgärt sätt att göra sig tillgänglig. Han var definitivt inte ute för en tillfällig förförelseakt. Långt därifrån. Nu gällde det liv eller död. Samtidigt var det han sagt sant. Så han måste nog ändå fortsätta på den inslagna vägen:

- Jag vet inte om hon överhuvudtaget tycker om mig eller är intresserad av mig. Vi talar väldigt lite med varandra.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Men när jag får vara på tu man hand med henne är hon vänlig, väluppfostrad och klok, men reserverad. Jag träffade henne under en tid då jag var olycklig och jag har henne att tacka för att jag någorlunda tagit mig ur det depressionstillstånd som jag befann mig i. Jag tror att jag hade en depression, i alla fall kändes det så. Det började strax efter det vi skildes åt, du och jag, (det lät lite för intimt det där sista ”du och jag”, men det gick inte att ändra nu) och det höll i sig väldigt länge ... Men då Carina väl fått mig på bättringsvägen så tappade hon intresset för mig ... Än mer så då hon fått barnen.

- Hur då – än mer så – menar du?

- Ja, det är lite svårt att förklara kanske ...

Gabriel satt tyst en lång stund. Han tyckte att det gick lite väl fort. Han frågade sig om han var beredd på att utelämna sig efter en så här förhållandevis kort tid efter återföreningen med Louise. Men om han sagt A så fick han säga B. Samtidigt – om han skulle fortsätta blotta sig på det här viset måste han också utlämna Carina och det ville han inte. Det var ingen tvekan om att han hade ett stort behov av att tala med någon. Han ville inte att Louise skulle tro att

han sökt upp henne bara för att beklaga sig och kanske få lite tröst hos någon som han känt länge och som inte förstod att hon var direkt inblandad i händelserna. Han insåg att Louise inte var den rätta personen att öppna sig för med tanke på hur hon kunde misstolka hans, nåja – bekännelse. Å andra sidan frågade Louise så öppet och hon verkade uppriktigt intresserad. Det kändes som om han känt Louise i hela sitt liv och det var ju på sätt och vis sant. Mer än halva i alla fall. Han var också rädd att verka för angelägen. Det måste finnas ett gensvar hos henne om det skulle bli något – obestämt vad – mellan dem.

Gabriel erinrade sig ett psykologiskt experiment med hundar – och inte möss eller råttor för omväxlings skull. Om han hade förstått rätt så handlade det om motivation. Hundarna hade delats upp i två grupper, en där hundarna var måttligt hungriga, en där de var mycket hungriga. Mat fanns bakom en fullt synlig men oöverkomlig barriär. De måttligt hungriga hundarna fann en väg vid sidan av barriären, medan de mycket hungriga gång på gång – utan att ge sig tid att besinna sig – vettlöst kastade sig mot barriären utan att kunna forcera den och nå det åtrådda målet. Gabriel ville inte befinna sig bland de mycket

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

hungriga hundarna. Han ville ge sig själv tid att tänka efter och begrunda vilken väg som vore den bästa att nå sitt mål. Även om han inte var riktigt säker på vad målet var. Än så länge. Han ångrade lite att han gått så snabbt fram hittills. Och han måste ge akt på varje litet tecken som Louise medvetet eller omedvetet gav honom, gå mycket försiktigt fram och ändå berätta som det var. Allt kändes som ett vågspel som han måste ge sig in i, så han fortsatte:

- Vi har ett vitt äktenskap, är det inte så man säger? Jag har fått uppfattningen att Carina har sexuella svårigheter. Jag tror att hon tycker att jag är motbjudande som man ... Även om mitt självförtroende kunde vara bättre så tror jag att jag är rätt normal och ser rätt normal ut och har ett någorlunda normalt driftliv, så jag känner inte att felet, om man nu vill kalla det så, är mitt.

Louise satt tyst, men nickade då och då bekräftande. Gabriel fortsatte:

- Hon har sedan länge gått i psykoterapi. Jag trodde att man måste vara sinnessjuk för att gå i terapi, men det är inte alls så numera, har jag förstått. Tvärtom, bland dem vi umgås med är det ganska vanligt att man går i terapi,

oavsett om man har några problem eller inte. Man kan skryta med att man har en egen *shrink*.

- Så det skulle kunna vara nån sorts lyxproblem, då?
sa Louise utan att egentligen vänta sig något svar.

Trafiken var inte längre så tät som då de lämnade London. Vädret var rätt molnigt och ett ganska skönt bilväder – inte alltför varmt så man måste hålla fönstren helt öppna.

Gabriel tyckte illa om drag. En gång en vacker och het sommardag hade han suttit i baksätet på en bil och känt sig mer och mer besvärad av draget. Han hade varit gäst hos några goda vänner och inte velat vara till besvär med att be att få fönstret stängt. Men efteråt hade han fått så hög feber och blivit så sjuk att han måst ligga till sängs med en hemsk hosta. Då han i nästan omtöcknat tillstånd blivit körd till sjukhuset hade han med svårighet kunnat ta sig från bilen in till akuten. Eftersom han rökte ganska mycket var han övertygad om att han hade lungcancer, men det hade visat sig att han fått något som hette mycoplasma, en lungsjukdom som krävde antibiotika och som var långvarig. Han hade varit riktigt sjuk i tre veckor eftersom han av

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

någon anledning inte fått rätt antibiotikum från början. Han hade varit sjukskriven från jobbet i nästan två månader sammanlagt. Sedan dess hatade han drag, särskilt i bilar.

- Hur länge har hon gått i terapi?
- Jag tror i två år sådär. Nej, kanske drygt ett.
- Har terapin haft effekt?

Gabriel tänkte efter.

- Om den haft effekt? Ja, det är ju svårt för mig att säga eftersom jag inte vet riktigt vad hon går där för. När jag frågade henne sa hon lite kort att hon kände ett allmänt missnöje i livet. Hon har ju en hel del i bagaget – för tidigt född, rätt isolerad och väldigt bortskämd i barndomen. Enda barnet med allt vad det medför. Såvitt jag har förstått går hon hos en terapeut med vida vyer, inte främmande för olika typer av terapi, men hennes förankring verkar vara i den klassiska psykodynamiska freudianska läran. Men hon är alltså inte ortodox om jag fattar saken rätt. Pigg på nya vinklingar.

Louise nickade eftertänksamt och la in en ny växel i en av de sällsynta uppförsbackarna. De hade nu kommit från motorvägen och åkte på en något mindre men fortfarande väl trafikerad väg.

- Först gick hon i enskild terapi. Det var någon tid efter hon hade fött flickorna. Jag förknippade omedelbart hennes otillfredsställelse med att hon var missnöjd med mig. Så efter en tid då terapeuten föreslog att vi skulle träffa henne tillsammans så ställde jag upp förstås.

- Gav det något?

- Nej, den där terapeuten verkar gå sina egna vägar eller – vad vet jag? Hon ska ge oss läxor som går ut på att vi får belöningar av olika slag om vi kan röra vid varandra, ospecificerat hur. Om och i så fall när vi klarar detta första moment så ska vi sätta igång några slags sexuella övningar som terapeuten beskrev noga och på ett pinsamt sätt. Det verkade som om hon mer än gärna skulle ha velat vara med själv. Hon gav oss också en broschyr med illustrationer: avskalade, pedagogiska – helt intetsägande. Blandningen av terapeutens kliniska korrekthet och lönnliga kättja var förvirrande. Momentet därefter skulle gå ut på att massera

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

varandra med en olja som terapeuten säljer till reducerat pris. Under tiden ska vi se varandra djupt i ögonen och efter tre minuter – inte förr och inte senare, så äggklockan är av nöden i detta moment – ska vi betrakta varandras nakna kroppar uppifrån och ner. Man kan bli impotent för mindre. Varken Carina eller jag klarar sådana programmerade befängdheter. Där är vi helt överens. Vi förmådde inte ens avverka det första momentet.

Louise log.

- Men – förlåt en indiskret fråga. Hur ska jag uttrycka mig ... Jo – lever du i celibat?

Nu blev Gabriel alldeles tyst. Kände han henne tillräckligt väl för att berätta något som han skämdes för men inte kunde undvara? Hur usel kunde han framställa sig själv inför Louise? Skulle hon kanske kasta ut honom ur bilen om hon fick höra den nakna sanningen. Skulle hon förstå honom? Jo, han hade en känsla av att hon faktiskt skulle förstå. Utan att ha fog för det uppfattade han att Louise hade varit med om en hel del och att hon var mottaglig för att livet kan se ut på många olika sätt, som

kanske inte alltid överensstämmer med önskvärda normer.

Så han sa:

- Sedan något år tillbaka har jag en älskarinna. Fast det är svårt att tillämpa begreppet älskarinna på den försynta och bleka varelse som jag mötte på en fest som min sekreterare anordnade och som jag pliktskyldigast gick till. Lena, som hon heter, såg så ensam och vilsen ut att jag av rent medlidande bjöd upp henne då dansen började. Vartefter kvällen framskred gjorde vin, upphetsande musik och min sexuella nöd sin verkan och bidrog till att jag följde med Lena hem och vi gjorde vad naturen krävde av bara farten.

Gabriel var väl förtrogen med den ensamhet Lena måste ha känt. Hon var precis så ensam och blyg som hon såg ut och Gabriel hade blivit berörd av hennes övergivenhet. Han hade också blivit rörd av den tacksamhet hon visade över att han överhuvudtaget brydde sig om henne och ville visa henne en sådan godhet som att komma henne nära. Han hade blivit besvårad av hennes undergivenhet men börjat inse att båda hade ungefär samma problem och skulle kunna få något slags behållning

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

av varandra, utan att känna att någon av dem utnyttjade den andra. Båda var ensamma och hungriga. Lena visste att han var gift och att han aldrig någonsin skulle skilja sig av skräck att bli av med flickorna. Lena fick inta den föga tacksamma rollen som tröstare.

- Hmm ... Träffar du henne fortfarande. Lena, menar jag.

- Ja, vi träffas någon gång i veckan ganska regelbundet. Ibland lite oftare. Problemet för mig är att jag inbillar mig att hon kanske hoppas att jag i det långa loppet ska skilja mig.

De hade sedan länge passerat Oxford. Landskapet var böljande och lantligt, man kunde riktigt se att det kanske en gång i tiden hade bestått av sanddyner. Louise svängde av från motorvägen till en mindre väg och till ett samhälle som hette Hollywood, något som gav andra associationer än *afternoon tea*, men det var precis vad Louise tyckte att de behövde. Eftersom samhället befann sig ganska nära dit de skulle föreslog hon att de också skulle proviantera för de kommande dagarna. Så där satt Gabriel tillsammans med Louise i en trivsamt mörk och stökig lokal

med hela batteriet av klassisk *afternoon tea*. Detta kanske var den måltid som han uppskattade mest i England. *Fish and chips* var också ätbart. Han undrade vilken mat Louise skulle komma att proviantera, men förlitade sig på hennes världsvana. Klockan var sådär halvfyra och de tog god tid på sig att njuta av alla läckerheter som tebordet bjöd. En *cucumber sandwich* var inte så tokig som den lät.

Louise svängde in bilen genom en knappt märkbar öppning i det täta buskaget. Det lilla huset de hade framför sig var precis ett sådant som man kan se i brittiska filmer. En liten idyll inbäddad i murgröna och stockrosor och med smaragdgröna gräsmattor runt om, omgärdad av tuktade hagtornshäckar, i ett böljande landskap med stora åkrar och ängar på ömse sidor och en skog alldeles bakom huset.

Det visade sig att Gabriel gjort en riktig bedömning av Louises sinne för gastronomiska njutningar. De satt nu mitt emot varandra vid matbordet i det lilla huset. Klockan var tio. De hade tillsammans lagat *vitello tonnato*, som hade krävt en hel del förberedelser, men blivit en klar succé. Louise hade valt vinet. Gabriel var inte någon vinkännare, men förstod att det blivit valt med omsorg.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Var var vi nu? sa Louise.

- Jag berättade för dig om Carina och om Lena och jag kan fortsätta tills du kvävs. Men vi kan väl byta roller så jag får höra lite om dig.

- Hm ... Mycket vatten har runnit under broarna sedan jag lämnade Stockholm. Då jag kom till Berlin var allt nytt för mig. Staden, språket, arbetsuppgifterna, människorna omkring mig. Jag hade aldrig varit utomlands förut. Jo, i Norge en gång, men det räknas inte. Berlin var fruktansvärt mörkt, fattigt, fortfarande fullt av ruiner och dekadent som det alltid varit. Man vande sig snabbt, upprörande snabbt. Men vi som arbetade där, levde i ett slutet isolat och hade det mycket bra. Vi såg inte eländet omkring oss för bara partyn.

- Jo, fröken Hamrén, din arbetskamrat berättade det för mig. Hon hjälpte mig att ta reda på var jag skulle kunna hitta dig.

- Aha, var det därför du satt i parken i morse? För att hon hade gett dig min adress? – Jo, så på en av dessa vilda fester träffade jag Rupert – jag umgicks helst med

engelsmän med uppdrag för *The Control Commission*. Han var adlig, ståtlig, elegant, snobbig, välklädd, vacker och förde sig väl i alla sammanhang. Han tillhörde den engelska överklassen, en klass som knappast existerar i Sverige. Han var från ett enormt slott som hade varit i familjens ägo i generationer. Tänk dig Brideshead – ja, du vet ... Rupert gjorde anspråk på mig med en intensitet som då saknade förklaring. Jag har visserligen alltid haft lätt att attrahera män – det är något jag vill diskutera med dig. Påminn mig senare! Jo, Rupert i alla fall. Det fanns något desperat och överhettat i hans belägring. Han fick aldrig nog. Han ville till och med att vi skulle *make love*, älska, säger man så? på luncherna hemma hos honom. Jag fick en känsla av att han inte brydde sig om mig. Bara han fick det han ville ha. Han var inte intresserad av mig som person. Någonting saknades. En känsla, en tanke, ett sammanhang ... Senare fick jag reda på att han just hade blivit övergiven av sin stora passion, en kvinna av samma klass som han själv. Hon var katolik och fick kallelsen ganska plötsligt en dag när hon gick på promenad. Hon var nu i Rom som novis.

Louise gjorde en ganska lång, eftertänksam paus. Sen såg hon på Gabriel och sa:

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Putte, jag tror att Rupert är far till min son. De är så lika. Jag har aldrig berättat det för någon tidigare och Peter – antingen ser han det inte eller också bryr han sig inte.

- Men du är inte alldeles säker ...

- Jodå, allting stämmer. Henry föddes för tidigt, som man sa. Det var bara jag som kunde räkna ut att han föddes precis som han skulle om han var Ruperts.

De dukade av, diskade och tände ljus. De satte sig i varsitt hörn i den låga mjuka välkomnande soffan. De hade druckit vin och kände sig glada och lite tunga i kroppen. Louises berättelse hade paradoxalt nog gjort henne ännu mer åtråvärd. Gabriel la sin hand på soffan mellan dem. Det dröjde en liten stund, sen la hon sin hand över hans.

- Kära, kära Putte. Jag är så rädd att göra dig besviken. Jag vet inte vad du förväntar dig av mig, något är det väl. Efter alla dessa år då du säger att du inte kunnat glömma mig måste du ha höga förväntningar. Några saker vet jag. Vi är inte unga längre. Vi befinner oss inte på Vidargatan. Varken du eller jag är några oskulder. Ingenting kan bli som då. Det vi var med om är ett ljuvt minne.

Gabriel började återigen förtvivla. Men han behärskade sig. Inte gå för snabbt fram! Till slut kunde han inte hålla emot, han måste få veta:

- Vilken betydelse har jag för dig? Är det bara jag som fortfarande känner så starkt. Så starkt att jag hindras i mitt liv ...

- Visst har jag tänkt på dig. Jag var din första. Jag fick lära dig. Ingen annan hade varit där före mig. Det låter kanske cyniskt, men tänk inte så. För det var inte kallt och cyniskt, tvärtom. Jag tror inte att du kan ana hur mycket du gav mig. Inte bara sinnligt utan något annat också. Jag kan inte riktigt sätta ord till det, men det handlar om ett förtroende som du hade till mig och som gjorde att jag kände mig viktig, betydelsefull. Jag vill att du ska veta det. Som det är nu så har jag inte och har inte sedan jag lämnade Sverige haft någon som jag kan tala förtroligt med, så som jag gör med dig nu. Inte ens någon väninna. Jag har egentligen inga vänner. Mina ungdomsvänner i Sverige har jag förlorat, ja, inte Liselott Hamrén, förstås, men hon är mer en bekant än en vän. Och jag tror inte att hon skulle förstå. Vi är så olika.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Louise undvek ögonkontakt, men eftersom de satt i varsitt soffhörn var den inte så naturlig som om de suttit mittemot varandra.

- Min ambulerande tillvaro har förhindrat djupare kontakter. Men istället uppmuntrat tillfälliga ... Så därför är du också nu en mycket betydelsefull person för mig. Kanske på ett annat sätt än då. En fast punkt i min tillvaro. Då jag såg dig där på bänken i parken förstod jag att du är och alltid har varit min vän. Kanske min enda. Jag har bara inte tänkt på det förrän nu.

Gabriel visste inte riktigt vad han skulle säga. Eller göra. Hennes hand var varm och len. Han kände en närhet till henne som han inte känt tidigare denna dag. Han blev som besatt av hennes värme och doft. Kanske berodde det bara på att han fått uppskattning. Bekräftelse på att han hade betytt något och betydde något fortfarande. Till slut kunde han inte hålla emot längre. Han tog henne tätt, tätt intill sig och höll henne länge så. Hon gjorde inte något motstånd men uppmuntrade honom heller inte. I den stunden kände han ingen åtrå, bara ömhet. Tysta gick de sen och la sig i varsitt rum.

De hade ätit en hälsosamt ohälsosam frukost bestående av te med en skiva citron och lite socker för smakens skull, rostat bröd med smör, ost, skinka och olika sorters marmelad, apelsinjuice och till slut ett wienerbröd. Det var en frukost i Gabriels smak. Åskan mullrade någonstans i närheten. Regnet forsade ner utanför fönstren och det var omöjligt att ge sig ut, åtminstone än så länge.

De satt nu i varsin fåtölj med fötterna på bordet framför och tekoppen i knät. Efter frukosten hade Louise satt sig i en fåtölj och inte i soffan som igår. Var det en markering? Tyckte hon att han hade gått för långt?

- Nu är det din tur, sa Louise. Jag vill veta mer om Carina. Ni lever inte med varandra, sa du. Du lät mig också förstå att du har någon som du kan få tröst hos. Lena, eller hur? Men Carina då...?

- Carina har åtminstone hundra väninnor och före detta kollegor. De vimlar hos oss om kvällarna. De lagar mat, skvallrar, sminkar sig, lägger upp håret på varandra, provar varandras kläder, smörjer in varandra med olika krämer och oljor, duschar tillsammans och ibland springer de omkring utan kläder. Våningen påminner om ett harem

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

med eunuck och utan pascha. När jag går förbi ser de förvånade ut men hälsar på mig sådär i förbifarten. Det är inte alls svårt för mig att bara försvinna, jag känner mig redan försvunnen ur hennes värld. Hon är särskilt förtjust i Liv, en sjuksköterska med brinnande blick, vassa tänder och ett hysteriskt skratt. Jag förstår inte varför hon är så betydelsefull, kanske för att hon är sjuksköterska. Sen har en tanke slagit mig – kan Carina vara lockad av kvinnor? Fast hon inte vill inse det, inte erkänna det.

Louise tittade till på honom från sidan medan hon höll sin tekopp mellan händerna, men sa ingenting.

Gabriel tvekade. Att hon klarade kallt stål hade han redan kommit underfund med.

- En gång såg jag henne och Liv i en situation som jag blev helt chockad av. Jag hade varit hos Lena. Hon ville att jag skulle stanna kvar en stund för att ta en kopp te och prata lite grann om ditt och datt. Det gjorde jag gärna. Lena pratar inte om några märkvärdiga saker. Inga problem eller så. Hon är behaglig på något sätt. När jag kom hem och var på väg att gå och lägga mig så hörde jag ett liksom ett kvidande, ett gnyende. Jag hejdade mig för att se efter

varifrån det kom. Genom den halvöppna dörren till vardagsrummet såg jag något som inte var avsett för mina ögon. Eller också var det just det.

Gabriel drog efter andan och fortsatte:

- Carina halvligger i soffan med Livs kropp som en omhöljande snäcka bakom sig. Carinas ben är lätt särade och kjolen uppdragen. Händerna håller hon som en skål runt skötet. Blusen är uppknäppt. Hon lutar sig bakåt mot Liv med slutna ögon och halvöppen mun. Livs bara ben är vitt utspärrade så hennes lår och ben smiter tätt intill Carinas midja och höfter. Hon pressar sin öppna mun hårt mot Carinas hals. Med sin kupade hand håller Liv upp Carinas blottade bröst som i en våg. Hon smeker den styva bröstvårtan med tummen. Sin andra hand håller Liv bakom Carina, dold mellan låren. Scenen framför mig är som en grotesk installation, ett klipp ur en skräckfilm, ett absurt stilleben, som en blasfemisk *Pietà*. Jag känner mig både upphetsad och äcklad och går därifrån.

Efter en lång paus sa Louise:

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- En skräckinjagande och sensuell bild. Ganska vacker. Ganska raffinerad. Verkar iscensatt.

- Tror du att Carina ...?

- Varför inte? Eller ... kanske inte. Det beror på hur pass utstuderad eller beräknande Carina är.

- Ja, jag känner henne ju faktiskt inte – fast det låter underligt när man säger det om den man är gift med. Men jag tror inte att hon är särskilt beräknande.

- Om Carina har en böjelse för kvinnor – och det verkar väl så – så kan det förklara en del. Till exempel hennes avvisande hållning mot dig och hela haremet av väninnor hemma hos er och vad de sysslar med. Om det nu skulle vara så – känns det bättre då? Jag menar med tanke på hennes otillgänglighet och avvisande hållning mot dig ...

Gabriel tvekade.

- Både ja och nej. Ja för att det finns en förklaring och därför inte behöver vara något fel på mig. Nej för att jag ändå sitter i en rävsax – jag kan inte och vill inte skilja mig från henne så länge barnen är små. Hon skulle inte vilja

skilja sig för att det vore en skam utan like, inte bara med en skilsmässa, men en ännu större skam om orsaken till skilsmässan blev upptäckt.

- Men ni har ju två barn – hur gick det till?

Louise var verkligen direkt i sina frågor. Och det kändes som om hon öppnat en sluss så allt bara forsade ur honom.

- Carina ville helst av allt i världen ha barn. Helst sex, sju, åtta stycken, sa hon. Kanske var det en av orsakerna till att hon räddade mig, jag var ett lättfångat byte i min situation. Därför måste hon ju också ta emot mig. Jag märkte redan tidigt att hon bara la upp sig för att få det hela undanstökat. Förlåt mitt råa språk. En väl beräknad tid efter att allt var klart och spermierna hade fått sin chans gick hon till duschen och stod där i timmar, som om hon ville tvätta bort mig. Jag kände mig så förnedrad.

- Hmm ...

Efter att de suttit tysta en stund gick Louise ut i köket och satte på tevattnen. Gabriel mindes då de var på Vidargatan där hon gjort te i den lilla kokvrån, sedan satt

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

sig i sängen över honom och lösgjort sin hårknut så att håret föll ner kring dem så att det kändes som om de fanns i sin alldeles egna värld.

Då hon kom tillbaka med nytt te i nya tekoppar och med varsin skiva fruktkaka fortsatte hon sin egen historia:

- I Berlin började det med att jag behövde någon efter historien med Rupert. Han försvann en dag och jag hade inte väntat mig något annat. På ett sätt var det riktigt skönt. Äntligen kunde jag sova på nätterna och ta igen vad jag försummat i mitt arbete på banken. Jag saknade honom inte, men behövde ändå någon som tröstade mig för att jag hade blivit övergiven. Det var då som Peter dök upp, nästan omedelbart. Han sa att han bara hade väntat på ett lämpligt tillfälle. Han är sån. Strateg. Han måste ständigt bevisa sin potens. Han vill ha alla. Allra helst dem som inte går att få, men de svårfångade kan också duga. All min besvikelse omvandlades till passion. Ibland är det som om min kropp bara drar iväg med mig och varken känslorna eller kroppen vet vad de håller på med.

Louise såg på Gabriel.

- Har du haft katt någon gång, Putte?

- Ja, när jag växte upp hade vi en jättesöt kattunge som hette Mitzi. Hur så?

- När man smeker en katt tillräckligt länge så går till slut vällusten helt överstyr. Katten blir så *fierce* – vild? att den börjar använda sina vassa tänder och klor. Känslorna blir så starka att de flödar över och blandas med varandra, njutningen och behovet av att plåga flyter ihop. Så blandas också smärtan in i detta känslovirrvarr. Människor kan bli som katter.

- Jag tror att jag förstår. Men jag har inte varit med om något sånt själv. Kanske har jag läst om det i någon bok för det känns inte helt främmande. Lockande och otäckt. Kanske är det så att den mest intensiva njutningen alltid innehåller ett element av smärta.

De satt tysta en stund. Sen sa Gabriel:

- Minns du att du sa att jag skulle påminna dig om någonting – ja, jag minns inte riktigt, men det hade något med passion eller attraktion att göra, tror jag.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Ja, just det. Jo, jag har tänkt såhär: Man kan ju dela in människor i olika fack – det där som psykologer älskar att göra – introverta och extraverta, *winnerns and losers*, *sharpeners and levellers*, pykniker och asteniker, rationella och känslomässiga, själ och kropp, och jag vet inte allt. Jag delar också in människor i kategorier, nämligen i dem som styrs av *a desire, a lust, a craving* – vad ska jag säga – en hunger, om du förstår vad jag menar. De som har ett begär som man kan se i deras blick, subtilt, om man är öppen för det. Alla märker inte denna hunger. De som inte har samma sorts begär – kanske beroende på att de är rädda för det, eller att de bara inte har det – ser det inte. Vi som har det ser det omedelbart. Vi tillhör en hemlig sammanslutning eller orden, ibland nästan utan att veta om det, alltid utan att tala om det. Men vi känner omedelbart igen varandra. Då vi uppfattar signalerna hos någon annan ser vi en möjlighet. För det är ju det allting handlar om. Så min uppdelning av mänskligheten består av dels dem som har denna hunger och dels dem som inte har den. Så fort jag började tala med dig där på bänken såg jag att du tillhör oss. När vi var tillsammans i Stockholm var jag ännu inte medveten om att man kunde göra den här uppdelningen. Jag tror också, nej

jag vet, att vi som tillhör den här skaran är mer mottagliga för passionen. Och jag tror att alla vill uppleva passionen, hur förödande, hur tillfällig, hur smärtsam och hur mycket den än liknar ett vansinne.

Louise satt en stund med huvudet på sned och såg ned på tekoppen. Hon vred på den medan hon betraktade den som om det fanns något budskap eller någon hemlig formel i ormbunksmönstret på den. Så satte hon den tillbaka på assietten på bordet framför sig och fortsatte:

- Men det är viktigt att tillägga att den där hungerblicken, det där kontrollerade begäret, den där utstrålningen – för det särmärket medför det man kallar utstrålning – inte behöver ha med utseendet att göra. Oftast ser hungriga människor bra ut, men det finns de som är direkt fula och som samtidigt har utstrålningen. Ta till exempel Mick Jagger. Vet du vem han är?

- Rolling Stones, ja, det vet jag.

Louise fortsatte:

- Inte särskilt vacker. Men med en enorm sensuell utstrålning som inte minst hör ihop med innehållet i det

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

han sjunger och hur han sjunger. Han tillhör klanen, det hemliga sällskapet. Det finns också mycket vackra människor som totalt saknar utstrålning. Jag kan tycka att de ger en falsk varudeklaration. De är ytligt lockande för att de är vackra, men åh så besviken man blir då man lär känna dem närmare. De är bedrägliga, utan att veta om det.

Gabriel visste mycket väl vad Louise talade om. Nu kände han hur svartsjukan invaderade honom. Louise måste grunda sina observationer på egna upplevelser. Hon måste ha haft många män. Men det var ju historia. Egentligen helt vettlöst att vara svartsjuk på någon, några, många, som Louise träffat under alla dessa år mellan det som hände då de var unga och nu, då de träffats igen. Och vilken rätt hade han att vara svartsjuk? Han kunde ändå inte låta bli att fråga:

- Har du haft många män, Louise?

Louise såg ut på regnet en stund och konstaterade sedan utan att se på honom:

- Ja. Jag har haft många män.

Fanny Petersen, kolteckning 2013

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Sen var de tysta. Han mådde illa av svartsjuka, han kände att han snart måste kräkas. Han visste inte om han ville höra någon fortsättning. Vad skulle det vara bra för? Kanske ville han behålla lite av sina illusioner, sina drömmar. Gabriel reste sig upp ur fåtöljen och öppnade ytterdörren för att ta några andetag och se om vädret stabiliserats. Det hade det inte. Kanske regnade det inte lika häftigt längre. Han kände sig lite bättre efter att ha andats in frisk luft. När han kom tillbaka till rummet var Louise ute i köket och lagade lunch: en *omelette aux fines herbes* med tomatsallad och olika små smakrika korvar.

De åt under tystnad. Han ville äta i lugn och ro. Han ville koncentrera sig på vad Louise hade berättat, så han sa ingenting. Då han städat undan på matbordet och diskat satte de sig åter i sina fåtöljer med varsin kopp kaffe och Louise fortsatte:

- Du kan inte ana hur ensam jag är trots alla fester, partyn, mottagningar. Värmen i de tropiska och subtropiska länderna gör också sitt till. Luften är fylld av erotik, tillvaron full av mer än villiga män. Och kvinnor med för den delen. Sysslolösheten spelar en stor roll. Innan jag

skaffade mig ett eget arbete på en bank, ett arbete som jag fortfarande praktiserar i Wien, höll jag på att gå under. Mitt arbete är väldigt blygsamt, jag fungerar som allt i allo, kan man väl säga, till en underordnad men ändå betydelsefull tjänsteman. Det är inte mycket att berätta om. Jag är glad att jag inte är särskilt förtjust i alkohol, för det finns många som blir alkoholiserade. Mitt beroende har istället varit att bli uppskattad, åtrådd, älskad och få påtagliga bevis för det. Man kan kanske säga att jag missbrukar män istället för alkohol. Eftersom Peter och jag är så olika, så långt från varandra, längtade jag efter någon nära relation, något engagemang utöver *love-making*. Någon person – man eller kvinna – som jag kunde vara förtrolig med, som kunde vara min vän. Istället satte jag en ära i att pröva på alla varianter av kärlek som kunde tänkas. Ja, jag har haft många män. En gång försökte jag räkna dem, men kom av mig på vägen. Och jag har provat på nästan allt. Alla kombinationer av antal män och kvinnor och blandningen dem emellan. Alla varianter av kärlek som man kan tänka sig, utom dem som skadar synligt. Kedjor och snaror har jag undvikit liksom motbjudande leksaker av olika slag. Då handlar det enligt min uppfattning om perversion. Men jag har till exempel ...

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Gabriel kände sig kräkfärdig igen och avbröt henne abrupt:

- Jag vill inte veta mer. Det räcker nu. Jag måste gå ut och få lite frisk luft. Jag vill vara ensam ett tag. Allt det här blir för mycket för mig.

Åskmuller hördes i bakgrunden och nu kom ännu en blix.

Gabriel hade tidigare sett ett oljeställ med sydväst och ett par stövlar. Han vräkte dem på sig och gick ut – helt bedövad av allt Louise talat om, ja matat honom med kändes det som.

Han var galen av svartsjuka. Han kunde se hur hon bjöd ut sig. Visserligen elegant och belevat – det gjorde saken bara ännu värre – men ändå som en hora. Han såg henne framför sig med olika älskare, i de mest perversa och osannolika positioner. Han såg henne i en ormgrop med ett myller av nakna upphetsade kroppar med svällande lemmar där alla åträdde henne och penetrerade alla hennes kroppsöppningar. Han såg hur hon vred sin nakna kropp av vällust, hur hon njöt av dem, hur hon sträckte sig mot

dem, gav sig hän. Han såg hur hon särade på benen för dem, hur hon fick kramper av orgasm gång på gång. Hur kunde han någonsin tro att ... Han vrålade där i den lilla lövskogen och misshandlade ursinnigt en stackars oskyldig trädstam i åskvädret. Han la sig ner på den genomblöta marken, medan regnet forsade ner, och ylade.

Men han själv då? Ville han inte ha henne? Efter allt hon berättat var hans begär paradoxalt nog tusen gånger intensivare. Samtidigt ville han få bort henne ur kroppen. Ville han inte vara med henne hela tiden i ett oändligt långt, aldrig upphörande famntag? Hur kunde han då klandra henne? Skillnaden dem emellan var att hon handlade, inte han. Inte hade han haft så många tillfällen heller. Han tänkte åter på alla de älskare som hon haft. De var mer erfarna, mer förslagna, mer åtråvärda, vackrare, hungrigare, djärvare, större, starkare, uthålligare ... Han kände sig liten, betydelselös, oerfaren, ovärdig. Varför hade hon tagit med honom hit? Varför hade hon berättat allt det här för honom? Vad ville hon honom? Förnedra honom? Utnyttja honom för att själv bli stimulerad, upphetsad få ut mesta möjliga av honom och sen skratta åt honom? Var han ännu ett villigt offer för hennes hunger, en av alla på vägen?

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Regnet avtog långsamt. Han lugnade sig lite. Men han visste varken ut eller in. Han visste inte heller hur han helst ville att de skulle skiljas åt då han flög hem till Stockholm. Skulle det vara bra om de kom överens om att aldrig träffas mer? Då slapp han kanske efter någon tid sin eviga längtan efter henne, den längtan som ständigt plågar honom och som blivit en följeslagare i hans liv i många år och orsaken till att han befann sig här just nu. Skulle han vilja att de älskade tillsammans? Skulle hon vilja det? Och varför i så fall? Skulle han klara det? Kanske skulle kroppen svika honom. Om allt gick bra – skulle det vara en misräkning? Kanske skulle det göra ett slut på hans längtan och åtrå? Eller tvärtom öka dem?

Han visste att han själv satt sig i denna position och att det var nödvändigt.

Han gick och gick i regnet och blåsten. Det kändes skönt. Från att ha varit ifrån sina sinnen av svartsjuka kände han sig nu mer uppgiven.

När han åter närmade sig det lilla huset hade han varit borta i två timmar. Han såg solen tränga fram genom molnen. Den sköt glittrande heta strålar genom kaskader av

regndroppar ner mot den våta doftande myllan. Fåglarna började sjunga igen.

Hon satt i fätöljen och läste en bok. Han tog av sig oljeställen och stövlarna. Han gick fram till henne, begravde sitt ansikte i hennes knä och grät förtvivlat som ett barn. All kärlek, all lust, all svartsjuka, all vanmakt, all förtvivlan, all sorg, all vilsenhet och hopplöshet fick sin utlösning. Till slut sa han:

- Handlar allt i ditt liv om kärlek? Eller – ja – kärlek kanske inte är rätta ordet ...

Louise, som sakta strök honom över håret medan han grät, tänkte efter en stund och sen sa hon:

- Jaa ... Så är det nog.

- Erotik?

Hon var tyst en lång stund. Sen sköt hon honom sakta från sig. Han lyfte på huvudet från hennes knä, hon tog det mellan sina händer, såg på honom och sa:

- Putte, jag tror inte att du har lyssnat till vad jag har sagt. Jag tror du har tagit till dig det du hakat upp dig på.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Jag vill att du ska veta vilket vilset liv jag levat, vilka bisarra behov jag haft, hur jag längtat efter gemenskap och djup förtrolighet. Jag har inte kunnat leva på något annat sätt och jag skäms inte för det och ångrar ingenting. Men jag är så ensam mitt i allt myller av människor. Du måste förstå att du inte är som de. Du är min vän. Vill du vara det?

Var det här ett sätt för Louise att få honom att förstå att han inte betydde mer för henne än en vän? Men han åtrådde henne så han trodde att han höll på att bli vansinnig.

- Inte bara din vän, Louise. Jag vill kyssa din mun på ett allt annat än vänskapligt sätt. Jag vill fortsätta med att kyssa din näsa, ditt hår, dina öron, din panna, din hals. Dina bröst vill jag smeka med min öppna mun, långsamt, i evigheters evighet. Jag vill kyssa dina fötter, dina vader och dina knän och borra ner mitt ansikte i din navel. Skamlöst kättjefullt vill jag begrava mitt huvud mellan dina mjuka lår. Till sist vill jag driva mitt kön allt djupare in i ditt inre, medan du för varje stöt ylar av vällust. Jag vill ha hela dig – på ett vanligt och vardagligt sätt: jag vill leka djuret med de

Ulla Josephson

två ryggarna med dig, bara du och jag tillsammans, alldeles ensamma, här, nu.

Den Louise han kom så nära denna ljuvliga doftande försommarnatt var inte samma kvinna som den Louise han kände då han var sexton år. Då var hon en lekfull och uppfinningsrik vägledare. Nu var hon ett känsligt instrument, färdigt att ta emot och svara på hans mest subtila signaler. De hade ett fullkomligt samspel. Då stunden till slut var inne gav båda upp all kontroll. Så intensiv var njutningen att den hade en skugga av förtvivlan.

Kapitel 16

Då Gabriel på måndagen kom tillbaka till sitt arbete låg ett handskrivet brev och väntade på honom:

Härnösand torsdagen den 18 juni 1964

Käre Gabriel,

När du läser detta brev finns jag inte längre kvar i Stockholm. Inte förrän nu när du ännu inte kommit tillbaka från London, så långt borta, fattade jag mod att skriva till dig. Kanske har du lagt märke till att jag varit lite disträ och oåtkomlig under de senaste veckorna. (Det hade Gabriel inte.) Det beror på att jag träffade en gammal klasskamrat från Härnösand när jag var inne på Tempo på Odenplan och skulle köpa nya halvstrumpor. Då stötte jag ihop med Lennart Bergqvist, som jag var lite förälskad i på avstånd under skoltiden. Han såg mager och avtärd ut. Han frågade mig om vi inte skulle kunna gå och ta en kopp kaffe i närheten och prata lite med varandra. Det gjorde vi, och då berättade han att han nyligen blivit änkeling – hans fru hade fått en mycket allvarlig form av bröstcancer alldeles efter det de

fått sitt första barn. Hon dog för två månader sedan. Allt hade gått mycket fort och nu har hans föräldrar tagit hand om den lilla pojken medan han arbetar i veckorna. Hans arbete innebär att han största delen av tiden är ute på resa, mest till Stockholm där huvudkontoret finns. Det var för tre veckor sedan vi sågs först. Nu har vi träffats rätt ofta och han har övertalat mig att flytta tillbaka till Härnösand och honom. Jag kommer inte att få svårt att få något arbete här. Flytten hit har inneburit att jag kan vara nära mina gamla föräldrar, som alltid längtat efter mig. Och jag efter dem. Stockholm var inte någonting för mig. Jag var så ensam. Och det kändes alltid som om jag gjorde allting fel.

Missförstå mig inte nu, Gabriel. Du var den ende som betydde något för mig där. Jag längtade efter dig så fort vi hade skilts åt och jag tycker fortfarande så mycket om dig. Men jag tror att både du och jag sedan länge har förstått att vårt förhållande inte kunde fortsätta. Jag kommer alltid att tänka på dig med värme, ska du veta. Jag vill inte att du söker upp mig för det skulle bara ställa till med en massa trassel. Jag har inte berättat för Lennart om dig.

Jag hoppas – och vet – att du förstår mig.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Lena

*PS Jag har lämnat en kartong med några saker som är dina
hos vaktmästaren. Din tandborste kastade jag bort.*

Den första känslan Gabriel fick efter att ha läst brevet var vemod och saknad. En viss ömhet. Dåligt samvete också eftersom han tyckte sig ha utnyttjat Lenas tillgivenhet utan att ha haft några allvarliga avsikter med henne. Utan att hon visste om det hade han också bedragit henne med Louise. Ett stråk av lättnad fanns också. Motvilligt måste han erkänna att han tyckte det var skönt att slippa ta ställning till hur det skulle bli med Lena nu när han återsett Louise. Louise var i Wien och han skulle inte träffa henne förrän om tre, nästan fyra, oändligt långa månader.

Då han kommit hem från London sent på natten hade han gått in till flickorna och bara suttit där en lång stund och lyssnat till deras andetag. Han hade stoppat om dem och strukit dem över kinden. Han hade känt sig överväldigad av lycka. Om man bortsåg från de problem

som hotade med Carina kunde han skatta sig lycklig som hade sina flickor här i Stockholm och Louise som väntade på honom i Wien.

Han hade inte sett till Carina. Antingen sov hon eller också var hon inte hemma. Han måste reda ut för sig själv om – och i så fall vad och hur – han skulle tala med Carina om Louise. Skulle han fortsätta att bo i den stora våningen som ägdes av hans svärföräldrar med en hustru som inte ville komma nära honom och som hade en älskarinna? Han kände sig mest som en inneboende, som ibland fick det stora förtroendet att träffa sina egna barn. Det enda som höll honom kvar var närheten till dem.

Han funderade också över hur det skulle bli med Louise. Även om han visste att hon i grund och botten föraktade och hatade sin man så kände han sig svartsjuk på honom som fick ha henne i närheten. På hela familjen, även sonen. Vad gjorde hon nu? Kunde han lita på att hon älskade honom lika mycket som han henne? Det hade verkligen känts så när de skildes åt. Nu började han tvivla när han var så långt ifrån henne. Han kunde inte ringa till henne annat än på hennes arbete på *Genossenschaftliche*

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Zentralbank när hon börjat arbeta igen, men Louise ville helst att de skulle skriva till varandra. Hon hade fortfarande semester, men gick till arbetet för att se om det fanns någon post. Vad gjorde hon på dagarna? Träffade hon andra i Wien? Skulle hon snart glömma honom? Gabriel hejdade sig: han insåg att han borde se upp med den svartsjuka som invaderade honom så fort han tänkte på Louise. De skulle träffas i Wien först i oktober. Båda hade de olika engagemang som hindrade dem från att ses tidigare. Hon hade ett uppdrag på sitt arbete på *GZB* som gjorde att hon inte kunde resa från Wien. Han hade fullt upp med sitt arbete och ville få undan så han slapp ha uppgifter liggande efter. Det var nog bra, tänkte Gabriel, att de fick lite tid på sig att smälta allt som hänt och städa upp lite i sina privatliv, oavsett hur framtiden skulle gestalta sig. Men nu måste han först och främst tala med Carina.

Hon förekom honom när de för en gångs skull slog sig ner för att äta middag tillsammans någon vecka efter hans hemkomst. Flickorna hade för några dagar sen följt med Carinas pappa till sommarstället i Falsterbo och skulle stanna där åtminstone i fjorton dagar. Hennes pappa var änklings sedan en kort tid tillbaka. Mamman hade hastigt

avlidit under våren. Hon hade sedan länge dragits med en infektion som undan för undan drabbat många olika organ i kroppen. Man hade inte kunnat finna någon orsak trots omfattande utredningar. Till slut hade kroppen inte orkat längre. Det hade inte gått att fastställa någon direkt dödsorsak, hon hade bara fallit ner död en morgon då hon varit på väg från badrummet till sovrummet. Efter dödsfallet hade Gabriel, som var mycket fäst vid sin svärfar, hjälpt honom med alla praktiska detaljer. Gabriel hade aldrig lärt känna sin svärmor särskilt väl och hennes dödsfall skrämde honom inte så mycket, annars var han skräckslagen inför allt som hade med svår sjukdom och död att göra. Då begravningen var över fortsatte Gabriel att träffa sin svärfar regelbundet. Gabriel hade frågat flickorna om de hade något emot att följa med sin morfar till Falsterbo. Något emot? De reste dit med förtjusning.

Gabriel tyckte att Carina var påfallande blek. Det kanske inte var så konstigt eftersom hon hade varit mycket nära sin mamma och sörjde henne. Men Gabriel tyckte att Carina rent fysiskt inte såg riktigt frisk ut, hon som ständigt vårdade sin kropp med träning och hälsosam kost. Samtidigt fanns det en frenesi bakom hennes bräckliga yta.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Hon såg ner på sin tallrik med kokt torsk, äggsås, kokt potatis och en rejäl portion sallad:

- Jag har tänkt och tänkt. På hur vi ska reda upp allt trassel med varandra. Om jag förstått rätt, så är det knappast synd om dig. Ja, jag menar – du har ju, om jag förstått rätt, åtminstone två älskarinnor nu – en stackare här i Stockholm ... Ja, ja ryktena går. Och en i London. Och du har inte precis sett lessen ut på senaste tiden.

- Värst vad du är initierad. Om det kan vara av intresse så har jag ingen älskarinna i Stockholm längre.

- Vojne, vojne – så synd om dig då! Nåja, du kan väl inte vara helt okunnig om min relation till Liv. Eller hur?

- Nej, sa Gabriel. Jag har ju kunnat dra mina slutsatser. Du säger att du har tänkt och tänkt. Det har jag också. Har du kommit fram till något?

- Ja. Liv bor hos mig, som du vet. Det är allvar mellan oss och det ser inte riktigt snyggt ut att du går omkring här i våningen som en påminnelse om mitt äkta stånd. En skilsmässa rakt upp och ned vore det enklaste. Men det finns många komplikationer. Den största är ...

Carina flämtade till och ett litet tag såg det ut som om hon skulle tappa fiskbesticken på duken och falla ihop. Hon repade sig snart.

- Jaha. Här kom det som en påminnelse. Du måste ju också informeras om att jag inte mår riktigt bra. Jag mår jättedåligt, uppriktigt sagt. Jag har varit hos en läkare för att ta reda på varför jag är så trött jämt. Hon remitterade mig till hematologen. Där har jag varit och de tog en väldig massa prover. Jag ska tillbaka dit i veckan för att få reda på vad de visar. De har inte sagt någonting, men av deras bekymrade miner kan jag gissa att allt inte står rätt till. Så livet ser inte så ljust ut för mig just nu. Och jag är inte kapabel att ta hand om barn. De är ju i gott förvar, om man säger så, hos Nellie – har du träffat henne, hon är ny ...?

Gabriel satt som förstenad. Att Carina ville skilja sig från honom var inte precis någon överraskning, men nyheten om hennes sjukdom tog honom hårt. Ibland, vid något förflugit tillfälle hade han faktiskt önskat livet ur henne, men det hade ju inte varit på allvar. Han önskade inte livet ur någon människa.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Trots att han var väl införstådd med att Carina och han inte kunde leva under samma tak längre kunde han inte undgå att känna sig undanskuffad. Icke önskvärd. Lena hade också gjort sig av med honom – om man såg det så. Hur var det med Louise? Var det alldeles säkert att hon ville ha honom?

Gamla känslor – känslor från barndomen dök upp, känslor av att inte betyda något, att inte bli sedd. Han hade sällan fått träffa sin mamma under barndomen. Gina och han hade ju haft barnsköterskor. Med dem var det osäkert hur länge de skulle stanna. Gabriel mindes att han inte hade vågat ty sig till någon ny av rädsla att hon skulle försvinna en dag som de andra. Julia hade funnits där hela tiden, men hon hade sällan visat sig för barnen. Någon hade berättat för Gabriel att en gång då den aktuella barnsköterskan, Gina och Putte var på väg ut på promenad i Lilljansskogen kolliderade de med Julia i hallen. Putte hade då frågat barnsköterskan: vem var den där tanten som gick förbi? Men nu i vuxen ålder tyckte han att historien visade på en hjärtlöshet hos personen som hade berättat den. Den var inte sann. Någon som ville Julia illa, som ville göra sig lustig på hennes bekostnad hade nog hittat på den där skrönan.

Ulla Josephson

Senare, när de inte hade några barnsköterskor, hade Julia många gånger låtit Putte få sitta i sitt knä.

Han fördes tillbaka till verkligheten när Carina sa:

- Om du går med på en skilsmässa – och det gör du väl ...?

Hon såg på Gabriel och fortsatte:

- Vad ska det bli av med flickorna, då? Ska vi ta varsin eller ska någon av oss ha största ansvaret för båda? Sen är det boendet. Ett annat problem är ekonomin. Innan vi talar med någon advokat måste vi veta lite hur vi vill ha det. Vi börjar med flickorna ...

Stockholm den 4 juli 1964

Kära Louise,

Jag hoppas innerligt att allt är bra med dig – jag har inte hört något från dig och utgår från att inga nyheter är goda nyheter. Om man ska vara alldeles ärlig så är det heller inte så lång tid som gått sedan vi sågs senast – bara fjorton oändliga dagar.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Tanken att du finns där i Wien och minnena vi har tillsammans gör att jag kan hämta styrka för att klara av allt som har hänt i rask följd sedan jag kom hem. Just nu är allt så turbulent att jag saknar överblick. Men jag ska försöka förklara för dig:

Då jag kom till arbetet på måndagmorgonen väntade mig ett brev från Lena. Hon skrev att hon återtagit kontakten med en gammal kärlek och flyttat från Stockholm tillbaka till sin hemstad. Hon ville inte att jag skulle ta kontakt med henne eftersom den nye mannen inte kände till min existens, än mindre arten av vårt förhållande. Det verkade som om hon hade det bra nu.

Detta hände på måndagen. På onsdagen deklarerade Carina att hon ville ha skilsmässa. Vi har sedan dess diskuterat de praktiska detaljerna. Jag kommer att ha största ansvaret för flickorna och nu letar jag efter en lämplig våning där jag kan bo tillsammans med dem. Jag tror att jag har hittat något.

Allt tycks hända på en gång, för att på arbetet är det så mycket att göra så jag vet inte hur jag ska hinna med. Ibland får jag en impuls att bara fly. Till dig.

*Genom att allt detta hänt har tiden ändå gått ganska fort.
Men nu tycker jag att det känns som en evighet innan vi kan
träffas i oktober. Egentligen har jag lust att ta första bästa flyg
ner till dig i Wien. Är det verkligen sant att jag träffade dig
igen? Var alltsammans en dröm, det vi upplevde tillsammans
för vad som nu förefaller vara en evighet sedan?*

Jag älskar dig/ Gabriel

*PS Tror du att du skulle kunna ordna ett hotellrum i Wien
tills jag kommer? Nära, men inte alltför nära dig.*

Wien den 10 juli 1964

*Käre Putte, eller Gabriel – jag får väl vänja mig vid att kalla
dig så,*

*Tack för ditt brev. Ja, det var verkligen omstörtande nyheter
du kom med. Kanske var det bäst som skedde med Lena, och
det verkar ju på dig som om hon fick en bra tillvaro i sin
hemstad. Vad gäller Carina så tycks en skilsmässa vara det
bästa för er båda (och jag kan inte neka till att jag känner att
du kommer närmare mig då), men såklart tråkigt att hon är*

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

*så sjuk. Vilken sjukdom har hon, vet du det? Är den botbar?
För din skull är jag så glad att du kan få bo med flickorna –
jag vet hur mycket du älskar dem. Hoppas att det klarar upp
sig med allt det praktiska.*

*När jag kom tillbaka från London kom vardagen störtande
över mig. Gudskelov att det är sommar så jag kan gå ut i stan
och se på alla turister och deras reaktioner inför allt vackert
som finns här. Jag brukar gissa vilka länder de kommer ifrån
när jag ser dem på avstånd. Det finns förstås inte något som
kallas för nationalkaraktärer, ändå är det sällan jag tar fel
när jag kontrollerar mina antaganden genom att närma mig
dem och lyssna till deras språk. Men det kan vi prata om då
vi ses igen. Jag har fortfarande semester, men känner mig så
rastlös att jag kanske börjar arbeta i alla fall endera dagen.
Jag kan lika bra börja ta itu med den här stora, men ganska
avgränsade, uppgiften jag fått och inte skjuta upp den bara för
att jag råkar ha semester trots att min chef är borta.*

*Jag tänker mycket på vår tid tillsammans – den var alltför
kort. Allt förefaller så överkligt nu. På morgonen när jag
vaknar finns du hos mig i halvslummern, men försvinner som i
en dimma när jag vaknar. Som the Cheshire Cat, but without*

its mischievous grin. Jag vill att du ska vara hos mig. Det är nog bra att längta och att få lite distans till vad vi upplevde och tänka lite på hur framtiden skulle kunna gestalta sig. Men det är alltför långt fram i tiden med oktober. Finns det inte någon möjlighet att vi skulle kunna träffas tidigare? Men var? Det känns som om livet är för kort för att slösa bort dagar på sådant som inte betyder så mycket ...

Kära, kära Putte – jag älskar dig så mycket. Det är så mycket jag vill uppleva tillsammans med dig.

Jag tar ditt ansikte mellan mina händer och kysser dig.

Din Louise

Louise brukade göra årliga besök hos sin gynekolog i Wien. Han hade blivit rekommenderad av hennes väninnor inom den brittiska kolonin. Hon bokade en tid hos honom då hon kommit tillbaka från London. Eftersom doktor Müller hade semester fick hon vänta ända till början av augusti. Louise ville ha detta gjort då Gabriel skulle besöka henne i oktober.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Nu satt hon i väntrummet och läste en tidning. En patient var före henne, så hon fick vänta ett slag. Till slut var det hennes tur:

- *Frau Sheridan, bitte hereinkommen.*

- *Danke schön, Herr Doktor.*

Doktor Müller visade henne till stolen nära skrivbordet, vinkelrätt mot sig. Efter några inledande artighetsfraser frågade han vad han kunde hjälpa henne med.

- Jo, jag har förstått att det har kommit ett piller, som man kan ta för att undvika graviditet, stämmer det?

- Javisst. Det gör det. Det har alldeles nyligen kommit i bruk.

- Jag skulle gärna vilja att doktorn skrev ut sådana piller till mig.

- Då ska jag ställa en del frågor och undersöka er för att se att allt ser bra ut innan jag skriver ut receptet, förklarar hur ni ska ta pillren och hur de verkar.

Den vänlige, lite knubbiga äldre mannen med sitt glesa vita bakåstrukna hår och sina runda glasögon ställde sina frågor, hon svarade och han antecknade noggrant hennes svar. Sedan var det dags för undersökning.

De gick in i undersökningsrummet. Louise hade alltid tyckt att undersökningen var förnedrande – troligen i likhet med alla andra kvinnor i världen som utsatte sig för samma belägenhet. Men hon insåg att den var nödvändig. Så hon tog av sig trosorna, la sig i gynekologstolen och la upp benen på skänklarna för att doktor Müller skulle kunna undersöka henne. Han sa ingenting, men nynnade lite för sig själv. Varenda gång doktor Müller undersökte henne trodde hon att han skulle upptäcka någon hemsk sjukdom som inte gett några symtom. Hon blev lite oroad över att han inte sa att allt var bra som han brukade medan hon fortfarande låg i gynekologstolen.

- Då kan fru Sheridan ta på sig igen och sedan komma in till mig i mitt mottagningsrum.

Då Louise satt sig ner i stolen invid skrivbordet satt doktor Müller och antecknade i hennes journal, sen lyfte han på huvudet, såg på henne och sa:

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Fru Sheridan. Tyvärr måste jag säga att det inte är lämpligt att ni tar några preventivpiller som det ser ut idag.

- Inte ...? Varför ...?

Han gjorde en paus. Sen sa han.

- *Es besteht kein Zweifel dass Sie schwanger sind.* Det råder ingen tvekan om att Ni är gravid.

Det kom som en fullständig chock. Louise varken hörde eller såg något på en lång stund.

Doktor Müller var alldeles tyst för att hon skulle få ta till sig budskapet. Han hade varit med om en hel del under sitt yrkesverksamma liv och kunde lägga ihop ett och ett. Fru Sheridan kom för att hon ville undvika en graviditet och nu visade det sig att hon var gravid. Hon hade så sent som bara för ett par månader sedan anförtrott honom att hon levde i ett olyckligt äktenskap och att hon sedan många år inte haft någon sexuell kontakt med sin man. Doktor Müller hade redan då hon kom in genom dörren idag anat varför hon sett så ovanligt vacker ut.

Så sa han milt till henne:

- Jag förstår att Ni inte var beredd på ett sådant besked, fru Sheridan. Gå nu hem och tänk över vad jag sagt. Jag ger Er en tid ganska snart så vi kan språkas vid igen.

Louise fick en tid hos doktor Müller tio dagar senare. Hon hade ett favoritcafé beläget i ett restaurerat gammalt palats alldeles i närheten. Dit gick hon nu helt mekaniskt och kunde inte tänka en tanke. Hon var helt förvirrad då en servitör frågade henne vad han fick erbjuda.

- *Wie? ... Ab, Kaffee, schwarz, bitte.*

Efter den första chocken fick hon en intensiv lyckokänsla. Hon kände hur pulsen steg och att hon andades lite fortare vid tanken: Gabriels barn. Ett kärleksbarn. Om allt gick bra skulle hon föda den vackraste och mest kärleksfulla varelse som världen skådat. Deras känslor bara måste ha fortplantats till det lilla fostret som fanns där inne i djupet. Hon la handen helt automatiskt på sin mage. Ett kärleksbarn. Gabriels och hennes barn. Hm ... Vilken kliché. Hur många kvinnor hade tänkt samma tanke. Bara i Wien, bara idag? Ändå ...

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Då hon druckit upp sitt kaffe och betalat gick hon på en lång promenad för att samla tankarna. Hon gick hela Maria Hilferstraße och vidare fram till Schönbrunn där hon satte sig på en bänk under ett kastanjeträd vid en av de snörräta gångarna i parken. Nu på sommaren fanns många turister där, men det generade henne inte. Tvärtom kändes det trevligt att vara omgiven av en massa människor som bara fanns där och som hon inte behövde engagera sig i.

Hon måste sortera sina tankar. Många personer förutom Gabriel och hon själv var inblandade. I hennes fall Peter och Henry. I Gabriels fall främst Carina och deras båda flickor. Julia och Valdemar fick hon inte glömma. Såvitt Louise förstod levde de ett skyddat liv med sina konventioner som en barriär mot allt som hotade den idyll de trodde sig leva i. Louise kunde inte förvänta sig att de skulle välkomna detta barnbarn lika varmt som de fyra tidigare.

Hennes inre pendlade mellan förnuftiga resonemang och känslomässiga fantasier om konsekvenserna av samvaron med Gabriel.

Sen började hon fundera på om, och i så fall hur, hon skulle ge Gabriel besked. Det skulle nog synas vid hans besök i oktober, men i värsta fall kunde hon skylla på god mat eller försummad motion, så det var inte absolut nödvändigt att säga något för den sakens skull. Hon fick tänka ett tag till. Skulle hon klara att ta hand om ett barn alldeles ensam? Ville hon det? Hur skulle Gabriel reagera om hon sa till honom att hon väntade hans barn? Han hade det nog trassligt ändå.

Sen var det Peter. När det förr eller senare uppdagades att hon var gravid så kunde han med säkerhet veta att han inte var far till barnet. Såvida ... Såvida ... Nej. Det kunde hon inte! Och ville inte heller. Förföra honom, alltså. Nej, det var ingen lösning. Det slog henne också att Peter aldrig gett henne något barn. Ja, om Rupert var far till Henrik. Kanske var Peter steril? Visste han om det själv i så fall? Hade han kanske till och med låtit sterilisera sig? Det skulle inte förvåna henne det minsta. Hon kände honom faktiskt inte efter alla dessa år då hon mest fått fungera som en dekoration i hans representationsliv.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Hur skulle Peter reagera vid nyheten? Han skulle slänga ut henne, det var helt klart. Skandalen skulle vara ett faktum – såvida han inte erbjöd henne att stanna kvar hos honom för att *undvika* en skandal. Om han inte var steril så skulle han kanske kunna se ett barn som ännu en dekoration, även om han visste att barnet inte var hans. Skulle hon kunna gå med på det? Om han slängde ut henne – vart skulle hon då ta vägen? Hon måste vara beredd på olika reaktioner hos Peter och finna strategier för varje alternativ innan hon sa något.

När det gällde Henry så hade han bara stannat hos dem i Wien några dagar innan han tröttnade och begav sig till en kamrat på något gods i Staffordshire där han brukade tas emot som en andra son i huset. Sedan han börjat på sin internatskola tyckte Louise att han inte fanns till för henne längre. Han hade bättre kontakt med sina klasskamraters föräldrar än med sin egen familj. Kanske inte så konstigt eftersom Peter och hon inte var stationära på samma sätt som kamraternas föräldrar. Det kunde i nödfall vara en förklaring.

Vänta, få se nu. När skulle barnet födas? Hon blev alldeles mjuk i kroppen då hon tänkte på sitt och Gabriels kärleksbarn. – Hon kunde inte låta bli att låta tankarna gå tillbaka till varje stund de haft tillsammans från det att hon hämtat upp honom i bilen tills hon lämnade honom vid Heathrow i söndags. Han hade bett henne att gå utan att vända sig om. – Det var lätt att räkna ut när barnet koncipierats. I så fall borde det födas i mitten eller slutet av mars. Då våren bara stod och väntade ...

Hon måste bena upp problemen steg för steg då hon inte längre kände sig så överrumplad. Hon var glad att hon fått en så snar tid hos doktor Müller.

Nu satt Louise återigen vid skrivbordet i doktor Müllers mottagningsrum. Hon hade funderat en hel del sedan hon varit hos honom och fått sin graviditet bekräftad. När doktor Müller vid förra besöket hade frågat henne när hon hade sin senaste menstruation hade hon svarat som det var, i början av juni. Då hade hon inte tänkt så mycket på att den uteblivit i juli, ibland kunde den komma lite ryckigt i

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

hennes ålder. Nu hade han fastställt att förlossningen sannolikt skulle komma att ske i mitten av mars.

- Vi måste språka något om följderna av att vänta barn i er ålder, *Frau* Sheridan. Ni vet säkert att det finns vissa risker ...

- Ja. Jodå. Jag vet om riskerna för att få tvillingar och risken för att föda ett barn med mongolism eller någon annan kromosomrubbning. Kanske också andra risker. Men det finns ytterligare en komplikation som bekymrar mig ...

Doktor Müller såg uppmärksamt på henne. Han såg att det var svårt för henne att fråga.

- Jo, det är så att fadern till barnet ... Fadern till barnet är ... *My second cousin* ... *Wie sagt man* ... *mein Vetter zweiten Grades*? Jag vet att det inte är så bra med *inbreeding*... *Inzucht*? Och nu oroar jag mig för – ja, jag har nyss fyllt trettionio, mitt ... vårt barn är följden av inavel ... mellan sysslingar ... det verkar som om det skulle finnas mer än en risk ...

Doktor Müller såg att det var mer hon ville säga. Han betraktade henne och nickade uppmuntrande. Men han kunde inte hejda sig, så han gjorde en lång lärd utläggning om inavel, som lugnade Louise. Barn alstrade av kusiner i familjer där flera andra barn avlats mellan personer i nära släktskap, till exempel i vissa furstehus eller avlägsna byar, hade studerats och det fanns några berömda fall. Där hade man kunnat finna att benägenheten att ärva vissa egenskaper eller sjukdomar hos båda kontrahenterna hade förstärkts hos avkomman. I vissa kulturer, som till exempel i det gamla Egypten, där nära släktingar som syskon hade gemensamma barn kunde man också se degeneration hos avkomman. Barn till sysslingar hade såvitt doktor Müller visste inte varit föremål för specifik forskning, troligen för att man betraktade släktskapet som tillräckligt avlägset för att inte ge några anmärkningsvärda följder vad gäller avkomman, och därmed av ringa intresse för vetenskapen. Visste fru Sheridan förresten om det fanns någon speciell sjukdom eller specifikt släktdrag hos hennes och faderns familjer?

- Neej ... Jo, förresten. Min far har starkt nedsatt hörsel ... och det har också ... eh, en sådan defekt ... eller

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

vad jag ska kalla den ... finns också helt klart i faderns släkt. De är kusiner, alltså våra fäder. Ett visst tungsinne finns också, men det har aldrig tagit sig några allvarligare uttryck i form av till exempel sjukhusvistelser. Åtminstone inte såvitt jag vet. Men jag har också funderat på om den ena risken, säg risken med en graviditet i min ålder, kan förstärka den andra, säg problemen med hörseln, om ni förstår hur jag menar, Doktor Müller.

- Jag kan naturligtvis inte garantera någonting. Men jag anser att det inte finns någon anledning till överdriven oro, fru Sheridan. Något man sällan tänker på är att slumrande recessiva anlag i generna hos båda föräldrarna kan komma att ta sig uttryck hos en avkomma i högt skattade anlag som till exempel musikalitet eller konstnärlighet. För övrigt måste man ibland – fast som naturvetenskapare bjuder det mig något emot att säga så – kanske finna sig i vad ödet har i beredskap. Är vi inte alla i alla tider underkastade en viss påverkan från det antika tänkandet ...

Här påbörjade doktor Müller en längre kulturhistorisk-idéhistorisk-psykologisk utläggning om

antikens påverkan på den moderna människan, inte minst hos sådant han stötte på i sin yrkesverksamhet där så många ödesmättade inslag förekom.

Under tiden funderade Louise på vad doktor Müller hade sagt om riskerna med hennes graviditet. Hon hade inte väntat sig att doktor Müller skulle kunna ge bestämda svar på hennes frågor. Hon kände sig lugnad bara av att få tala med honom. Det fanns ingen annan hon kunde tala med. Hans sympati och hans lugnande sätt att hantera problemen gjorde att hon gick stärkt från hans mottagning. Hon skulle också se honom igen vid nästa kontroll av graviditeten. Även om hon inte riktigt kunde koncentrera sig på hans lärda utläggning om antikens kulturhistoriska aspekter gillade hon hans idé om att ödet också kunde ha ett finger med i spelet. Det finns vissa saker som man inte kan påverka, tänkte hon. Hon kände sig lugn i förvissningen om att allt skulle reda upp sig.

Hon hade under tiden kommit till klarhet med att Gabriel hade rätt att veta att han skulle bli far till deras barn. Fast – neej, hon var inte riktigt säker än ...

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Gabriel satt hos Gina i hennes våning på Karlavägen en solig söndageftermiddag i mitten av september. Ännu var det ganska ljust om dagarna, men mörkret skulle snart invadera dem. De hade just ätit lunch och satt sig tillrätta i vardagsrummet. Björn hade gått med Camilla och Emelie till Humlegården för att Gina och Gabriel skulle kunna tala ostört med varandra. Syskonen hade äntligen beslutat sig för att försöka lägga bort sin vana att kalla varandra vid förnamn. Det hade blivit obekvämt i sociala sammanhang och väckte ofta stor munterhet hos nya bekantskaper som inte vant sig vid fenomenet. I och med att Putte bytts till Gabriel hade det inte varit så svårt för Gina att göra en helomvändning, även när det gällde tituleringsfrågan. Gabriel hade svårare att kalla sin syster för du. Han tyckte att det kändes alltför intimt och nästan incestuöst. Och genant på något sätt.

- Kommer ... eh ...du ihåg Louise?

- Louise? Vilken Louise? ... Menar du *den* Louise.
Vår syssling? Hon från Västerås?

- Ja, just den Louise.

- Ja. Det är klart att jag kommer ihåg henne. Jag tänker ganska ofta på henne. Hon är mitt ideal. Ända sedan jag fick vara hos henne i Västerås under ett kokslov under kriget har jag haft henne som en förebild. Hon var så vacker. Hon behandlade mig som en vuxen fast jag bara var – fjorton, tror jag. Hon till och med berättade hemligheter för mig. Hon finns där hela tiden i bakgrunden ...

Putte berättade hur han träffat Louise för första gången hemma på Villagatan, om deras förhållande, det smärtsamma uppbrottet och att han aldrig kunnat glömma henne.

- Men Pu ... eh, Gabriel. Du var väl bara femton år då, eller hur?

- Och ...?

- Nej, jo. – Jamen ... nu minns jag telefonsamtalet till Lugano på julen. Då antydde du ju att du hade något på gång ... Var det *Louise*?

- Mmm, det är Louise.

- *Åh!* Men berätta vidare!

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Jag kunde aldrig glömma henne. Värst var det i början ... Men strunt i det nu. Jo, till sist visste jag att jag bara måste få träffa henne igen.

Gina la upp fötterna på soffan och satte sig tillrätta. Gabriel gjorde en eftertänksam paus. Sen lutade han sig fram och fortsatte:

- Jag tog reda på var hon fanns och vi träffades i London. Louise tog mig med till sina vänners sommarstuga, där vi berättade för varandra om våra liv. Och sen kom känslan vi hade haft för varandra den gången för så många år sen tillbaka.

- Hm. Jag unnar dig verkligen detta. Efter alla bekymmer med Carina. Även om hon är sjuk ...

- Fast det är en annan sak också ...

Gina anade dramatik och satte sig upp igen med fötterna på golvet. Hon lutade sig fram även hon och såg frågande på Gabriel.

- Ja – ha?

De satt som två schackspelare mitt emot varandra.
Gabriel gjorde en lång tankemättad paus. Sen såg han Gina
i ögonen och sa:

- Vi ska ha barn i mars. Först ville hon inte berätta
det för mig, men då jag inte hade hört från henne på länge i
somras fast jag skrivit väldigt många brev till henne utan att
få svar, och när jag till sist trodde att hon aldrig skulle höra
av sig mer så ringde jag till henne på hennes arbete, trots att
hon förbjudit mig att göra det.

Allt bara rann ur Gabriel. Han hade inte talat med
någon annan om detta, bara meddelat Carina. Han
fortsatte:

- När jag äntligen fick tag på henne blev hon alldeles
tyst. Jag trodde att hon inte ville tala med mig så jag sa att
jag måste få reda på om något hänt. Jag hade svartsjuka
fantasier om att hon träffat någon annan. Eller kanske
återupptäckt sin man ... Ja, det fanns ingen hejd på mina
fantasier. Till sist sa hon som det var. Att hon väntade vårt
barn.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Men ... Var är hon nu? Vad säger Carina? Vad ska Julia och Valdemar säga? Vad säger Carinas föräldrar?

- Lugn, lugn. En sak i taget. Louise var i Wien, där hennes man är stationerad. När jag berättade det för Carina lyfte hon knappt på ögonbrynen – hon har fullt upp med sin sjukdom och med Liv, sin älskarinna.

Gabriel tittade till på Gina:

- Ja, det visste du väl? Att Carina har ett förhållande med Liv, sjuksköterskan som bott hos oss ganska länge nu ...

- Nej, men jag blir inte överraskad. Jag hade nog anat något sånt. Men vad säger Louises man – för hon är ju gift. Har hon några barn, förresten?

- Hon har en son, Henry. Han är fjorton år och nästan aldrig hemma. Under terminerna är han på sin *boarding-school*, på loven ytterst sällan hos sina föräldrar. Mest på sina kamraters föräldrars gods.

- Och mannen?

Gina hade lutat sig tillbaka i stolen och såg helt utmattad ut, men ögonen var fulla av entusiasm.

- Efter hon sagt att hon väntade barn med en annan man visade han henne på dörren utan att säga ett ord. Innan dess hade hon planerat allt. Hon har talat med sin chef om projektet hon var engagerad i. Hon har beställt flygbiljett och packat sin väska. Hon har skrivit ett brev till sin son om vad som hänt och kommer att hända.

- Oj! – Hm ... Så spännande.

Syskonen satt tysta en stund. Sen sa Gabriel:

- Ja, och nu är hon på väg.

Gabriel tog sats. Sen tittade han på Gina och sa:

- Tror du att hon skulle kunna få bo hos er någon vecka så att flickorna får träffa henne på – ja, neutral mark. Och så att de får lära känna henne lite grann innan hon flyttar in till oss? Och så att jag kan tala med Julia och Valdemar om henne.

- Självklart. Självklart. Det ska bli jätteroligt! Louise ... *bär*...! Är det verkligen *sant*?

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Gina såg alldeles lycklig ut.

- Hur ser hon ut nu? Är hon lika vacker?

Gabriel skrattade.

- Ja. Ja, hon är om möjligt ännu vackrare.

Så Gabriel och såg alldeles lycklig ut han med.

Gabriel hade helt klart för sig att flickorna hade förstått mer än han kunde ana. Men hur mycket och vad visste han inte. Han hade inte talat med dem om Livs närvaro eller deras känslor inför sin mammas sjukdom och han hade naturligtvis inte invigt dem i hemligheten med Lena. Om Louises existens hade han inte sagt ett ord. Han hade flera gånger uppmanat flickorna att komma till honom och tala om saker som bekymrade dem, vad det än var – om deras kamrater retade dem för något, till exempel. Han hade inte varit så öppen själv, så vad kunde han förvänta sig? De hade mycket riktigt inte anförtrott sig till honom utan visat en neutral mask, antagligen för att de inte ville ta ställning för vare sig sin mamma eller sin pappa när det gällde

oförklarliga saker som hade hänt i den stora våningen där de tidigare bodde. Han tog för givet att de hade observerat att Carina och han sällan funnits på samma ställe och nästan aldrig hade talat med varandra. Bara en gång hade han hört dem kommentera något som de aldrig nämnt för honom. Då han en gång var på väg ut i köket för att hämta en flaska vichyvatten i kylskåpet så satt de vid köksbordet och åt mellanmål. Fru Michelsen som såg till dem om dagarna hade just gått ut och handlat. Sophie hade sagt till Charlotte:

- Vet du varför mamma jämt är tillsammans med där konstiga tanten som bodde hos oss?

- Nej. Du menar hon som ser ut som en herre och skrattar så där högt ...?

Sedan hade de upptäckt honom och tystnat tvärt.

Inför Louises ankomst kände Gabriel sig tvungen att tala med dem om vad som skulle förändra deras liv så kapitalt. Så när de höll på att avsluta efterrätten (*cassata* med varm körsbärssås) i matsalen på Banérgatan såg han på dem i tur och ordning och sa:

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Jo, mina fina flickor. Jag har något viktigt som jag vill berätta för er.

Sophie och Charlotte såg förskräckt på honom.

- Eh – när jag var i London i somras så träffade jag någon som jag känner sedan länge tillbaka. Hon har betytt mycket i mitt liv ...

Gabriel tittade ut genom fönstret medan han snurrade sitt sherryglas. Plötsligt var han långt borta i sina drömmar.

- Men pappa ...

- Ja, du träffade någon i London ... Och sen?

Gabriel väcktes i sina tankar, satte ifrån sig glaset och sa:

- Hon heter Louise och hon är mig mycket kär. Ni ska få träffa henne. Snart.

Efter en liten stund frågade Charlotte:

- Är hon snäll?

Gabriel hade faktiskt aldrig sett Louise tillsammans med barn. Detta var ett vågspel. Vad skulle han säga nu då?

- *Jag* tycker att hon är snäll. Minst sagt. Jag vet inte vad ni kommer att tycka.

Han gjorde en eftertänksam paus medan flickorna såg på honom. Gabriel kunde inte tolka deras ansiktsuttryck – de såg bara väldigt allvarliga ut. Sen lutade han sig fram och tog sats:

- Först ska hon bo hos Gina och Björn ett litet slag. Sen ska hon flytta hit, till oss.

Tystnaden blev ännu tätare. Gabriel väntade sig vad som helst. Det värsta. Att de skulle sätta sig till motvärn på något sätt. Eller börja gråta. Eller bli arga. Vad som helst. Tystnaden bröts av Sophie som sa:

- Är du kär i henne pappa?

Gabriel sa att det var precis så det förhåll sig. Sen blev det tyst igen. Tystnaden bröts av Charlotte:

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Hon kan väl bo nån annanstans – varför ska hon bo just hos oss? Ni kan väl vara kära i alla fall, utan att hon behöver bo just här.

Gabriel sa ingenting. Vad skulle han säga? Det bästa var nog att vara tyst och se vad som skulle hända.

- Men ... var kommer vi in nånstans? Du kommer säkert att glömma oss när du är så kär i henne. I så fall vill inte jag heller att hon ska flytta hit. Kan hon inte bo kvar hos Gina och Björn? ...

Gabriel sa fortfarande ingenting.

- Om du lovar att tycka lika mycket om oss som förut så får hon väl bo här – i alla fall ett litet tag, sa Charlotte efter en lång stund.

Det lovade Gabriel.

Planet kom i tid till Arlanda, men Gabriel var där mycket tidigare. Då han äntligen såg henne komma genom tullen hade han svårt att hålla gråten tillbaka. Han blev alldeles bedövad av hennes skönhet när han såg henne såhär på

långt håll. Det var inte bara att hon var vacker, det lyste om henne på ett nästan magiskt sätt. Kanske berodde det på att hon var gravid. Gabriel kunde inte se det på henne; hon borde vara i tredje, kanske i början av fjärde månaden nu. Kanske tyckte han att hon var så vacker för att han längtat så mycket efter detta ögonblick. Han hade försökt föreställa sig deras möte flera gånger, men verkligheten hade som så många gånger överträffat dikten. Kanske hade han aldrig tidigare känt en sådan lycka som när han fick ta henne i sin famn mitt bland alla människor på denna stora flygplats, åter känna hennes värme och doft och gång på gång försäkra sig om att allt var verklighet.

De körde omedelbart till Karlavägen i Gabriels gamla plutter-Saab. Trots att det var sent hade Gina tagit fram en flaska champagne som alla delade på. Innan Gabriel och Louise kom hade Gina hämtat Camilla och Emelie så de skulle få vara med när deras pappa kom från Arlanda med Louise. De fyra flickorna fick varsin liten skvätt champagne de också, innan alla i Ginas familj gick och la sig. Då hade Gabriel kört hem till Banérgatan med sina flickor. Redan innan han la sig i sängen var han rädd att han skulle vakna på morgonen och finna att allt varit en dröm.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Gabriel hade börjat fundera över vad Louise och Gina kunde tänkas tala om då han inte var närvarande. Gina hade berättat för honom om sin vistelse i Västerås under kriget och att Louise hade haft en kärleksaffär. Gabriel var väl medveten om Louises tidigare utsvävningar. Men det var en sak. En annan var om Louise berättade även för Gina om allt hon varit med om och om Gina på ett eller annat sätt blev påverkad av vad Louises berättade. Han tyckte sig veta att hans syster inte var sen att bejaka de frestelser som kom i hennes väg. Kanske var hon fortfarande så förälskad i Björn efter alla dessa år att hon inte var villig att ta några risker. Men med Gina kunde man aldrig veta ... Helst hade Gabriel velat förhindra närmare vänskap mellan Louise och Gina. Han kände sig inte säker på någon av dem. Ja, nu var ju Louise gravid, men sen? Och Gina ...

Carina gick tappert igenom flera energikrävande behandlingar under hösten. Efter varje behandling repade hon sig för en tid. Hon hade Liv ständigt nära ifall något plötsligt skulle hända. Julen firade Carina i lugn och ro hos

sin pappa på Strandvägen i sällskap av Liv och hushållerskan, som hade sett till att allt skulle vara som förr i tiden då direktören, hans fru och dotter firade julen tillsammans. Carina var då så sjuk att hon inte bara efter sina behandlingar behövde ständig hjälp hemma. Hon orkade ingenting och låg till sängs den mesta tiden. Liv såg till att Carina fick komma in på Röda Korsets sjukhus efter jul då det blev för tungt att vårda henne i hemmet.

Gabriels svärfar var hårt drabbad. Hans hustru hade dött efter en kort tids sjukdom och hans dotter var obotligt sjuk. Det var bara en tidsfråga när hon skulle möta det oundvikliga. Hans enda tillflykt var arbetet. Trots att han inte längre var ung – han var i sextiofemårsåldern – begrov han sig i sin verksamhet. Den enda ledighet han unnade sig var på söndagarna. Men de blev dystra i ensamheten. Hushållerskan var snäll och omtänksam, men han hade inte mycket gemensamt med henne. Den enda ljuspunkten var Gabriels besök varje söndageftermiddag. Han var mycket fäst vid sin svärson och beklagade det öde han gått till mötes i och med hans dotters, ja, svek fick man väl ändå kalla det. Men han kunde inte lasta henne, hon var hans dotter, och hon var mycket sjuk.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- God dag svärfar. Hur känns det idag, då?

- Jaså, Gabriel min gosse. Så trevligt. Jodå, allt är så tråkigt så. Vad ska man göra med söndagarna egentligen? Ja, vad gjorde vi egentligen när Malla levde. Ingenting. Jag bara längtade efter att måndagen skulle komma så jag kunde gå till arbetet igen.

- Om en stund kommer Louise med flickorna och hälsar på. Är det i sin ordning?

- Så trevligt. Så roligt att få träffa flickorna. Och Louise. Hon är en mycket vacker och sympatisk kvinna. Du har gjort ett gott val.

Svärfadern såg lite eftertänksam ut. Sen sa han:

- Det är en sak jag skulle vilja språka med dig om. Det gäller vår lägenhet i Italien. Den har stått tom rätt länge nu. Ja, de snälla människorna som har *L'Alimentare* precis bredvid ser ju till den. Men jag tycker att det är så synd att ingen använder den. Kanske inte nu på vintern, men resten av året. Jag ville tala med dig först, men kanske din syster och hennes familj skulle tycka om att förlägga sin semester dit? Och du och Louise och flickorna förstås. Carina är nu

så svag så att någon resa för hennes del kan ju inte komma ifråga.

Gabriel blev överrumplad. Han hade inte tänkt på lägenheten på bra länge. Han måste tänka efter vad svärfaderns erbjudande innebar.

- Käre svärfar. Så snällt av dig att tänka på det. Du vet ju hur mycket jag trivs där så det vore som en dröm att få komma tillbaka dit, även om mina minnen kanske inte är så lyckliga – ja, det var ju en tid då jag började förstå att Carina och jag inte kunde klara av vårt äktenskap ... Och vad gäller min syster – hon skulle hoppa i taket av lycka. Italien är nog det underbaraste hon kan tänka sig.

Svärfadern såg glad och tillfreds ut. Gabriel hejdade sig och sa:

- Ja. Det finns förstås en förutsättning.

Svärfadern såg alldeles förskräckt ut. Vad skulle nu komma? Efter detta generösa erbjudande ...

- Jo, jag vill att farbror ska komma med oss dit ner. Så vi kan vara tillsammans hela familjen. Så att farbror får

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

träffa flickorna varje dag och lära känna dem. Ni kan göra
mycket roligt tillsammans. Eller hur?

Kapitel 17

På morgonen den 15 mars 1965 dog Carina på Röda Korsets sjukhus omgiven av Liv, sin far och sina två döttrar. Gabriel var hemma hos Louise som hade fått värkar på natten.

Strax före midnatt föddes Louises och Gabriels son, Lars Valdemar Caesar Berg, på Allmänna Barnbördshuset. Förlossningen hade gått förhållandevis fort och utan komplikationer.

Efter en vecka på Allmänna BB kom Louise hem med Lars till en förtjust trio på Banérgatan. Han kunde inte ha fått en bättre start i livet.

Med avbrott för några barnafödande år brukade Gina och Anna träffas för att gå på teater, bio, konstutställningar och besöka andra kulturella evenemang. Ibland brukade de bara ta en kopp te på något konditori eller träffas hemma hos varandra. De hade också bildat en litterär klubb där de åtta

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

medlemmarna, vänner till Anna och Gina, träffades någon gång i månaden under vinterhalvåret. Klubbmedlemmarna hade också gjort en bildningsresa till Helsingfors.

Anna hade efter det att hon fått sin gymnasiekompetens utbildat sig till lärare i svenska för invandrare. Det passade henne förträffligt, dels med tanke på hennes stora engagemang för människor i nöd – hon hade som flykting från Istrien upplevelser av de grymheter som krig och exil förde med sig – dels för hennes stora språkkunskaper. Hon kunde som få andra sätta sig in i främlingars känslor av utanförskap och hade god kännedom om skillnader i seder och tänkesätt i olika kulturer. Anna gifte sig med Karsten som var läkare och de fick en flicka, jämngammal med Ginas och Björns Emelie. Förutom umgänget Gina och Anna emellan, träffades de båda familjerna ibland och gjorde söndagspromenader. Då Louise kommit in i bilden blev hon snart en del av Annas och Ginas umgänge.

Gina kände gemenskap med Anna. De var av samma sort. De kunde tala om precis vad som helst utan att det behövde kännas pinsamt – om sina allra hemligaste

drömmar och fantasier. Gina kände sig både säker och osäker i Louises sällskap. Hon beundrade henne fortfarande – hur kunde man undgå att beundra denna vackra, mogna person som hade sådan stil? Men det kändes som om Louise på grund av sin ålder och sin världsvana hade kommit mycket längre än hon själv – att hon visste mycket mer om livet och hade sådana oskattbara erfarenheter som hon själv kanske aldrig skulle få.

De satt hemma hos Gina på kvällen och drack te. De hade småpratats en stund, hon, Anna och Louise, och efter en paus fick Gina tillfälle att tala om något hon tänkt på. Hon hade länge velat diskutera en bok som hon läst:

- Har någon av er läst Graham Greenes bok *The End of the Affair*? Den tilldrar sig i London under andra världskriget. Den är en historia om kärlek och hat enligt bokens författarjag. Hos mig väcker den starka känslor och jag har också läst den flera gånger. Den ger varje gång något nytt.

- Jodå. Och jag har sett filmen också med Van Johnson och Deborah Kerr, sa Louise. Boken skrevs väl i början av femtiotalet?

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Ja, jag tror det. Jag har läst några andra böcker av Greene, men inte just denna, hakade Anna på. Jag vet ungefär vad den handlar om. En gift kvinna, Sarah minns jag att hon hette, har ett passionerat förhållande med sin mans bäste vän – eh – Bendrix. Under ett bombanfall blir Bendrix skadad då han går ut i ett kort ärende strax efter att de älskat hemma hos honom. En bomb träffar huset. Sarah går ut i trappen och när hon finner honom bland en massa bråte visar han inga livstecken. Hon är övertygad om att han är död. Då ber hon till sin Gud och gör ett avtal med Honom där hon lovar att om Han skonat Bendrix liv så ska hon avstå från honom för resten av livet. Aldrig se honom mer. Medan hon fortfarande knäböjer vid sängen i bön kommer Bendrix in genom dörren. Något sånt?

- Ja, sa Gina. Jo, det är väl boken i koncentrat. Jag tycker att Graham Greene har ett oerhört intensivt och inkännande sätt att skriva. På ett lugnt, ödesmättat sätt. Inte minst om kärlek. Han skriver såklart om själva kärnan i boken – konflikten mellan den jordiska och den översinnliga kärleken till Gud. Men när jag läste boken första gången blev jag alldeles fascinerad av Greenes beskrivning av Sarahs och Bendrix kärlek. En scen som jag

ofta tänker på är den där de älskar på golvet i rummet under Henrys arbetsrum. Hur trappan knakar då Henry går ner. Hur Bendrix, när ögonblicket kommer, lägger sin hand försiktigt över Sarahs mun för att dämpa hennes märkligt sorgsna stön så Henry inte skulle höra det. Hur Sarah säger att Henry ändå inte skulle förstå. Och hur Henry något ögonblick senare kommer in i rummet ...

Gina slutade där och satt sedan försänkt i tankar. Både Louise och Anna betraktade henne medan de höll andan. Anna sa:

- Ja, den boken ska jag nog läsa i alla fall.

- Det tycker jag du ska göra. Inte minst för den beskrivning av kärleken som ges av en ateist, som Sarah i stor nöd sökt upp för att komma tillrätta med sitt förhållande till Gud. Hon hade stått och lyssnat till honom i *Speakers' Corner* då han med rationella argument hade försökt övertyga lyssnarskaran om att inga bevis fanns på att det fanns någon Gud. Sarah ville göra sig fri från sin Gud – och därmed från sitt löfte – för att kunna återförenas med Bendrix. Ateisten, Smythe tror jag, säger ungefär såhär: Ingenting är förnuftigt när det gäller kärlek.

... när en gång vår korta ljuslimt slocknar...

Hos en del innebär kärlek en önskan om att äga, en sorts girighet, hos andra ett sätt att ge upp, att underkasta sig och på så sätt slippa ansvar. Kärlek kan tillfredsställa en önskan att bli beundrad. Ibland kan den beskrivas som något så enkelt som att få tala med någon som inte blir uttråkad, och på så sätt finna en befrielse. Eller att finna en far eller mor i någon annan. Sen är det förstås den biologiska förklaringen ...

Louise hade inte sagt någonting på hela tiden, hon lyssnade uppmärksamt. Som om det vore något hon aldrig hört förr och som var viktigt för henne att ta in.

Efter en stund himlade Anna med ögonen där hon satt på golvet, lutad mot den soffa som Louise halvlåg i:

- Att allt skulle gå ut på fortplantning och överlevnad, menade han väl. Gamle Darwin. Mmm ... Ja – men det kan jag gå med på. Måste allt vara så romantiskt? Naturen – eller vad det nu är – har försäkrat sig om släktets fortbestånd genom att ge oss vällusten som i lockande och sinnrika turer leder dit den – naturen, alltså – vill. Om inte lusten fanns skulle det inte bli några barn, inga fler slakten. Sen har vi i alla tider hittat medel att förhindra

fortplantningen för att få behålla den ständiga pockande driften. Njutning är – tycker åtminstone jag – det vi alla vill uppnå och ständigt söker. Vi finner den i passionen. Det finns ingenting så starkt som passion, vi försöker ständigt finna den, trots att vi vet att – när vi väl funnit den – den för det mesta slutar i katastrof.

Anna tvekade ett ögonblick och fortsatte:

- Möjligen med ett undantag – den känsla man får då man håller sin förstfödda i sin famn ... Om båda kan man säga att de tar del i ett belöningssystem i syfte att släktet ska bestå.

Hon gjorde en paus, men det syntes att hon gjorde sig beredd att fortsätta:

- Har ni förresten tänkt på ordet passion. Erotik och religion har begreppet *passion* gemensamt. Ordet implicerar att man blir passiv, viljelös, att man ger sig hän.

Louise halvlåg fortfarande i soffan med händerna vilande i knät. Hon sa fortfarande inte ett ord.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Jag tycker att Sarah är en idiot som ingår det där fördraget med sin Gud, fortsatte Anna. Kanske beror det på att jag inte tror på någon Gud. Jag har väl sett för mycket elände ... Varför kan hon inte istället tacka sin Gud för den gåva hon fick, när nu Bendrix överlevde? Varför ska hon göra det så krångligt? Varför tar hon inte för sig av den gåva Gud gett henne? Om hon nödvändigtvis vill blanda in Gud.

Gina ruskade på huvudet:

- Nej, jag kan inte heller förstå varför hon skulle göra sig till ett sådant offer. Greene vill väl visa att det finns sådant som är viktigare än den sinnliga kärleken. Eller att det i alla fall finns en konflikt, att det inte är så helt problemfritt så man bara tar för sig av frukterna i Edens lustgård utan att visa något tecken på tacksamhet. *The best things in life are free* ... Så är det ju, men det tänker vi inte på, vi vill bara roffa åt oss. – Greene var ju katolik och nästan allt han skrivit, som åtminstone jag har läst, präglas av tankar om människans problematiska förhållande till Gud. Fast det är en annan sak som intresserar mig – offertanken. Jag tycker att jag ofta stöter på den i livet, i litteraturen och i

filmen med för den delen. Tänk på helgonen. Men offertemat förekommer inte enbart i religiösa sammanhang. Tänk på kamikazepiloterna under andra världskriget, hungerstrejker, folk som tänder eld på sig själva i protest. Människan tycks ha ett behov av att offra sig – för någon annan eller i tron på någon sak. Fast just dessa har ju fått löfte om belöningar på andra sidan ...

- Ja, sa Anna, vi kan diskutera i evighet om vad som kan betraktas som offer och om det är bra eller dåligt. Nuförtiden talar man ju om offer i samband med kvinnor som offerar sig i olika sammanhang, särskilt kanske för sina män och barn. Kanske kan ett offer ibland vara bra? Det beror ju på konsekvenserna. Om de är värda priset. Och hur medveten man är om vad man gör och hur det har med ens inre självbild att göra. Så det inte blir något självömkande, något som avser att väcka medlidande och närhet, men som istället ofta framkallar förakt ...

- Nu börjar du bli så abstrakt ... Kom tillbaka till den jord där du trivs bäst. Men jag vill prata ett tag om innehållet i Greenes bok när det gäller kärlek. Hans huvudtema är ju konflikten mellan den sinnliga och den

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

andliga kärleken. Sarah frågar ateisten: ”Och kärleken till Gud, då?” Han svarar att det är precis samma sak. Eftersom människan skapat Gud efter sina egna behov så älskar hon Honom naturligtvis. Människan vill se sig själv som vacker, stark, rättvis och klok. Och sådan gör hon också bilden av sin Gud. Hon ser inte hur ofullkomlig hon är. Hon ser det inte för hon *vill* inte se det.

- Det religiösa temat genomsyrar hela romanen efter Bendrix mirakulösa återuppståndelse. Både Sarah och Bendrix vill befria sig från den Gud de inte anser sig tro på, men som de är lika besatta av som av sin egen sinnliga passion: Sarah vill bli fri från sitt löfte, Bendrix vill bli av med Gud för att han betraktar Honom som sin farligaste och mest hotande rival. Bendrix är från början helt kallsinnig inför Gud, men dras så småningom in i ett tvivel och därmed ett embryo till en tro på Guds existens. Ingen av dem lyckas utan ser sig som mer eller mindre underkastade Guds nycker, även om dessa ibland av Bendrix förklaras som tillfälligheternas spel.

Louise satt fortfarande tyst, men hon var allt annat än uttråkad. Hon var fascinerad. Hon var inte van vid sådana

här diskussioner, att man öppet talade om känslor, kärlek. Inte förrän på de senaste åren hade hon börjat fundera på vad hon höll på med. Innan Gabriel kommit in i hennes liv igen hade hon, utan att egentligen tänka så mycket på vad hon gjorde, gett efter för minsta frestelse med njutningen som enda mål. Kanske ville hon bli uppskattad. Beundrad. Kanske sökte hon en mor eller far. Definitivt ville hon ha någon hon kunde tala med, till och med om de allra enklaste vardagliga saker.

Om Anna var nyktert saklig i sin inställning till kärlek hade Louise hittills varit naiv och aningslös. Den omedelbara behovstillfredsställelsen hade varit hennes mål. När hon lyssnade till Ginas och Annas samtal var det som om bitar, som ständigt funnits där, kom på plats. Eller så fick hon åtminstone tankar och begrepp som hon kunde använda sig av för att bli på det klara med vad hon sökte i livet. Men en sak var hon säker på. Allt handlade inte bara om njutning. Anna och Gina visste ingenting om hennes tidigare liv, men om de hade gjort det skulle de ha förstått att även sökandet efter njutningen kunde bli en förbannelse, en plåga. Nu ville hon komma in i samtalet för att få tankar från någon annan om en del hon tänkt på:

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Men vad om gemenskap, ömhet, tillgivenhet, medkänsla, tröst, önskan att förstå och gå den andra tillmötes? Vill vi bara plocka plommonen ur kakan?

Gina och Anna, som nästan hade glömt Louises närvaro i rummet, tittade till på henne och började fundera på nytt.

- Jag har lyssnat på allt ni sagt, sa Louise. Jag har tyckt mycket om att få höra er tala om sånt som jag själv undrat över men aldrig delat med någon. Jag avundas er er vänskap. Den öppenhet ni visar, även när jag är med. Den gör mig glad. Men ... kan vi tala lite om vänskap? Vilken är skillnaden mellan kärlek och vänskap? Utom den mest uppenbara – att vänskap vanligtvis inte involverar *sexual intercourse*. Vilket kanske gör allt lättare. Men ändå inte utesluter – eh – svartsjuka. Jag önskar att ni vore mina vänner. Jag känner det som om jag alltid saknat vänner – riktiga vänner. Vänner som jag kan tala med allt om utan att behöva vara så försiktig med vad jag säger.

Louise stannade där. Hon kämpade mot gråten.

- Men kära Louise. Du är min – du är *vår* vän. Gina såg på Anna medan hon tog Louises hand och strök den.

- Jag har sett upp till dig och beundrat dig från den första stunden jag såg dig i Västerås då jag var fjorton. Jag har alltid velat vara som du. Nu när vi träffats igen känns du mer som min vän än då jag var så ung. I Västerås.

- Du är så snäll. Och jag tror på vad du säger. För dig kanske det är lätt. Men eftersom du är Gabriels syster är det inte utan problem för mig. Om jag började berätta för er om vad som bekymrar mig i mitt liv, även om jag inte talade just om honom, så skulle jag känna det som om jag på något sätt gick bakom hans rygg. Bedrog honom. Han vet allt som är viktigt att veta från mitt tidigare liv, men han är så svartsjuk. Det hade jag inte förstått innan jag kom hit till Sverige.

- Ja, något egendomligt är det med honom. Jag har i hela mitt vuxna liv, faktiskt redan från tonåren, känt det som om han passade på mig. Som om han tycker att jag gör fel saker, att han förväntar sig att jag ska göra saker som han ska komma att skämmas för. Särskilt när det gäller män. Jag vet inte varifrån han fått det ...

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Hm, sa Louise. Konstigt att du säger så ... Innan jag gick hit så mumlade han något om att jag inte skulle lyssna så mycket på vad du sa, eller något liknande. Han nästan varnade mig för att tala för mycket med dig. Jag tyckte det var väldigt anmärkningsvärt.

- Det förvånar mig inte det minsta. Det är precis så jag uppfattar honom, sa Gina.

Louise tittade på Anna, sen återigen på Gina:

- Ni måste lova att aldrig, aldrig säga nånting till Gabriel om vad jag sagt här.

- Jag lovar! sa Gina.

- Ja, jag har ingen som helst anledning att berätta det du säger till någon annan, sa Anna.

Anna satt tyst. Hon hade inte mycket att tillägga, men förundrade sig över hur komplicerat allt kunde vara ibland. Annas mamma dog under tragiska omständigheter för ganska många år sedan, hennes syster bodde bara något kvarter från henne. De hade en ganska trasslig relation med många slitsamma gräl och uppgörelser, mest på grund av att

de var så olika – Anna realistisk och praktisk, med fötterna på jorden, hennes syster lättsårad och dramatisk. Anna trodde att hennes syster inte hade känt sig tillräckligt älskad när hon var barn. Men systrarna skulle aldrig drömma om att bli riktigt osams annat än under korta perioder, aldrig mer än någon vecka högst. När det gällde Gabriel verkade det mer som om han hade behov av att äga människor, att ha kontroll över dem. Så verkade han vara mot Louise och också mot Gina. Om det var ett sätt för Gabriel att försöka få kärlek och uppmärksamhet så tyckte Anna att det var ett märkligt sätt.

De pysslade lite med att duka ut efter teet och ta in lite frukt. Efter en stund sa Gina:

- Jag var med om en ganska lustig sak häromdagen. Jag var ute och gick en stund medan Björn var hemma hos Lars. Jag gick i mina tankar när en äldre man – han såg välklädd och trevlig ut – stannade strax framför mig, lyfte på hatten, log och sa: "Åh, vad Ni är vacker!"

- Va, sa Anna, jag var med om precis samma sak! Var det på Strandvägen?

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Ja – strax innan man kommer fram till Dramaten.

- Meh – det är inte klokt, men jag också, sa Louise.
När han sagt sitt sa jag till honom: ”Vill du gifta dig med mig?” Varpå han log litegrann och gick vidare.

- Han kände sig kanske ensam och sökte kontakt, sa Gina.

- Nej, jag tror han var änkling och sökte sig en ny fru, sa Louise.

Anna såg fundersam ut och sa till sist:

- Fast jag tror att han älskar kvinnor. Och att han vill göra världen bättre och lite vackrare. Kvinnorna lite lyckligare. Tänk om det funnes fler män som han ... Som fick oss att känna oss sedda. Som kvinnor, alltså. Ja – eller – som människor, kanske. Eller inte – jag tycker mycket om att bli uppskattad just som kvinna. Av en man alltså ...

Det blev tyst ett litet slag. Sedan sa Gina:

- Jag var med om en annan sak. Något som jag tänker ganska mycket på, faktiskt. Jag vet inte riktigt varför jag blir så berörd ... Jo. Det störtregnade och det var fullt med folk

på bussen. Alla hade svept in sig i sina regnkappor och kapuschonger. Jag stod i gången, ganska nära insläppet. Så fick jag se en pojke, kanske åtta-nio år gammal, som fastnade i dörren som chauffören just höll på att stänga. Efter en del manövrar kunde pojken komma loss och in i bussen och då såg jag att han grät. Då var det en kvinna som öppnade sin regnkappa, fodrad med något mjukt material, så att pojken kunde komma innanfö. Hon strök sakta hans kind några gånger. Han stod med ryggen åt henne, så de kunde inte se varandra. Så stod de och man kunde höra hur pojkens snyftningar avtog vartefter bussen tog sig vidare. Strax före en hållplats gjorde han en pytteliten ansats att göra sig fri och kvinnan öppnade omedelbart kappan så han kunde komma ur sitt trygga hölje och gå av vid hållplatsen, antagligen nära hans skola. Kan ni förstå varför jag går och tänker på det här så mycket, sa Gina.

- Jag blir alltid berörd då barn far illa, sa Anna. Jag känner mig så hjälplös då jag inte kan göra något. Bara jag hör ett olyckligt barn tala i radio av någon anledning, eller då jag läser i tidningen om något barn som lider så börjar

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

jag gråta. Barn – och djur med för den delen – är så oskyldiga, så utsatta, så sårbara.

- Man kanske tänker på att det kunde ha varit en själv. Alla har vi väl varit med om att känna oss ensamma och olyckliga någon gång under barndomen och då kanske det väcks till liv då vi ser något annat barn, eller ..., ja, ni förstår vad jag menar, sa Louise.

När det var dags att gå hem gjorde Anna och Louise sällskap till Karlaplan där Anna bodde och deras vägar skulle gå åt skilda håll. Då de kommit ur porten och ut på gatan sa Anna till Louise:

- Du får förlåta mig, men det är en sak jag funderat över. Du har sagt att du har en son – Henry. Gina har sagt att han är fjorton år. Var finns han nu?

Även om de gick bredvid varandra märkte Anna att Louise såg plågad ut. Hon ångrade att hon varit så närgången mot Louise, som hon ju nätt och jämt kände och skulle just ta tillbaka vad hon sagt då Louise förekom henne:

- Det är en så sorglig historia. Jag har inte talat med någon om det. Jag är på sätt och vis glad att du frågar mig – även om det är svårt.

Hon skrattade till lite och sa:

- *Oh, this is what friends are for, isn't it?*

Louise tystnade, och då hon åter talade märkte Anna att hennes röst var osäker. En snabb blick visade att hon hade tårar i ögonen och munnen darrade:

- Vi var så nära varandra. Gud vad jag älskade den ungen! Han kom som sänd från himlen. Jag kunde slösa all min ömhet på honom. Han var en så generös och mottagande liten baby. Han ville alltid finnas tätt, tätt intill mig. Jag utförde nästan alla mina sysslor med honom på höften. Hade inte Peter satt stopp för det så hade han fått ligga i min säng varje natt. Vi kanske var för nära varandra. Den första tiden var det bara jag som hade hand om honom. Sen bestämde Peter att vi skulle ha en Nanny, jag tror att Peter tyckte att jag spenderade alltför mycket tid med Henry. Men jag försökte ändå vara med honom så

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

mycket som möjligt mellan alla partyn och fester och all representation som Peter krävde att jag skulle delta i.

Louise stannade på den lilla grusgången i mitten av Karlavägen som de gick på och snöt sig och torkade tårarna.

- Det var väl inte det värsta. När det var dags för Henry att börja skolan så hittade Peter en lämplig *boarding-school* för honom. När vi tog avsked var det som om en bit av mig slets loss. Jag glömmer aldrig den blick han gav mig då avskedet var ett faktum. Den blicken förföljer mig. Jag borde ha vetat bättre än att ha låtit honom börja på en internatskola. Den enda ursäkt jag har är att jag var så ung på den tiden och att jag gjorde allt för Peter av rädsla att han skulle lämna mig om jag inte gjorde som han sa. Ändå var jag inte lycklig med honom. Det var alltså inte för att jag älskade honom som jag lydde honom.

Louise hade berättat med många pauser, då hon torkade sina tårar och försökte göra rösten stadig. De hade nu kommit fram till Karlaplan och Anna kände att Louise inte var klar med det hon hade att säga, så hon föreslog att

de skulle sätta sig på en bänk vid fontänen, som nu på kvällen inte var i bruk. Louise fortsatte:

- Vi, Peter och jag, var nästan aldrig hemma i London eftersom Peter var stationerad utomlands den mesta tiden. Till de långa loven, till exempel under sommaren och julen, kom Henry till oss, men han förändrades ganska snart från att ha varit livlig, varm och tillgänglig till att uppträda och tala stelt och formellt med oss. Han blev lillgammal och angelägen att visa att han klarade sig bra i alla sammanhang. Han avvisade mina försök att komma honom nära eller bli förtrolig med honom. Jag tyckte mig se att han ville – men han kunde inte. Det gjorde mig så ont. Jag hade längtat så mycket efter honom och hans besök hos oss. Det var nästan värre när han var hemma än när han var på sin skola. Kortare lov tillbringade han hos en familj av sina klasskamrater. Hm ... klasskamraters familj ... eller hur säger man? *Tricky* ibland med svenskan. Särskilt en familj, mycket över vår nivå socialt sett. Anna nickade tyst.

- Han tycks ha skapat starka ... band med medlemmarna i familjen. Jag tror han känner sig mer tillrätta med dem än med oss.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Louise blev tyst. De satt en stund på bänken. Det började bli kallt. Så drog Louise en djup suck, tog Annas hand mellan sina båda, såg på henne och sa:

- Tack för att du ville lyssna. Det känns bra att ha fått tala med dig. Det ger mig krafter att försöka ta itu med min relation till Henry. Jag vill så gärna att han ska komma hit.

På väg nedför Narvavägen tänkte Louise tillbaka på sin egen barndom. Då hon var riktigt liten men ändå förstod en del, var hon hela tiden rädd att hennes mamma skulle dö, för då skulle hon bli ensam med sin stränga pappa. De bodde i ett fint villaområde, på Stohagsvägen i Västerås. Men allt var så mörkt och tungt och allvarligt i huset. Louise kunde minnas att hon själv försökte vara glad och då hon lyckades så kändes det som om hon inte riktigt fick det. Mamman var snäll mot henne och tog henne ofta i famnen då hon grät, men pappan var både oåtkomlig och mörk till sinnes. Louise hade förstått att han inte tyckte om att mamman ägnade sig åt Louise och kramade henne så att han själv kom i andra hand. Allt blev bättre då hon kom i tonåren och fick en massa kamrater som hon kunde

komma hem till. När hon slutat sin utbildning och fått anställning på banken hade livet tagit en helt annan vändning. Sedan hade hon sökt sig bort hemifrån och till Stockholm. Då hade ganska snart Det Riktiga Livet börjat.

Hon trivdes med sitt nuvarande liv. Hon trivdes med att ha en enda man – Gabriel – även om han hade sina sidor. Han var väldigt svartsjuk och han kunde tjura i flera dagar om han misstänkte att hon bara talat lite vänligt med en annan man. Hon hade verkligen inte något intresse av vänsterprassel, det borde han förstå. Eller om hon gjort något annat där han inte kom i första rummet.

Innan hon hann sätta nyckeln i låset öppnades dörren av Gabriel som hade Lasse på sin arm. Lasse log brett och sträckte sig mot henne och hon tog både Lasse och Gabriel i sin famn.

Någon tid efter det att hennes femte barnbarn kommit till världen satt Julia på Villagatan och väntade på att Gabriel, Louise, Charlotte, Sophie och lille Lars skulle komma och

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

hälsa på. Nu när hon skulle träffa Gabriel tänkte hon på att något måste ha varit helt på tok länge mellan Carina och Gabriel innan Carina dog. Och Carina dog ju på samma dag som Gabriel fått Lars med Louise som han ju inte var gift med. Vilket ödets skickelse! Hur Louise hade kommit in i bilden kunde Julia bara gissa sig till. Hon mindes svagt att Louise hade varit hemma hos dem på Villagatan för många år sedan, det måste ha varit någon gång strax efter krigsslutet då Putte, nej, Gabriel knappt var torr bakom öronen. När Louise skulle gå hem hade Julia bett Putte följa henne hem till någonstans nära Odenplan där hon bodde, det måste ha varit just den kvällen då han inte kom hem igen; allt det där mindes hon plötsligt. Ja, så måste det ha varit ... Julia undrade hur naiv och dum hon fick vara. Det var nog mycket som hade skett, och skedde, utan hennes vetskap. Men hon var inte säker på om hon ville veta allt ...

Louise hade ringt och tackat för senast, det var Julia alldeles säker på, men sen hade Julia inte hört något vare sig från eller om henne. Föräldrarna var döda, det hade hon blivit underrättad om för några år sedan. Hon hade en svag aning om att Louise gift sig och flyttat till England, men hon var inte säker på hur hon fått reda på det. Vad gällde

Carina så hade Julia förstått att hon hade varit mycket sjuk, men hon hade inte trott att Carina skulle dö så snart. Hon tänkte på Carinas far som nu förlorat hela sin familj. Han hade blivit änkling några månader tidigare och nu fanns inte längre hans enda barn. Hon tänkte på allt det goda livet gett henne själv. Hon hade inte drabbats av ond bråd död. Inte sedan hennes mamma dog i cancer för många år sedan, men då hade hon haft tid på sig att vänja sig vid tanken och kunnat sörja på förhand. Pappa kaptenen var så gammal att han fick lov att dö utan att det var så märkvärdigt. Och hennes halvsyster Sophie ...

Julia kunde höra hur Valdemar stökade i köket. Hon hade bett honom duka en bricka och göra i ordning te. Kanske kunde han hitta något ätbart till teet, några skorpor eller så, det skulle se bra ut. Hon hade en känsla av att Louise var en perfekt värdinna. Det måste hon ju vara eftersom hon tydligen varit gift med en man med många representationsplikter, både hemma i London och i Gud vet hur många främmande länder ...

Julia tänkte vidare på hur hennes liv såg ut just nu. Det brukade hon göra med jämna mellanrum. Hon kunde

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

väl bli lite putt på att hon inte fick vara med den yngre generationen så mycket som hon hade önskat. Julia beklagade också att barnen inte längre kom till Berga så ofta som tidigare. Sen var hon arg på Gabriel för att han burit sig så illa åt. Såvitt hon förstod hade han bedragit Carina praktiskt taget på hennes dödsbädd, i vilket fall som helst då han borde ha vetat om Carinas svåra sjukdom. Så gjorde man bara inte. Även om det fanns slitigheter i äktenskapet. Men sådana fanns i alla äktenskap och då gällde det att härda ut tills allt redde ut sig. Hennes egen erfarenhet var att i sådana lägen var det viktigt att ta till vara, eller i värsta fall åter blåsa liv i, den glöd som funnit som en röd tråd genom hela äktenskapet. Den sinnliga kärlekens närhet tjänade som en bro över mörka vatten.

Julia satt i soffan och strök sakta över den bruna sammetskudden bredvid sig. Hon hade en vana att, medan hon satt i tankar, stryka med handen över någon mjuk eller blank, slät yta.

Ja, det var skandalöst, det sätt Gabriel behandlat Carina på. Men hon tyckte om Louise. Hon gjorde Gabriel lycklig. Han hade inte sett så glad ut på många år. Hon hade

märkt att Louise var angelägen om att hon själv och Valdemar skulle tas upp i familjekretsen på ett helt annat sätt än tidigare. Louise ringde ofta och förhörde sig om hur hon och Valdemar hade det. Hon hade kommit och hälsat på ibland med sin tjocka mage helt spontant med eller utan Charlotte och Sophie, som hon tydligen betvingat. Det kanske inte hade varit så svårt för de hade behövt en mamma under hela sin barndom – Carina hade då mest roat sig med sina väninnor, och det senaste året hade hon varit så sjuk att hon ständigt måste tas in på sjukhus. Louise hade till och med bjudit in Julia och Valdemar till lägenheten i Italien som Gabriel fått överta. Men – nu var Julia sjuttiofem år gammal och Valdemar åttiosju. Julia kunde fortfarande inte tänka sig att resa med flyg. En tågresa skulle ta oändlig tid och vara mycket tröttande eftersom det blev många byten på vägen. Nordexpressen som den var då var ett minne blott. Bil var inte att tänka på. En gång på Berga hade Valdemar glömt att dra till handbromsen då han stigit ur bilen efter det att de handlat i den närliggande staden. Bilen hade som styrd av försynen sakta glidit ner för backen och krockat med ett träd medan alla stod och såg på utan att kunna göra något. Det blev

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

ingen ny bil och det var väl för väl. Valdemar älskade visserligen att köra bil, men hade han tidigare varit orolig för vad som skulle kunna hända var det ingenting jämfört med hans ängslan nu på gamla dagar.

Julia rättade till några blommor som stod i den rökfärgade glasvasen på den gustavianska byrån och svepte sedan med blicken över rummet för att se om det var i presentabelt skick. Hon undvek att granska golvet där hon visste att dammråttorna trivdes, åtminstone i hörnen. Hon hoppades att ingen skulle se dem.

Julia såg inte mycket av Gina och hennes familj. De levde sina egna liv och hade inte något behov av umgänge. Flickorna gjorde ibland egna besök hos Julia och Valdemar. De hade också varit på Berga på egen hand ett par gånger. Då brukade Julia sitta med dem på kvällen i solnedgången i sitt sovrum med utsikt över sjön och berätta om allt som hon varit med om när hon var ung. De ville aldrig gå och lägga sig för de ville bara höra mer och mer. Då kände sig Julia nära något som hon uppfattade som lycka.

Den allt överväldigande känslan var den djupa glädjen över den lille sonsonen – äntligen någon som kunde

föra namnet vidare – äntligen! Att ge honom tillnamnet Caesar var kanske att ta i, men kanske skulle lille Lars bli en stor man. Vem visste! Enda smolket i ögat var att hans föräldrar var sysslingar, men Louise hade försäkrat Julia om att var man släkt på så långt håll så behövde man inte oroa sig särskilt mycket. Möjligen kunde något släktdrag förstärkas. Det hade Louises läkare i Wien sagt.

Valdemar dukade en tebricka i köket. Han trodde att Louise skulle uppskatta te med rostat bröd och marmelad. Han hade gått och köpt nybakat formbröd i bageriet på Lilljansplan. Det ryste i honom av glädje då han tänkte på att han skulle få hålla lille Lars i sin famn. I en bra tid framöver skulle han kunna tala ordlöst med honom. Valdemar kunde inte höra och Lars kunde ännu inte tala. Men Valdemar hade gåvor som gjorde att han kunde kommunicera utan ord. Särskilt med små barn.

Trots sin sviktande hörsel kunde Valdemar höra ett kvitter i trappuppgången långt innan han öppnade dörren. Det var Charlotte och Sophie som gullade med sin lillebror och petade honom i magen så han kiknade av skratt.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Åh, han är så gullig, sa Charlotte. Får jag hålla i honom när vi kommit in?

Hon tittade bedjande på Louise.

- Nä-ej! Det är min tur! Eller hur? sa Sophie och såg frågande upp på Louise.

De kunde knappt komma genom ytterdörren eftersom de trängdes för att vara nära Lars i sin lilla blå bag som bars av Gabriel. Men till slut satt de i vardagsrummet och Louise sa mycket bestämt:

- Nu ska hans farfar hålla i honom. Ni kan ju hålla i honom så mycket ni vill när vi kommer hem. Så bråka inte nu.

Flickorna dinglade med benen på sina stolar, la huvudet på sned, tittade i golvet och muttrade besviket.

Valdemar tog barn nummer åtta i sin famn. Hans egna två barn, hembiträdet Margits pojke, de fyra flickbarnbarnen – och nu sonsonen. Hans rörelse var lika stor som de tidigare gångerna. För att bespara övriga familjemedlemmar sin känslostorm gick han in i ett annat

rum och satt där med Lars, tätt i sin famn på samma sätt som han hållit i sina egna nyfödda barn och snusade i vecket mellan babyns kind och hals. Och han grät stilla... Tids nog kunde han gå in till de andra och dricka sitt te tillsammans med dem. Det var inte så angeläget för han kunde i alla fall inte följa med i konversationen. Men han fann full kompensation av ett rikt inre liv.

Valdemar gick på sina långa promenader ofta förbi och hälsade på hos Gabriels familj. Han kände sig alltid välkommen hos dem. Och han fick hålla i Lars så mycket han ville, det såg Louise till. Alla i familjen, inte minst flickorna, tyckte att Lars var en avbild av sin farfar – samma stora mörka vemodiga ögon, samma älskvärda väsen, samma plötsliga känsloutbrott och det där sällsynta leendet.

Louises liv hade fått en helt ny kurs och ett helt nytt innehåll. Ibland tyckte hon att hon var en ny människa. Eller att hon kommit till en ny värld, en värld som hade varit obekant för henne tills nu. Det var nog såhär hon

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

alltid hade velat ha det. Eller kanske hade det med åldern att göra. Hon skulle fylla fyrtio i augusti. Hon tyckte att det lät gammalt. Hon ville inte bli gammal, framförallt ville hon inte bli gammal och ful med rynkor, snipig mun, stor näsa, stora öron, tunt hår, hårstrån som växte lite här och var i ansiktet, matta ögon och deformerad kropp. Än kunde hon se sig i spegeln och vara nöjd. Ännu några år. Men sen ...?

Louise satt och tänkte tillbaka på den senaste tidens händelser. Då hon äntligen bestämt sig för att berätta för Gabriel om det väntade barnet hade hon ringt till honom på hans arbete. Han hade svarat omedelbart. Då han fick höra att det var Louise, sa han:

- Louise! Varför har du inte hört av dig? Varför har du inte svarat på mina brev och telefonsamtal? Har det hänt något? Nej – förlåt mig. Jag vill inte låta så brysk. Det är så härligt att höra din röst ... Men jag blir också orolig. *Har* det hänt något – eftersom du ringer till mig?

- Hänt något? Ja, det kan man säga. Käre Gabriel, sitter du ner?

- Ja, sa Gabriel. Ja, jag sitter ner.

- Gabriel – du ska bli pappa. Jag ville först inte att du skulle veta det för det kanske skulle bli en belastning för dig, men sen insåg jag att du har all rätt i världen att veta. Hur du än tar emot det.

Det blev en lång tystnad. När Gabriel började tala igen kunde Louise höra att han inte var riktigt stadig på rösten:

- Det kommer så överraskande ... Jag kan inte riktigt förstå vad du säger ... Jag måste nypa mig själv i armen. Är det *sant*?

- Det är sant. Du ska bli pappa i mars någon gång.

- Jag kan fortfarande inte förstå ... Men jag blir så glad. Så glad. Du och jag ska få ett barn tillsammans. Det kanske finns en god Gud trots allt.

- Mmm ...

- Men hur gör du nu? Ska du bo kvar hos Peter? *Nej* – du ska komma hit. Packa din väska så snart som möjligt och prata med Peter sen. Ta första bästa flyg hit.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Gabriel. Är du verkligen säker på att det är så du vill ha det? Tänk efter en stund till och ring mig på arbetet sen. Eller hellre i morgon – jag finns här hela dagen då.

Gabriel tvekade inte en sekund.

Dagen innan avresan hade Louise bett att få tala med Peter. Hon hade blivit förvånad över att allt hade gått så lätt. När hon sagt till Peter att hon väntade barn hade han först stirrat framför sig utan att säga ett ord. Sedan hade han väst: ”Gå!”. Hon hade gått utan någon vidare diskussion. Sen hade hon åkt ut till flygplatsen och tagit in på ett hotell. Där hade hon skrivit ett brev till Henry för att förklara vad som hänt, att hon skulle flyga till Stockholm där hon planerade att bo framöver, att han var välkommen att hälsa på när han ville och att hon skulle skicka honom pengar för resan. Att hon också gärna ville att han skulle träffa den nya familjen i Stockholm.

Gabriel var fri från sin svartsjuka under Louises graviditet. Visserligen kunde han någon gång blänga argt på någon på gatan förbipasserande man som observerade Louises

Ulla Josephson

påfallande skönhet även under graviditeten. Men han trodde inte att hon var särskilt intresserad av några utsävningar under nuvarande förhållanden.

Kapitel 18

Gina kände ett behov av att hålla sin italienska vid liv så när Camilla och Emelie lämnat småbarnsåldern bakom sig och blivit väl förankrade i skolan åtog hon sig att under kvällstid undervisa i italienska på ett studieförbund. Hon gick mycket ambitiöst tillväga, planerade lektionerna noga och skaffade fram litteratur som hon ansåg stimulerande och omväxlande, men märkte snart att hon brast i tålamod med de elever som inte riktigt hängde med, mestadels damer i sextioårsåldern och uppåt. Hon stördes av att de inte kunde lära sig att uttala orden i språket på rätt sätt och att de tycktes dra undervisningen åt ett håll, hon själv åt ett annat. Dessutom ägnade de sig på lektionerna alldeles för mycket åt att överbevisa varandra vem som var mest intresserad av Italien och vem som hade gjort flest resor dit. Gina hade svårt att styra dem. Därför hade hon sökt och kommit med på en kvällskurs i pedagogik på Stockholms Universitet. Det var på hösten 1968.

Undervisningen i pedagogik ägde rum i ett garage på Gästrikegatan med jättestora salar och mängder av

studenter. Alla som sökt kursen hade fått plats vilket innebar att så gott som alla salar i garaget var knökfulla med förhoppningsfulla och mestadels ytterst politiskt medvetna studenter. Ginas första intryck av sina lärare och kurskamrater var att deras utseende och kläder var av ett helt annat slag än dem Gina var van vid. De flesta av de entusiastiska manliga lärarna, liksom de manliga studenterna, hade långt hår, polisonger och vildvuxet skägg. Deras klädsel bestod i murarskjortor eller någon indisk, randig, tättsittande variant av skjorta och bredspåriga manchesterbyxor, gärna bruna. Skorna var väl anpassade för byggnadsarbete eller långa vandringar i oländig terräng. De kvinnliga lärarna hade enorma glasögon, var iklädda pyjamasar från Mahjong i sammetstrikå med mönster av planlöst utspridda små spruttar i mörkare färg än grundfärgen, gärna lila eller orange. Någon enstaka kvinnlig lärare kunde bära jeans med en tjock, schavig hemstickad tröja som dolde alla kvinnliga former. Fotbeklädnaderna bestod överraskande ofta av näbbstövlar. Deras hår flöt antingen fritt, rätt okammat och långt ner över ryggen eller också var det strängt tuktat kort med rakt klippt lugg.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Gina förstod redan första dagen att det betraktades som ett adelsmärke att ha arbetarklassbakgrund. På borgerligheten spottade man. Gina passade perfekt in i den nidbild man hade av representanter för den förhatliga bildade medelklassen, det vill säga borgerligheten.

Gina kände sig skrämmd av lärarnas och kurskamraternas aggressiva framtoning och engagemang i politiska maktförhållanden, klassfrågor, i teoretiker som Lenin, Marx och Engels och begrepp som alienation och utsugning av folket – kort sagt av vänsterns hela begreppsapparat och vokabulär och – inte minst – av det allmänna intryck de gav. Hon bestämde sig för att skaffa något attribut som kunde få henne att någorlunda smälta in i omgivningen så hon slapp att gå omkring och vara rädd. Men hon visste inte riktigt vad. Alla kläder tyckte hon var fula och okvinnliga. Hon köpte skivor med Hoola Bandoola Band, Södra Bergens Balalajkor, Nationalteatern, Bob Dylan och Joan Baez och spelade dem hemma för att den progressiva färgen i dem skulle kunna sippra in i hennes delvis blå blodomlopp. Dessa manövrar visade sig ha en viss, men kortvarig, effekt.

Vad gäller Björn så var han måttligt road av Ginas nya påfund. Han hade ett ambivalent förhållande till ideologiska angelägenheter inom politiken och höll sig helst undan då sådana diskuterades, vilket i och för sig var ganska svårt under denna politiskt turbulenta tid. Han kunde skylla på sin ständigt återkommande huvudvärk, bekväm att ta till i sådana sammanhang, men något som i grunden bekymrade honom då den så ofta återkom. Björn kom ju från en norrländsk arbetarfamilj och samtidigt som han inte ville vara en svikare, eller klassförrädare för att använda ett tidstypiskt begrepp, så ville han inte tillbaka till sitt ursprung. Han njöt av att kunna köpa snygga kläder och skor. Även om han snickrade en hel del själv i ett källarkontor som han hyrde så ville han köpa vackra saker och vacker konst som han kunde glädja sig åt hemma.

Anna som vuxit upp i ett kommunistiskt styrt land hade ingenting till övers för den nya väckelserörelsen, så varken hos Björn eller Anna – de vuxna personer som stod henne närmast – fann hon något stöd för sina nyvakna politiska funderingar.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Om Gina förväntat sig att få praktiska råd om hur hon skulle kunna hantera sitt bristande tålamod med de sextioåriga damerna så blev hon gruvligt besviken. Lärarna föreläste om sådant som var helt nytt för henne, som till exempel att arvet inte hade någon som helst inverkan på den växande individen, miljön var helt utslagsgivande. Barn skulle ges en fri uppfostran, de skulle skaffa sig egna erfarenheter och på ett brutalt och handfast sätt av omgivningens reaktioner själva begripa hur man uppförde sig mot sina medmänniskor. Marx och Freuds andar svävade högt och mäktigt över garagelokalerna. Examinationerna bestod i ett val av att göra en recension av en kursbok eller en skriftlig bearbetning av något speciellt pedagogiskt tema. Ibland kunde den bestå i att ge kritik – positiv och negativ – till en uppsats skriven av någon kamrat. Men detta alternativ undvek Gina eftersom de flesta uppsatserna antingen var utformade som politiska appeller eller så erbarmligt dåligt skrivna att det var svårt att överhuvudtaget ge någon kritik på dem.

Det enda ämne med någorlunda struktur var statistik, ett ämne som Gina hälsade med viss tillfredsställelse på grund av dess konkreta natur. Läraren var välklippt och

slätrakad, hade grå flanelbyxor, ljusblå skjorta och vinröd pullover. Hans brogues var helt acceptabla. Men nu var hon gift med Björn.

Gina kunde inte undvika att bli påverkad av den politiska atmosfären på institutionen. Hon tilltalades av tanken att tillsammans med sina kamrater vara med om att skapa en ny och bättre värld. En värld av jämlikhet där den rike gav till den fattige och alla skulle få sina behov tillgodosedda. ”Av var och en efter förmåga, åt var och en efter behov.” Hon hade levt i en värld där det var självklart att man köpte det man behövde och det värsta som skulle kunna hända var att lönen inte riktigt räckte till något månadsslut. Men det hade bara hänt en gång och det var i januari, månaden efter jul. Gina hade sett fattiga när Julia hade tvingat henne och Putte att gå med och dela med sig av sitt goda till exempel till familjen Wallberg där borta i skogen i trakterna av Berga. Skillnaden var nu att inte bara vissa utvalda skulle få från dem som hade det bra. Nej, nu skulle det Julia kallat välgörenhet sättas i system, och på så sätt delade man lika och ingen behövde känna sig förnedrad av att vara offer för välgörenhet. Att hon inte tänkt på den möjligheten förr! Gina var som nyförälskad, eller snarare

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

frälst. Allt det här var – precis som vid en passion – både lockande och skrämmande. Men skillnaden var att här fanns en gemenskap över alla gränser i ett kollektiv av likatänkande. Ordet gemenskap fick en ny betydelse för henne. Att få dela en idé som skulle kunna omsluta hela mänskligheten var stort. Mycket stort.

Gemenskapen och viljan att frälsa andra bidrog till att hon också deltog i demonstrationståg. Att befinna sig i en folkmassa som demonstrerade för en gemensam sak och slungade ut paroller till vem som ville höra på var berusande. Men mitt i alltihopa kom rädslan tillbaka för att uppslukas av något oformligt. Avgrunden. Det var känslan. Intellettet varnade för likheten med propagandaministeriets uttänkta massdemonstrationer i nazismens Tyskland. Hon måste börja tänka på att inte helt låta sig slukas upp av gemenskapen utan behålla en del av sig själv intakt. En del som förmådde kritisera till exempel vissa slagord som innehöll sådant som alluderade på krig och aggression som Kamp ... Strida mot ... Ned med ... och annat liknande.

Men varje gång hon full av förväntan gick till sina lektioner, det vill säga fyra kvällar i veckan, greps hon av

det eggande och entusiastiska sorlet, blandat med de högt uttalade stridsappellerna som hon hörde på långt håll. Hon tyckte att hon långsamt drogs in i en sjudande förhoppningsfull häxkittel då hon gick nedför den väldoserade kurvan in i garaget.

Under en höst som hon aldrig skulle glömma på grund av de starka känslor som hennes frälsning genererade var hon en hängiven kommunist. Då hon vaknade från detta tillstånd av något som liknade en besatthet blev hon svårt ansatt av tungsinne. Vad som skulle finnas kvar var tanken om en rättvisa i världen som hon ansåg att man, trots att man visste att den aldrig kunde nås, alltid skulle ha som ett ständigt mål att sträva mot. Inte bara då det gällde materiella företeelser utan också till exempel förtryck av svaga och utsatta personer och grupper. Vad hon däremot ställde sig kritisk till var sättet på vilket man angrep dessa problem. Aktiviteterna i källarlokalerna på Gästrikegatan kom hon att se som slag i luften, fängslade tal som inte ledde någonstans annat än att stärka en gemenskap som vilade på ostadiga grunder. För att förändra världen fordrades mindre prat och mer handling. Och handling – detta var verkligen ett problem – tycktes uteslutande bestå i

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

aggression, våld och i slutänden krig. Dessa funderingar satte stopp för Ginas engagemang.

Om Julia och Valdemar kände till Ginas politiska engagemang så skulle de ha sett det som en provokation, ytterligare ett bevis på hennes avståndstagande från dem. Men de visste ingenting, vare sig av Ginas eller av Gabriels värld. Familjen träffades då och då på söndagmiddagar – ibland hos Julia och Valdemar, ibland hos Gina och Björn och ibland hos Louise och Gabriel. Dessa söndagmiddagar bröt monotonin i Julias liv, och tillsammans med lördagarnas bridgepartier blev de de viktigaste och mest uppskattade inslagen i hennes liv. Hon gick ut mer och mer sällan eftersom hon blivit rädd för den brutalitet och allmänfarlighet som hon uppfattat var vanligt förekommande på stadens gator och överhuvudtaget i det samhälle som var så olikt det hon själv vuxit upp i.

Louise hade varit hemma under Lasses första tre år, men då han framgångsrikt blivit inskolad på daghem sökte hon upp personalchefen på banken där hon arbetat då hon var ung, visade sina betyg från banken i Wien och blev efter en kort tid anställd där igen, först på halvtid, efter ett år på

heltid. Flickorna var mer eller mindre självgående och Gabriel trivdes med sitt arbete.

Förutom jobbet på dagarna fortsatte Gina med kvällsundervisningen i italienska. Då det gällde de motsträviga äldre damerna hade Gina resignerat: de fick väl fortsätta att överbevisa varandra på sin dåliga italienska om hur ofta de varit i Italien och vem av dem som älskade landet mest. Gina insåg att hon gjorde bäst i att sluta irritera sig och bara sitta och lyssna medan hon andligen tog sig för pannan. Björn var den han alltid varit – alltid vid gott humör, handlingskraftig, omtänksam, öm – var det överhuvudtaget något man kunde klaga över hos honom? Jo, kanske. Ibland kunde Gina reta sig på hans omvändning från den Björn hon först hade träffat och den Björn han blivit på senare tid. Då hade han förtjust Gina genom sin exotiska härkomst och sitt naturliga och självklara sätt att finna sig i livets alla kapriser – till exempel hur han mötte sin popularitet i gruppen på Konstfack som om det vore något föga förvånande och alls inte steg honom åt huvudet. Visserligen hade han redan då varit lite av en snobb, kanske mest när det gällde kläder, men nu hade detta drag förstärkts så att han inte bara intresserade sig för vackra

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

saker som föreställande konst och konsthantverk, utan också ville köpa konst för egen del eller – må så vara – deras egen del. Det hade de, menade Gina, knappt råd med på sina löner, som skulle täcka kostnader även för uppväxande barns behov. Men var det inte värre än så, så kunde hon finna sig i det och hon hade aldrig ställt till något bråk om det eller satt Björns hunger efter vackra saker ifråga. Lånet till Julia hade också nyligen blivit avbetalat, och på så sätt hade de lite mer pengar än tidigare varje månad. Gina förklarade hans extravaganser med den berusning han drabbats av då han insåg att han inte behövde leva i något norrländskt fattigt pörte utan bland den rätt så bemedlade medelklassen på Östermalm i Stockholm.

Kapitel 19

Gina och Björn hade känt sig ovanligt upprymda och kärleksfulla då de hade kommit hem från en fest hos Louise och Gabriel. De hade duschat tillsammans. De hade tänt ljus i sovrummet, satt på musik på svagt ljud och njutit av varandras närhet. Då de hade det som allra bäst – och bara med ett stön som förvarning – föll Björn tungt över Gina. Hon förstod omedelbart att något inte stod rätt till. Han var tung, men hon lyckades med en kraftansträngning få över honom bredvid sig i sängen. Hon tog hans puls vid halspulsådern, men kände ingenting. Han verkade vara helt livlös. I panik satte hon på sig jeans och en tröja och störtade trots att det var mitt i natten ned till en läkare som hon brukade hälsa vänligt på i hissen och ringde på. Efter en stund öppnade läkaren yrvaken sin dörr och undrade vad som har hänt. Gina förklarade mycket kort. Läkaren satte på sig sin morgonrock och följde Gina upp. Han undersökte Björn och till sist lyfte han på huvudet och skakade på det.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Jag är så ledsen att behöva säga att – eh – din man –
din man inte lever längre.

Gina kände att hon blev iskall och att hon måste sätta sig för att benen inte bar henne längre. Hon hade ju redan förstått att något oåterkalleligt hänt. Men att få det bekräftat på detta sätt gjorde att allt blev överkligt.

- Han dog en omedelbar död. Han hann aldrig lida. Orsaken är antingen en hjärnblödning eller en blodpropp, skulle jag tro. Det är inte helt ovanligt att unga människor får en hjärnblödning och då beror det oftast på att det finns ett missbildat kärl, ett bräck, i hjärnan och att det hela livet har varit en tidsfråga när kärlet skulle brista. Och man vet naturligtvis ingenting om detta själv.

Gina kunde se att han talade, hon såg hans mun röra sig, men hon hörde inte vad han sa. Det enda hon hörde var att han sa att Björn var död. Ibland hade hon haft hemska drömmar som hon vaknat upp från med lättnad. Det här var naturligtvis en sådan dröm.

Vad hon i efterhand tyckte sig minnas var att Camilla och Emelie vaknade och att hon hämtade dem till soffan i

vardagsrummet. Där satt hon med armarna om dem. De satt tätt intill varandra med en filt omkring sig. Hon skakade i hela kroppen. Hon sa att någonting mycket allvarligt hade hänt med deras pappa, och efter en liten stund berättade hon att han var död. Flickorna grät. Hon satt kvar i vardagsrummet och höll om dem. Senare fick hon reda på att den snälle läkaren skrivit ut ett dödsbevis och sett till att Björns kropp förts till den rättsmedicinska instansen.

Under tiden mellan dödsfallet och begravningen började Gina långsamt ta till sig vad som hänt. Upprepade gånger önskade hon att Björn skulle komma och trösta henne. Men han fanns ju inte längre. Ibland tyckte hon att hon hörde honom sätta nyckeln i ytterdörren vid sextiden på eftermiddagen då han brukade komma hem. Hon förstod snart att istället för att låta sig överrumplas av sin egen sorg var hennes uppgift att trösta flickorna och ägna så mycket tid som möjligt åt dem. Under den första månaden efter dödsfallet låg alla tre i samma säng och Gina läste högt för flickorna ur *Emil i Lönneberga*. Hon ringde till deras lärare och förklarade vad som hänt och att skolgången ett tag framöver kanske skulle bli lite hackig.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Flickorna fick själva avgöra om de ville gå till skolan eller inte. Gick de inte till skolan så fanns Gina för det mesta hemma, ifall de skulle behöva henne. Hon hade sedan något år tillbaka sagt upp sig från Kooperativa Förbundets arkitektkontor och fått arbete hos tre privata arkitekter där hon trivdes utmärkt. Nu tog hon tjänstledigt en månad framöver av privata skäl. Sedan blev det mycket praktiskt att ta hand om, till exempel planering av begravningen, gravsättning, mottagning plus en massa papper att läsa igenom och skriva under. Alla dessa uppgifter bidrog till att Gina såsmåningom kunde se verkligheten i vitögat. Än hade hon inte gråtit, all gråt hade flickorna tagit hand om. Hon måste hålla sig stark – åtminstone än så länge. De som verkligen brydde sig var fem personer – Gabriel, som denna gång lyckades betvinga sin dödsskräck, och Louise, Anna och hennes man Karsten, och en granne på samma plan, Gudrun, som Gina egentligen inte kände. De hade gått till varandra tidigare då de saknade någon matvara, kanske mjölk eller socker eller någonting. En gång då de träffats på stan hade de gått till OGO på Kungsgatan och tagit en kopp kaffe tillsammans och pratat lite ytligt. Så fort Gudrun fick reda på vad som hade hänt bjöd hon alla tre

på middag samma dag och erbjöd sig att ta hand om flickorna då Gina fick saker hon måste uträtta.

Begravningen skedde efter Ginas starka påtryckningar redan efter fjorton dagar. Eftersom Björn inte ens hade fyllt femtio och var bland de friskaste friska hade han minst av allt tänkt på sin egen dödlighet. Han hade varken skrivit testamente eller önskemål om hur han ville begravas. Gina tog den uppgiften, med resultatet att begravningen blev ett känslomässigt mästerverk, större än hon själv egentligen velat eller kunde klara av. Kapellet var överfullt av Björns alla syskon med makar och barn. Föräldrarna hade inte kommit, de var gamla och resan var lång. Av Ginas familj kom alla – Julia och Valdemar, Gabriel, Louise, Charlotte och Sophie. Lars var fortfarande en liten pojke och ville inte gå på begravningen så han fick vara hos Carinas far på Strandvägen, och det hade han ingenting emot. De brukade spela kort – Svälta räv och Finns i sjön. Gabriels flickor hade insisterat på att få vara med eftersom de hade älskat Björn och ville ta avsked av honom. De hade blivit noggrant förberedda på vad som väntade. Många av Björns och Ginas tidigare och nuvarande arbetskamrater var där liksom alla deras många

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

vänner, bekanta och grannar. Anna och Karsten satt på Ginas begäran alldeles i närheten.

För Camilla och Emelie blev begravningen en Via Dolorosa. Camilla som var äldst bland kusinerna, var van vid att ta ansvar. Hon var förnuftig, klok och lite lillgammal. Hon hade ofta någon väl genomtänkt lösning på de problem som mötte henne. Nu öppnades alla slussar – hon grät så att hon fick gråtkramp och svårt att andas. Gina höll henne hårt intill sig. Emelie fanns redan i hennes famn på andra sidan. Emelie hade alltid varit en känslomänniska, men nu grät hon stilla och förtvivlat på ett sätt som Gina inte sett tidigare. Så satt de under hela ceremonin. De deltog inte i defileringen utan satt kvar ända tills allt var slut och alla begravningsgästerna hade gått ut under det att organisten fortsatte att spela, nu lite mer hoppingivande musik. De ville aldrig gå därifrån.

Medan hon sysslat med alla praktikaliteter som begravning, mottagning och senare gravsättning hade Gina varit som förlamad, gått omkring som en sömngångare men automatiskt sett till att allt som skulle uträttas blev uträttat. En enda gång var hon nära att börja gråta. Hon hittade en

tröja som Björn varit särskilt förtjust i och som han ofta haft på sig till den var så sliten att Gina hade förbjudit honom att bära den – åtminstone i andras sällskap. Nu tog hon upp den och borrade näsan i det mjuka yllet. Hon kände hans doft och då hon blundade var det som om hon blev förpassad till en annan värld. En annan och mjukare, kärleksfullare värld. Hon ville uppfatta det som om han fanns med henne för en kort stund någonstans där ute, uppe ..., var han nu kunde befinna sig.

En kort tid efter begravningen kom känslorna tillbaka ganska osorterat. Först blev hon arg. Så vansinnigt, besinningslöst ursinnig. Hur kunde han ha gjort henne detta? Varför hade han lämnat henne i sticket på det här sättet? Hade han verkligen älskat henne och barnen om han kunde göra sig skyldig till ett sådant svek? Med sitt förnuft förstod hon det orimliga i sin vrede, ändå kunde hon inte lägga band på den. Sedan kom tankarna på hennes egen del i Björns död – även om hon förstod att hon inte hade kunnat förhindra vad som skett sökte hon mot allt förnuft något som hon kunde ha gjort för att ha förhindrat hans alltför tidiga död. Var det ett ödets skickelse att han skulle dö i hennes famn medan de älskade?

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Var detta kanske priset hon fick betala för att hon inte visste några gränser? För att hon hade ett begär som hon trodde var större och intensivare än andras. Men det hade ju Björn tyckt om. Det hade han sagt flera gånger. Att hon kanske var gränslös, men vilken tur att hon träffat honom som också var det, hade han sagt.

Kanske hade det att göra med den enda gång hon varit otrogen? Men det hade inte rört Björn. Hon hade heller aldrig sagt något till honom eller någon annan om det just därför att det inte hade haft något med honom att göra, det var en helt avgränsad händelse. Det var inte ens något som hon ångrade för det fanns ingen orsak. Bara en vecka efter hennes möte med den mannen läste hon hans dödsannons i tidningen. Han hade dött i en dykolycka dagen efter. Hon hade gått på hans begravning och suttit längst bak i kyrkan. Hon hade gått strax innan ceremonin var slut.

Det hade hänt för något år sedan. En gång hade hon suttit länge på sitt arbete för att slutföra en uppgift som skulle lämnas in senast dagen därpå. Hon trodde att hon var ensam på kontoret, men då hon var färdig att gå såg

hon att vaktmästaren, en ung man som anställts helt nyligen, satt i sin vaktkur och grät. Hon kunde bara inte gå förbi honom. Allt hon visste om honom var att han var skärpt, läste mycket, var lite av en ensling, men att han hade en flickvän som han bodde ihop med sedan en kort tid tillbaka. Han var en hängiven idrottsman med dykning och simning som favoritsporter. Kort tid efter det han anställts hade de haft en fest på kontoret och vid det tillfället var han en person som alla ville tala med, mycket för att han hade intressanta synpunkter på det mesta som diskuterades. Hans skygghet hade då ersatts av en viss tillförsikt. Samvaron med arbetskamraterna och deras intresse för honom stimulerade honom helt klart.

Men nu satt han där och grät, även om han tycktes skärpa sig då han såg att Gina var på väg. Helst hade hon velat låtsas som om hon inte hade sett honom och gå hem direkt, men så kände hon att hon kunde inte låta honom sitta där och gråta utan att ta reda på vad som hänt och fråga om hon kunde hjälpa honom på något sätt. Om hon själv hade råkat ut för något som fick henne att gråta, även om hon försökte dölja det, så skulle hon kanske först förneka att hon behövde stöd, men i grund och botten

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

skulle hon nog vilja att någon hade brytt sig om henne och inte bara gått förbi. Så när hon frågade honom vad som hänt ville han först inte säga någonting, men när hon sa att hon inte skulle gå därifrån förrän han sagt hur det stod till berättade han att hans flickvän gått ifrån honom mycket plötsligt och utan att säga varför. Det hade hänt dagen innan och han snyftade fram att han hade blivit helt förkrossad.

Gina satte sig bredvid honom vid hans skrivbord och strök honom tröstande över kinden. Han drog en djup, förtvivlad suck och la sitt huvud i Ginas knä. Hon strök honom över håret och lät honom fortsätta gråta. Närheten och de starka känslorna satte igång något hos henne, något som efter en stund okontrollerat övergick i ett famntag på den senapsgula nålfiltsmattan i vaktmästarburen. Det var ingenting hon hade velat skulle hända, det fanns inte något begär, inte någon glädje, ingen njutning i handlingen. Hon fann sig passivt i situationen med förvåning och bestörtning redan medan det pågick, men hon var oförmögen att avbryta händelseförloppet. Men vad håller jag på med? tänkte hon mitt i alltihop men gjorde ingenting för att hindra en fortsättning. När hon efteråt försökte

komma underfund med vad som var orsaken till att hon handlat som hon gjorde kunde hon inte komma till någon annan förklaring än att allt utlösts reflexmässigt på grund av den kroppsliga närheten, möjligen också av den maktlöshet hon känt då hon ville hjälpa honom och att hon ville göra allt för en människa i nöd. Men detta? Var det inte gränslöshetens gränslöshet? Då hon vaknat till besinning hade hon utan ett ord ordnat sin klädsel, samlat ihop sina tillhörigheter och sprungit därifrån så fort det gick utan att se sig om.

Dagen efter hade han inte kommit till arbetet. Den dagen eller en dag senare hade han omkommit i dykolyckan.

Gina hade varit nära två män som fått en plötslig och oväntad död. Hon kunde inte komma ifrån frågan om hon hade någon del i skeendet.

Skuldkänslor var inte något som Gina hängav sig åt. Men hon försökte hitta en förklaring. En förklaring där hon själv ingick som en av faktorerna. Hon förföljdes av tanken att detta var en bestraffning för något hon gjort, eller för att hon var den hon var. En lång tid framöver var hon

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

skräckslagen inför tanken att hon skulle bli orsaken till fler mäns onda bråda död.

Efter försteningen, raseriet och sökandet efter en förklaring kom förnuftet. Ett förnuft avskalat alla känslor. Hon hade beslutat sig för att börja arbeta så fort allt var över med begravning och gravsättning. Hon hade förstått att det värsta hon kunde göra var att sitta hemma och ägna sig åt sin sorg. Ännu hade hon inte gråtit, inte sörjt. Men bakom allt fanns en hudlöshet. Det var som om det vardagliga, trygga raster som tidigare censurerat tillvaron hade slutat fungera. Nu drabbade den minsta känslomässiga händelse henne på ett naket, skoningslöst sätt. Fast skoningslöst var fel ord – även vackra upplevelser som musik eller någon dikt träffade henne rakt in i hjärtat på ett annat, direkt, just naket sätt. Det gav livet en ytterligare dimension mitt i sorgen – en mörk, ödesmättad ton som hon aldrig förut stött på.

I ett par månader efter Björns död hade Gina stora svårigheter med att sova och äta. Läkaren i samma hus kom upp till henne en liten stund varje dag och frågade hur hon

mådde. Hon fick förtroende för honom. Hon berättade om sina sömnsvårigheter och han gav henne ett recept på sömnmedel, ja, det var inte direkt något sömnmedel utan snarare ett insomningsmedel som var mycket mildare än ett sömnmedel. Gina hade inte under hela sitt liv tagit något sömnmedel. Ungefär tjugo minuter efter hon tagit tabletten fick hon för en kort stund ett fruktansvärt ångestfall och kort därpå medan hon kämpade emot blev hon, som hon upplevde det, nedklubbad till medvetslöshet. Den ångest hon då kände var som om hon hade störtat ned i den klyfta som vid tidigare tillfällen öppnat sig för henne, men som hon hittills undgått att falla ner i. Mot sömnsvårigheterna fann hon själv ett sömnmedel – whisky. Hon hade aldrig tyckt om den drycken. I Lugano för många år sedan hade Carli gjort stora ansträngningar att få henne att uppskatta den. Han hade inte lyckats. Men whisky en halvtimme innan hon la sig i sängen hade effekt. Hon beslutade sig för att använda denna kur som vilken som helst och som ordinerats en gång innan sänggåendet varje kväll i tio dagar. Inte längre.

Medicinen hade avsedd effekt. Efter tio dagar hade kroppen återfått vanan till en normal sömn.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

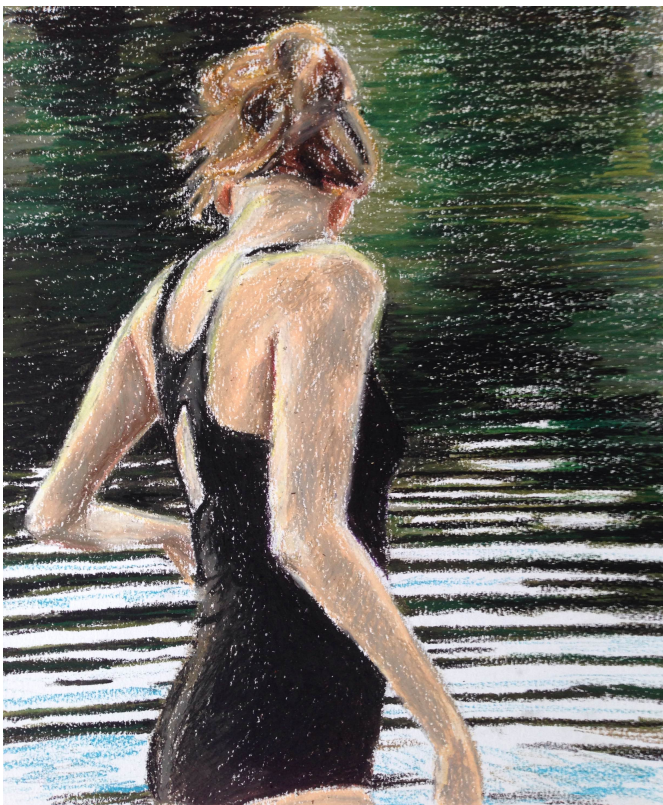
Hon tvingade i sig drickchoklad och vitamintabletter eftersom hon inte kunde äta fast föda utan att få kväljningar. Hon gick ner i vikt så hon till slut vägde fyrtiosju kilo, hennes vanliga vikt var någonstans mellan femtiofem och sextio. Hon uppmuntrade flickorna att tala om och visa vad de kände. Då de grät, och det gjorde de ofta, förstod hon att de var på rätt väg och såsmåningom skulle kunna lämna den allra tyngsta sorgen bakom sig. Men hon var också medveten om att ett dråpslag som detta skulle sätta spår hos dem i en så känslig ålder. Hon såg till att flickorna fick den mat de behövde, men det var inte lätt för henne att laga den eftersom hon mådde illa då. Hon mådde illa till och med av lukten av mat. Den doft som hon alltid tidigare tyckt så mycket om. Björn och hon hade alltid tyckt om att laga mat tillsammans.

Arbetet blev en tröst och en tillflykt. Det enda som störde henne var att hon trodde att hon alltför mycket litade på att flickorna skulle kunna återgå till sin vardag i skolan och andra aktiviteter, som till exempel basket, dans och pianolektioner. Så hon beslutade sig för att de skulle resa bort tillsammans. Långt bort. Hon skulle höra med Gabriel och Louise om de alla tillsammans kunde åka till

den lilla byn i södra Italien. Hon behövde ta del av deras värme och harmoni.

Det blev inte svårt att utverka fjorton dagars ledighet för vare sig Gabriels eller hennes egna flickor, alla var flitiga och duktiga i skolan och de fick med sig vad deras lärare hade förberett för kommande lektioner. Gina tyckte det skulle bli trevligt att agera lärare, det hade hon aldrig gjort, fränsett sin karriär som italiensklärare för de sextioåriga damerna. Dessutom fick hon alldeles gratis fräscha upp sina kunskaper i största allmänhet. Gabriels flickor hade också fått uppgifter av sina lärare. Det var som om de hade en liten privatskola, där också Gabriel och Louise deltog då det behövdes. Annars skötte de det timliga och såg till att Lasse hade det bra.

Efter några dagar i byn hade de lärt känna bagaren, frukt- och grönsakshandlaren i hamnen, slaktaren, de båda svartklädda kvinnorna som alltid satt på en bänk utanför huset, gubbarna i parken och andra ständigt förekommande bybor som de hälsade vänligt på. Ibland bytte de några ord med dem. Turisterna hade lämnat sitt sommarparadis och byn hade återgått till sin nästan medeltida tillvaro.

Fanny Petersen, oljepastell 2016

Visserligen var Ginas italienska lite rostig i början, men efter tre dagar var det som om hon aldrig talat något annat. Flickorna blev överraskade och imponerade. De såg en annan mamma än den svenska som de var vana vid; den mamman som talade italienska rörde kroppen på ett annat sätt, använde händer och armar som hon inte gjorde i vanliga fall och fick en annan blick. När hon talade svenska blev det lite suddigt och oklart, när hon talade italienska uttalade hon varje konsonant och vokal glasklart och långsammare än hon brukade. Kort sagt så blev hon som en annan, lite främmande person.

Maten hade långsamt börjat smaka Gina. De åt frukost och lunch hemma, middag på något av de två öppna matställena där de som stamgäster fick ett strålande bemötande. Kocken och all annan personal blev som gamla vänner som man känt i hela sitt liv.

De kunde fortfarande bada i havet. På kvällarna då de hade lagt Lasse hade alla sju långa samtal om vad som hänt och hur de tänkte sig framtiden. De fyra kusinerna hade nästan blivit som syskon. Gina kunde nu visserligen äta lite fast föda, hon sov hyfsat, men hon hade fortfarande inte

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

sörjt. Det kändes bra att flickorna kunde det, för hon kände till gråtens helande verkan. Allt har sin tid, tänkte hon.

Förutom att hon inte kunde gråta var Ginas brist på lust något som hon så småningom la märke till. Hon tänkte inte på det utom vid något tillfälle: hon observerade att männen i Italien enligt landets evinnerliga sed uppmärksammade henne på ett sätt som hon annars skulle ha uppskattat, men nu var hon helt avstängd. Hon hade ingen längtan efter kontakt, hon kände inte någon spänning eller attraktion. Kärlek var något som andra sysslade med. Inte hon. Inte längre. Hon kunde ha varit orsaken till en, troligen två mäns förtidiga död. Hur skulle hon någonsin våga komma nära en man igen? Det var som om hon hade en förbannelse vilande över sig. Gina trodde att det fanns krafter som människor aldrig skulle kunna komma underfund med – hon tyckte inte att hon var direkt vidskeplig och lät sig inte styras av vidskeplighet. Jo, men det gjorde hon nog i alla fall. Hon gick inte gärna under stegar, hon lade inte nycklar på bord. Hon gick inte tillbaka och hämtade något då hon väl var på väg ut hemifrån. Hon

trampade inte på trösklar och hon såg inte på månen genom glas. Ja, en hel del andra saker undvek hon och en del rituella handlingar utförde hon utan att tänka på det. Det berodde sannolikt på vad hon fått höra av barnsköterskorna när hon var liten. Några av dem kom från små isolerade byar i Norrland där vidskepelsen frodades. Då Gina var barn tyckte hon att det var spännande att höra om troll, skogsrån, vättar, älvor och alfer. Något som hon till exempel aldrig gjorde ens i vuxen ålder var att tömma ut vatten på marken utan att först ha varskott de små under jorden. Gina trodde att sådant som hon fått höra i barndomen banat väg för en respekt för oförklarliga händelser och samband. Nu kunde hon inte göra sig fri från tanken att hon själv hade det onda ögat eller var ett skogsrå, som med sitt begär förorsakade död hos de män hon lockade till sig. Därför kände hon att hon borde vara på sin vakt. Hon visste att hon inte tänkte rationellt, men hon trodde inte heller att rationella tankar var de enda. De var en produkt av ett behov av att söka förklaringar till allt. Naturvetenskapliga förklaringar. Med all respekt för naturvetenskapen, som naturligtvis hade tungt vägande bevismaterial då det gällde att förklara många företeelser,

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

tänkte Gina, så borde andra förklaringar övervägas. Hon visste inte riktigt om hon ville att den så kallade verkligheten bakom allt en gång skulle kunna avslöjas, vare sig det var genom naturvetenskapen eller på något annat, mer opåtagligt sätt.

Kapitel 20

Valdemar hade tagit sin sedvanliga långa promenad till Fjällgatan – han var nu snart nittiofyra år gammal – med en avstickare till Östermalmshallen för att köpa sig ett laxhuvud till middag. Han hade sedan gått hem till Louise och hälsat på Lars som nu var sju år gammal och skulle börja skolan till hösten. Lars hade samma intresse av musik som Valdemar och de hade många andra gemensamma intressen. Märkligt nog kunde Valdemar, trots sin nästan obefintliga hörsel, njuta av musik. Det var väl så att hjärnan, som kände till musiken sedan gammalt, fyllde i de stämmor och partier som inte uppfattades av örat.

Valdemar och Lars tog turer tillsammans till de ställen som Valdemar besökt tillsammans med sina egna barn, till exempel Bergianska Trädgården och Ulriksdals Slottspark. Valdemar berättade för Lars vad de gjort tillsammans, då under kriget och flickornas uppväxt. Lars var van sedan födseln att Valdemars hörsel var urusel, och det föll sig naturligt för honom att alltid vända sig mot honom och tala tydligt då han ville säga något så att

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Valdemar kunde läsa på hans läppar. Han älskade sin farfar. Valdemar tackade Gud för Lars som gett hans ålderdom en sådan guldkant.

Då Valdemar skulle lägga sig på kvällen efter besöket på Fjällgatan, i Östermalmshallen och på Banérgatan fick han den hjärnblödning som inom fyra dagar ändade hans liv. Gabriel stängde av vetskapen om Valdemars död den första tiden efter dödsfallet. Louise tog så fort hon fick reda på vad som hänt ledigt från sitt arbete på banken och gick hem till Julia för att vara henne till stöd. Gina befann sig på Berga med några av sina arbetskamrater då Julia ringde och gav beskedet. Hennes arbetskamrater satt vid frukostbordet. Hon gick in och sa att hon tänkte ta en lång promenad alldeles för sig själv.

Hon gick ut i den skog där Gabriel skrikit ut sin sorg och saknad över Louise för så många år sen. Hon gick djupt in i skogen, förbi den fattiga familjen Wallberg, genom ett tuvigt sankt område, genom ytterligare ett mörkt barrskogsparti och kom till slut fram till en soldränkta klippa med utsikt över sjön, som här var mycket bredare än invid Berga. Hon la sig ner på klippan, såg rakt upp mot

majhimlen och tänkte på att nu hade den andra personen i hennes liv som hon älskat mest av alla gått bort. Då kom gråten. All kärlek, all saknad, all sorg fick uttryck i gråten. Hon lät den komma till sig utan att hejda den. Hon grät länge och till sist avtog gråten sakta av sig själv. Hon kände sig renad och stärkt. Nu var hon ensam. Nu hade hon hela ansvaret. Björn och Valdemar, nu sammansmälta till en gestalt, kom till henne där hon låg på klippan då gråten stilla förrunnit. De såg milt på henne och bedyrade att hon också varit allt för dem i det liv de lämnat. De hade älskat henne lika gränslöst som hon dem. Om hon kallade på dem så skulle de komma på samma sätt som nu.

Gina kom att betrakta sin transcendentala upplevelse på klippan vid sjön som en vändpunkt, men varför och på vilket sätt kunde hon inte förklara. Hon började nu vända sig mer mot livet, fortfarande med skräcken att med sitt onda öga vålla mäns död. Hon kände behov av närhet, men var rädd för den. Hon gick ut på dansställen och kunde känna stänk av den forna åtrån i dansen. Det kändes som om en förflamning höll på att släppa – bitvis. Men rädslan att skada blev hon inte av med.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Drygt ett år efter Valdemars bortgång dog Julia. Den medicinska orsaken var följderna av cancer i bukspottkörteln. Den mänskliga förklaringen var att hon dog av sorg. Julia fann ingen mening med livet efter det Valdemar dött. Ingen glädje. Hon saknade honom ända in i mörken. Barnen hade nog med sina egna liv. Barnbarnen hade hon haft stor glädje av, men nu var de så stora att de också hade sina egna liv. Hon såg dem inte så ofta som hon hade önskat. Den nya världen runtomkring henne med allt politiskt trams och ifrågasättandet av hennes egna borgerliga värderingar var bidragande orsaker till hennes ovilja att fortsätta leva. Dessutom höll pengarna på att ta slut igen.

Gina besökte Julia på sjukhuset en alltför kort stund efter arbetet varje dag. Julia hade upprepade gånger bett henne att stanna längre, men Gina var rastlös och det kröp i henne att behöva sitta stilla och överksam någon längre tid. Julia bad Gina utföra en del praktiska saker som att betala tillbaka en skuld på tjugo kronor till Gabriel. Julia hade alltid varit väldigt noga att ”göra rätt för sig”. Maten smakade inte Julia så hon åt nästan ingenting. På hennes önskan köpte Gina en viss sorts konfekt, ’Marianne’, som

Julia hade tyckt om. Inte ens den smakade gott. Detta var ett ganska tydligt tecken på att hon var döende. På dödsbädden bedyrade hon att hon inte hade ont.

Julia dog den 3 augusti 1973 på Danderyds sjukhus. Gina fick beskedet tidigt på morgonen. Hon hade bett personalen att höra av sig till henne vilken tid på dygnet som helst då de såg att slutet var nära, men de hade inte respekterat hennes önskan. Helst hade Julia velat dö på lasarettet i den närbelägna staden till Berga, men det fick hon inte. Vid sjukdom måste man på den tiden tas in på det sjukhus man hörde till.

Samma kväll som Gina fick beskedet om Julias död gick hon efter att ha besökt sjukhuset till Baldakinen, en danslokal för mogen ungdom nära Norra Bantorget. Hon kunde ändå inte göra något. Nu, tre år efter Björns död, kände sig Gina hårt drabbad. Inom loppet av tre år hade hon förlorat den man som hon älskade och sina båda föräldrar. Reningen av själen hon fått genom den förlösande gråten där på klippan vid sjön nära Berga hjälpte henne vidare, men hon började längta efter närhet till en man och var nu villig att pröva sin rädsla att skada. Hon

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

skötte sitt arbete intill perfektion, hon såg till att flickorna fick det de behövde och försökte vara hemma så mycket som möjligt för att finnas till hands för dem. Hon hade märkt att det var viktigt för flickorna att hon var hemma trots att de själva mer och mer sökte sig utåt i större och större cirklar. Camilla hade varit på språkresa i södra Frankrike och arbetade över sommaren på Pressbyrån alldeles i närheten. Emelie var i England på språkresa vid tidpunkten för Julias bortgång. Flickorna fick full frihet att ha fester hemma på Karlavägen – bara det var fint och städat då festen var slut och Gina kom hem igen. Gina hyrde en liten lägenhet i ett rivningsobjekt på Luntmakargatan där hon ibland satt och arbetade eller pluggade. Hon hade fortsatt sina kvällsstudier på Universitetet och läste nu italienska så hon kunde få en magisterexamen med tiden. Hon hade blivit tvungen att ta tjänstledigt eftersom högre studier i ämnet alltid gick på dagtid.

Gabriel hade inte besökt Julia på sjukhuset. Han hade, uppmuntrad av Louise, varit på väg några gånger, men hans motvilja mot allt som hade med sjukdom och död att göra satte hinder i vägen. Då Julia väl var död följde

han med till sjukhuset för att ta ett sista farväl, men han och Gina gick inte nära dödsbädden utan betraktade Julia en stund från den öppna dörren till dödsläget. Man hade tänt ljus bredvid henne och allt såg mycket vackert och högtidligt ut. Gina hade redan tidigare hämtat de få tillhörigheter hon tagit med till sjukhuset.

Louise bjöd släkten och de få av Julias och Valdemars vänner som fanns kvar på begravningskaffe på Banérgatan. Gina, Camilla och Emelie; Gabriel, Louise, Charlotte, Sophie och Lars var alla samlade. Tante Bojan var den enda av Julias väninnor som överlevt henne. Hon såg lika frisk, sportig och rödkindad ut som hon alltid gjort.

Sedan Björn dött hade Ginas relation till Gabriel förändrats – först förstod hon ingenting, hon kände bara ett avståndstagande från sin bror. Louise hade också blivit lite mer svårtillgänglig, men verkade snarare osäker; Gina fick för sig att det var av solidaritet med Gabriel som hon inte gärna ville träffa Gina på tu man hand längre. Det började med att Gina hade frågat om hon och en manlig vän fick bo någon vecka i deras lägenhet i Italien då hon visste att Louise och Gabriel inte planerade att vara där.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Hon hade fått ett snabbt och avvisande svar från Gabriel med en anmärkning om att hon kunde sköta sina kärleksaffärer någon annanstans. Sedan dess fanns det en mur mellan dem. Gina saknade hjärtskärande förlusten – som hon såg det – inte minst av Louise. Hon visste inte heller riktigt hur hon skulle kunna ställa deras relation tillrätta igen. Först då förstod hon hur viktiga Louise och Gabriel hade varit i hennes liv och hon insåg med smärta att hon tagit deras vänskap för given.

Gabriels bryska avvisande fick henne att tänka på den gången de var på *le Grand Tour* med Julia och hur Gabriel hela tiden surmulet passat på henne så fort någon man kom i hennes närhet. Hon hade varit besvårad eftersom hon ville gå sin egen väg utan inblandning, men ändå inte kunnat låta bli att uppskatta att han brydde sig om henne. Hon tänkte också på hur vanligt det var, åtminstone i vissa medelhavskulturer, att en bror värnade om sin systers heder och att han kunde gå till mord för att försvara den. Såvitt hon visste fanns inte i den nordiska kulturen något som tydde på liknande traditionella mönster. Åtminstone inte i modern tid. Ändå kändes det så starkt att Gabriel fortfarande inte tålde när hon kom nära någon man,

förutom Björn som hon hade varit gift med. Kunde det förklaras med någon nedärvd egenskap, detta att en bror kände ett sådant ansvar för en systers så kallade heder, det vill säga jungfrulighet? Eller kanske det hade något med släktets fortbestånd att göra i något slag av evolutionistiska tankegångar? Kunde man förklara det med naturens sätt att säkerställa ett faderskap?

Skämdes Gabriel för henne?

Gina tvekade inför att tala med Gabriel om hans svartsjuka, eller vad det var som gjorde att hon kände att han passade på henne. Dels tyckte hon att det var obehagligt i största allmänhet att tala om sådant som kunde uppfattas som kritik, särskilt som hon inte visste om han verkligen var så uppmärksam på hennes förhavanden. Liksom Valdemar hade han lätt att brusa upp så fort han kände någon anledning. Känslan då hon övervägde om hon skulle ta upp saken med Gabriel liknade den känsla hon hade haft då de stod inför att börja dua varandra – det kändes incestuöst på något sätt. Och hon undrade om det alltid var så att en älskade mer än den andra.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Då de skulle gå igenom Julias kvarlåtenskap blev det oundvikligt för syskonen att träffas, dels minst ett par gånger på Villagatan, dels två gånger på Berga rätt sent på hösten. Det framgick klart att Julia för att klara livhanken under de senaste åren varit tvungen att sälja en hel del värdefulla föremål. Än återstod några antika möbler och annat av värde, framför allt silver och hela matserviser som Julia låtit importera under de feta åren i början av äktenskapet med Valdemar. En del konstföremål fördelade syskonen sinsemellan utan kontroverser. En låda i en antik byrå på Villagatan var tätt packad med brevbuntar från Julias alla vänner utomlands. En annan låda innehöll mängder av värdefulla spetsar, vars existens var en överraskning för dem båda. Under surmulen tystnad delade syskonen upp sådant med affektionsvärde och sådant som kunde vara värt något i pengar. Sedan bjöd de in några släktingar, bland andra Florence som varit ett stöd för Julia under sjukdomstiden, för att de skulle få möjlighet att välja något av det som blivit över sedan Gina, Gabriel och barnbarnen tagit det de ville ha. Till slut kontaktades Auktionskammaren för ta hand om resten.

Berga hade mist sin förfallna charm och var nu alarmerande nedgången. Det fanns en överhängande risk att Berga skulle kunna brinna upp om ett överslag i någon bar elektrisk ledning gav den utlösande gnistan. Gina hade bland Julias papper inte kunnat finna någon försäkring gällande vare sig fast eller lös egendom på Berga.

Då de rörde i den långa, innehållsrika garderoben bakom sängen i Julias sovrum på Berga fann de bland alla kläder, pälsar, hattar, sidensjalar och skor en stor bunt brev ombunden med röda sidenband. Överst låg en papperslapp med påskriften ”Att brännas efter min död”.

- Det är Felix handstil, jag känner igen den, sa Gina.

- Ja, sa Gabriel sammanbitet. Jag minns hans brev då jag tog posten ur brevlådan. Han skrev ofta ju. De hade träffats i Uppsala i Julias ungdom, om jag minns rätt.

- Jag blir så nyfiken. Varför så hemlighetsfull? Inget av breven på Villagatan verkade vara någon hemlighet, där fanns inga lappar fastsatta om speciella önskemål. Jag skulle så gärna vilja veta vilket förhållande Julia och Felix hade till varandra.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Du menar väl inte ... Du menar väl inte på allvar att vi skulle gå emot en av hennes sista önskningar?

Jo, det menar jag, tänkte Gina. Men hon sa ingenting utan lät det bero. Vi har olika uppfattning om vad man gör och inte gör, tänkte hon. Gina tyckte att Gabriel ibland var alltför regeltroende. Att det aldrig fanns några undantag. Hon mindes en gång då de varit i Falun för att visa en av kusinerna från Amerika var hans far var född och uppvuxen. Gina hade tagit reda på adressen och på förhand gått och sett efter vad som fanns kvar sedan tiden för deras fäders uppväxt och funnit ett hus – men inte flera – som var väl bevarat. Det var numera klassat som kulturminnesmärke. Till skillnad mot de omgivande husens brutala betongfasader från sextiotalet var detta hus idylliskt falurött med vita knutar. En särskild ingång ledde till en sluttande, delvis planterad gård, omgiven av längor, som tidigare säkert varit stall, förråd, bykstuga och annat. Efter att ha blivit pietetsfullt renoverade tjänade de som hett eftertraktade bostäder för dem som hade råd att bo där. Eftersom numreringen av husen på gatan blivit ändrad under årens lopp kunde huset både vara och inte vara huset där Valdemar och Gustaf vuxit upp. Gina hade inte haft tid

att ta reda på hur det förhöll sig med den saken. Så när de kom dit med kusinen från Amerika sa hon att detta var det hus där deras fäder vuxit upp. Kusinen såg mäktiga imponerad ut för en gångs skull. Annars hade hans ständiga anmärkning varit att de hade samma sak, fast större, i USA. Till och med raukar.

Gabriel hade inte sagt något då, men han hade mulnat till på sitt karaktäristiska sätt och efteråt sagt till Gina att så gjorde man bara inte. Man ljög inte. Hur kunde Gina veta att det var just det huset som de vuxit upp i? Ginas moral var en annan. Hon ansåg att det som inte någon annan tog skada av och som kunde göra någon glad, även om det fanns en del osäkerhet kring den så kallade sanningen, var tillåtet. Man behövde inte alltid vara så bokstavstrogen. "Lite ljug pryder tal" var ett finlandssvenskt talesätt som stärkte henne i liknande situationer. Fast det var ju inte alldeles säkert att hon verkligen ljög. Vad var det som sa att inte just detta hus var det Valdemar och Gustaf vuxit upp i?

Vad gällde Felix brev tog Gabriel Julias ord ad notam, medan Gina tänkte att ingen väl kunde ta skada av

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

att de läste breven. Julia var ju död. Dessutom stod det inte explicit att breven inte fick läsas, bara att de skulle brännas. Gina avfärdade genast sitt senaste argument med att hon höll på att falla på eget grepp vad gällde bokstavstroendet.

Gina var inte alldeles säker på om hon tänkte rätt. Satt Julia där uppe i himlen och såg ned på vad de gjorde? Och om hon gjorde det – skulle hon förlåta Gina om hon läste breven? Nja, kanske inte. Men hon var ju i alla fall död.

Frestelsen blev för stor så när Gabriel var på säkert avstånd för någon garanterad tid, i det här fallet i källaren och röjde, knöt hon upp rosetten på de röda sidenbanden runt brevpacken och läste några slumpmässigt valda brev. De flesta innehöll förutom klichéartade inledningar och avslutningar upprepade trivialiteter som hur vädret var, vilka stora middagar han hade varit på och vilka människor han träffat där, promenader i grannskapet, ridturer, hans mammas hälsotillstånd och annat av föga intresse. Det enda brev som var av värde, hårt tummat och nött, låg längst ned i brevhögen: ett brev från Felix till Julia, daterat samma dag som han hade svikit henne på bröllopet. Märta hade efter

Julias död berättat den förnedrande historien om hur Julia blivit övergiven på bröllopet, men Julia hade aldrig själv berört den saken med ett enda ord. Alla människor har någon hemlighet de bär på, tänkte Gina. Det hade även Julia haft.

I brevet kunde Gina läsa orsaken till att Julia blivit övergiven. Hon fick dessutom en helt annan bild av Felix än den ytliga som de övriga breven uppvisade och den bild dagboken gav av en tanklös fattig student, alltid begiven på upptåg. Dagboken hade hon hittat och läst delar av då Gabriel och hon gått igenom allt som fanns på Villagatan.

Felix förklarade för Julia varför han hade uteblivit från bröllopet. Han bad henne så oändligt mycket om förlåtelse. Han hade redan tidigare tvekat, men det hade stått klart för honom strax före avresan till Stockholm att det var omöjligt för honom att vistas inom äktenskapliga ramar. Orsaken var främst hans osunda böjelser. Inte nog med att han likt en periodsuppare regelbundet drabbades av ett oemotståndligt begär att klä sig i kvinnokläder – Julia kanske redan under Uppsalatiden hade förstått denna fallenhet, även om han gjort allt för att hålla den under

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

kontroll? Nej, till yttermera visso fann han den kroppsliga föreningen mellan man och kvinna oöverstigligt motbjudande. Han kände sig i stället dragen till män. Samtidigt var hans allra bästa vänner kvinnor – som Julia till exempel. Han kände större gemenskap med de kvinnor han kände än med män. Antingen uppfattade han män som likgiltiga, ofta uppfattade han dem till och med som löjliga, eller också kände han en stark dragning till dem. Han förklarade ytterligare att då kaptenen ställt sig så välvillig till honom vid hans besök i familjen och eftersom han sedan länge betraktade Julia som en sann vän, kanske den enda verkliga vän han egentligen hade, så hade han tänkt att han skulle kunna starta ett nytt liv, ett äktenskap baserat på vänskap och där Julia hade förståelse och respekt för hans förvrängda driftliv. Att kaptenen hade satt i sikte ett rundligt tilltaget apanage i fall av äktenskap med Julia hade gjort frestelsen ännu större. Han kände sig fångad i en fälla. Då han väl insett att han skulle ha gjort Julia en stor otjänst genom att gå med på ett äktenskap hade han inte mod att berätta allt för henne före den utsatta tiden för bröllopet. Så i sista stund hade han stannat kvar i Helsingfors för att försäkra sig om att inte kunna infinna sig till bröllopet i tid.

Felix uttryckte sin förtvivlan över att ha satt Julia i denna situation, som ju innebar en skandal för familjen och kretsen runt den. Han menade att eftersom allting hade gått så långt så hade detta att utebli varit den enda möjligheten för honom. Ännu en gång bad han henne att förlåta honom. Om hon inte kunde förlåta honom så kanske hon kunde försöka förstå. Förstå att hans avsikter hade varit hennes bästa i längden. Det värsta med hela denna historia var, menade han, att risken att förlora hennes vänskap var överhängande. Han uttryckte än en gång en förhoppning att hon aldrig skulle berätta vad han yppat för henne för någon enda människa, hur illa han än gjort henne. Han bedyrade också hur mycket hon betydde, och hade betytt, för honom.

Gina undrade om deras så kallade vänskap, förutom den gången Felix kände sig tvungen att lägga korten på bordet, varit så pass sval och konventionell som den framstod i de brev hon läst. Eller hade den förändrats efter sveket. Kanske var Felix angelägen om att inte komma henne så nära igen som den gången av risk för att bli avslöjad även inför andra.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Frågor som Gina aldrig skulle få något svar på.

Det gjorde Gina ont att Julia blivit så sviken. Tills Julia lärde känna Valdemar hade hennes liv präglats av fångenskap, okänslighet och svikna förväntningar. En gång hade hon fått känna vad kärlek innebar – då hon i ungdomsåren träffade Enzo, som hon aldrig glömde. Han var den enda person som hon, åtminstone innan svartsjukan förtärde dem, hade älskat reservationslöst. Valdemar hade kommit in i hennes liv som en Deus ex machina då de båda var mogna människor. Han hade förändrat hela hennes liv. Julia hade älskat honom på sitt mycket speciella sätt, i mörkret om natten.

När Gabriel var någorlunda klar med sina bestyr i källaren åt de lunch. Därefter bar de, bland annat brännbart material, ner Felix alla brev till en tunna som stod på grusplanen bakom huset. Där satte de eld på dem. Dessförinnan hade Gina lagt breven tillrätta i högen och knutit det röda sidenbandet kring den så brevpacken såg precis ut som när de funnit den.

Kapitel 21

Då Gina bad Gabriel att komma med vid gravsättningen ville han inte. Det hade Gina inte heller väntat sig, men hon hade velat ha hans stöd. Hon kände till hans motvilja mot allt som var obehagligt. Trots att han hade stort förtroende för Louise hade hon inte något inflytande på honom då det gällde hans dödsångest och allt som var förknippat med den.

På vårkanten hade Gina hämtat urnan med Julias aska, efter att ha ringt till begravningsplatsen och frågat hur man skulle förfara vid bisättningen. När hon kom hem med urnan ställde hon den i hallen, förpackad i en kartong. Nästa morgon skulle hon tillsammans med Camilla och Emelie åka till begravningsplatsen i Linköping. När flickorna kom hem från skolan undrade de vad som fanns i kartongen. Gina visste inte riktigt hur hon skulle uttrycka sig. Visserligen hade hon frågat flickorna om de ville följa med till bisättningen, men hon hade inte sagt något om transporten av urnan.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Hon kunde ju inte säga: ”Jo, det är mormor”, inte heller ”Ja, det är en urna ...”. Till slut tog hon sats och sa:

- Det är mormors aska i en urna. Vi ska ta med den till Linköping i morgon.

- Ska hon stå här i *hallen* - det tycker jag är förolämpande, sa Camilla.

- Ja, var ska hon vara då, frågade Gina.

- Jag tycker det är ruskigt, sa Emelie. Ska vi sova här i natt med ... den där. Hon pekade på urnan.

- Vi kan ju inte ställa ner henne i garaget, sa Camilla.

- Ni får bestämma, sa Gina villrådigt.

Slutet blev att mormor i alla fall fick övernatta i hallen.

På morgonen kom nästa prövning. Var i *bilen* skulle mormor vara under transporten? Ingen ville ha henne bredvid sig. Bagageutrymmet och taket var bara inte till att tänka på.

Det slutade med att mormor satt fastspänd i säkerhetsbältet bredvid förarsätet. Egendomligt nog kändes denna last nästan ömtåligare än en levande.

Problem uppstod igen då de skulle äta lunch. Skulle kartongen med urnan vara kvar i bilen eller skulle de ta med den in på caféet? Trots att de slutligen lämnade den kvar i bilen kunde de inte äta helt i lugn och ro och de var lättade då de kom tillbaka till bilen och allt såg ut som det skulle.

Efter uppehållet för lunch satt de alla tre mätta och tysta i bilen på väg till Linköping.

I morgon, tänkte Gina. I morgon – klockan tio ...

I onsdags – bara för tre dagar sen – då hon med knapp marginal lyckats pressa sig upp på bussen märkte hon efter en stund att någon iakttog henne. Sen fick hon syn på honom. Han betraktade henne roat och log sitt sneda leende. Hon log tillbaka. Det kändes i magen, och hjärtat satte igång med en väldig fart. Det syntes att han gjorde sig beredd att gå av nästa hållplats, men innan dess hann han peka på henne med ena handen och hålla den andra med tummen i örat och lillfingret mot munnen.

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

Menade han att hon skulle ringa honom? Javisst, om han hade haft för avsikt att ringa henne hade han inte haft en chans att hitta henne; han kunde ju inte veta hennes efternamn, eftersom han väl antog, mycket riktigt, att hon hade gift sig till ett annat. Däremot hade han själv ett ganska ovanligt efternamn. Hon hade sett i Universitetets katalog att han arbetade som lektor i latin där.

Efter alla dessa år ... Han såg ungefär ut som när hon såg honom senast, kanske lite mer sliten, lite grått i håret. Såg hon gammal och ful ut nu, tro? Men han hade ju inte behövt be henne så uppenbart att höra av sig så ...

Hon hade ringt upp honom dagen efter:

- Ja, det är lektor Borlowski.

- Eh ... Hej lektorn, det är Gina ...

Det blev en ganska lång paus. Sen sa han rätt formellt:

- Du – jag sitter illa till just nu. Kan du ge mig ditt telefonnummer och en tid så ringer jag upp.

Då hon kände igen hans röst och hans speciella uttal av s, något mitt emellan s och sh, ungefär som Sean Connery uttalade det i Bond-filmerna, kom allt tillbaka. Hon såg hans långa gängliga gestalt framför sig reciterande Catullus då han gick fram och tillbaka på hennes ljusblå matta i jungfrukammaren. Dikten om tusen kyssar. Hon var nära att i minnet fånga hans doft, som hon tyckte så mycket om. Då hon sagt till honom hur mycket hon tyckte om den hade han nästa gång de träffades tagit med sig en näsduk, som han i småskolan mödosamt broderat med sina initialer, och en flaska med sitt rakvatten – hette det inte Ice Blue Aqua? Sen hade han dränkt in näsduken med rakvattnet och gett den till henne. Hon hade förvarat den bland sina underkläder och länge efteråt doftade hon av honom. Det hände ofta att hon sedan de skilts åt tog fram den för att påminna sig den speciella närhet de hade haft, men såsmåningom fanns ingen doft kvar. Hon brukade ändå hålla den framför näsan och blunda och tänka på honom.

- Hallå? – Hallå? Är du kvar?

- Huh – ja, jo – jovisst, jag är kvar ...

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

- Du skulle ge mig ditt nummer och säga när jag kunde ringa, ju.

Hon gav honom sitt nummer och sa:

- Söndag vid tiotiden, passar det?

- Jag ringer! Jag ser fram mot det.

I morgon klockan tio. Åh – hon kunde inte bärga sig. Vad kunde det här leda till? Men inte gå händelserna i förväg. Ta en sak i taget. Så härligt att ha fått se honom igen – bara en sån sak ...

Plötsligt där i bilen kände hon sig som den gamla Gina, den Gina som älskade livet och kärleken. Den Gina som förväntansfullt såg fram mot varje ny dag och vad den kunde bära med sig.

Efter en stund kände hon en varm liten hand på axeln. Camilla sa:

- Du verkar så glad, mamma. Jag tycker så mycket om när du är glad.

- Jag med, mamma, sa Emelie. Var så där glad. Fast mormor har dött. Och pappa och morfar. Och Carina och Carinas mamma med för den delen. Och allt annat elände. Vi finns här hos dig.

Gina fick tårar i ögonen, men hon körde nu på motorvägen så hon fick blinka bort tårarna så gott hon kunde och se på vägen.

- Jag vet. Ni har fått vara med om så mycket som barn borde få slippa. Ändå har ni alltid varit nära mig. Åh, vad jag älskar er! sa Gina efter att ha dragit en djup suck.

Sen satt de tysta en lång stund.

Då de kom till Linköping och gravplatsen visste de inte hur de skulle bära sig åt. De gick till en kioskliknande byggnad, som visade sig vara krematoriet, och frågade. En allvarlig liten man med fett, stripigt hår och långa gula tänder iklädd blanksliten kostym som en gång måste ha varit svart men nu skiftade i grönt, följde dem till familjegraven. Han tyckte det var säkrast att ta hand om kartongen. Då de kom fram öppnade han den och sänkte ned urnan, fasthållen nedifrån

... när en gång vår korta ljusglimt slocknar...

med ett par stadiga band, i ett hål i jorden utan någon som helst ceremoni, och sen blev de inte av med honom. Han stod där bara och tycktes vänta på någonting. Ingen av dem sa någonting på en lång stund, ibland såg de osäkert på varandra.

Ville han ha pengar, tro? Eller väntade han på att alla tillsammans skulle stämma upp någon psalm? Ja, inte visste Gina. Men till slut bad hon honom att de skulle bli lämnade ensamma. Han såg lite vädjande på Gina, sedan såg han besviken ut, men bugade sig och försvann med en blick på den nyss nedsänkta urnan. Sen såg de inte till honom mer.

De stod där tysta en ganska lång stund. Vädret hade varit mulet hela dagen och det småduggade. Efter en stund letade sig en liten solstråle fram och lyste på graven där de stod.

Efteråt sa Emelie att det var precis som om mormor tittade ned på dem från himlen. Camilla hade tänkt samma sak, sa hon.

Gina hade också liknande tankar. Hon undrade hur det kunde vara att sitta däruppe och se ned på alla

Ulla Josephson

tokigheter. Hade Julia tagit illa upp över all uppståndelse kring urnan?

Nej, visserligen hade de inte haft något särskilt gott förhållande. Men så mycket kände Gina Julia att hon visste att hon skulle ha skrattat åt hela historien. För flickorna var det ingenting särskilt med den – de hade alltid älskat sin mormor.

En kaja hade under hela tiden nogsamt betraktat deras förhållanden.

Tack

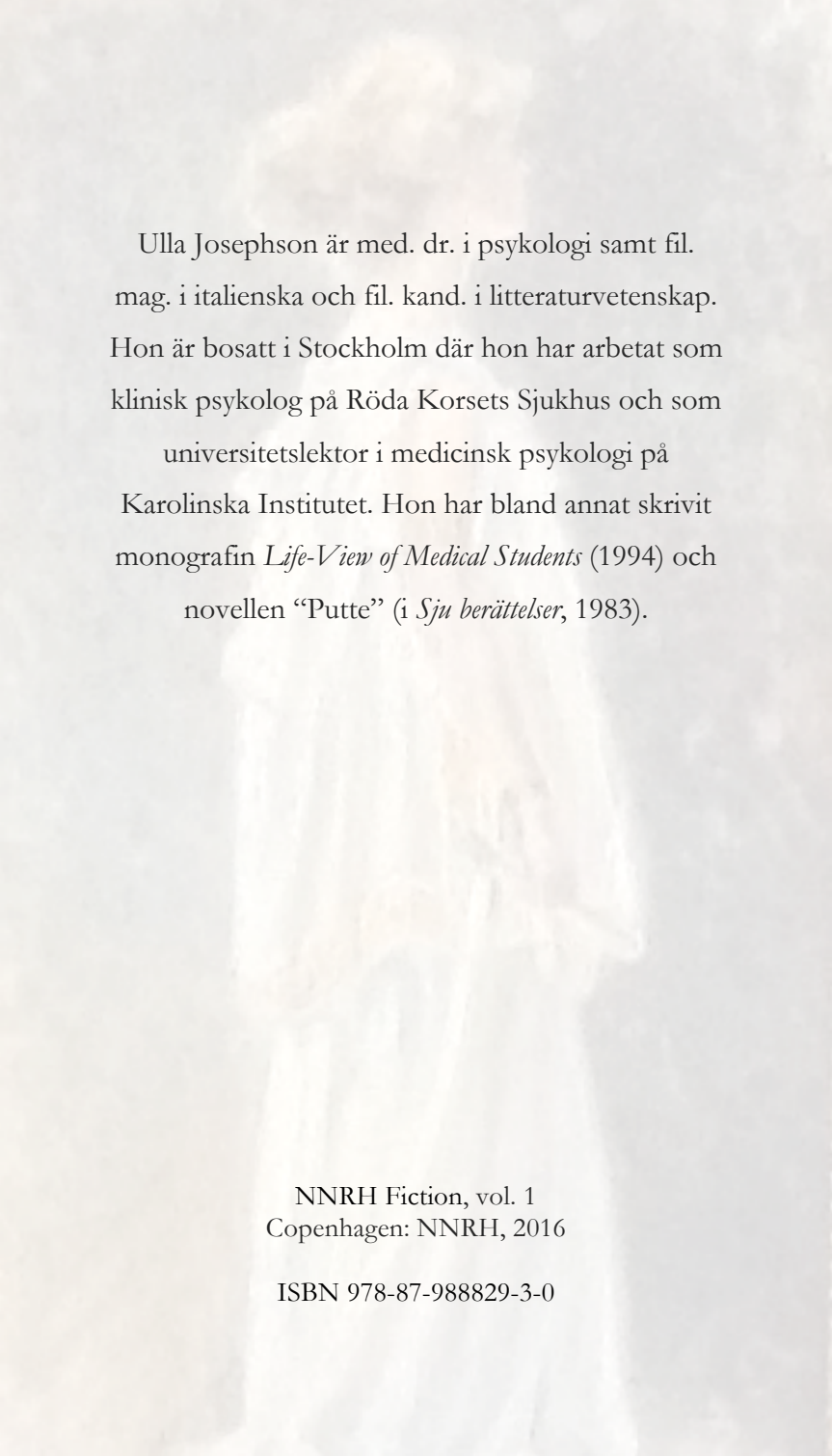
Pernille Harsting, en kär vän sedan många år tillbaka, för ditt outtröttliga arbete med redigering, granskning och textkorrigering, för dina otroliga omfattande kunskaper och för din ständiga uppmuntran. Utan dig hade det inte blivit någon bok. Det har varit oerhört stimulerande att arbeta med dig.

Tore Janson och **Gunnar Harding** för tillstånd att citera översättningen av Catullus 5, "Låt oss, Lesbia, leva, låt oss älska", från *Dikter om kärlek och hat*, Stockholm: Bonnier Pocket, 2009 (1. utg.: Stockholm: Wahlström & Widstrand, 2007).

Fanny Petersen för tillåtelse att publicera bilderna s. 422 ("Krokimodell", 2013) och s. 535 ("Badande flicka", 2016).

Jonas Sjögren för synpunkter och råd vad gäller de medicinska avsnitten. För eventuella felaktigheter är ansvaret helt mitt.

Elisabeth Arborelius, Tamara Dalic, Agneta Lundstedt, Maria Päss och **Maria Levander** för att på ett tidigt stadium ha läst igenom manus och haft kloka synpunkter.

Ulla Josephson är med. dr. i psykologi samt fil.
mag. i italienska och fil. kand. i litteraturvetenskap.
Hon är bosatt i Stockholm där hon har arbetat som
klinisk psykolog på Röda Korsets Sjukhus och som
universitetslektor i medicinsk psykologi på
Karolinska Institutet. Hon har bland annat skrivit
monografen *Life-View of Medical Students* (1994) och
novellen "Putte" (i *Sju berättelser*, 1983).

NNRH Fiction, vol. 1
Copenhagen: NNRH, 2016

ISBN 978-87-988829-3-0